कविकुलगुरु - कालिदास - संस्कृत - विश्वविद्यालयः

शिर्षक	ग्रंथकार	विषय	विस्तार (पुर्ण/अपूर्ण)	टिकाकार	आकार	पृष्ठे	लिपी	सामग्री	Lines per page	Letters per line	Condition & age (शके/विक्रम सवंत)	Additional Particulars / Remark
अथाष्टादशस्मृतय	लक्ष्मण शर्मा	धर्म	पूर्ण	-	2/12	२८०	संस्कृत	कागद	११	42		

M-3021

धामनकरकुलोत्पन्नो नारायणात्मजो लक्ष्मणशर्मा। फणीन्द्रपुरवासी

अथाष्टादशस्मृतयः प्रारभ्यंते

अत्रिस्मृतिः ।। विप्रकर्माणि चातुर्वर्ण्याम कर्माणि

श्रीगणेशायनमः ।। हुताग्निहोत्रमासीनमत्रिंवेदविदांवरं सर्वशास्त्रविधिज्ञं तमृषिभिश्चनमस्कृतं १ नमस्कृत्यचतेसर्वइदंवचन
मब्रुवन् हितार्थंसर्वलोकानांभगवन्कथयस्वनः २ अत्रिरुवाच वेदशास्त्रार्थतत्वज्ञायन्मेपृच्छथसंशयं तत्सर्वंसंप्रवक्ष्यामिय
थादृष्टंयथाश्रुतं ३ सर्वतीर्थान्युपस्पृश्यसर्वान्देवान्प्रणम्यच जप्त्वातुसर्वसूक्तानिसर्वशास्त्रानुसारतः ४ सर्वपापहरंदिव्यंसर्वसंश
यनाशनं चतुर्णामपिवर्णानामत्रिःशास्त्रमकल्पयत् ५ येचपापकृतोलोकेयेचान्येधर्मदूषकाः सर्वपापैःप्रमुच्यंतेश्रुत्वेदंशा
स्त्रमुत्तमं ६ तस्मादिदंवेदविद्भिरध्येतव्यंप्रयत्नतः शिष्येभ्यश्चप्रवक्तव्यंसद्वृत्तेभ्यश्चधर्मतः ७ अकुलीनेत्वसद्वृत्तेजडेशूद्रेश
ठद्विजे एतेष्वेवनदातव्यमिदंशास्त्रंद्विजोत्तमैः ८ एकमप्यक्षरंयस्तुगुरुःशिष्येनिवेदयेत् पृथिव्यांनास्तितद्द्रव्यंयद्दत्वात्वनृणीभ
वेत् ९ एकाक्षरप्रदातारंयोगुरुंनाभिमन्यते शुनांयोनिशतंगत्वाचांण्डालेष्वपिजायते १० वेदंगृहीत्वायःकश्चित्शास्त्रंचैवावमन्य
ते ससद्यःपशुतांयातिसंभवानेकविंशतिं ११ स्वानिकर्माणिकुर्वाणादूरेसंतोपिमानवाः प्रियाभवंतिलोकस्यस्वेस्वेकर्मण्युपस्थि
ताः १२ कर्मविप्रस्ययजनंदानमध्ययनंतपः प्रतिग्रहोध्यापनंचयाजनंचेतिवृत्तयः १३ क्षत्रियस्यापियजनंदानमध्ययनंतपः शा
स्त्रोपजीवनंभूतरक्षणंचेतिवृत्तयः १४ दानमध्ययनंवार्तायजनंचेतिवैविशः शूद्रस्यवार्ताशुश्रूषाद्विजानांकारुकर्मच १५ तदेत
त्कर्माभिहितंसंस्थितायत्रवर्णिनः बहुमानमिहप्राप्यप्रयांतिपरमांगतिं १६ येव्यपेत्ताःस्वधर्मात्तेपरधर्मेष्ववस्थिताः तेषां

व्यापार

अत्रि
१

।। ब्राम्हणाने अविक्रेयवस्तूनि ।।

शास्तिकरोराजास्वर्गलोकेमहीयते १७ आत्मीयेसंस्थितोधर्मेशूद्रोपिस्वर्गमश्नुते परधर्मोभवेत्याज्यःसुरूपपरदारवत् १८ वध्योरा
ज्ञासवैशूद्रोजपहोमपरश्चयः ततोराष्ट्रस्यहंतासौयथावन्हेश्चवैजलं १९ प्रतिग्रहोध्यापनंचतथाऽविक्रेयविक्रयः याज्यंचतुर्भिरप्ये
तैःक्षत्रविट्पतनंस्मृतं २० सद्यःपततिमांसेनलाक्षयालवणेनच त्र्यहेणशूद्रोभवतिब्राम्हणःक्षीरविक्रयी २१ अव्रताश्चानधीया
नायत्रभैक्ष्यचराद्विजाः तंग्रामंदंडयेद्राजाचोरभक्तप्रदंडवत् २२ विद्वद्भोज्यमविद्वांसोयेषुराष्ट्रेषुभुंजते तेप्यनावृष्टिमिच्छंतिमह
द्वाजायतेभयं २३ ब्राम्हणान्वेदविदुषःसर्वशास्त्रविशारदान् तत्रवर्षतिपर्जन्योयत्रैतान्पूजयेन्नृपः २४ त्रयोलोकास्त्रयोवेदाआ
श्रमाश्चत्रयोग्नयः एतेषांरक्षणार्थायसंसृष्टाब्राम्हणाःपुरा २५ उभेसंध्येसमाधाययमौनंकुर्वीतितेद्विजाः दिव्यवर्षसहस्राणि
स्वर्गलोकेमहीयते २६ सएवंकुरुतेराजागुणदोषपरीक्षणं यशःस्वर्गंनृपत्वंचपुनःकोशंसमर्जयेत् २७ दुष्टस्यदंडःस्वजनस्य
पूजान्यायेनकोशस्यचसंप्रवृद्धिः अपक्षपातोर्थिषुराष्ट्ररक्षा पंचैवयज्ञाःकथितानृपाणां २८ यत्प्रजापालनेपुण्यंप्राप्नुवंतीहपा
र्थिवाः नतुक्रतुसहस्रेणप्राप्नुवंतिद्विजोत्तमाः २९ अलाभेदेवखातानांह्रदेषुसरसीषुच उद्धृत्यचतुरःपिंडान्पारकेस्नानमाचरेत्
३० वसाशुक्रमसृङ्मज्जामूत्रंविट्कर्णविण्नखः श्लेष्मास्थिदूषिकास्वेदोद्वादशैतेनृणांमलाः ३१ षण्णांषण्णांक्रमेणैवशुद्धिरु
क्तामनीषिभिः मृद्वारिभिश्चपूर्वेषामुत्तरेषांतुवारिणा ३२ शौचंमंगलमायासअनसूयास्पृहादमः लक्षणानिचविप्रस्यतथादानं

स्मृ०
१

१

दयापिच ३३ नगुणान्गुणिनोहंतिस्तौतिचान्यान्गुणानपि नहसेच्चान्यदोषांश्चसानसूयाप्रकीर्तिता ३४ अभक्षपरिहारश्चासंस
र्गश्चाप्यनिंदितैः आचारेषुव्यवस्थानंशौचमित्यभिधीयते ३५॥प्रशस्ताचरणंनित्यमप्रशस्तविवर्जनं एतद्धिमंगलंप्रोक्तंऋषिभि
र्धर्मवादिभिः ३६ शरीरंपीड्यतेयेनशुभेनत्वशुभेनवा अत्यंतंतन्नकुर्वीतअनायासःसउच्यते ३७ यथोत्पन्नेनकर्तव्यः संतोषः
सर्ववस्तुषु नस्पृहेत्परदारेषुसास्पृहाचप्रकीर्तिता ३८ बाह्यमाध्यात्मिकंवापिदुःखमुत्पाद्यतेपरैः नकुप्यतिनचाहंतिदमइत्यभि
धीयते ३९ अहन्यहनिदातव्यमदीनेनांतरात्मना स्तोकादपिप्रयत्नेन दानमित्यभिधीयते ४० परस्मिन्बंधुवर्गेवामित्रेद्वेष्येरिपौ
तथा आत्मवद्वर्तितव्यंहिदयेषापरिकीर्तिता ४१ यश्चैतैर्लक्षणैर्युक्तोगृहस्थोपिभवेद्द्विजः सगच्छतिपरंस्थानंजायतेनेहवैपुनः ४२
इष्टापूर्तंचकर्तव्यंब्राम्हणेनप्रयत्नतः इष्टेनलभतेस्वर्गंपूर्तेमोक्षोविधीयते ४३ अग्निहोत्रंतपःसत्यंवेदानांचैवपालनं आतिथ्यंवै
श्वदेवश्चइष्टमित्यभिधीयते ४४ वापीकूपतडागादिदेवतायतनानिच अन्नप्रदानमारामःपूर्तमित्यभिधीयते ४५ इष्टापूर्तेद्वि
जातीनांसामान्येधर्मसाधने अधिकारीभवेच्छूद्रःपूर्तेधर्मेनवैदिके ४६ यमान्सेवेतसततंननित्यंनियमान्बुधः यमान्पतत्यकु
र्वाणोनियमान्केवलान्भजन् ४७ आनृशंस्यंक्षमासत्यमहिंसादानमार्जवं प्रीतिःप्रसादोमाधुर्यंमार्दवंचयमादश ४८ शौचमि
ज्यातपोदानंस्वाध्यायोपस्थनिग्रहः व्रतमौनोपवासंचस्नानंचनियमादश ४९ प्रतिनिधिंकुशमयं तीर्थवारिषुमज्जति यमुद्दि

अत्रि·
२

श्यनिमज्जेतअष्टभागंलभेतसः ५० मातरंपितरंवापिभ्रातरंसुहृदंगुरुं यमुद्दिश्यनिमज्जेतद्द्वादशांशफलंभवेत् ५१ अपुत्रे
णैवकर्तव्यःपुत्रप्रतिनिधिस्सदा पिंडोदकक्रियाहेतोर्यस्मात्तस्मात्प्रयत्नतः ५२ पितापुत्रस्यजातस्यपश्येच्चेज्जीवतोमुखं ऋणम
स्मिन्संनयतिअमृतत्वंचगच्छति ५३ जातमात्रेणपुत्रेणपितॄणामनृणीपिता तदन्हिशुद्धिमाप्नोतिनरकात्त्रायतेहिसः ५४
जायंतेबहवःपुत्रायद्येकोपिगयांव्रजेत् यजतेचाश्वमेधंचनीलंवावृषमुत्सृजेत् ५५ कांक्षंतिपितरःसर्वेनरकांतरभीरवः गयांया
स्यतियःपुत्रस्सनस्त्राताभविष्यति ५६ फल्गुतीर्थेनरस्स्नात्वादृष्ट्वादेवंगदाधरं गदाशीर्षंपदाक्रम्यमुच्यतेब्रम्हहत्यया ५७ म
हानदीमुपस्पृश्यतर्पयेत्पितृदेवताः अक्षयान्लभतेलोकान्कुलंचैवसमुद्धरेत् ५८ शंकास्थानेसमुत्पन्नेभक्ष्यभोज्यविवर्जिते आ
हारशुद्धिंवक्ष्यामितन्मेनिगदतःशृणु ५९ अक्षारलवणंरौक्षंपिबेद्ब्राम्हींसुवर्चलं त्रिरात्रंशंखपुष्पींवाब्राह्मणःपयसासह ६० म
द्यभांडेद्विजःकश्चिद् ज्ञानात्पिबतेजलं प्रायश्चित्तंकथंतस्यमुच्यतेकेनकर्मणा ६१ पालाशबिल्वपत्राणिकुशान्पद्मान्युदुंब
रं क्वाथयित्वापिबेदापस्त्रिरात्रेणैवशुद्ध्यति ६२ सायंप्रातस्तुयःसंध्यांप्रमादाद्विक्रमेत्सकृत् गायत्र्यास्तुसहस्रंहिजपेत्स्नात्वासमा
हितः ६३ रोगाक्रांतोथवाऽस्नातःस्थितःस्नानजपाद्बहिः ब्रम्हकूर्चंचरेद्भक्त्यादानंदत्वाविशुद्ध्यति ६४ गवांशृंगोदकेस्नात्वामहा
नद्युपसंगमे समुद्रदर्शनेवापिव्यालदष्टःशुचिर्भवेत् ६५ वृकश्वानश्शृगालैस्तुयदिदष्टस्तुब्राम्हणाः हिरण्योदकसंमिश्रंघृतंप्रा

स्मृ·
१

२

श्यविशुध्यति ६६ ब्राम्हणीतुशुनीदष्टाजंबुकेनवृकेणवा उदितंग्रहनक्षत्रंदृष्ट्वासद्यःशुचिर्भवेत् ६७ सव्रतस्तुशुनादष्टस्त्रिरात्रमु
पवासयेत् सघृतंपावकंप्राश्यव्रतशेषंसमापयेत् ६८ मोहात्प्रमादात्संलोभाद्व्रतभंगंतुकारयेत् त्रिरात्रेणैवशुध्द्येत्पुनरेवव्रतीभवे
त् ६९ ब्राम्हणानांयदुच्छिष्टमश्नात्यज्ञानतोद्विजः दिनद्वयंतुगायत्र्याजपंकृत्वाविशुध्यति ७० क्षत्रियान्नंयदुच्छिष्टमश्नात्यज्ञा
नतोद्विजः त्रिरात्रेणभवेच्छुद्धिर्यथाक्षत्रेतथाविशि ७१ अभोज्यान्नंतुभुक्तान्नंस्त्रीशूद्रोच्छिष्टमेववा जग्ध्वामांसंसमक्षंचस
प्तरात्रंयवान्पिबेत् ७२ असंस्पृष्टेनसंस्पृष्टःस्नानंतेनविधीयते तस्यचोच्छिष्टमश्नीयात्षण्मासान्कृच्छ्रमाचरेत् ७३ अज्ञाना
त्प्राश्य विण्मूत्रंसुरासंस्पृष्टमेववा पुनःसंस्कारमर्हंतित्रयोवर्णाद्विजातयः ७४ वपनंमेखलादंडंभैक्ष्यचर्याव्रतानिच निवर्तंते

फ वपनं

द्विजातीनांपुनःसंस्कारमर्हति ७५ गृहशुद्धिंप्रवक्ष्यामिअंतस्थ शवदूषितां प्रयोज्यंमृन्मयंभांडंसिद्धमन्नंतथैवच ७६ गृहान्नि
ष्क्रम्यतत्सर्वंगोमयेनोपलेपयेत् गोमयेनोपलिप्याथछागेनाघ्रापयेत्पुनः ७७ ब्राह्म्यैर्मंत्रैस्तुपूतंतुहिरण्यकुशवारिभिः तेनैववा
भ्युक्ष्यतद्वेश्मशुध्यतेनात्रसंशयः ७८ राज्ञाऽन्यैश्वपचैर्वापिबलाद्विचलितोद्विजः पुनःकुर्वीतसंस्कारंपश्चात्कृच्छ्रत्रयंचरेत्
७९ शुनाचैवतुसंस्पृष्टस्तस्यस्नानंविधीयते तदुच्छिष्टंतुसंप्राप्य यत्नेनकृच्छ्रमाचरेत् ८० अतःपरंप्रवक्ष्यामिसूतकस्यविनि
र्णयं प्रायश्चित्तंपुनश्चैवकथयिष्याम्यतःपरं ८१ एकाहात्शुध्यतेविप्रोयोग्निवेदसमन्वितः त्र्यहात्केवलवेदस्तुनिर्गुणोदश

अत्रि॰
३

भिर्द्दिनैः ८२ व्रतिनःशास्त्रपूतस्यआहिताग्नेस्तथैवच राज्ञांतुसूतकंनास्तियस्यचेच्छंतिब्राम्हणाः ८३ ब्राम्हणोदशरात्रेणद्वा
दशाहेनभूमिपः वैश्यःपंचदशाहेनशूद्रोमासेनशुद्ध्यति ८४ सपिंडानांतुसर्वेषांगोत्रजःसप्तपौरुषः पिंडांश्चोदकदानंचशावशौचं
तथानुगं ८५ चतुर्थेदशरात्रंस्यात्षडहःपंचमेतथा षष्ठेचैवत्रिरात्रंस्यात्सप्तमेत्र्यहमेववा ८६ मृतसूतकेतुदासीनांपत्नीनांचानुलोमि
नां स्वामितुल्यंभवेच्छौचंमृतेभर्तरियोनिकं ८७ शवस्पृष्टंतृतीयेतुसचैलंस्नानमाचरेत् चतुर्थेसप्तमिक्षस्यादेषशावविधिःस्मृतः
८८ एकत्रसंस्कृतानांतुमातृणामेकभोजिनां स्वामितुल्यंभवेच्छौचंविभक्तानांपृथक्पृथक् ८९ उष्ट्रीक्षीरमवीक्षीरंपक्वान्नंसूतसूत
के पाचकान्नंनवश्राद्धंभुक्त्वाचांद्रायणंचरेत् ९० सूतकान्नमधर्माययस्तुमाश्नातिमानवः त्रिरात्रमुपवासस्यादेकरात्रंजलेव
सेत् ९१ महायज्ञविधानंतुनकुर्यान्मृतजन्मनि होमंतत्रप्रकुर्वीतशुष्कान्नेनफलेनवा ९२ बालस्त्वंतर्दशाहेतुपंचत्वंयदिगच्छ
ति सद्यएवविशुद्धिःस्यान्नप्रेतंनैवसूतकं ९३ कृतचूडेप्रकुर्वीतउदकंपिंडमेवच स्वधाकारंप्रकुर्वीतनामोच्चारणमेवच ९४ ब्र
म्हचारीयतिश्चैवमंत्रेपूर्वकृतेतथा यज्ञेविवाहकालेचसद्यःशौचंविधीयते ९५ विवाहोत्सवयज्ञेषुत्वंतरामृतसूतके पूर्वसंक
ल्पितार्थस्यनदोषश्चात्रिरब्रवीत् ९६ मृतसंजननोर्ध्वंतुसूतकादौविधीयते स्पर्शनाचमनाच्छुद्धिःसूतिकांत्वेन्नसंस्पृशेत्
९७ पंचमेहनिविज्ञेयंसंस्पर्शंक्षत्रियस्यतु सप्तमेहनिवैश्यस्यविज्ञेयंस्पर्शनंबुधैः ९८ दशमेहनिशूद्रस्यकर्तव्यंस्पर्शनंबुधैः

स्मृ॰
१

३

परिवेदनम् – विवाहः

मासेनैवात्मशुद्धिःस्यात्सूतकेमृतकेतथा ९९ व्याधितस्यकदर्यस्यऋणग्रस्तस्यसर्वदा क्रियाहीनस्यमूर्खस्यस्त्रीजितस्यवि
शेषतः १०० व्यसनासक्तचित्तस्यपराधीनस्यनित्यशः श्राद्धत्यागविहीनस्यभस्मांतंसूतकंभवेत् १०१ द्वेकृच्छ्रेपरिवित्तेस्तुकन्या
याःकृच्छ्रमेवच कृच्छ्रातिकृच्छ्रंमातुःस्यात्पितुःसातपनंकृतं १०२ कुब्जवामनषंढेषुगद्गदेषुजडेषुच जात्यंधेबधिरेमूकेनदोषःप
रिवेदने १०३ क्लीबेदेशांतरस्थेचपतितेव्रजितेपिवा योगशास्त्राभियुक्तेचनदोषःपरिवेदने १०४ पितापितामहोयस्यअग्रजो
वापिकस्यचित् अग्निहोत्राधिकार्यस्तिनदोषःपरिवेदने १०५ भार्यामरणपक्षेवादेशांतरगतेपिवा अधिकारीभवेत्पुत्रस्तथा
पातकसंयुगे १०६ ज्येष्ठाभ्रातायदानष्टोनित्यंरोगसमन्वितः अनुज्ञातस्तुकुर्वीतशंखस्यवचनंयथा १०७ नाग्नयःपरिविं
दंतिनवेदान्तपांसिच नचश्राद्धंकनिष्ठोवैविनाचैवाभ्यनुज्ञया १०८ तस्माद्धर्मंसदाकुर्यात्श्रुतिस्मृत्युदितंचयत् नित्यंनै
मित्तिकंकाम्यंयच्चस्वर्गस्यसाधनम् १०९ एकैकंवर्द्धयेन्नित्यंशुक्लेकृष्णेचह्रासयेत् अमावास्यांनभुंजीतएषचांद्रायणोवि
धिः ११० एकैकंग्रासमश्नीयात्त्र्यहाणित्रीणिपूर्ववत् त्र्यहंपरंचनाश्नीयादतिकृच्छ्रंतदुच्यते १११ इत्येतत्कथितंपूर्वैर्म
हापातकनाशनं वेदाभ्यासरतंक्षान्तंमहायज्ञक्रियापरं ११२ नस्पृशंतीहपापानिमहापातकजान्यपि वायुभक्षोदिवा-
तिष्ठेद्रात्रिंनीत्वाप्सुसूर्यदृक् ११३ जप्त्वासहस्रंगायत्र्याःशुद्धिर्ब्रह्मवधादृते पद्मोदुंबरबिल्वाश्वकुशाश्वत्थपलाशकाः ११४

कृच्छ्राणि

प्रायश्चित्तानि   कृच्छ्राणी

अत्रि· ४

एतेषामुदकंपीत्वापर्णकृच्छ्रंतदुच्यते पंचगव्यंचगोक्षीरंदधिमूत्रंशकृद्घृतं ११५ जग्ध्वापरेऽह्न्युपवसेत्कृच्छ्रंसांतपनंस्मृतं पृ
थक्सांतपनैर्द्रव्यैः षडहःसोपवासकः ११६ सप्ताहेनतुकृच्छ्रोयंमहासांतपनंस्मृतं त्र्यहंसायंत्र्यहंप्रातस्त्र्यहंभुंक्ते त्वयाचितं
११७ त्र्यहंपरंचनाश्नीयात्प्राजापत्योविधिःस्मृतः सायंतुद्वादशग्रासाः प्रातःपंचदशस्मृताः ११८ अयाचितेचतुर्विंशत्परेस्त्व
नशनंस्मृतम् कुक्कुटांडप्रमाणंस्याद्यावद्वास्यविशेन्मुखे ११९ एतद्ग्रासंविजानीयाच्छुद्ध्यर्थंकायशोधनं त्र्यहमुष्णंपिबेदा
पस्त्र्यहमुष्णंपिबेत्पयः १२० त्र्यहमुष्णंघृतंपीत्वावायुभक्षोदिनत्रयं षट्पलानिपिबेदापस्त्रिपलंतुपयःपिबेत् १२१ पलमेकं
तुवैसर्पिस्तप्तकृच्छ्रंविधीयते त्र्यहंतुदधिनाभुंक्ते त्र्यहंभुंक्तेचसर्पिषा १२२ क्षीरेणतुत्र्यहंभुंक्तेवायुभक्षोदिनत्रयं त्रिपलंदधि
क्षीरेणपलमेकंतुसर्पिषा १२३ एतदेवव्रतंपुण्यंवैदिकंकृच्छ्रमुच्यते एकभुक्तेननक्तेनतथैवायाचितेनच १२४ उपवासेनचैके
नपादकृच्छ्रंप्रकीर्तितं कृच्छ्रातिकृच्छ्रःपयसादिवसानेकविंशतिः १२५ द्वादशाहोपवासेनपराकःपरिकीर्तितः पिण्याकश्चा
मतक्राम्बुसक्तूनांप्रतिवासरं १२६ एकैकमुपवासःस्यात्सौम्यकृच्छ्रःप्रकीर्तितः एषांत्रिरात्रमभ्यासादेकैकस्ययथाक्रमं
१२७ तुलापुरुषइत्येषज्ञेयःपंचदशाह्निकः कपिलायास्तुदुग्धायाधारोष्णंयत्पयःपिबेत् १२८ एषव्यासकृतःकृच्छ्रःश्व
पाकमपिशोधयेत् निशायांभोजनंचैवतज्ज्ञेयंनक्तमेवतु १२९ अनादिष्टेषुपापेषुचांद्रायणमथोदितं अग्निष्टोमादिभि

स्मृ· १

४

यज्ञैरिष्टैर्द्विगुणदक्षिणैः १३० यत्फलंसमवाप्नोतितथाकृच्छ्रैस्तपोधनः वेदाभ्यासरतंक्षान्तंनित्यंशास्त्राण्यवेक्षयेत् १३१ शौचमृद्धा
र्यभिरतोगृहस्थोपिहिमुच्यते उक्तमेतद्विजातीनांमहर्षेश्रूयतामिति १३२ अतःपरंप्रवक्ष्यामिस्त्रीशूद्रपतनानिच जपस्तपस्तीर्थया
त्राप्रव्रज्यामंत्रसाधनं १३३ देवताराधनंचैवस्त्रीशूद्रपतनानिषट् जीवद्भर्तरियानारीउपोष्यव्रतचारिणी १३४ आयुष्यंहरतेभ
र्तुःसानारीनरकंव्रजेत् तीर्थस्नानार्थिनीनारीपतिपादोदकंपिबेत् १३५ शंकरस्यापिविष्णोर्वाप्रयातिपरमंपदं जीवद्भर्तरि
वामांगीमृतेवापिसुदक्षिणे १३६ श्राद्धेयज्ञेविवाहेचपत्नीदक्षिणतःसदा सोमःशौचंददौतासांगंधर्वाश्चतथागिरः १३७ पाव
कःसर्वमेध्यंचमेध्यंवैयोषितांसदा जन्मनाब्राम्हणोज्ञेयःसंस्काराद्विजउच्यते १३८ विद्ययायातिविप्रत्वंश्रोत्रियस्त्रिभिरेवच वे
दशास्त्राण्यधीतेयःशास्त्रार्थंचनिबोधयेत् १३९ तदासौवेदवित्प्रोक्तोवचनंतस्यपावनं एकोपिवेदविद्धर्मंयंव्यवस्येद्विजोत्तमः १४० सज्ञेयः
परमोधर्मोनाज्ञानामयुतायुतैः पावकाइवदीप्यंतेजपहोमैर्द्विजोत्तमाः १४१ प्रतिग्रहेणनश्यंतिवारिणाइवपावकः तान्प्रतिग्रहजान्दो
षान्प्राणायामैर्द्विजोत्तमाः १४२ नाशयंतिहिविद्वांसोवायुर्मेघानिवांबरे भुक्तमात्रोयदाविप्रआर्द्रपाणिस्तुतिष्ठति १४३ लक्ष्मीर्बलं
यशस्तेजआयुश्चैवप्रहीयते यस्तुभोजनशालायामासनस्थउपस्पृशेत् १४४ तच्चान्नंनैवभोक्तव्यंभुक्त्वाचांद्रायणंचरेत् पात्रोपरि
स्थितेपात्रेयस्तुस्थाप्यउपस्पृशेत् १४५ तस्यान्नंनैवभोक्तव्यंभुक्त्वाचांद्रायणंचरेत् नदेवास्तृप्तिमायांतिदातुर्भवतिनिष्फलं १४६ हस्ते

ब्राह्मणानियमाः भक्ष्याभक्ष्यनियमाः

प्रक्षालयित्वायःपिबेद्भुक्त्वाद्विजोत्तमाः तदन्नमसकैर्भुक्तंनिराशाःपितरोगताः १४७ नास्तिवेदात्परंशास्त्रंनास्तिमातुःपरोगुरुः नास्ति
दानात्परंमित्रमिहलोकेपरत्रच १४८ अपात्रेष्वपियद्दत्तंदहत्यासप्तमंकुलं हव्यंदेवानगृण्हंतिकव्यंचपितरस्तथा १४९ आयसेनतुपा
त्रेणयदन्नमुपदीयते श्वानविष्टासमंभुंक्तेदाताचनरकंव्रजेत् १५० पित्तलेनतुपात्रेणदीयमानंविचक्षणः नदद्याद्वामहस्तेनआय
सेनकदाचन १५१ मृन्मयेषुचपात्रेषुयःश्राद्धेभोजयेत्पितॄन् अन्नदाताचभोक्ताचतावेवनरकंव्रजेत् १५२ अभावेमृन्मयेदद्यादनुज्ञा
तस्तुतैर्द्विजैः तेषांवचःप्रमाणंस्यात्यदन्नंचातिरिक्तकं १५३ सौवर्णायसताम्रेषुकांस्यरौप्यमयेषुच भिक्षादातुर्नधर्मोस्तिभिक्षु
र्भुंक्तेतुकिल्बिषं १५४ नचकांस्येषुभुंजीयादापद्यपिकदाचन मलाशाःसर्वएवैतेयतयःकांस्यभोजनाः १५५ कांस्यकस्यचयत्पा
त्रंगृहस्थस्यतथैवच कांस्यभोजीयतिश्चैवप्राप्नुयात्किल्बिषंतयोः १५६ अत्राप्युदाहरंति सौवर्णायसताम्रेषुकांस्यरौप्यमयेषुच
भुंजन्भिक्षुर्वैदुःष्येतदुष्येच्चैवपरिग्रहे १५७ यतिहस्तेजलंदद्याद्भिक्षांदद्यात्पुनर्जलं तद्भैक्षंमेरुणातुल्यंतज्जलंसागरोपमं १५८
चरेन्माधुकरींवृत्तिंअपिम्लेच्छकुलादपि एकान्नंनैवभोक्तव्यंबृहस्पतिसमोयदि १५९ अनापदिचरेद्यस्तुसिद्धंभैक्षंगृहेवसन् दश
रात्रंपिबेद्गव्यमापस्तत्र्यहमेवच १६० गोमूत्रेणतुसंमिश्रंयावकंघृतपाचितं एतद्गव्यमितिप्रोक्तंभगवानत्रिरब्रवीत् १६१ ब्रह्मचारी
यतिश्चैवविद्यार्थीगुरुपोषकः अध्वगःक्षीणवृत्तिश्चषडेतेभिक्षुकाःस्मृताः १६२ षण्मासान्कामयेन्मर्त्योगुर्विणीमेववैस्त्रियं

प्रायश्चित्तप्रायः

आदंतजननादूर्ध्वमेवंधर्मोनहीयते १६३ ब्रम्हहाप्रथमेचैवद्वितीयंगुरुतल्पगः तृतीयंतुसुरापेयंचतुर्थंस्तेयमेवच १६४ आसोवस्त्रं
तिलान्भूमिंगंधंग्रासयतेतथा पापानांचैवसंसर्गंपंचकंपातकंमहत् १६५ एषामेवविशुद्ध्यर्थंचरेत्कृच्छ्राण्यनुक्रमात् त्रीणिवर्षाण्यका
मश्चेद्ब्रम्हहत्यांपृथक्पृथक् १६६ अर्द्धंतुब्रम्हहत्यायाःक्षत्रियेषुविधीयते षड्भागोद्वादशश्चैवविट्शूद्रयोस्तथाभवेत् १६७ त्रीन्मासान्
नक्तमश्नीयाद्भूमौशयनमेवच स्त्रीघातीशुद्ध्यतेप्येवंचरेत्कृच्छ्राब्दमेववा १६८ रजकःशैलुषश्चैववेणुकर्मोपजीवनः एतेषांयस्तुभु
क्तेवैद्विजश्चांद्रायणंचरेत् १६९ सर्वांत्यजानांगमनेभोजनेसंप्रवेशने पराकेणविशुद्धिःस्याद्भगवानत्रिरब्रवीत् १७० चांडालभांडेय
त्तोयंपीत्वाचैवद्विजोत्तमः गोमूत्रयावकाहारःसप्तषट्त्रिंशहान्यपि १७१ संस्पृष्टयस्तुपक्वान्नमंत्यजैर्वाप्युदक्यया अज्ञानाद्ब्राम्ह
णोश्नीयात्प्राजापत्यार्धमाचरेत् १७२ चांडालान्नंयदाभुंक्तेचातुर्वर्ण्यस्यनिष्कृतिः चांद्रायणंचरेद्विप्रःक्षत्रःसांतपनंचरेत् १७३
षड्रात्रमाचरेद्वैश्यःपंचगव्यंतथैवच त्रिरात्रमाचरेच्छूद्रोदानंदत्वाविशुद्ध्यति १७४ ब्राम्हणोवृक्षमारूढश्चांडालोमूलसंस्पृशः
फलान्यत्तिस्थितंतत्रप्रायश्चित्तंकथंभवेत् १७५ ब्राम्हणान्समनुप्राप्यसवासास्नानमाचरेत् नक्तभोजीभवेद्विप्रोघृतंप्राश्यविशु
द्ध्यति १७६ एकंवृक्षसमारूढश्चांडालोब्राम्हणस्तथा फलान्यत्तिस्थितंतत्रप्रायश्चित्तंकथंभवेत् १७७ ब्राम्हणान्समनुज्ञाप्यस
वासास्नानमाचरेत् अहोरात्रोषितोभूत्वापंचगव्येनशुद्ध्यति १७८ एकशाखासमारूढश्चांडालोब्राम्हणोयदा फलान्यत्ति

अस्पृश्यस्पर्श ये शास्त्रार्थे

अत्रि · ६

स्थितस्तत्रप्रायश्चित्तंकथंभवेत् १७९ त्रिरात्रोपोषितोभूत्वापंचगव्येनशुद्ध्यति स्त्रियोम्लेंच्छस्यसंपर्कात्शुद्धिःसांतपनेतथा
१८० ततकृच्छ्रंपुनःकृत्वाशुद्धिरेषाभिधीयते संवर्तेतयथाभार्यांगत्वाम्लेंछस्यसंगतां १८१ सचेलंस्नानमादायघृतस्यप्राशने
नच केशकीटनखस्नायुअस्थिकंटकमेवच १८२ स्पृष्टोनद्युदकेस्नात्वाघृतंप्राश्यविशुद्ध्यति संग्रहीतामपत्यार्थमन्यैरपितथा
पुनः चांडालम्लेंच्छश्वपचकपालव्रतधारिणः १८३ अकामतःस्त्रियोगत्वापाराकेणविशुद्ध्यते १८४ कामतस्तत्प्रसूतोवातत्
समानात्रसंशयः सएवपुरुषस्तत्रगर्भोभूत्वाप्रजायते १८५ तैलाभ्यक्तोघृताभ्यक्तोविण्मूत्रंकुरुतेद्विजः तैलाभ्युक्तोघृता
भ्युक्तश्चांडालस्पृशतेद्विजः १८६ अहोरात्रोषितोभूत्वापंचगव्येनशुद्ध्यति मत्स्यास्थिजंबुकास्थीनिनखशुक्तिकपर्दिका
१८७ होमततघृतंपीत्वातत्क्षणाद्दुवनश्यति गोकुलेकंदुशालायांतैलचक्रेक्षुयंत्रयोः १८८ अमीमांस्यानिशौचानिस्त्रीणां
चव्याधितस्यच नस्त्रीदुष्यतिजारेणब्राम्हणोवेदकर्मणा १८९ नापोमूत्रपुरीषाभ्यांनाग्निर्दहतिकर्मणा पूर्वंस्त्रियःसुरैर्भुक्ताः
सोमगंधर्ववन्हिभिः १९० भुंजतेमानवाःपश्चान्नवादुष्यंतिकर्हिचित् असवर्णस्तुयोगर्भःस्त्रीणांयोनौनिषिच्यते १९१ अशु
द्धासाभवेन्नारीयावद्गर्भंनमुंचति विमुक्तेतुततःशल्येरजश्चापिप्रदृश्यते १९२ तदासाशुद्ध्यतेनारीविमलंकांचनंयथा स्व
यंविप्रतिपन्नायायदिवाविप्रतारिता १९३ बलान्नारीप्रभुक्तावाचोरभुक्तातथापिवा नत्याज्यादूषितानारीनकामोस्याविधी

स्मृ · १

६

यते १९४ ऋतुकालउपासीतपुष्पकालेनशुद्ध्यति रजकश्चर्मकारश्चनटोबुरुडएवच १९५ कैवर्तमेदभिल्लाश्चसप्तैतेअंत्यजाःस्मृताः
एतान्गत्वास्त्रियोमोहाद्भुक्त्वाचप्रतिगृह्यच १९६ कृच्छ्राब्दमाचरेज्ज्ञानादज्ञानादैंदवतद्द्वयं सकृद्भुक्त्वातुयानारीम्लेच्छैःपापक
र्मभिः १९७ प्राजापत्येनशुद्ध्येतऋतुप्रस्रवणेनतु बलाद्धृतास्वयंवापिपरप्रेरितयायदि १९८ सकृद्भुक्तातुयानारीप्राजाप
त्येनशुद्ध्यति प्रारब्धदीर्घतपसांनारीणांयद्रजोभवेत् १९९ नतेनतद्व्रतंतासांविनश्यतिकदाचन मद्यसंस्पृष्टकुंभेषुयत्तो
यंपिबतिद्विजः २०० कृच्छ्रपादेनशुद्ध्येतपुनःसंस्कारमर्हति अंत्यजस्थासुयेवृक्षा बहुपुष्पफलोपगाः २०१ उपभोग्यास्तुतेस
र्वेपुष्पेषुचफलेषुच चंडालेनतुसंस्पृष्टंयत्तोयंपिबतिद्विजः २०२ कृच्छ्रपादेनशुद्ध्येतआपस्तंबोब्रवीन्मुनिः श्लेष्मोपानहवि
ण्मूत्रस्त्रीरजोमद्यमेवच २०३ एभिःसंदूषितंकूपेतोयंपीत्वाकथंविधिः एकद्व्यहंत्र्यहंचैवद्विजातीनांविशोधनं २०४ प्रायश्चित्तं
पुनश्चैवनक्तंशूद्रस्यदापयेत् सद्योवांतेसचेलंतुविप्रस्तुस्नानमाचरेत् २०५ पर्युषितेत्वहोरात्रमतिरिक्तेदिनत्रयं शिरःकं
ठोरुपादांश्चसुरयायस्तुलिप्यते २०६ दशषट्त्रितयैकाहंचरेदेवमनुक्रमात् अत्राप्युदाहरंति प्रमादान्मद्यपःसुरांसकृत्पी
त्वाद्विजोत्तमः २०७ गोमूत्रयावकाहारोदशरात्रेणशुद्ध्यति मद्यपस्यनिषादस्ययस्तुभुंक्तेद्विजोत्तमः २०८ गोमूत्रयावका
हारोदशरात्रेणशुद्ध्यति मद्यपस्यनिषादस्ययस्तुभुंक्तेद्विजोत्तमः २०९ नदेवाभुंजतेतत्रनपिबंतिहविर्जलं चितिप्रभ्रष्टात्

यानारीऋतुभ्रष्टाचव्याधितः २१० प्राजापत्येनशुध्येतब्राम्हणानांतुभोजनात् येचप्रव्रजिताविप्राः प्रव्रज्याग्निजलावहाः २११ अना
शकान्निवर्तंतेचिकीर्षंतिगृहस्थितिं धारयेत्त्रीणिकृच्छ्राणिचांद्रायणमथापिवा २१२ जातिकर्मादिकंप्रोक्तंपुनः संस्कारमर्हति न
शौचंनोदकंनाशुनापवादानुकंपने २१३ ब्रम्हदंडहतानांतुनकार्यंकटधारणं स्नेहंकृत्वाभयादिभ्योयस्त्वेतानिसमाचरेत् २१४ गो
मूत्रयावकाहारः कृच्छ्रमेकंविशोधनं वृद्धः शौचस्मृतेर्लुप्तः प्रत्याख्यातभिषक्क्रियः २१५ आत्मानंघातयेद्यस्तु भृग्वग्न्यनशनांबु
भिः तस्यत्रिरात्रमाशौचंद्वितीयेत्वस्थिसंचयः २१६ तृतीयेतूदकंकृत्वाचतुर्थेश्राद्धमाचरेत् यस्यैकापिगृहेनास्तिधेनुर्वत्सानुचा
रिणी २१७ मंगलानिकुतस्तस्यकुतस्तस्यतमःक्षयः अतिदोहातिवाहाभ्यांनासिकाभेदनेनवा २१८ नदीपर्वतसंरोधेमृतेपा
दोनमाचरेत् अष्टागवंधर्महलंषड्गवंव्यावहारिकं २१९ चतुर्गवंनृशंसानांद्विगवंगववध्यकृत् द्विगवंवाहयेत्पादंमध्यान्हेतुचतुर्ग
वं २२० षड्गवंतुत्रिपादोक्तंपूर्णाहस्त्वष्टभिःस्मृताः काष्ठलोष्ठशिलागोघ्नः कृच्छ्रंसांतपनंचरेत् २२१ प्राजापत्यंचरेन्मृत्सा अतिकृच्छ्रं
तुचायसैः प्रायश्चित्तेनतच्चीर्णेकुर्याद्ब्राह्मणभोजनं २२२ अनुडुत्सहितांगांचदद्याद्विप्रायदक्षिणां शरभोष्ट्रहयान्नागान्सिंहशा
र्दूलगर्दभान् २२३ हत्वाचशूद्रहत्यायाः प्रायश्चित्तंविधीयते मार्जारगोधानकुलमंडूकाश्चपतत्रिणः २२४ हत्वात्र्यहंपिबेत्क्षीरं
कृच्छ्रंव्यापादिकंचरेत् चांडालस्यचसंस्पृष्टंविण्मूत्रोच्छिष्टमेववा २२५ त्रिरात्रेणविशुद्ध्येद्धिभुक्तोच्छिष्टंसमाचरेत् वापीकूपत

डागानांदूषितानांचशोधनं २२६ उद्धरेत्सप्तशतंपूर्णंपंचगव्येनशुध्यति अस्थिचर्मावसिक्तेषुखरश्वानादिदूषिते २२७ उद्धरेदुदकंस
र्वंशोधनंपरिमार्जनं गोदोहनेचर्मपुटेचतोयंयंत्राकरेकारुकशिल्पिहस्ते २२८ स्त्रीबालवृद्धाचरितानियान्यप्रत्यक्षदृष्टानिशुची
नितानि प्राकाररोधेविषमप्रदेशेसेवानिवेशेभवनस्यदाहे २२९ अवास्ययज्ञेषुमहोत्सवेषुतेष्वेवदोषानविकल्पनीयाः प्रपास्वर
ण्येघटकस्यकूपेद्रोण्यांजलंकोशविनिर्गतंच २३० श्वपाकचांडालपरिग्रहेतुपीत्वाजलंपंचगव्येनशुद्धिः रेतोविण्मूत्रसंस्पृष्टंकोपं
यदिजलंपिबेत् २३१ त्रिरात्रेणैवशुद्धिःस्यात्कुंभेसांतपनंतथा क्लिन्नेभिन्नशिवंयत्स्यादज्ञानाच्चतथोदकं २३२ प्रायश्चित्तंचरेत्पी
त्वातप्तकृच्छ्रंद्विजोत्तमः उष्ट्रीक्षीरंखरीक्षीरंमानुषीक्षीरमेवच २३३ प्रायश्चित्तंचरेत्पीत्वातप्तकृच्छ्रंद्विजोत्तमः वर्णबाह्येनसंस्पृष्टउ
च्छिष्टस्तुद्विजोत्तमः २३४ पंचरात्रोषितोभूत्वापंचगव्येनशुध्यति शुचिगोतृप्तिकृत्तोयंप्रकृतिस्थंमहीगतं २३५ चर्मभांडस्तुधाराभि
स्तथायंत्रोद्धृतजलं चंडालेनतुसंस्पृष्टःस्नानमेवविधीयते २३६ उच्छिष्टस्तुचसंस्पृष्टस्त्रिरात्रेणैवशुध्यति आकराहृतवस्तूनि
नाशुचीनिकदाचन २३७ आकराःशुचयःसर्वेवर्जयित्वासुरालयम् भ्रष्टाभ्रष्टायवाश्चैवतथैवचणकाःस्मृताः २३८ खर्जूरंचैवक
र्पूरमन्यद्भ्रष्टतरंशुचिः अमीमांस्यानिशौचानित्रिभिराचरितानिच २३९ गोकुलेकंदुशालायांतैलयंत्रेक्षुयंत्रयोः अदुष्टाःसततं
धारावातोद्धूताश्चरेणवः २४० बहूनामेकलग्नानामेकश्चेदशुचिर्भवेत् अशौचमेकमात्रस्यनेतरेषांकथंचन २४१ एकपंक्त्युपवि

ष्टानांभोजनेषुपृथक्पृथक् यद्येकोलभतेनीलींसर्वेतेशुद्धयःस्मृताः २४२ यस्यपटेपट्टसूत्रेनीलीरक्तोहिदृश्यते त्रिरात्रंतस्यदा
तव्यंशेषाश्चैवोपवासिनः २४३ आदित्येस्तमितेरात्रावस्पृश्यंस्पृशतेयदि भगवन्केनशुद्धिःस्यात्ततोब्रूहितपोधन २४४ आदि
त्येस्तमितेरात्रौस्पर्शहीनंदिवाजलं तेनैवसर्वशुद्धिःस्यात् शवस्पृष्टंतुवर्जयेत् २४५ देशंकालंवयःशक्तिंपापंचावेक्ष्ययत्नतः प्रा
यश्चित्तंप्रकल्प्यंस्याद्यस्यचोक्तानानिष्कृतिः २४६ देवयात्राविवाहेषुयज्ञप्रकरणेषुच उत्सवेषुचसर्वेषुस्पृष्टास्पृष्टंनविद्यते २४७
आलनालंतथाक्षीरंकंदुकंदधिसक्तवः स्नेहपक्वंचतक्रंचशूद्रस्यापिनदुष्यति २४८ आर्द्रमांसंघृतंतैलंस्नेहाश्चफलसंभवाः
अंत्यभांडास्थितास्त्वेतेनिष्क्रांताःशुद्धिमाप्नुयुः २४९ अज्ञानात्पिबतेतोयंब्राम्हणःशूद्रजातिषु अहोरात्रोषितःस्नात्वापंचगव्ये
नशुध्यति २५० आहिताग्निस्तुयोविप्रोमहापातकवान्भवेत् अप्सुप्रक्षिप्यपात्राणिपश्चादग्निंविनिर्दिशेत् २५१ योगृहीत्वा
विवाहाग्निंगृहस्थइतिमन्यते अन्नंतस्यनभोक्तव्यंवृथापाकोहिसःस्मृतः २५२ वृथापाकस्यभुंजानःप्रायश्चित्तंचरेद्द्विजः प्रा
णानप्सुत्रिराचम्यघृतंप्राश्यविशुद्ध्यति २५३ वैदिकेलौकिकेवापिहुतोच्छिष्टेजलेक्षितौ वैश्वदेवंप्रकुर्वीतपंचसूनापनुत्तये २५४
कनीयान्गुणवांश्चैवश्रेष्ठश्चेन्निर्गुणोभवेत् पूर्वंपाणिंगृहीत्वाचगृह्याग्निंधारयेद्बुधः २५५ ज्येष्ठश्चेद्यदिनिर्दोषोगृह्णात्यग्निंयवी
यकः नित्यंनित्यंभवेत्तस्यब्रम्हहत्यानसंशयः २५६ महापातकसंस्पृष्टःस्नानमेवविधीयते संस्पृष्टस्ययदाभुंक्तेस्नानमेवविधी

यते २५७ पतितैःसहसंसर्गंमासार्द्धंमासमेवच गोमूत्रयावकाहारोमासार्द्धेनविशुद्ध्यति २५८ कृच्छ्रार्द्धंपतितस्यैवसकृद्भुक्त्वा
द्विजोत्तमः अविज्ञानाच्चतद्भुक्त्वाकृच्छ्रंसांतपनंचरेत् २५९ पतितानांयदाभुक्तंभुक्तंचांडालवेश्मनि मासार्द्धंतुपिबेद्वारिइति
शातातपोब्रवीत् २६० गोब्राम्हणहतानांचपतितानांतथैवच अग्निनानचसंस्कारःशंरवस्यवचनंयथा २६१ यश्चांडालीं
द्विजोगच्छेत्कथंचित्काममोहितः त्रिभिःकृच्छ्रैर्विशुद्ध्येतप्राजापत्यानुपूर्वशः २६२ पतितान्नान्नमादायभुक्त्वावाब्राम्हणो
यदि कृत्वातस्यसमुत्सर्गमतिकृच्छ्रंविनिर्द्दिशेत् २६३ अंत्यहस्तात्तुविक्षिप्तंकाष्ठलोष्ठतृणानिच नस्पृशेत्तुतथोच्छिष्टमहो
रात्रंसमाचरेत् २६४ चांडालपतितंम्लेंछंयद्यभांडंरजस्वलां द्विजःस्पृष्ट्वानभुंजीतभुंजानोयदिसंस्पृशेत् २६५ अतःपरंतुभुंजी
तत्यक्त्वान्नंस्नानमाचरेत् ब्राम्हणैःसमनुज्ञातस्त्रिरात्रमुपवासयेत् २६६ सघृतयावकंप्राश्यव्रतशेषंसमापयेत् भुंजानःसंस्पृशे
द्यस्तुवायसंकुक्कुटंतथा २६७ त्रिरात्रेणैवशुद्धिःस्यादथोच्छिष्टस्त्वहेनतु आरूढोनैष्ठिकेधर्मेयस्तुप्रच्यवतेपुनः २६८ चां
द्रायणंचरेन्मासमितिशातातपोब्रवीत् पशुवेश्याभिगमनेप्राजापत्यंविधीयते २६९ गवांगमनेमनुप्रोक्तंव्रतंचांद्रायणंचरे
त् अमानुषीषुगोवर्जमुदक्यायामयोनिषु २७० रेतःसिक्त्वाजलेचैवकृच्छ्रंसांतपनंचरेत् उदक्यासूतिकावापिअंत्यजां
स्पृशतेयदि २७१ त्रिरात्रेणैवशुद्धिःस्याद्विधिरेषपुरातनः संसर्गंयदिगच्छेत्तुउदक्यावातथांत्यजैः २७२ प्रायश्चित्तीस

विज्ञेयः पूर्वंस्नानंसमाचरेत् एकरात्रंचरेन्मूत्रंपुरीषंतुदिनत्रयं २७३ दिनत्रयंतथापानेमैथुनेपंचसप्तवा स्मृत्यंतरे अंगीकारेण
ज्ञातीनांब्राम्हणानुग्रहेणाच २७४ पूयंतेनत्रपापिष्ठामहापातकिनोपिये भोजनेतुप्रसक्तानांप्राजापत्यंविधीयते २७५ दंतका
ष्ठेत्वहोरात्रमेषशौचविधिः स्मृतः रजस्वलायदास्पृष्टाश्वानचांडालवायसैः २७६ निराहाराभवेत्तावत्स्नात्वाकालेनशुध्यति
रजस्वलायदास्पृष्टाउष्ट्रजंबुकशंबरैः २७७ पंचरात्रंनिराहारापंचगव्येनशुध्यति स्पृष्टारजस्वलान्योन्यंब्रम्हणाब्राम्हणीच
या २७८ एकरात्रंनिराहारापंचगव्येनशुध्यति स्पृष्टारजस्वलान्योन्यंब्राम्हण्याक्षत्रियीचया २७९ त्रिरात्रेणविशुद्धिः
स्यात्व्यासस्यवचनंयथा स्पृष्टारजस्वलान्योन्यंब्राम्हण्याशूद्रसंभवा २८० षड्रात्रेणविशुद्धिःस्यात्ब्राम्हणीकामका
रतः स्पृष्टारजस्वलान्योन्यंब्राम्हण्यावैश्यसंभवा २८१ चतूरात्रंनिराहारापंचगव्येनशुध्यति अकामतश्चरेदूर्ध्वंब्राम्हणीसर्व
तःस्पृशेत् २८२ चतुर्णामपिवर्णानांशुद्धिरेषाप्रकीर्तिता उच्छिष्टेनतुसंस्पृष्टोब्राम्हणोब्राम्हणेनयः २८२ भोजनेमूत्रचा
रेचशंखस्यवचनंयथा स्नानंब्राम्हणसंस्पर्शेजपहोमौतुक्षत्रिये २८३ वैश्येनक्तंचकुर्वीतशूद्रेचैवउपोषणं चर्मकेरजके
वैश्येधीवरेनटकेतथा २८४ एतान्स्पृष्ट्वाद्विजोमोहादाचमेत्प्रयतोपिसन् एतैःस्पृष्टाद्विजोनित्यमेकरात्रंपयःपिबेत् २८५
उच्छिष्टैस्तैस्त्रिरात्रंस्याद्घृतंप्राश्यविशुध्यति यस्तुछायांश्वपाकस्यब्राम्हणस्त्वधिगच्छति २८६ तत्रस्नानंप्रकुर्वी

आरसद्रव्य
निरपेक्ष

तद्घृतंप्राश्यविशुध्यति अभिशस्तोद्विजोरण्येब्रम्हहत्याव्रतंचरेत् २८७ मासोपवासंकुर्वीतचांद्रायणमथापिवा वृथामिथ्योप
योगेनभ्रूणहत्याव्रतंचरेत् २८८ अभक्ष्योद्वादशाहेनपराकेणैवशुध्यति शठंचब्राम्हणंहत्वाशूद्रहत्याव्रतंचरेत् २८९ निर्गुणंच
गुणोहत्वापराकव्रतमाचरेत् उपपातकसंयुक्तोमानवोम्रियतेयदि २९० तस्यसंस्कारकर्ताचप्राजापत्यद्वयंचरेत् प्रभुंजानो
तिसस्नेहंकदाचित्स्पृश्यतेद्विजः २९१ त्रिरात्रमाचरेन्नक्तैर्निःस्नेहमथवाचरेत् बिडालकाकाद्युच्छिष्टंजग्ध्वाश्वनकुलस्य
च २९२ केशकीटावपन्नंचपिबेद्ब्राम्हींसुवर्चसं उष्ट्रयानंसमारुह्यखरयानंचकामतः २९३ स्नात्वाविप्रोजितप्राणः प्राणा
यामेनशुध्यति सव्याहृतींसप्रणवांगायत्रींशिरसासह २९४ त्रिःपठेदायतप्राणःप्राणायामःसउच्यते शकृद्द्विगुणंगो
मूत्रंसर्पिर्दद्याच्चतुर्गुणं २९५ क्षीरमष्टगुणंदेयंपंचगव्यंतथादधि पंचगव्यंपिबेच्छूद्रोब्राम्हणस्तुसुरांपिबेत् उभौतौतुल्य
दोषौचवसतोनरकेचिरं अजागावोमहिष्यश्चअमेध्यंभक्षयंतिया: २९७ दुग्धंहव्येचकव्येचगोमयंनविलेपयेत् ऊनस्त
नीमधीकावायाचस्व स्तनपायिनी।२९८ तासांदुग्धंनहोतव्यंहुतंचैवाहुतंभवेत् ब्राम्होदनेचसोमेचसीमंतोन्नयनेतथा
२९९ जातश्राद्धेनवश्राद्धेभुक्त्वाचांद्रायणंचरेत् राजान्नंहरतेतेजःशूद्रान्नंब्रम्हवर्चसम् ३०० स्वसुतान्नंचयोभुंक्तेसभुं
क्तेपृथिवीमलं स्वसुताअप्रजाताचनाश्नीयात्तद्गृहेपिता ३०१ भुंक्तेत्वस्यामायायान्नंपूयंसनरकंव्रजेत् अधीत्यचतुरोवेदा

न्सर्वशास्त्रार्थ तत्ववित् ३०२ नरेन्द्रभवनेभुक्त्वाविष्टायांजायतेक्रमिः नवश्राद्धेत्रिपक्षेचषण्मासेमासिकेब्दिके ३०३ पतंतिपितर
स्तस्ययोभुंक्तेनापदिद्विजः चांद्रायणंनवश्राद्धेपराकोमासिकेतथा ३०४ त्रिपक्षेचतुकृच्छ्रंस्यात्षण्मासेकृच्छ्रमेवच आब्दि
केपादकृच्छ्रंस्यादेकाहः पुनराब्दिके ३०५ ब्रम्हचर्यमनाघ्रायमासश्राद्धेषुपर्वसु द्वादशाहेत्रिपक्षेऽब्देयस्तुपक्षेद्विजोत्तमः ३०६
पतंतिपितरस्तस्यब्रम्हलोकेगताअपि पक्षेवायदिवामासेयस्यनाश्नंतिवैद्विजाः ३०७ भुक्त्वादुरात्मनस्तस्यद्विजश्चांद्रायणंचरे
त् एकादशाहेऽहोरात्रंभुक्त्वासंचयनेत्र्यहं ३०८ उपोष्यविधिवद्विप्रः कूष्मांडीजुहुयाद्घृतं यन्नवेदध्वनिध्वांतंनचगोभिरलंकृतं
३०९ यन्नबालैःपरिवृत्तंश्मशानमिवतद्गृहं हास्येपिबहवोयत्रविनाधर्मंवदंतिहि ३१० विनापिधर्मशास्त्रेणसधर्मोयावनःस्मृ
तः हीनवर्णेचयःकुर्यात्अज्ञानादभिवादनं ३११ तत्रस्नानंप्रकुर्वीतघृतंप्राश्यविशुध्यति समुत्पन्नेयदास्नानेभुंक्तेवापिपि
बेद्यदि ३१२ गायत्र्यष्टसहस्रंतुजपेत्स्नात्वासमाहितः अंगुल्यादंतकाष्टंचप्रत्यक्षंलवणंतथा ३१३ मृत्तिकाभक्षणंचैवतुल्यं
गोमांसभक्षणं दिवाकपित्थछायायांरात्रौदधिशमीषुच ३१४ कार्पासंदंतकाष्टंचविष्णोरपिश्रियंहरेत् सूर्पवातोनरवाग्रांबु
स्नानवस्त्रंघटोदकं ३१५ मार्जनीरजकेशांबुदेवतायतनोद्भवं नेनावगुंठितंतेषुगंगांभःप्लुतएवसः ३१६ मार्जनीरेणुकेशांबु
हंतिपुण्यंदिवाकृतं मृत्तिकाःसप्तनग्राह्यावल्मीकिऊरवरस्थले ३१७ अंतर्जलेश्मशानांतेवृक्षमूलेसुरालये वृषभैश्चतथा

रवाते श्रेयस्कामैः सदाबुधैः ३१८ शुचौदेशेषुसंप्राप्त्याशर्करास्मविवर्जिता पुरीषेमैथुनेहोमेप्रस्त्रावेदंतधावने ३१९ स्नानभो
जनजाप्येषुसदामौनंसमाचरेत् यस्तुसंवत्सरंपूर्णं भुंक्तेमौनेनसर्वदा ३२० युगकोटिसहस्त्रेषुस्वर्गलोकेमहीयते स्नानंदानं
जपंहोमंभोजनंदेवतार्चनं ३२१ व्यूढपादोनकुर्वीतस्वाध्यायंपितृतर्पणं सर्वस्वमपियोदद्यात्पातयित्वाद्विजोत्तम ३२२ नाशयित्वा
तुतत्सर्वंभ्रूणहत्याफलंभवेत् ग्रहणोद्वाहसंक्रांतौस्त्रीणांचप्रसवेतथा ३२३ दानंनैमित्तिकंज्ञेयंरात्रावपिप्रशस्यते क्षौमजंवा
थकार्पासंपट्टसूत्रमथापिवा ३२४ यज्ञोपवीतंयोदद्याद्वस्त्रदानफलंलभेत् कांस्यभाजनंदद्यात्घृतपूर्णंसुशोभनं ३२५ त
थाभक्त्याविधानेनअग्निष्टोमफलंलभेत् श्राद्धकालेतुयोदद्यात्शोभनेचउपानहौ ३२६ सगच्छत्यन्नमार्गेपिअश्वदानफलं
लभेत् तैलपात्रंतुयोदद्यात्संपूर्णंतुसमाहितः ३२७ सगच्छतिध्रुवंस्वर्गेनरोनास्त्यत्रसंशयः दुर्भिक्षेअन्नदाताचसुभिक्षेच
हिरण्यदः ३२८ पानप्रदस्त्वरण्येतुस्वर्गलोकेमहीयते यावदर्धप्रसूतागौस्तावत्सापृथिवीस्मृता ३२९ पृथिवीतेनदत्तास्या
दीदृशींगांददातियः तेनाग्नयोहुताःसम्यक्पितरस्तेनतर्पिताः ३३० देवाश्चपूजिताःसर्वेयोददातिगवाह्निकं जन्मप्रभृति
यत्पापंमातृकंपैतृकंतथा ३३१ तत्सर्वंनश्यतिक्षिप्रंवस्त्रदानान्नसंशयः कृष्णाजिनंतुयोदद्यात्सर्वोपस्करसंयुतं ३३२ उद्धरे
न्नरकस्थानात्कुलान्येकोत्तरंशतं आदित्योवरुणोविष्णुर्ब्रह्मासोमोहुताशनः ३३३ शूलपाणिस्तुभगवानभिनंदंतिभूमिदं

अत्रि

११

वालुकानांकृताराशीर्यावत्सप्तर्षिमंडलं ३३५ गतेवर्षशतेचैवफलमेकंविशीर्यति क्षयंचदृश्यतेतस्यकन्यादानेनचैवहि ३३६
आतुरेप्राणदाताचत्रीणिदानफलानिच सर्वेषामेवदानानांविद्यादानंततोधिकं ३३७ पुत्रादिस्वजनेदद्याद्विप्रायचनकैतवे स
कामःस्वर्गमाप्नोतिनिष्कामोमोक्षमाप्नुयात् ३३८ ब्राम्हणेवेदविदुषिसर्वशास्त्रविशारदे मातृपितृपरेचैवऋतुकालाभिगामिनि
३३९ शीलचारित्रसंपूर्णेप्रातःस्नानपरायणे तस्यैवदीयतेदानंयदीच्छेच्छ्रेयआत्मनः ३४० संपूज्यविदुषोविप्रान्अन्येभ्यो
पिप्रदीयते तत्कार्यंनैवकर्तव्यंनदृष्टंनश्रुतंमया ३४१ अतःपरंप्रवक्ष्यामिश्राद्धकर्मणियेद्विजाः पितॄणामक्षयंदानंदत्तंये
षांतुनिष्फलं ३४२ नहीनांगोनरोगीचश्रुतिस्मृतिविवर्जितः नित्यंचानृतवादीचवणिक्श्राद्धेनभोजयेत् ३४३ हिंसारतं
चक्रपटंउपगुत्यश्रुतंचयः किंकरंकपिलंकाणंश्वित्रिणंरोगिणंतथा ३४४ दुश्चर्माणंशीर्णकेशंपांडुरोगंजटाधरं भारवाहि
तरौद्रंचद्विभार्यंवृषलीपतिं ३४५ भेदकारीभवेच्चैवबहुपीडाकरोपिवा हीनातिरिक्तगात्रोवातमप्यपनयेत्तथा ३४६ बहुभो
क्तादीनसुखोमत्सरीक्रूरबुद्धिमान् एतेषांनैवदातव्यःकदाचित्तुप्रतिग्रहः ३४७ अथचेन्मंत्रविद्युक्तःशारीरैःपंक्तिदूषणैः
अदूष्यंतंयमःप्राहपंक्तिपावनएवसः ३४८ श्रुतिःस्मृतिश्चविप्राणांनयनेद्वेप्रकीर्तिते काणःस्यादेकहीनोपिद्वाभ्यामंधःप्र
कीर्तितः ३४९ नश्रुतिर्नस्मृतिर्यस्यनशीलंनकुलंयतः तस्यश्राद्धंनदातव्यंत्वंधकस्यात्रिरब्रवीत् ३५० तस्माद्वेदेनशास्त्रे

स्मृ.

१

११

णाब्रास्कणयंब्राम्कणास्यतु नचैकेनैववेदेनभगवानत्रिरब्रवीत् ३५१ योगस्थैर्लोचनैर्युक्तः पादाग्रंचप्रपश्यति लौकिकंजेश्च
शास्त्रोक्तंपश्यंचैषीधरोत्तरं ३५२ वेदैश्चऋषिभिर्गीतंद्विमान्शास्त्रवेदवित् व्रतिनंचकुलीनंचश्रुतिस्मृतिरतंसदा ३५३ तादृ
शंभोजयेच्छ्राद्धेपितृणामक्षयंभवेत् यावतोग्रसतेग्रासान्पितृणांदीप्ततेजसां ३५४ पितापितामहश्चैवतथैवप्रपिताम
हः नरकस्थाविमुच्यंतेध्रुवंयांतित्रिविष्टपं ३५५ तस्माद्विप्रंपरीक्षेतश्राद्धकालेप्रयत्नतः ननिर्वपतियःश्राद्धंप्रमीतपितृ
कोद्विजः ३५६ इन्दुक्षयेमासिमासिप्रायश्चित्तीभवेत्तुसः सूर्येकन्यागतेकुर्याच्छ्राद्धंयोनगृहाश्रमी ३५७ धनंपुत्रान्कुलं
तस्यपितृनिश्वासपीडया कन्यागतेसवितरिपितरोयांतिसत्सुतान् ३५८ शून्याप्रेतपुरीसर्वायावद्वृश्चिकदर्शनं ततोवृश्चि
कसंप्राप्तेनिराशाःपितरोगताः ३५९ पुनःस्वभवनंयांतिशापंदत्वासुदारुणं पुत्रंवाभ्रातरंवापिदौहित्रंपौत्रकंतथा ३६०
पितृकार्येप्रसक्तायेतेयांतिपरमांगतिं यथानिर्मथनादग्निःसर्वकाष्ठेषुतिष्ठति ६६१ तथासंदृश्यतेधर्मःश्राद्धदानान्नसंशयः
यःप्राप्नोतिनदासर्वंकन्यागतेचगंगया ३६२ सर्वशास्त्रार्थगमनंसर्वतीर्थावगाहनं सर्वयज्ञफलंविद्याच्छ्राद्धदानान्नसंशयः
३६३ महापातकसंयुक्तोयोयुक्तश्चोपपातकैः घनैर्मुक्तोयथाभानूराहुमुक्तश्चचंद्रमाः ३६४ सर्वपापविनिर्मुक्तःसर्वपापंविलं
घयेत् सर्वसौख्यमयंप्राप्तःश्राद्धदानान्नसंशयः ३६५ सर्वेषामेवदानानांश्राद्धदानंविशिष्यते मेरुतुल्यंकृतंपापंश्राद्धदा

नंविशोधनं ३६६ श्राद्धंकृत्वातुमर्त्योवैस्वर्गलोकेमहीयते अमृतंब्राम्हणस्यान्नंक्षत्रियान्नंपयःस्मृतं ३६७ वैश्यस्यचान्न
मेवान्नंशूद्रान्नंरुधिरंभवेत् एतत्सर्वंमयाख्यातंश्राद्धकालेसमुत्थिते ३६८ वैश्वदेवेचहोमेचदेवताभ्यर्चनेजपेत् अमृतंते
नविप्रान्नंऋग्यजुःसामसंस्कृतं ३६९ व्यवहारानुपूर्वेणधर्मेणबलिभिर्जितं क्षत्रियान्नंपयस्तेनघृतान्नंयज्ञपालने ३७०
देवोमुनिर्द्विजोराजावैश्यःशूद्रोनिषादकः पशुर्म्लेच्छोऽपिचांडालोविप्रादशविधाःस्मृताः ३७१ संध्यास्नानंजपंहोमंदे
वतानित्यपूजनम् अतिथिंवैश्वदेवंचदेवब्राम्हणउच्यते ३७२ शाकपत्रफलमूलेवनवासेसदारतः निरतोऽहरहःश्राद्धे
सविप्रोमुनिरुच्यते ३७३ वेदांतंपठतेनित्यंसर्वसंगंपरित्यजेत् सांख्ययोगविचारस्थःसविप्रोद्विजउच्यते ३७४ अ
स्त्राहताश्चधन्वानःसंग्रामेसर्वसंमुखे आरंभेनिर्जितायेनसविप्रःक्षत्रउच्यते ३७५ कृषिकर्मरतोयश्चगवांचप्रतिपालकः
वाणिज्यव्यवसायश्चसविप्रोवैश्यउच्यते ३७६ लाक्षालवणसंमिश्रंकुसुंभंक्षीरसर्पिषः विक्रेतामधुमांसानांसविप्रःशू
द्रउच्यते ३७७ चोरश्चतस्करश्चैवसूचकोदंशकस्तथा मत्स्यमांसेसदालुब्धोविप्रोनिषादउच्यते ३७८ ब्रम्हतत्वंनजाना
तिब्रम्हसूत्रेणगर्वितः तेनैवसचपापेनविप्रःपशुरुदाहृतः ३७९ वापीकूपतडागानामारामस्यसरस्सुच निश्शंकंरोध
कश्चैवसविप्रोम्लेंछउच्यते ३८० क्रियाहीनश्चमूर्खश्चसर्वधर्मविवर्जितः निर्दयःसर्वभूतेषुविप्रश्चांडालउच्यते ३८१ वेदे

र्विहीनाश्चपठंतिशास्त्रंशास्त्रेणहीनाश्चपुराणपाठाः पुराणहीनाः कृषिणोभवंतिभ्रष्टास्ततोभागवताभवंति ३८२ ज्योतिर्विदो
ह्यथर्वाणः कीराः पौराणपाठकाः श्राद्धेयज्ञेमहादानेवरणीयाः कदाचन ३८३ श्राद्धंचपितरंघोरंदानंचैवतुनिष्फलं यज्ञेचफल
हानिस्स्यात्तस्मात्तान्परिवर्जयेत् ३८४ आविकश्चित्रकारश्चवैद्योनक्षत्रपाठकः चतुर्विप्रानपूज्यंतेबृहस्पतिसमायदि ३८५
मागधोमाथुरश्चैवकापटः कीटकानजौ पंचविप्रानपूज्यंतेबृहस्पतिसमायदि ३८६ क्रयक्रीताचयाकन्यापत्नीसानविधीयते न
स्याजाताः सुतास्तेषांपितृपिंडंनविद्यते ३८७ अष्टशल्यागतोनीरंपाणिनापिबतेद्विजः सुरापानेनतत्तुल्यंतुल्यंगोमांसभक्षणं ३८८
ऊर्ध्वजंघेषुविप्रेषुप्रक्षाल्यचरणद्वयं तावच्चांडालरूपेणयावद्गंगांनमज्जति ३८९ दीपशय्यासनच्छायाकार्पासंदंतधावनं अजारेणु-
स्पृशंचैवशक्रस्यापिश्रियंहरेत् ३९० गृहाद्दशगुणंकूपंकूपाद्दशगुणंतटं तटाद्दशगुणंनद्यांगंगासंख्यानविद्यते ३९१ स्रवद्यद्ब्राम्हणं
तोयंरहस्यंक्षत्रियंतथा वापीकूपेतुवैश्यस्यशौद्रंभांडोदकंतथा ३९२ तीर्थस्नानंमहादानंयच्चान्यत्तिलतर्पणं अब्दमेकंनकुर्वीत
महागुरुनिपाततः ३९३ गंगागयात्वमावास्यावृद्धिश्राद्धेक्षयेहनि मघापिंडप्रदानंस्यादन्यत्रपरिवर्जयेत् ३९४ घृतंवायदिवातै
लंपयोवायदिवादधि चत्वारोह्याज्यसंस्थानहुतंनैवतुवर्जयेत् ३९५ श्रुत्वेतान्नृपयोधर्मान्भाषितानत्रिणास्वयं इदमूचुर्महात्मा
नंसर्वेतेधर्मनिष्ठिताः ३९६ यइदंधारयिष्यंतिधर्मशास्त्रमतंद्रिताः इहलोकेयशःप्राप्यतेयास्यंतित्रिविष्टपं ३९७ विद्यार्थलि

भतेविद्यांधनकामोधनानिच आयुष्कामस्तथैवायुः श्रीकामोमहतींश्रियं ३९८ इतिश्रीअत्रिमहर्षिस्मृतिः समाप्ता ॥

श्रीगणेशायनमः अथविष्णुप्रोक्तंधर्मशास्त्रप्रारंभः विष्णुमेकाग्रमासीनंश्रुतिस्मृतिविशारदम् पप्रच्छुर्मुनयः
सर्वेकलापग्रामवासिनः १ कृतेयुगेत्वधपक्षीणेतुसोधर्मस्सनातनः तत्रवैशीर्य्यमाणेचधर्मोनप्रतिमार्गितः २ त्रेतायुगेऽथ
संप्राप्तेकर्तव्यश्चास्यसंग्रहः यथासंप्राप्यतेस्माभिस्तत्त्वन्नोवक्तुमर्हसि ३ वर्णाश्रमाणांयोधर्मोविशेषश्चैवयःकृतः भेदस्त
थैवचैषांयस्तन्नोब्रूहिद्विजोत्तम ४ ऋषीणांसमवेतानांत्वमेवपरमोमतः धर्मस्येहसमस्तस्यनान्योवक्तास्तिसुव्रत ५ श्रुत्वा
धर्मंचरिष्यामोयथावत्परिभाषितम् तस्माद्ब्रूहिद्विजश्रेष्ठधर्मकामाइमेद्विजाः ६ इत्युक्तोमुनिभिस्तैस्तुविष्णुःप्रोवाचतांस्तदा
अनघाःश्रूयतांधर्मोवक्ष्यमाणोमयाक्रमात् ७ ब्राम्हणाःक्षत्रियोवैश्यःशूद्रश्चैवतथापरे एतेषांधर्मसारंयद्वक्ष्यमाणंनिबोधत
८ ऋतौऋतौतुसंयोगाद्ब्राम्हणोजायतेस्वयं तस्माद्ब्राम्हणसंस्कारंगर्भादौतुप्रयोजयेत् ९ सीमंतोन्नयनंकर्मनस्त्रीसंस्कारइ
ष्यते गर्भस्यैवतुसंस्कारोगर्भेगर्भेप्रयोजयेत् १० जातकर्मतथाकुर्यात्पुत्रेजातेयथोदितम् बहिर्निष्क्रमणंचैवतस्यकुर्याच्छिशोः
शुभम् ११ षष्ठेमासेचसंप्राप्तेअन्नप्राशनमाचरेत् तृतीयेऽब्देचसंप्राप्तेकेशकर्मसमाचरेत् १२ गर्भाष्टमेतथाकर्मब्राम्हणस्योपा
नायनं द्विजत्वेत्वथसंप्राप्तेसावित्र्यामधिकारभाक् १३ गर्भादेकादशेपैकेकुर्यात्क्षत्रियवैश्ययोः कारयेद्द्विजकर्माणिब्राम्हणेन

यथाक्रमम् १४ शूद्रश्चतुर्थोवर्णस्त्तु सर्वसंस्कारवर्जितः उक्तस्तस्यतुसंस्कारोद्विजेस्वात्मनिवेदनं १५ योयस्यविहितोदंडोमेखलाजिनधारणम् सूत्रंवस्त्रंचगृण्हीयाद्ब्रम्हचर्येणयन्त्रितः १६ ब्राम्हेमुहूर्तउत्थायचोपस्पृश्यपयस्तथा त्रिराचम्यततःप्राणास्तिष्ठेन्मौनीसमाहितः १७ अब्दैश्चैतैःपवित्रैस्तुकृत्वात्मपरिमार्जनं सावित्रींचजपंस्तिष्ठेदासूर्योदयनात्पुरा १८ अग्निकार्यंततःकुर्यात्प्रातरेवव्रतंचरेत् गुरवेतुततःकुर्यात्पादयोरभिवादनं १९ समित्कुशांश्चोदकुंभमाहृत्यगुरवेव्रती प्रांजलिःसम्यगासीनउपस्थाययतःसदा २० यंयंग्रंथमधीयीततस्यतस्यव्रतंचरेत् सावित्र्युपक्रमात्सर्वमावेदग्रहणोत्तरम् २१ द्विजातिषुचरेद्भैक्ष्यंभिक्षाकालेसमागते निवेद्यगुरवेश्नीयात्संमतोगुरुणाव्रती २२ सायंसन्ध्यामुपासीनोगायत्र्यष्टशतंजपेत् द्विकालभोजनार्थंचतथैवपुनराहरेत् २३ वेदस्वीकरणोत्कृष्टोगुर्वधीनोगुरोर्हितः निष्ठांतत्रैवयोगच्छेन्नैष्ठिकस्सउदाहृतः २४ अनेनविधिनासम्यक्कृत्वावेदमधीत्यच गृहस्थधर्ममाकांक्षन्गुरुगेहादुपागतः २५ अनेनैवविधानेनकुर्याद्दारपरिग्रहम् कुलेमहतिसम्भूतांसवर्णांलक्षणान्विताम् २६ परिणीयतुषण्मासान्वत्सरंवानसंविशेत् औदुंबरायणोनामब्रम्हचारीगृहेगृहे २७ ऋतुकालेतुसंप्राप्तेपुत्रार्थीसंविशेत्तदा जातेपुत्रेतथाकुर्यादग्न्याधेयंगृहेवसन् २८ पुत्रेजातेऽनृतोगच्छन्संप्रदुष्येत्सदागृही चतुर्थेब्रम्हचारीचगृहेतिष्ठन्नविस्मृतः २९ इतिवैष्णवधर्मशास्त्रेप्रथमोऽध्यायः १॥ ॥

द्वैपैतैः

संध्या/प्रकरणम्

अत्रि०
१५

अतःपरंप्रवक्ष्यामिगृहीणांधर्ममुत्तमम् प्राजापत्यपदस्थानंसम्यक्कृत्यंनिबोधत ३० सर्वःकल्पेसमुत्थायकृतशौचःसमा
हितः स्नात्वासंध्यामुपासीतसर्वकालमतंद्रितः ३१ अज्ञानाद्यदिवामोहाद्रात्रौयद्दुरितंकृतम् प्रातःस्नानेनतत्सर्वंशोधयंति
द्विजोत्तमाः ३२ प्रविश्याथाग्निहोत्रंतुहुत्वाग्निंविधिवत्ततः शुचौदेशेसमासीनःस्वाध्यायंशक्तितोऽभ्यसेत् ३३ स्वाध्याया
न्तेसमुत्थायस्नानंकृत्वातुमंत्रवित् देवानृषीन्पितृंश्चापितर्पयेत्तिलवारिणा ३४ मध्यान्हेत्वथसंप्राप्तेशिष्टैर्भुंजीतवाग्यतः
भुक्तोपविष्टोविश्रांतोब्रम्हकिंचिद्विचारयेत् ३५ इतिहासंप्रयुंजीतत्रिकालसमयेगृही कालेचतुर्थेसंप्राप्तेगृहेवायदिवाबहिः
३६ आसीनःपश्चिमांसंध्यांगायत्रींशक्तितोजपेत् हुत्वाचाथाग्निहोत्रंतुकृत्वाचाग्निपरिक्रियां ३७ बलिंचविधिवद्दत्वाभुंजी
तविधिपूर्वकम् दिवावायदिवारात्रौअतिथिस्त्वाव्रजेद्यदि ३८ तृणभूवारिवाग्भिस्तुपूजयेत्तंयथाविधि कथाभिःप्रीति
माल्हत्यविद्यादीनिविचारयेत् ३९ संनिवेश्याथविप्रंतुसर्वविशेत्तदनुज्ञया यदियोगीतुसंप्राप्तोभिक्षार्थीसमुपस्थितः ४०
योगिनंपूजयेन्नित्यमन्यथाकिल्बिषीभवेत् पुरेवायदिवाग्रामेयोगीसन्निहितोभवेत् ४१ पूज्यानित्यंभवंत्यवसर्वेचवनि
वासिनः तस्मात्संपूजयेन्नित्यंयोगिनंगृहमागतं ४२ तस्मिन्प्रयुक्तापूजायासाक्षयायोपकल्पते गृहमेधिनायत्प्रोक्तं
स्वर्गसाधनमुत्तमम् ४३ ब्राम्हेमुहूर्तउत्थायतत्सर्वंसम्यगाचरेत् चतुःप्रकारंभिद्यंतेगृहिणोधर्मसाधकाः ४४ वृत्तिभेदेन

स्मृ०
२
कल्ये
संध्या
१५

सततंज्यायांस्तेषांपरः परः कुसूलधान्यकोवास्यात्कुंभीधान्यकएववा ४५ त्र्यैहैहिकोवापिभवेत्सद्यःप्रक्षालकोपिवा श्रौ
तंस्मार्तंचयत्किंचिद्विधानंधर्मसाधनं ४६ गृहेतद्वसताकार्यमन्यथादोषभाग्भवेत् एवंविप्रोगृहस्थस्तुशांतःशुक्लांबरःशुचिः
४७ प्रजापतेःपरंस्थानंसम्प्राप्नोतिनसंशयः इतिवैष्णवेधर्मशास्त्रेद्वितीयोध्यायः २ गृहस्थोब्रम्हचारीवावन
वासंयदाचरेत् ४८ चीरवल्कलधारीस्यादकृष्टान्नाशनोमुनिः गत्वाचविजनस्थानंपंचयज्ञान्नहापयेत् ४९ अग्निहोत्रंचजु
हुयादन्नैर्नीवारकादिभिः श्रावणेनाग्निमादायब्रम्हचारीवनेस्थितः ५० पंचयज्ञविधानेनयज्ञंकुर्यादतंद्रितः संचितंतुयदार
ण्यंभक्तार्थंविधिवद्वने ५१ त्यजेदाश्वयुजेमासिवन्यमन्यत्समाहरेत् आकाशशायीवर्षासुहेमंतेचजलाशयः ५२ ग्रीष्मेपं
चाग्निमध्यस्थोभवेन्नित्यंवनेवसन् कृच्छ्रंचांद्रायणंचैवतुलापुरुषमेवच ५३ अतिकृच्छ्रंप्रकुर्वीतत्यक्त्वाकामान्शुचिस्ततः
त्रिसंध्यंस्नानमातिष्ठेत्सहिष्णुर्भूतजान्गुणान् ५४ पूजयेदतिथींश्चैवब्रम्हचारीवनंगतः प्रतिग्रहंनगृण्हीयात्परेषांकिंचिदात्म
वान् ५५ दाताचैवभवेन्नित्यंश्रद्दधानःप्रियंवदः रात्रौस्थंडिलशायीस्यात्पदेस्त्रदिनंक्षिपेत् ५६ वीरासनेनतिष्ठेद्वाक्लेशमा
त्मन्यचिंतयन् केशरोमनखश्मश्रून्नछिंद्यान्नापिकर्त्तयेत् ५७ त्यजन्शरीरसौहार्दंवनवासरतःशुचिः चतुःप्रकारभिद्यं
तेमुनयःशंसितव्रताः ५८ अनुष्ठानविशेषेणश्रेयांस्तेषांपरःपरः वार्षिकंवन्यमाहारमाहृत्यविधिपूर्वकम् ५९ वनस्थधर्ममा

पारिव्राज्यधर्मा

निष्ठन्नयेत्कालंजितेंद्रियः भूरिसंवार्षिकश्चायंवनस्थःसर्वकर्मकृत ६० आदेहपतनंतिष्ठेन्मृत्युंनैवनकांक्षति षण्मासांस्ततश्चा
न्यःपंचयज्ञक्रियापरः ६१ कालेचतुर्थेभुंजानोदेहंत्यजतिधर्मतः त्रिंशद्दिनार्थमाहृत्यवन्यान्नानिशकृचिव्रताः ६२ निर्वर्त्यसर्वका
र्याणिस्यात्ततःषष्ठ्यान्नभोजनः दिनार्थमन्नमादायपंचयज्ञक्रियारतः ६३ सद्यःप्रक्षालकोनामचतुर्थःपरिकीर्तितः एवमेतेहि
वैमान्याप्तुनयःशंसितव्रताः ६४ इति॰ वैष्ण॰ धर्म॰ तृती॰ध्यायः३ यथोत्तमानिस्थानानिप्राप्नुवंतिदृढव्रताः ब्रम्हचा
रीगृहस्थोवावानप्रस्थोयतिस्तथा ६५ विरक्तःसर्वकामेषुपारिव्राज्यंसमाश्रयेत् आत्मन्यग्नीन्समारोप्यदत्वाचाभयदक्षिणाम्
६६ चतुर्थमाश्रमंगच्छेद्ब्राम्हणःप्रव्रजन्गृहात् आचार्येणसमादिष्टंलिंगंयत्नात्समाश्रयेत् ६७ शौचमाश्रयसम्बधंयतिधर्मां
श्चशिक्षयेत् अहिंसासत्यमस्तेयंब्रम्हचर्यमफल्गुता ६८ दयांचसर्वभूतेषुनित्यमेतद्यतिश्चरेत् ग्रामांतेवृक्षमूलेचनित्यका
लनिकेतनः ६९ पर्यटेत्कीटवद्भूमिंवर्षास्वेकत्रसंविशेत् वृद्धानामातुराणांचभीरूणांसंगवर्जितः ७० ग्रामेवापिपुरेवापिवा
सोनैकत्रदुष्यति कौपीनाच्छादनंवासःकंथांशीतापहारिणीं ७१ पादुकेचापिगृण्हीयात्कुर्यान्नान्यस्यसंग्रहं संभाषणंसह
स्त्रीभिरालंभप्रेक्षणेतथा ७२ नृत्यंगानंसमांसेवांपरिवादांश्चवर्जयेत् वानप्रस्थगृहस्थाभ्यांप्रीतिंयत्नेनवर्जयेत् ७३ एका
कीविचरेन्नित्यंत्यक्त्वासर्वपरिग्रहम् याचितायाचिताभ्यांतुभिक्षयाकल्पयेत्स्थितिं ७४ साधकारंयाचितंस्यात्प्राक्प्रणीतमया

न्वितम् चतुर्विधाभिक्षुकाःस्युः कुटीचकबहूदकौ ७५ हंसः परमहंसश्चपश्चाद्योयःसउत्तमः एकदंडीभवेद्वापित्रिदंडीवापिवाभ
वेत् ७६ त्यक्त्वासर्वसुखास्वादंपुत्रैश्वर्यसुखंत्यजेत् अपत्येषुवसन्नित्यंममत्वंयत्नतस्त्यजेत् ७७ नान्यस्यगेहेभुंजीतभुं
जानोदोषभाग्भवेत् कामंक्रोधंचलोभंचतथेर्ष्यांसत्यमेवच ७८ कुटीचकस्त्यजेत्सर्वपुत्रार्थंनैवसर्वतः भिक्षाटनादिके
शक्तोयतिःपुत्रेषुसंन्यसेत् ७९ कुटीचकइतिज्ञेयः परिव्राट्त्यक्तबांधवः त्रिदंडंकुंडिकांचैवभिक्षाधारंतथैवच ८० सूत्रंतथै
वगृण्हीयान्नित्यमेवबहूदकः प्राणायामेष्वभिरतोगायत्रींसततंजपेत् ८१ विश्वरूपंहृदिध्यायन्नयेत्कालंजितेंद्रियः ई
षत्कृतकषायस्यलिंगमाश्रित्यतिष्ठतः ८२ अन्नार्थंलिंगमुद्दिष्टंनमोक्षार्थमितिस्थितिः त्यक्त्वापुत्रादिकंसर्वयोगमार्गव्यव
स्थितः ८३ इंद्रियाणिमनश्चैवकर्षन्हंसोभिधीयते कृच्छ्रैश्चान्द्रायणैश्चैवतुलापुरुषसंज्ञकैः ८४ अन्येश्चशोषयेद्देहमाकां
क्षन्ब्रम्हणःपदम् यज्ञोपवीतंदंडंचवस्त्रंजंतुनिवारणं ८५ अयंपरिग्रहोनान्योहंसस्यश्रुतिवेदनः आध्यात्मिकंब्रम्हजपन्प्रा
णायामांस्तथाचरन् ८६ वियुक्तःसर्वसंगेभ्योयोगीनित्यंचरेन्महीं आत्मनिष्ठःस्वयंयुक्तस्त्यक्तसर्वपरिग्रहः ८७ चतुर्थोयंम
हानेषांध्यानभिक्षुरुदाहृतः त्रिदंडंकुंडिकांचैवसूत्रंचाथकपालिकाम् ८८ जंतूनांवारणंवस्त्रंसर्वंभिक्षुरिदंत्यजेत् कौपीनाच्छा
दनार्थंचवासोधश्चपरिग्रहेत् ८९ कुर्यात्परमहंसस्तुदंडमेकंचधारयेत् आत्मन्येवात्मनाबुद्ध्यापरित्यक्तशुभाशुभः ९० अव्य

क्तलिंगोऽव्यक्तश्चचरेद्भिक्षुः समाहितः ग्रासप्राज्ञोनसंतुष्येदलाभेत्यक्तमत्सरः ९१ त्यक्ततृष्णाः सदाविद्वान्मूकवत्पृथिवींच
रेत् देहसंरक्षणार्थंतुभिक्षामीहेद्द्विजातिषु ९२ पात्रमस्यभवेत्पाणिस्तेनानित्यंगृहानटेत् अतेजसानिपात्राणिभिक्षार्थंकुर्य
वान्मनुः ९३ सर्वेषामेवभिक्षूणांदार्वलाबुमपानिच कांस्यपात्रेनभुंजीतआपद्यपिकथंचन ९४ मलाशाःसर्वउच्यंतेयतयः
कांस्यभोजिनः कांसिकस्यतुयत्पापंगृहस्थस्यतथैवच ९५ कांस्यभोजीयतिःसर्वंतयोःप्राप्नोतिकिल्बिषं ब्रह्मचारीगृ
हस्थश्चवानप्रस्थोयतिस्तथा ९६ उत्तमांवृत्तिमाश्रित्यपुनरावर्त्तयेद्यदि आरूढपतितोज्ञेयःसर्वधर्म्मबहिष्कृतः ९७ निं
द्यश्चसर्वदेवानांपितॄणांचतथोच्यते त्रिदंडलिंगमाश्रित्यजीवंतिबहवोद्विजाः ९८ नतेषामपवर्गोस्तिलिंगमात्रोपजीविनां
त्यक्त्वालोकांश्चवेदांश्चविषयाणीन्द्रियाणिच ९९ आत्मन्येवस्थितोयस्तुप्राप्नोतिपरमंपदम् इति॰वैष्णा॰धर्म॰चतुर्
ध्यायः ४ राज्ञांतुपुण्यवृत्तानांत्रिवर्गपरिकांक्षिणाम् १०० वक्ष्यमाणास्तुयोधर्मस्तत्त्वतस्तन्निबोधत तेजःसत्यंधृ
तिर्दाक्ष्यंसंग्रामेष्वनिवर्तिता १०१ दानमीश्वरभावश्चक्षत्रधर्मःप्रकीर्त्तितः क्षत्रियस्यपरोधर्मःप्रजानांपरिपालनम् १०२
तस्मात्सर्वप्रयत्नेनरक्षयेन्नृपतिःप्रजाः त्रीणिकर्माणिकुर्वीतराजन्यस्तुप्रयत्नतः १०३ दानमध्ययनंयज्ञंततोयोगनिषेव
णम् ब्राह्मणानांचसंतुष्टिमाचरेत्सततंतथा १०४ तेषुतुष्टेषुनियतंराज्यंकोशश्चवर्द्धते वाणिज्यंकर्षणंचैवगवांचपरिपाल

नम् १०५ ब्राम्हणक्षत्रसेवाचवैश्यकर्मप्रकीर्तितम् खलयज्ञंकृषीणांचगोयज्ञंचैवयत्नतः १०६ कुर्याद्वैश्यश्चसततंगवांचशरणंतथा
ब्राम्हणक्षत्रवैश्यांश्चचरेन्नित्यममत्सरः १०७ कुर्वंस्तुशूद्रः शुश्रूषांलोकान्जयतिधर्मतः पंचयज्ञविधानंतुशूद्रस्यापिविधीयते १०८
तस्यप्रोक्तोनमस्कारः कुर्वन्नित्यंनहीयते शूद्रोपिद्विविधोज्ञेयःश्राद्धीचैवेतरस्तथा १०९ श्राद्धीभोज्यस्तयोरुक्तोऽभोज्यस्त्वि
तरोमतः प्राणानर्थांस्तथादारान्ब्राम्हणार्थन्निवेदयेत् ११० सशूद्रजातिर्भोज्यःस्यादभोज्यःशेषउच्यते कुर्याच्छूद्रस्तुशु
श्रूषांब्रम्हक्षत्रविशांक्रमात् कुर्याद्युत्तरयोर्वैश्यःक्षत्रियोब्राम्हणस्यतु आश्रमास्तुत्रयःप्रोक्ता वैश्यराजन्ययोस्तथा ११२ पा
रिव्राज्याश्रमप्राप्ति र्ब्राम्हणस्यैवचोदिता आश्रमाणामयंप्रोक्तोमयाधर्मःसनातनः ११३ यदत्राविदितंकिंचित्तदन्येभ्योगमि
ष्यथ इतिविष्णुप्रोक्तंधर्मशास्त्रंसमाप्तम् ॥ ॥शुभंभवतु॥

श्रीगणेशायनमः अथहारितस्मृतिप्रारंभ येवर्णाश्रमधर्म्मस्थास्तेभक्ताःकेशवंप्रति इतिपूर्वंत्वयाप्रोक्तंभूर्भुवःस्वर्द्वि
जोत्तमाः १ वर्णानामाश्रमाणांचधर्मान्नोब्रूहिसत्तम येनसंतुष्यतेदेवोनारसिंहःसनातनः २ अत्राहंकथयिष्यामिपुरावृत्त
मनुत्तमं ऋषिभिःसहसंवादंहारीतस्यमहात्मनः ३ हारीतंसर्वधर्म्मज्ञमासीनमिवपावकः प्रणिपत्याऽब्रुवन्सर्वेमुनयोधर्म

कांक्षिणः ४ भगवन्सर्वधर्मज्ञसर्वधर्मप्रवर्त्तक वर्णानामाश्रमाणांच धर्मान्नोब्रूहिभार्गव ५ समासाद्योगशास्त्रंचविष्णुभ
क्तिकरंपरं एतच्चान्यच्चभगवन्ब्रूहिनःपरमोगुरुः ६ हारीतस्तानुवाचार्थतैरेवंचोदितोमुनिः शृण्वन्तुमुनयःसर्वेधर्म्मान्व
क्ष्यामिशाश्वतान् ७ वर्णानामाश्रमाणांचयोगशास्त्रंचसत्तमाः सन्धार्यमुच्यतेमर्त्योजन्मसंसारबंधनात् ८ पुरादेवोजग
त्स्रष्टापरमात्माजलोपरि सुष्वापभोगिपर्यंकेशयनेतुश्रियासह ९ तस्यसुप्तस्यनाभौतुमहत्पद्ममभूत्किल पद्ममध्येऽभ
वद्ब्रम्हावेदवेदांगभूषणः १० सचोक्तोदेवदेवेनजगत्सृजपुनःपुनः सोपिसृष्ट्वाजगत्सर्वंसदेवासुरमानुषम् ११ यज्ञसिद्ध्य
र्थमनघान्ब्राम्हणान्मुखतोसृजत् असृजत्क्षत्रियान्बाह्वोर्वैश्यानप्यूरुदेशतः १२ शूद्रांश्चपादयोःसृष्ट्वातेषांचैवानु
पूर्वशः यथाप्रोवाचभगवान्ब्रम्हयोनिंपितामहः १३ तद्वचःसंप्रवक्ष्यामिशृणुतद्विजसत्तमाः धन्यंयशस्यमायुष्यंस्व
र्ग्यंमोक्षफलप्रदं १४ ब्राम्हण्यांब्राम्हणेनैवमुत्पन्नोब्राम्हणःस्मृतः तस्यधर्मंप्रवक्ष्यामितद्योग्यंदेशमेवच १५ कृष्णसा
रोमृगोयत्रस्वभावेनप्रवर्त्तते तस्मिन्देशेवसेद्धर्मःसिद्ध्यंतिद्विजसत्तमाः १५ षट्कर्माणिनिजान्याहुर्ब्राम्हणस्यमहात्मनः
तैरेवसततंयस्तुवर्तयेत्सुखमेधते १६ अध्यापनंचाध्ययनंयाजनंयजनंतथा दानंप्रतिग्रहश्चेतिषट्कर्माणीतिचोच्य
ते १७ अध्यापनञ्चत्रिविधंधर्मार्थमृक्थकारणात् शुश्रूषाकरणंचेतित्रिविधंपरिकीर्तितं १८ एषामन्यतमाभावेवृथा

चारोभवेद्द्विजः तत्रविद्यानदातव्यापुरुषेणाहितैषिणा १९ योग्यानध्यापयेच्छिष्यानयोग्यानपिवर्जयेत् विदितात्सतिगृ
ह्णीयाद्गृहेधर्म्मप्रसिद्धये २० वेदश्चैवाभ्यसेन्नित्यंशुचौदेशेसमाहितः धर्म्मशास्त्रंतथापाठ्यंब्राम्हणैःशुद्धमानसैः २१ वेद
वित्पठितव्यंचश्रोतव्यंचदिवानिशि स्मृतिहीनायविप्रायश्रुतिहीनेतथैवच २२ दानंभोजनमन्यच्चदत्तंकुलविनाशनं तस्मात्स
र्वप्रयत्नेनधर्म्मशास्त्रंपठेद्द्विजः २३ श्रुतिस्मृतीचविप्राणांचक्षुषीदेवनिर्म्मिते काणस्तत्रैकयाहीनोद्वाभ्यामन्धःप्रकीर्ति
तः २४ गुरुशुश्रूषणञ्चैवयथान्यायमतंद्रितः सायंप्रातरुपासीतविवाहाग्निंद्विजोत्तमः २५ सुस्नातस्तुप्रकुर्वीतवैश्वदेवंदि
नेदिने अतिथीनागतांश्छक्त्यापूजयेदविचारतः २६ अन्यानभ्यागतान्विप्रान्पूजयेच्छक्तितोगृही स्वदारनिरतोनित्यंपर
दारविवर्जितः २७ कृतहोमस्तुभुंजीत सायंप्रातरुदारधीः सत्यवादीजितक्रोधोनाधर्म्मेवर्त्तयेन्मतिं २८ स्वकर्मणिचसं
प्राप्तेप्रमादान्ननिवर्त्तते सत्यांहितांवदेद्वाचंपरलोकहितैषिणीं २९ एषधर्म्मःसमुद्दिष्टोब्राम्हणस्यसमासतः धर्म्ममेव
हियःकुर्यात्सयातिब्रम्हणःपदं ३० इत्येषधर्म्मःकथितोमयायंपृष्टोभवद्भिस्त्वखिलाघहारी वदामिराज्ञामपिचैवधर्म्मा
न्पृथक्पृथग्बोधतविप्रवर्य्याः ३१ इतिहारीतेधर्म्मशास्त्रेप्रथमोऽध्यायः १ क्षत्रादीनांप्रवक्ष्यामियथावदनुपूर्वशः
येषुप्रवृत्ताविधिनासर्वेयान्तिपरांगतिं १ राज्यस्थःक्षत्रियश्चापिप्रजाधर्म्मेणपालयन् कुर्य्यादध्ययनंसम्यग्यजेद्यज्ञान्यथा

विधि २ दद्याद्दानंद्विजातिभ्योधर्म्मबुद्धिसमन्वितः स्वभार्य्यानिरतोनित्यंषड्भागार्हःसदानृपः ३ नीतिशास्त्रार्थकुशलः
सन्धिविग्रहतत्त्ववित् देवब्राम्हणभक्तश्चपितृकार्य्यपरस्तथा ४ धर्म्मेणयजनंकार्य्यमधर्म्मपरिवर्जनं उत्तमांगतिमाप्नोति
क्षत्रियोऽप्येवमाचरन् ५ गोरक्षांकृषिवाणिज्यंकुर्य्याद्वैश्योयथाविधि दानंदेयंयथाशक्त्याब्राम्हणानांचभोजनं ६ दंभमोह
विनिर्मुक्तःसत्यवागनसूयकः स्वदारनिरतोदान्तःपरदारविवर्जितः ७ धनैर्विप्रान्भोजयित्वायज्ञकालेतुयाजकान् अप्रभु
त्वंचवर्तेतधर्मेवादेहपातनात् ८ यज्ञाध्ययनदानानिकुर्य्यान्नित्यमतन्द्रितः पितृकार्यपरश्चैवनरसिंहार्च्चनापरः ९ एत
द्वैश्यस्यधर्म्मोयंस्वधर्म्ममनुतिष्ठति एतदाचरतेयोहिसस्वर्गीनात्रसंशयः १० वर्णत्रयस्यशुश्रूषांकुर्य्याच्छूद्रःप्रयत्नतः
दासवद्ब्राह्मणानाञ्चविशेषेणसमाचरेत् ११ अयाचितप्रदाताचकर्षवृत्त्यर्थमाचरेत् पाकयज्ञविधानेनयजेद्देवमतन्द्रि
तः १२ शूद्राणामधिकंकुर्यादर्च्चनंन्यायवर्त्तिनां धारणंजीर्णवस्त्रस्यविप्रस्योच्छिष्टभोजनं १३ स्वदारेषुरतिश्चैवपरदार
विवर्जनं इत्थंकुर्यात्सदाशूद्रोमनोवाक्कायकर्म्मभिः १४ स्थानमैन्द्रमवाप्नोतिनष्टपापःसुपुण्यकृत् वर्णेषुधर्म्माविविधाम
योक्तायथातथाब्रम्हसुरवेरिताःपुरा १५ शृणुध्वमत्राश्रमधर्म्ममाद्यंमयोच्यमानंक्रमशोमुनीन्द्राः १६ इतिहारीतेधर्म्म
शास्त्रेद्वितीयोऽध्याय २ उपनीतोमाणवकोवसेद्गुरुकुलेषुच गुरोःकुलेप्रियंकुर्य्यात्कर्म्मणामनसागिरा १ ब्रम्हचर्य्यम

धःशय्यातथावन्हेरुपासना उदकुंभान्गुरोर्दद्याद्गोग्रासश्चेंधनानिच २ कुर्यादध्ययनञ्चैवब्रम्हचारीयथाविधि विधिंत्यक्त्वाप्र
कुर्वाणोनस्वाध्यायफलंलभेत ३ यःकश्चित्कुरुतेधर्म्मंविधिंहित्वादुरात्मवान् नतत्फलमवाप्नोतिकुर्वाणोऽपिविधिच्युतः ४ तस्मा
त्वेदव्रतानीहचरेत्स्वाध्यायसिद्धये शौचाचारमशेषंतुशिक्षयेद्गुरुसन्निधौ ५ अजिनंदंडकाष्ठंचमेखलांचोपवीतकं धारये
दप्रमत्तश्चब्रम्हचारीसमाहितः ६ सायंप्रातश्चरेद्भैक्षंभोज्यार्थंसंयतेन्द्रियः आचम्यप्रयतोनित्यंनकुर्याद्दंतधावनं ७ छत्रंचो
पानहंचैवगंधमाल्यादिवर्जयेत् नृत्यगीतमथालापंमैथुनंचविवर्जयेत् ८ हस्त्यश्वारोहणंचैवसंत्यजेत्संयतेंद्रियः संध्यो
पास्तिंप्रकुर्वीतब्रम्हचारीव्रतस्थितः ९ अभिवाद्यगुरोःपादौसंध्याकर्मावसानतः तथायोगंप्रकुर्वीतमातापित्रोश्चभक्तितः १०
एतेषुत्रिषुनष्टेषुनष्टाःस्युःसर्वदेवताः एतेषांशासनेतिष्ठेद्ब्रम्हचारीविमत्सरः ११ अधीत्यचगुरोर्वेदान्वेदौवावेदमेववा गुरवेद
क्षिणांदद्यात्संयमीग्राममावसेत् १२ यस्यैतानिसुगुप्तानिजिह्वोपस्थोदरंकरः सन्याससमयंकृत्वाब्राम्हणोब्रम्हचर्य्यया
१३ तस्मिन्नेवनयेत्कालमाचार्य्येयावदायुषं तदभावेचतत्पुत्रेतच्छिष्येवाथवाकुले १४ नविवाहोनसंन्यासोनैष्ठिकस्य
विधीयते इमंयोविधिमास्थायत्यजेद्देहमतंद्रितः १५ नेहभूयोऽपिजायेतब्रम्हचारीदृढव्रतः योब्रम्हचारीविधिनास
माहितश्चरेत्पृथिव्यांगुरुसेवनेरतः १६ संप्राप्यविद्यामतिदुर्लभांशिवांफलञ्चतस्याःसफलंतुविंदति १७ इतिहारीते

धर्म्मशास्त्रेतृतीयोऽध्यायः ३ गृहीतवेदाध्ययनःश्रुतशास्त्रार्थतत्त्ववित् असमानर्षिगोत्रांहिकन्यांसभ्रातृकांशुभां १ स
र्वावयवसंपूर्णांसुवृत्तामुद्वहेन्नरः ब्राम्हेणाविधिनाकुर्यात्प्रशस्तेनद्विजोत्तमः २ तथान्येबहवःप्रोक्ताविवाहावर्णधर्मतः उपा
सनंचविधिवदाहृत्याद्विजपुंगवाः ३ सायंप्रातश्चजुहुयात्सर्वकालमतंद्रितः स्नानंकार्य्यंततोनित्यंदन्तधावनपूर्वकं ४ उषः
कालेसमुत्थायकृतशौचोयथाविधि मुखेपर्य्युषितेनित्यंभवत्यप्रयतोनरः ५ तस्माच्छुष्कमथार्द्रंवाभक्षयेद्दन्तकाष्ठकं करं
जंखादिरंवापिकदंबंकुरबंतथा ६ सप्तपर्णपृश्निपर्णीजंबूनिंबंतथैवच अपामार्गंचबिल्वंचार्कंचोदुंबरमेवच ७ एतेप्रश
स्ताःकथितादंतधावनकर्म्मणि दंतकाष्ठस्यभक्षश्चसमासेनप्रकीर्तितः ८ सर्वेकंटकिनःपुण्याःक्षीरिणश्चयशस्विनः अ
ष्टांगुलेनमानेनदन्तकाष्ठमिहोच्यते ९ प्रादेशमात्रमथवातेनदन्तान्विशोधयेत् प्रतिपत्पर्वषष्ठीषुनवम्यांचैवसत्तमाः
१० दंतानांकाष्ठसंयोगाद्दहत्यासप्तमंकुलं अभावेदन्तकाष्ठानांप्रतिषिद्धदिनेषुच ११ अपांद्वादशगंडूषैर्मुखशुद्धिंस
माचरेत् स्नात्वामन्त्रवदाचम्यपुनराचमनंचरेत् १२ मंत्रवित्प्रोक्ष्यचात्मानंप्रक्षिपेदुदकांजलिं आदित्येनसहप्रातर्मन्दे
हानामराक्षसाः १३ युध्यन्तिवरदानेनब्रम्हणोव्यक्तजन्मनः उदकांजलिनिःक्षेपागायत्र्याचाभिमंत्रिताः १४ निघ्नंति
राक्षसान्सर्वान्मन्देहाख्यान्द्विजेरिताः ततःप्रयातिसविताब्राम्हणैरभिरक्षितः १५ मारीच्याद्यैर्महाभागैःसनकाद्यैश्चयो

गिभिः तस्मान्नलंघयेत्संध्यांसायंप्रातःसमाहितः १६ उल्लंघयतियोमोहात्सयातिनरकंध्रुवम् सायंमंत्रवदाचम्यप्रो
क्ष्यसूर्य्यस्यचांजलिं १७ दत्वाप्रदक्षिणंकुर्य्याज्जलंस्पृष्ट्वाविशुध्यति पूर्वसंध्यांसनक्षत्रामुपासीतयथाविधि १८ गायत्री
मभ्यसेत्तावत्यावदादित्यदर्शनात् उपास्यपश्चिमांसंध्यांसादित्यांचयथाविधि १९ गायत्रीमभ्यसेत्तावद्यावत्तारानि
पश्यति ततश्चावसथंप्राप्यकृत्वाहोमंस्वयंबुधः २० संचिंत्यपोष्यवर्गस्यभरणार्थंविचक्षणः ततःशिष्यहितार्थाय
स्वाध्यायंकिंचिदाचरेत् २१ ईश्वरंचैवकार्य्यार्थमभिगच्छेद्द्विजोत्तमः कुशपुष्पेंधनादीनिगत्वादूरंसमाहरेत् २२ ततो
मध्यान्हिकंकुर्याच्छुचौदेशेमनोरमे विधिंतस्यप्रवक्ष्यामिसमासात्पापनाशनं २३ स्नात्वायेनविधानेनमुच्यतेसर्व
किल्बिषात् स्नानार्थंमृदमानीयशुद्धाक्षततिलैःसह २४ सुमनाश्चततोगच्छेन्नदींशुद्धजलाधिकां नद्यांतुविद्यमा
नायांनस्नायादन्यवारिणि २५ नस्नायादल्पतोयेषुविद्यमानेबहूदके सरिद्वरंनदीस्नानंप्रतिस्रोतस्थितश्चरेत् २६
तडागादिषुतोयेषुस्नायाच्चतदभावतः शुचिदेशंसमभ्युक्ष्यस्थापयेत्सकलांबरम् २७ मृत्तोयेनस्वकंदेहंलिंपेत्प्रक्षाल्य
यत्नतः स्नानादिकंचसंप्राप्यकुर्यादाचमनंबुधः २८ सोऽन्तर्जलंप्रविश्याथवाग्यतोनियमेनहि हरिंसंस्मृत्यमनसाम
ज्जयेच्चोरुमज्जले २९ ततस्तीरंसमासाद्यआचम्यापःसमंत्रतः प्रोक्षयेद्वारुणैर्मंत्रैःपावमानीभिरेवच ३० कुशाग्रकृ

ततोयेनप्रोक्ष्यात्मानंप्रयत्नतः स्योनापृथ्वी तिमृङ्मात्रेइदंविष्णुरितिद्विजाः ३१ ततोनारायणंदेवंसंस्मरेत्स्नातिमज्जनं नि
मज्ज्यांतर्जलेसम्यक्क्रियतेचाघमर्षणं ३२ स्नात्वाक्षततिलैस्तद्वद्देवर्षिपितृभिःसह तर्पयित्वाजलंतस्मान्निष्पीड्यचस
माहितः ३३ जलतीरंसमासाद्यतत्रशुक्लेचवाससी परिधायोत्तरीयंचकुर्य्यात्केशान्नधूनयेत् ३४ नरक्तमुल्बणंवासो
ननीलंचप्रशस्यते मलाक्तंगंधहीनंचवर्जयेदंबरंबुधः ३५ ततःप्रक्षालयेत्पादौमृत्तोयेनविचक्षणः दक्षिणंतुकरं
कृत्वागोकर्णाकृतिवत्पुनः ३६ त्रिःपिबेदीक्षितंतोयमास्यंद्विःपरिमार्जयेत् पादौशिरस्ततोऽभ्युक्ष्यत्रिभिरास्यमुप
स्पृशेत् ३७ अंगुष्ठानामिकाभ्यांचचक्षुषीसमुपस्पृशेत् तथैवपंचभिर्मूर्ध्निस्पृशेदेवंसमाहितः ३८ अनेनविधिनाच
म्यब्राह्मणःशुद्धमानसः कुर्वीतदर्भपाणिस्तूदङ्मुखःप्राङ्मुखोऽपिवा ३९ प्राणायाममत्रयंधीमान्यथान्यायमतंद्रि
तः जपयज्ञंततःकुर्याद्गायत्रींवेदमातरं ४० त्रिविधोजपयज्ञःस्यात्तस्यतत्वंनिबोधत वाचिकश्चउपांशुश्चमानसश्च
त्रिधाकृतिः ४१ त्रयाणामपियज्ञानांश्रेष्ठःस्यादुत्तरोत्तरः यदुच्चनीचोच्चरितैःशब्दैःस्पष्टपदाक्षरैः ४२ मंत्रमुच्चारय
न्वाचाजपयज्ञस्तुवाचिकः शनैरुच्चारयन्मंत्रंकिंचिदोष्ठौप्रचालयेत् ४३ किंचिच्छ्रवणयोग्यःस्यात्सउपांशुर्जपःस्मृ
तः धियापदाक्षरश्रेण्यात्मवर्णमपदाक्षरं ४४ शब्दार्थचिंतनाभ्यांतुतदुक्तंमानसंस्मृतं जपेनदेवतानित्यंस्तूयमाना

प्रसीदति ४५ प्रसन्नोविपुलान्गोत्रान्प्राप्नुवंतिमनीषिणः राक्षसाश्चपिशाचाश्चमहासर्पाश्चभीषणाः ४६ जपितान्नोपसर्पं
तिदूराद्देवप्रयांतिते छंदऋष्यादिविज्ञायजपेन्मंत्रमतंद्रितः ४७ जपेदहरहर्ज्ञात्वागायत्रींमनसाद्विजः सहस्रपरमांदेवींश
तमध्यांदशावरां गायत्रींयोजपेन्नित्यंसनपापेनलिप्यते अथपुष्पांजलिंकृत्वाभानवेचोर्ध्वबाहुकः ४९ उदुत्यंचजपेत्सू
क्तंतच्चक्षुरितिचापरं प्रदक्षिणमुपावृत्त्यनमस्कुर्य्याद्दिवाकरं ५० ततस्तीर्थेनदेवादीनद्भिःसंतर्पयेद्द्विजः स्नानवस्त्रं
तुनिष्पीड्यपुनराचमनंचरेत् ५१ तद्वद्भक्तजनस्येहस्नानंदानंप्रकीर्तितं दर्भासीनोदर्भपाणिर्ब्रम्हयज्ञविधानतः ५२
प्राङ्मुखोब्रम्हयज्ञंतुकुर्य्याच्छ्रद्धासमन्वितः ततोऽर्घ्यंभानवेदद्यात्तिलपुष्पाक्षतान्वितं ५३ उत्थायमूर्द्धपर्य्यंतंहंसःशु
चिषदित्यृचा ततोदेवंनमस्कृत्यगृहंगच्छेत्ततःपुनः ५४ विधिनापुरुषसूक्तस्यगत्वाविष्णुंसमर्च्चयेत् वैश्वदेवंततःकु
र्य्याद्बलिकर्मविधानतः ५५ गोदोहमात्रमाकांक्षेदतिथिंप्रतिवैगृही अदृष्टपूर्वमज्ञातमतिथिंप्राप्तमर्च्चयेत् ५६ स्वागतास
नदानेनप्रत्युत्थानेनचांबुना स्वागतेनाग्नयस्तुष्टाभवंतिगृहमेधिनः ५७ आसनेनतुदत्तेनप्रीतोभवतिदेवराट् पादशौचे
नपितरःप्रीतिमायांतिदुर्लभां ५८ अन्नदानेनयुक्तेनतृप्यतेहिप्रजापतिः तस्मादतिथयेकार्य्यंपूजनंगृहमेधिना ५९ भ
क्त्याचशक्तितोनित्यंपूजयेद्विष्णुमन्वहं भिक्षांचभिक्षवेदद्यात्परिव्राड्ब्रम्हचारिणे ६० अकल्पितान्नादुद्धृत्यसव्यंजनसमन्

वितां अकृतेवैश्वदेवेपिभिक्षौचगृहमागते ६१ उद्धृत्यवैश्वदेवार्थंभिक्षांदत्वाविसर्जयेत् वैश्वदेवाकृतान्दोषांछक्तोभिक्षु
र्व्यपोहितुं ६२ नहिभिक्षुकृतान्दोषान्वैश्वदेवोव्यपोहति तस्मात्प्राप्ताययतयेभिक्षांदद्यात्समाहितः ६३ विष्णुरेवयतिच्छा
यइतिनिश्चित्यभावयेत् सुवासिनींकुमारींचभोजयित्वानरानपि ६४ बालवृद्धांस्ततःशेषंस्वयंभुंजीतवागृही प्राङ्मु
खोदङ्मुखोवापिमौनीचमितभाषणः ६५ अन्नमादौनमस्कृत्यप्रहृष्टेनांतरात्मना एवंप्राणाहुतिंकुर्यान्मंत्रेणचपृथक्
पृथक् ६६ ततःस्वादुकरान्नंचभुंजीतसुसमाहितः आचम्यदेवतामिष्टांसंस्मरन्नुदरंस्पृशेत् ६७ इतिहासपुराणाभ्यां
कंचित्कालंनयेद्बुधः ततःसंध्यामुपासीतबहिर्गत्वाविधानतः ६८ कृतहोमस्तुभुंजीतरात्रौचातिथिभोजनं सायंप्रा
तर्द्विजातीनामशनंश्रुतिचोदितं ६९ नांतराभोजनंकुर्यादग्निहोत्रसमोविधिः शिष्यानध्यापयेच्चापि अनध्यायेविसर्जयेत्
७० स्मृत्युक्तानखिलांश्चापिपुराणोक्तानपिद्विजः महानवम्यांद्वादश्यांभरण्यामपिपर्वसु ७१ तथाक्षयतृतीयायांशिष्या
न्नाध्यापयेद्द्विजः माघमासेतुसप्तम्यांरथ्याख्यायांतुवर्जयेत् ७२ अध्यापनंसमभ्यस्यन्स्नानकालेचवर्जयेत् नीयमानं
शवंदृष्ट्वामहीस्थंवाद्विजोत्तमाः ७३ नपठेद्रुदितंश्रुत्वासंध्यायांतुद्विजोत्तमाः दानानिचप्रदेयानिगृहस्थेनद्विजोत्तमाः ७४
हिरण्यदानंगोदानंपृथिवीदानमेवच एवंधर्मोगृहस्थस्यसारभूतउदाहृतः ७५ यएवंश्रद्धयाकुर्यात्सयातिब्रम्हणःपदं

स्मृ·
३

अनध्यायाः

स
२१

ज्ञानोत्कर्षश्चतस्यस्यान्नारसिंहप्रसादतः ७६ तस्मान्मुक्तिमवाप्नोतिब्राम्हणोद्विजसत्तमाः एवंहिविप्राः कथितोमयायवः
समासतःशाश्वतधर्मराशिः ७७ गृहीगृहस्थस्यसतोहिधर्मंकुर्वन्प्रयत्नाद्धरिमेतियुक्तम् ७८ इतिहारीतेधर्मशास्त्रे
चतुर्थोऽध्यायः ४ अतःपरंप्रवक्ष्यामिवानप्रस्थस्यसत्तमाः धर्माश्रमेमहाभागाः कथ्यमानंनिबोधत १ गृहस्थःपुत्र
पौत्रादीन्दृष्ट्वापलितमात्मनः भार्यांपुत्रेषुनिःक्षिप्यसहवाप्रविशेद्वनम् २ नखरोमाणिचतथासितगात्रत्वगादिच धारयन्
जुहुयादग्निंवनस्थोविधिमाश्रितः ३ धान्यैश्चधनसंभूतैर्नीवाराद्यैरनिंदितैः शाकमूलफलैर्वापिकुर्यान्नित्यंप्रयत्नतः ४ त्रिकाल
स्नानयुक्तस्तुकुर्यात्तीव्रंतपस्तदा पक्षांतेवासमश्नीयान्मासांतेवास्वपक्कभुक् ५ तथाचतुर्थकालेतुभुंजीयादष्टमेऽथवा षष्ठे
चकालेऽप्यथवावायुभक्षोऽथवाभवेत् ६ घर्मेपंचाग्निमध्यस्थस्तथावर्षेनिराश्रयः हेमंतेचजलेस्थित्वानयेत्कालंतपश्चर
न् ७ एवंचकुर्वतायेनकृतबुद्धिर्यथाक्रमम् अग्निंस्वात्मनिकृत्वातुप्रव्रजेदुत्तरांदिशं ८ आदेहपातंवनगोमौनमास्थायत
पसः स्मरन्नतींद्रियंब्रम्हब्रम्हलोकेमहीयते ९ तपोहियःसेवतिवन्यवासःसमाधियुक्तःप्रयतांतरात्मा विमुक्तपापोविम
लःप्रशांतःसयातिदिव्यंपुरुषंपुराणं १० इतिहारीतेधर्मशास्त्रेपंचमोऽध्यायः ५ अतःपरंप्रवक्ष्यामिचतुर्थाश्रममु
त्तमं श्रद्धयातमनुष्ठायतिष्ठन्मुच्येतबंधनात् १ एवंवनाश्रमेतिष्ठन्पातयंश्चैवकिल्बिषं चतुर्थमाश्रमंगच्छेत्संन्यासविधिना

द्विजः २ दत्त्वापितृभ्योदेवेभ्योमानुषेभ्यश्चयत्नतः दत्त्वाश्राद्धंपितृभ्यश्चमानुषेभ्यस्तथात्मनः ३ इष्टिंवैश्वानरींकृत्वाप्रा
ङ्मुखोदङ्मुखोऽपिवा अग्निंस्वात्मनिसंरोप्यमंत्रवित्प्रव्रजेत्पुनः ४ ततःप्रभृतिपुत्रादौस्नेहालापादिवर्जयेत् बंधूनाम
भयंदद्यात्सर्वभूताभयंतथा ५ त्रिदंडंवैष्णवंसम्यक्संततंसमपर्वकं वेष्टितंकृष्णगोवालरज्जुमच्चतुरंगुलम् ५ शौचा
र्थमासनार्थंचमुनिभिःसमुदाहृतं कौपीनाच्छादनंवासःकंथांशीतनिवारिणीं ६ पादुकेचापिगृह्णीयात्कुर्यान्नान्यस्यसं
ग्रहं एतानितस्यलिंगानियतेःप्रोक्तानिसर्वदा ७ संगृह्यकृतसंन्यासोगत्वातीर्थमनुत्तमं स्नात्वाचम्यचविधिवद्वस्त्रपू
तेनवारिणा ८ तर्पयित्वातुदेवांश्चमंत्रवत्भास्करंनमेत् आत्मानंप्राङ्मुखोमौनीप्राणायामत्रयंचरेत् ९ गायत्रींचय
थाशक्तिजप्त्वाध्यायेत्परंपदं स्थित्यर्थमात्मनोनित्यंभिक्षाटनमथाचरेत् १० सायंकालेतुविप्राणांगृहाण्यभ्यवपद्यतु
सम्यक्याचेच्चकवलंदक्षिणेनकरेणवै ११ पात्रंवामकरेस्थाप्यदक्षिणेनतुशोषयेत् यावतान्नेनतृप्तिःस्यात्तावद्भैक्षंसं
माचरेत् १२ ततोनिवृत्यतत्पात्रंसंस्थाप्यान्यत्रसंयमी चतुर्भिरंगुलैःच्छाद्यग्रासमात्रंसमाहितः १३ सर्वव्यंजनसंयुक्तंपृ
थक्पात्रेनियोजयेत् सूर्यादिभूतदेवेभ्योदत्त्वासंप्रोक्ष्यवारिणा १४ भुंजीतपात्रपुटकेपात्रेवाववभ्यतोयतिः वटकाश्वत्थ
पर्णेषुकुंभीतेन्दुकपात्रके १५ कोविदारकदंबेषुनभुंजीयात्कदाचन मलाक्ताःसर्वउच्यंतेयतयःकांस्यभोजिनः १६

कांस्यभांडेषुयत्याकोगृहस्थस्यतथैवच कांस्येभोजयतःसर्वंकिल्बिषंप्राप्नुयात्तयोः १७ भुक्त्वापात्रेयतिर्नित्यंक्षालयेन्मंत्रपूर्व
कम् नदुष्यतेचतत्पात्रंयज्ञेषुचमसाइव १८ अथाचम्यनिदिध्यास्युउपतिष्ठेतभास्करं जपध्यानेतिहासैश्चदिनशेषंनयेद्बुधः
१९ कृतसंध्यस्ततोरात्रींनयेद्देवगृहादिषु हृत्पुंडरीकनिलयेध्यायेदात्मानमव्ययं २० यदिधर्मरतिःशांतःसर्वभूतसमो
वशी प्राप्नोतिपरमंस्थानंयत्प्राप्यननिवर्तते २१ त्रिदंडभृद्योहिपृथक्समाचरेच्छनैःशनैर्यस्तुबहिर्मुखाक्षः संमुच्यसंसा
रसमस्तबंधनात्सयातिविष्णोरमृतात्मनःपदम् २२ इतिहारीतेधर्मशास्त्रेषष्ठोऽध्यायः ६ वर्णानामाश्रमाणां
चकथितंधर्मलक्षणं येनस्वर्गापवर्गंचप्राप्नुवंतिद्विजातयः १ योगशास्त्रंप्रवक्ष्यामिसंक्षेपात्सारमुत्तमं यस्यचश्र
वणाद्यांतिमोक्षंचैवमुमुक्षवः २ योगाभ्यासबलेनैवनश्येयुःपातकानितु तस्माद्योगपरोभूत्वाध्यायेन्नित्यंक्रियापरः ३
प्राणायामेनवचनंप्रत्याहारेणचेंद्रियं धारणाभिर्वशेकृत्वापूर्वंदुर्धर्षणंमनः ४ एकाकारमनामदंबुधेरूपमलामयं सूक्ष्मा
त्सूक्ष्मतरंध्यायेत्जगदाधारमुच्यते ५ आत्मनाबहिरंतस्थंशुद्धचामीकरप्रभं रहस्येकांतमासीनोध्यायेदामरणांतिकं
६ यत्सर्वप्राणिहृदयंसर्वेषांचहृदिस्थितं यच्चसर्वजनैर्ज्ञेयंसोऽहमस्तीतिचिंतयेत् ७ आत्मलाभसुखंयावत्तपोध्या
नमुदीरितं श्रुतिस्मृत्यादिकंधर्मंतद्विरुद्धंनचाचरेत् ८ यथारथोऽश्वहीनस्तुयथाश्वोरथिहीनकः एवंतपश्चविद्याचसं

युतंभैषजंभवेत् ९ यथान्नंमधुसंयुक्तंमधुवान्नेनसंयुतं उभाभ्यामपिपक्षाभ्यांयथाखेपक्षिणांगतिः १० तथैवज्ञानकर्मभ्यांमाप्यतेब्रम्हशाश्वतं विद्यातपोभ्यांसंपन्नोब्राम्हणोयोगतत्परः ११ देहद्वयंविहायाशुमुक्तोभवतिबंधनात् नतथाक्षीणदेहस्यविनाशोविद्यतेक्वचित् १२ मयातेकथितःसर्वोवर्णाश्रमविभागशः संक्षेपेणद्विजश्रेष्ठाधर्मस्तेषांसनातनः १३ श्रुत्वेवंमुनयोधर्मंस्वर्गमोक्षफलप्रदं प्रणम्यतमृषिंजग्मुर्मुदिताःस्वंस्वमाश्रमं १४ धर्मशास्त्रमिदंसर्वंहारीतमुखनिःसृतं अधीत्यकुरुतेधर्मंसयातिपरमांगतिं १५ ब्राम्हणस्यतुयत्कर्मकथितंबाहुजस्यच ऊरुजस्यापियत्कर्मकथितंपादजस्यच १६ अन्यथावर्तमानस्तुसद्यःपततिजातितः योयस्याभिहितोधर्मःसतुतस्यतथैवच १७ तस्मात्स्वधर्मंकुर्वीतद्विजानित्यमनापदि राजेंद्रवर्णाश्चत्वारश्चत्वारश्चापिचाश्रमाः १८ स्वधर्मंयेतुतिष्ठंतितेयांतिपरमांगतिं स्वधर्मेणयथानृणांनारसिंहःप्रसीदति १९ नतुष्यतितथान्येनकर्मणामधुसूदनः अतःकुर्वन्निजंकर्मयथाकालमतंद्रितः २० सहस्रानीकदेवेशंनारसिंहंचसालयम् उत्पन्नवैराग्यबलेनयोगीध्यायेत्परंब्रम्हसदाक्रियावान् सत्यंसुखंरूपमनंतमाद्यंविहायदेहंपदमेतिविष्णोः २२ इतिहारीतेधर्मशास्त्रेसप्तमोऽध्यायः ७ समाप्तम्

श्रीगणेशायनमः अतःपरंप्रवक्ष्यामिजातिवृत्तिविधानकं अनुलोमविधानंचप्रतिलोमविधिंतथा १ सांतरालकसं

युक्तंसर्वंसंक्षिप्यचोच्यते नृपाद्ब्राम्हणकन्यायांविवाहेषुसमन्वयात् २ जातः सूतोऽत्रनिर्दिष्टः प्रतिलोमविधिर्द्विजः वेदानर्हस्तथा
चैषांधर्माणामनुबोधकः ३ सूताद्विप्रप्रसूतानांसुतोवेणुकउच्यते नृपायामेवतस्यैवजातोयश्चर्मकारकः ४ ब्राम्हण्यांक्ष
त्रियाच्चौर्याद्रथकारःप्रजायते वृत्तंचशूद्रवत्तस्यद्विजत्वंप्रतिषिध्यते ५ यानानांयेचवोढारस्तेषांचपरिचारकाः शूद्रवृत्त्या
तुजीवंतिनक्षात्रंधर्ममाचरेत् ६ ब्राम्हण्यांवैश्यसंसर्गाज्जातोमागधउच्यते बंदित्वंब्राम्हणानांचक्षत्रियाणांविशेषतः ७
प्रशंसावृत्तिकोजीवेद्वैश्यप्रेष्यकरस्तथा ब्राम्हण्यांशूद्रसंसर्गाज्जातश्चांडालउच्यते ८ सीसमाभरणंतस्यकार्ष्णायसम
थापिवा वध्रींकंठेसमाबध्यमल्लरींकक्षतोपिवा ९ मलापकर्षणंग्रामेपूर्वाण्हेपरिशुद्धिकं नपराण्हेप्रविष्टोपिबहिर्ग्रामाच्चनैर्ऋते १० पिंडी
भूताभवंत्यत्रनोचेद्वध्याविशेषतः चांडालाद्वैश्यकन्यायांजातःश्वपचउच्यते ११ श्वमांसभक्षणंतेषांश्वानएवचतद्बलं नृपायांवैश्यसंस-
र्गादायोगवइतिस्मृतः १२ तंतुवायाभवंत्येववसुकांस्योपजीविनः शीलिकाःकेचिदत्रैवजीवनंवस्त्रनिर्मिते १३ अयोगवेनविप्रायांजातास्ता
म्रोपजीविनः तस्यैवनृपकन्यायांजातःसूनिकउच्यते १४ सूनिकस्यनृपायांतुजाताउद्बंधकाःस्मृताः निर्णेजयेयुर्वस्त्राणि अस्पृश्याश्चभवं
त्यतः १५ नृपायांवैश्यतश्चौर्यात्पुलिंदःपरिकीर्तितः पशुवृत्तिर्भवेत्तस्यहन्युस्तान्दुष्टसत्वकान् १६ नृपायांशूद्रसंसर्गाज्जातःपुल्कसउच्य-
ते सुरावृत्तिंसमारुह्यमधुविक्रयकर्मणा १७ कृतकानांसुराणांचविक्रेतायाचकोभवेत् पुल्कसाद्वैश्यकन्यायांजातोरजकउच्य

ते १८ नृपायांशूद्रतश्चौर्य्याज्जातोरंजकउच्यते वैश्यायांरंजकाज्जातोनर्त्तकोगायकोभवेत् १९ वैश्यायांशूद्रसंसर्गाज्जातोवै
देहिकःस्मृतः अजानांपालनंकुर्य्यान्महिषीणांगवामपि २० दधिक्षीराज्यतक्राणांविक्रयाज्जीवनंभवेत् वैदेहिकात्तुविप्रायां
जाताश्चर्मोपजीविनः २१ नृपायामेवतस्यैवसूचिकःपाचकःस्मृतः वैश्यायांशूद्रतश्चौर्य्याज्जातश्चक्रीचउच्यते २२ तैलपि
ष्टकजीवीतुलवणंभावयन्पुनः विधिनाब्राम्हणःप्राप्यनृपायांतुसमंत्रकं २३ जातःसुवर्णइत्युक्तःसानुलोमद्विजःस्मृतः
अथवर्णक्रियांकुर्वन्नित्यनैमित्तिकींक्रियां २४ अश्वंरथंहस्तिनंचवाहयेद्वानृपाज्ञया सैनापत्यंचभैषज्यंकुर्याज्जीवेत्तुवृत्ति
षु २५ नृपायांविप्रतश्चौर्य्यात्संजातोयोभिषक्स्मृतः अभिषिक्तनृपस्याज्ञांपरिपाल्यतुवैद्यकं २६ आयुर्वेदमथाष्टांगंतन्त्रो
क्तंधर्म्ममाचरेत् ज्योतिषंगणितंवापिकायिकींवृत्तिमाचरेत् २७ नृपायांविधिनाविप्राज्जातोनृपइतिस्मृतः नृपायांनृपसंस
र्गात्प्रमादाद्गूढजातकः २८ सोऽपिक्षत्रियएवस्यादभिषेकेचवर्जितः अभिषेकंविनाप्राप्यगोजइत्यभिधायकः २९ सर्वंतु
राजवृत्तस्यशस्यतेपदवंदनं पुनर्भूकरणेराज्ञानृपकालीनएवच ३० वैश्यायांविधिनाविप्राज्जातोह्यंबष्ठउच्यते कृष्यजी
वीभवेत्तस्यतथैवाग्नेयवृत्तिकः ३१ ध्वजिनीजीविकावापिअंबष्ठाःशस्त्रजीविनः वैश्यायांविप्रतश्चौर्य्यात्कुंभकारःसउच्यते
३२ कुलालवृत्त्याजीवेत्तनापितावाभवन्त्यतः सूतकेप्रेतकेवापिदीक्षाकालेऽथवापनं ३३ नाभेरूर्ध्वंतुवपनंतस्मान्नापितउ

च्यते कायस्थइतिजीवेत्तुविचरेच्चइतस्ततः ३४ काकाल्लौल्यंयमात्क्रौर्यंस्थपतेरथकृंतनं आद्यक्षराणिसंगृह्यकायस्थइतिकी
र्तितः ३५ शूद्रायांविधिनाविप्राज्जातःपारशवोमतः भद्रकादीन्समाश्रित्यजीवेयुःपूतकाःस्मृताः ३६ शिवाद्यागमविद्याद्यैस्त
थामंडलवृत्तिभिः तस्यांवैचोरसोवृत्तोनिषादोजातउच्यते ३७ वनेदुष्टमृगान्हत्वाजीवनंमांसविक्रयः नृपाज्जातोथवैश्यायां
गृह्यायांविधिनासुतः वैश्यवृत्त्यातुजीवेतक्षत्रधर्म्मंनचारयेत् ३८ तस्यांतस्यैवचोरेणमणिकारःप्रजायते मणीनांराज
तांकुर्य्यान्मुक्तानांवेधनंक्रियां ३९ प्रवालानांचसूत्रित्वंशारवानांवलयक्रियां शूद्रस्यविप्रसंसर्गाज्जातउग्रइतिस्मृतः ४०
नृपस्यदंडधारःस्यादंडंदंड्येषुसंचरेत् तस्यैवचायसंवृत्याजातःशुंडिकउच्यते ४१ जातदुष्टान्समारोप्यशूंडाकर्मणि
योजयेत् शूद्रायांवैश्यसंसर्गाद्विधिनासूचकःस्मृतः ४२ सूचकाद्विप्रकन्यायांजातस्तक्षकउच्यते शिल्पकर्माणिचा
न्यानिप्रासादलक्षणंतथा ४३ नृपायामेवतस्यैवजातोयोमत्स्यबंधकः शूद्रायांवैश्यतश्चौर्य्यात्कटकारइतिस्मृतः ४४
वशिष्ठशापात्त्रेतायांकेचित्पारशवास्तथा वैखानसेनकेचित्तुकेचिद्भागवतेनच ४५ वेदशास्त्रावलंबास्तेभविष्यंतिक
लौयुगे कटकारास्ततःपश्चान्नारायणगणाःस्मृताः ४६ शाखावैखानसेनोक्तातंत्रमार्गविधिक्रियाः निषेकाद्याश्म
शानांताःक्रियाःपूजांगसूचिकाः ४७ पंचरात्रेणवाप्रासंप्रोक्तंधर्मंसमाचरेत् शूद्रादेवतुशूद्रायांजातःशूद्रइतिस्मृतः ४८

शूद्रायां

द्विजशुश्रूषणापरः पाकयज्ञपरान्वितः सच्छूद्रंतंविजानीयादसच्छूद्रस्ततोऽन्यथा ४९ चौर्यात्काकवचोज्ञेयश्वाश्वानांतृण वाहकः एतत्संक्षेपतः प्रोक्तंजातिवृत्तिविभागशः ५० जात्यंतराणिदृश्यंतेसंकल्पादितएवतु इत्यौशनसंधर्मशास्त्रंसमाप्तं॥

श्रीगणेशायनमः अंगिरास्मृतिप्रारंभः गृहाश्रमेषुधर्मेषुवर्णानामनुपूर्वशः प्रायश्चित्तविधिंदत्वाअंगिरामुनिरब्रवीत् १ अंत्यानामपिसिद्धान्नंभक्षयित्वाद्विजातयः चांद्रंकृच्छ्रंतदर्धंतुब्रम्हक्षत्रविशांविदुः २ रजकश्चर्मकश्चैवनटोबुरुडएवच कैवर्तमेदभिल्लाश्चसप्तैतेचांत्यजाः स्मृताः ३ अंत्यजानांगृहेतोयंभांडपर्युषितंचयत् तद्द्विजेनयदापीतंतदैवहिसमाचरेत् ४ चांडालकूपभांडेषुत्वज्ञानात्पिबतेयदि प्रायश्चित्तंकथंतेषांवर्णेवर्णेविधीयते ५ चरेत्सांतपनंविप्रः प्राजापत्यंतुभूमिपः तदर्धंतुचरेद्वैश्यः पादंशूद्रेषुदापयेत् ६ अज्ञानात्पिबतेतोयंब्राम्हणस्त्वंत्यजातिषु अहोरात्रोषितोभूत्वापंचगव्येनशुध्यति ७ विप्रोविप्रेणसंस्पृष्टउच्छिष्टेनकदाचन आचांतएवशुध्येतअंगिरामुनिरब्रवीत् ८ क्षत्रियेणयदास्पृष्टउच्छिष्टेनकदाचन स्नानंजप्यंतुकुर्वीतदिनस्यार्धेनशुध्यति ९ वैश्येनतुयदास्पृष्टः शुनाशूद्रेणवाद्विजः उपोष्यरजनीमेकांपंचगव्येनशुध्यति १० अनुच्छिष्टेनसंस्पृष्टः स्नानंयेनविधीयते तेनैवोच्छिष्टसंस्पृष्टः प्राजापत्यंसमाचरेत् ११ अतऊर्ध्वंप्रवक्ष्यामिनी

लीशौचस्यवैविधिं स्त्रीणांक्रीडार्थसंभोगेशयनीयेनदुष्यति १२ पालनंविक्रयश्चैवतद्वृत्याउपजीवनं पतितस्तुभवेद्विप्रस्त्रि
भिः कृच्छ्रैर्व्यपोहति १३ स्नानंदानंजपोहोमः स्वध्यायः पितृतर्पणं स्पृष्टास्तस्यमहापापंनीलीवस्त्रस्यधारणं १४ नीलीरक्तं
यदावस्त्रमज्ञानेनतुधारयेत् अहोरात्रोषितोभूत्वापंचगव्येनशुध्यति १५ नीलीदारुयदाभिंद्याद्ब्राह्मणोवैप्रमादतः शोणितं
दृश्यतेयत्रद्विजश्चांद्रायणंचरेत् १६ नीलीवृक्षेणपक्वंतुअन्नमश्नातिचेद्द्विजः आहारवमनंकृत्वापंचगव्येनशुध्यति १७
भक्षेत्प्रमादतोनीलींद्विजातिस्त्वसमाहितः त्रिषुवर्णेषुसामान्यंचांद्रायणमितिस्थितं १८ नीलीरक्तेनवस्त्रेणयदन्नमुपदीय
ते नोपतिष्ठतिदातारंभोक्ताभुंक्तेतुकिल्बिषं १९ नीलीरक्तेनवस्त्रेणयत्पाकेश्रपितंभवेत् तेनभुक्तेनविप्राणांदिनमेकमभो
जनं २० मृतेभर्तरियानारीनीलीवस्त्रंप्रधारयेत् भर्तातुनरकंयातिसानारीतदनंतरं २१ नील्याचोपहतेक्षेत्रेसस्यंयत्तुप्ररो
हति अभोज्यंतद्द्विजातीनांभुक्त्वाचांद्रायणंचरेत् २२ देवद्रोण्यांवृषोत्सर्गेयज्ञेदानेतथैवच अत्रस्नानंनकर्तव्यंदूषितावसुंधरा
२३ घातितायत्रनीलीस्यात्तावद्भूःशुचिर्भवेत् यावद्द्वादशवर्षाणिअतऊर्ध्वंशुचिर्भवेत् २४ भोजनेचैवपानेचतथाचौषधभेषजेः
एवंम्रियंतेयागावः पादमेकंसमाचरेत् २५ घंटाभरणदोषेणयत्रगौर्विनिपीड्यते चरेदर्द्धव्रतंतेषांभूषणार्थंतुयत्कृतं २६ दम
नेदामनेरोधेअवघातेचवैकृते गवांप्रभवताघातैः पादोनंव्रतमाचरेत् २७ अंगुष्ठपर्वमात्रस्तुबाहुमात्रप्रमाणतः सपल्लव

श्वसाग्रश्चदंडइत्यभिधीयते २८ दंडादुक्ताद्यदान्येन पुरुषाः प्रहरंतिगां द्विगुणंगोव्रतंतेषांप्रायश्चित्तंविशोधनं २९ शृंगभं
गेत्वस्थिभंगेचर्मनिर्मोचनेतथा दशरात्रंचरेत्कृच्छ्रंयावत्स्वस्थोभवेत्तदा ३० गोमूत्रेणतुसंमिश्रंयावकंचोपजायते एतदेव
हितंकृच्छ्रमित्थमंगिरसास्मृत ३१ असमर्थस्यबालस्यपितावायदिवागुरुः यमुद्दिश्यचरेद्धर्मंपापंतस्यनविद्यते ३२ अशी
तिर्यस्यवर्षाणिबालोवाप्यूनषोडशः प्रायश्चित्तार्द्धमर्हंतिस्त्रियोरोगिणएवच ३३ मूर्छितेपतितेचापिगवियष्टिप्रहारिते गाय
त्र्यष्टसहस्रंतुप्रायश्चित्तंविशोधनं ३४ स्नात्वारजस्वलाचैवचतुर्थेह्निविशुद्ध्यति कुर्याद्रजसिनिर्वृत्तेनिर्वृत्तेनकथंचन ३५ रो
गेणयद्रजःस्त्रीणामत्यर्थंहिप्रवर्त्तते अशुद्धास्तानतेनस्युस्तासांवैकारिकंहितत् ३६ साध्वाचारानतावत्स्याद्रजोयावत्प्रवर्त
ते वृत्तेरजसिगम्यास्त्रीगृहकर्मणिचेंद्रिये ३७ प्रथमेहनिचांडालीद्वितीयेब्रह्मघातिनी तृतीयेरजकीप्रोक्ताचतुर्थेहनिशुद्ध्य
ति ३८ रजस्वलायदास्पृष्टाशुनाशूद्रेणचैवहि उपोष्यरजनीमेकांपंचगव्येनशुद्ध्यति ३९ द्वावेतावशुचीस्यातांदंपतीशय
नंगतौ शयनादुत्थितानारीशुचिःस्यादशुचिःपुमान् ४० गंडूषंपादशौचंचनकुर्यात्कांस्यभाजने भस्मनाशुद्ध्यतेकांस्यं
ताम्रमम्लेनशुद्ध्यति ४१ रजसाशुद्ध्यतेनारीनदीवेगेनशुद्ध्यति भूमौनिःक्षिप्यषण्मासमत्यंतोपहतंशुचि ४२ गवाघ्राता
निकांस्यानिशूद्रोच्छिष्टानियानितु भस्मनादशभिःशुद्ध्येत्काकेनोपहतेतथा ४३ शौचंसौवर्णरौप्याणांवायुनार्केंदुरश्मिभिः

रजस्पृष्टंशवस्पृष्टमाविकंचनशुद्ध्यति ४४ अद्भिर्मृदाचतन्मात्रंप्रक्षाल्यचविशुद्ध्यति शुष्कमन्नमविप्रस्यभुक्त्वासप्ताहमृच्छति ४५ अन्नं
व्यंजनसंयुक्तमर्द्धमासेनशुद्ध्यति पयोदधिचमासेनषण्मासेनघृतंतथा ४६ तैलंसंवत्सरेणैवकोष्ठेजीर्यतिमानवे योभुंक्तेहिचशूद्रा
न्नंमासमेकंनिरंतरं ४७ इहजन्मनिशूद्रत्वंमृतःश्वाचाभिजायते शूद्रान्नंशूद्रसंपर्कःशूद्रेणचसहासनं ४८ शूद्रात्ज्ञानागमःकश्चिज्ज्व
लंतमपिपातयेत् अप्रणामंगतेशूद्रेस्वस्तिकुर्वंतियेद्विजाः ४९ शूद्रापिनरकंयातिब्राम्हणोपितथैवच दशाहाच्छुद्ध्यतेविप्रोद्वादशा
हेनभूमिपः ५० पाक्षिकंवैश्यएवाहुःशूद्रोमासेनशुद्ध्यति अग्निहोत्रीतुयोविप्रःशूद्रान्नंचैवभोजयेत् ५१ पंचतस्यप्रणश्यंतिचात्मावे
दास्त्रयोग्नयः शूद्रान्नेनतुभुक्तेनयोद्विजाजनयेत्सुतान् ५२ यस्यान्नंतस्यतेपुत्रा अन्नाच्छुक्रंप्रवर्तते शूद्रेणस्पृष्टमुच्छिष्टंप्रमादा
द्वापाणिना ५३ तद्द्विजेभ्योनदातव्यमापस्तंबोब्रवीन्मुनिः ब्राह्मणस्यसदाभुंक्तेक्षत्रियस्यचपर्वसु ५४ वैश्येष्वापत्सुभुंजीतनशूद्रे
पिकदाचन ब्राम्हणान्नेदरिद्रत्वंक्षत्रियान्नेपशुस्तथा ५५ वैश्यान्नेनतुशूद्रत्वंशूद्रान्नेनरकंध्रुवं अमृतंब्राम्हणस्यान्नंक्षत्रियान्नंपयः
स्मृतं ५६ वैश्यस्यचान्नमेवान्नंशूद्रान्नंरुधिरंध्रुवं दुष्कृतंहिमनुष्याणामन्नमाश्रित्यतिष्ठति ५७ योयस्यान्नंसमश्नातिसतस्याश्ना
तिकिल्बिषं सूतकेषुयदाविप्रोब्रम्हचारीजितेंद्रियः ५८ पिबेत्पानीयमज्ञानाद्भुंक्तेभक्तमथापिवा उत्तार्याचम्यउदकमवतीर्यउपस्पृशेत्
५९ एवंहिसमुदाचारवरुणेनाभिमंत्रितः अग्न्यागारेगवांगोष्ठेदेवब्राम्हणसन्निधौ ६० आचरेज्जपकालेचपादुकानांविसर्जनं पादुकास

नग्नारूढोगेहात्संत्यक्त्वगृहंव्रजेत् ६१ छेदयेत्तस्यपादौतुधार्मिकः पृथिवीपतिः अग्निहोत्रीतपस्वीचश्रोत्रियोवेदपारगः ६२ एतेवैपादुकैर्यांति
शेषान्दंडेनताडयेत् जन्मप्रभृतिसंस्कारेचूडांतेभोजनंनवम् ६३ असपिंडेनभोक्तव्यंचूडस्यांतेविशेषतः याचकान्नंनवश्राद्धमपिसूत
कभोजनं ६४ नारीप्रथमगर्भेषुभुक्त्वाचांद्रायणंचरेत् अन्यदत्तातुयाकन्यापुनरन्यस्यदीयते ६५ तस्यश्चान्नंनभोक्तव्यंपुनर्भूः साप्रगीयते
पूर्वस्यश्चाविततोयश्चगर्भोयश्चाप्यसंस्कृतः ६६ द्वितीयेगर्भसंस्कारस्तेनशुद्धिर्विधीयते राजाद्यैर्दशभिर्मासैर्यावत्तिष्ठतिगुर्विणी ६७ ताव
द्रक्षाविधातव्यापुनरन्योविधीयते भर्तृशासनमुल्लंघ्ययाचस्त्रीविप्रवर्तते ६८ तस्याश्चैवनभोक्तव्यंविज्ञेयाकामचारिणी अनपत्यातु
यानारीनाश्नीयात्तद्गृहेपिवै ६९ अथभुंक्तेतुयोमोहात्पूयंसनरकंव्रजेत् स्त्रियाधनंतुयेमोहादुपजीवंतिमानवाः ७० स्त्रियायानानिवासां
सितेपापायांत्यधोगतिं राजान्नंहरतेतेजः शूद्रान्नंब्रम्हवर्चसं ७१ सूतकेषुचयोभुंक्तेसभुंक्तेपृथिवीमलम् इत्यंगिरसाप्रणीतंधर्मशास्त्रंसं०

अथयमस्मृतिप्रारंभः श्रुतिस्मृत्युदितंधर्मंवर्णानामनुपूर्वशः प्राब्रवीदृषिभिः पृष्टोमुनीनामग्रणीर्यमः १ योभुंजानोशुचिर्वापि
चंडालंपतितंस्पृशेत् क्रोधादज्ञानतोवापितस्यवक्ष्यामिनिष्कृतिं २ षड्रात्रंवात्रिरात्रंवायथासंख्यंसमाचरेत् स्नात्वात्रिषवणंविप्रःपं
चगव्येनशुध्यति ३ भुंजानस्यतुविप्रस्यकदाचित्स्रवतेगुदं उच्छिष्टत्वेशुचित्वेचतस्यशौचंविनिर्दिशेत् ४ पूर्वंकृत्वाद्विजः शौचंपश्चादापउप

स्पृशेत् अहोरात्रोषितो भूत्वाजुहुयात्सर्पिषाहुतिं ६ यदाभोजनकालेस्यादशुचिर्ब्राह्मणः क्वचित् भूमौनिधायतद्ग्रासंस्नात्वाशुद्धिमवाप्नु
यात् ७ भक्षयित्वातुतद्ग्रासमुपवासेनशुध्यति अशित्वाचैवतत्सर्वंत्रिरात्रमशुचिर्भवेत् ८ अश्नतश्चेद्विरेकःस्यादस्वस्थस्त्रिशतंजपेत् स्व
स्थस्त्रीणिसहस्राणिगायत्र्याः शोधनंपरं ९ चंडालैःश्वपचैः स्पृष्टोविण्मूत्रेचकृतेद्विजः त्रिरात्रंतुप्रकुर्वीतभुक्त्वोच्छिष्टःषडाचरेत् १०
उदक्यांसूतिकांवापिसंस्पृशेदंत्यजोयदि त्रिरात्रेणविशुद्धिःस्यादितिशातातपोब्रवीत् ११ रजस्वलातुसंस्पृष्टाश्वमातंगादिवायसैः निरा
हाराशुचिस्तिष्ठेत्कालस्नानेनशुध्यति १२ रजस्वलेयदानार्यावन्योन्यंस्पृशतःक्वचित् शुध्यतःपंचगव्येनब्रह्मकूर्चेनचोपरि १३ उच्छिष्टे
नचसंस्पृष्टाकदाचित्स्त्रीरजस्वला कृच्छ्रेणाशुद्धिमाप्नोतिशूद्रादानोपवासतः १४ अनुच्छिष्टेनसंस्पृष्टेस्नानंयेनविधीयते तेनैवोच्छि
ष्टसंस्पृष्टःप्राजापत्यंसमाचरेत् १५ ऋतौतुगर्भशंकित्वास्नानंमैथुनिनः स्मृतं अनृतौतुस्त्रियंगत्वाशौचंमूत्रपुरीषवत् १६ उभावप्यशुची
स्यातांदंपतीशयनेगतौ शयनादुत्थितानारीशुचिःस्यादशुचिःपुमान् १७ भर्तुःशरीरशुश्रूषांदौरात्म्यादप्रकुर्वती दंड्याद्वादशकंनारीवर्षं
त्याज्यांधनंविना १८ त्यजंतोःपतितान्बंधून्दंड्याउत्तमसाहसं पिताहिपतितःकामंनतुमाताकदाचन १९ आत्मानंघातयेद्यस्तुरज्वादि
भिरुपक्रमैः मृतोमेध्येनलेप्तव्योजीवतोद्विशतंदमः २० दंड्यास्तत्पुत्रमित्राणिप्रत्येकंपणिकदमं प्रायश्चित्तंततःकुर्युर्यथाशास्त्रप्रचोदि
तम् २१ जलाद्युद्बंधनभ्रष्टाःप्रव्रज्यानाशकच्युताः विषप्रपतनप्रायःशस्त्रघातहताश्चये २२ नचैतेप्रत्यवसिताःसर्वलोकबहिष्कृताः चां-

द्रायणेनशुध्यंतितप्तकृच्छ्रद्वयेनवा २३ उभयावासितःपापःश्यामाच्छबलकाच्युतः चाद्रायणाभ्यांशुध्येतदत्वाधेनुंतथावृषं २४ श्व
शृगालप्लवंगाद्यैर्मानुषैश्चरतिंविना दृष्टःस्नात्वाशुचिःसद्योदिवासंध्यासुरात्रिषु २५ अज्ञानाद्ब्राह्मणोभुक्त्वाचंडालान्नंकदा[illegible] गोमू
त्रयावकाहारोमासार्द्धेनविशुध्यति २६ गोब्राह्मणगृहंदग्ध्वामृतंचोद्बंधनादिना पाशंछित्वातथातस्यकृच्छ्रमेकंचरेद्द्विजः [illegible] चंडा
लपुल्कसानांचभुक्त्वागत्वाचयोषितं कृच्छ्राब्दमाचरेत्ज्ञानादज्ञानादैंदवद्वयं २८ कपालिकान्नभोक्तॄणांतन्नारीगा[illegible]तथा कृ
च्छ्राब्दमाचरेत्ज्ञानादज्ञानादैंदवद्वयं २९ अगम्यागमनेविप्रोमद्यगोमांसभक्षणे तप्तकृच्छ्रपरिक्षिप्तोमौर्वीहोमेनशुध्[illegible]ते ३० म
हापातककर्तारश्चत्वारोथविशेषतः अग्निंप्रविश्यशुध्यंतिस्थित्वावामहतिक्रतौ ३१ रहस्यकरणेप्येवंमासमभ्यस्यपूरुषः अघम
र्षणसूक्तंवाशुध्येदंतर्जलेस्थितः ३२ रजकश्चर्मकश्चैवनटोबुरुडएवच कैवर्त्तमेदभिल्लाश्चसप्तैतेअन्त्यजाःस्मृताः ३३ भुक्त्वान्ने
षांस्त्रियोगत्वापीत्वापःप्रतिगृह्यच कृच्छ्राब्दमाचरेत्ज्ञानादज्ञानादैंदवद्वयं ३४ मातरंगुरुपत्नींचस्वसृंदुहितरंस्नुषां गत्वैताःप्र
विशेदग्निंनान्याशुद्धिर्विधीयते ३५ राज्ञींप्रव्रजितांधात्रींतथावर्णोत्तमामपि कृच्छ्रद्वयंप्रकुर्वीतसगोत्रामभिगम्यच ३६ अन्या
सुपितृगोत्रासुमातृगोत्रगतास्वपि परदारेषुसर्वेषुकृच्छ्रंसांतपनंचरेत् ३७ वेश्याभिगमनेपापंव्यपोहंतिद्विजातयः पीत्वासकृ
त्सुतप्तंचपंचरात्रंकुशोदकं ३८ गुरुतल्पव्रतंकेचित्केचिद्ब्रह्महणोव्रतं गोघ्नस्यकेचिदिच्छंतिकेचिच्चैवावकीर्णिनः ३९ दंडादू-

४ अंत्यजाः

र्धप्रहारेणयस्तुगांविनिपातयेत् द्विगुणंगोव्रतंतस्यप्रायश्चित्तंविनिर्दिशेत् ४० अंगुष्ठमात्रस्थूलस्तुबाहुमात्रप्रमाणकः सार्द्र
श्चसपलाशश्चगोदंडःपरिकीर्तितः ४१ गवांनिपातनेचैवगर्भोपिसंपतेद्यदि एकैकशश्चरेत्कृच्छ्रंयथापूर्वंतथापुनः ४२ पादमुत्प
न्नमात्रेतुद्वौपादौगात्रसंभवे पादोनंकृच्छ्रमाचष्टेहत्वागर्भमचेतनं ४३ अंगप्रत्यंगसंपूर्णगर्भेरेतःसमन्विते एकैकशश्चरेत्कृच्छ्रमे
षागोघ्नस्यनिष्कृतिः ४४ बंधनेरोधनेचैवपोषणेवागवांरुजा संपद्यतेचेन्मरणंनिमित्तीनैवलिप्यते ४५ मूर्छितःपतितोवापिदंडेना
भिहतस्तथा उत्थायषट्पदंगच्छेत्सप्तपंचदशापिवा ४६ ग्रासंवायदिगृण्हीयात्तोयंवापिपिबेद्यदि पूर्वव्याधिप्रनष्टानांप्रायश्चि
त्तंनविद्यते ४७ काष्ठलोष्ठाश्मभिर्गावःशस्त्रैर्वानिहतायदि प्रायश्चित्तंकथंतत्रशास्त्रेशास्त्रेनिगद्यते ४८ काष्ठेसांतपनंकुर्यात्
प्राजापत्यंतुलोष्ठके तप्तकृच्छ्रंतुपाषाणेशस्त्रेचाप्यतिकृच्छ्रकं ४९ औषधंस्नेहमाहारंदद्याद्गोब्राम्हणेषुच दीयमानेविपत्तिः
स्यात्प्रायश्चित्तंनविद्यते ५० तैलभेषजपानेचभेषजानांचभक्षणे निःशल्यकरणेचैवप्रायश्चित्तंनविद्यते ५१ वत्सानांकंठ
बंधेचक्रिययाभेषजेनतु सायंसंगोपनार्थंचनदोषोरोधबंधयोः ५२ पादेचैवास्यरोमाणिद्विपादेश्मश्रुकेवलम् त्रिपादेतु
शिखावर्जंसूलेसर्वंसमाचरेत् ५३ सर्वान्केशान्समुद्धृत्यछेदयेदंगुलद्वयं एवमेवतुनारीणांमुंडमुंडापनंस्मृतं ५४ नस्त्रिया
वपनंकार्यंनचवीरासनंस्मृतं नचगोष्ठेनिवासोस्तिनगच्छंतीमनुव्रजेत् ५५ राजावाराजपुत्रोवाब्राह्मणोवाबहुश्रुतः अकृत्वा

वपनंतेषांप्रायश्चित्तंविनिर्दिशेत् ५६ केशानांरक्षणार्थंचद्विगुणंव्रतमादिशेत् द्विगुणेतुव्रतेचीर्णेद्विगुणैवतुदक्षिणा ५७ द्वि
द्विगुणंचेन्नदत्तंहिकेशांश्चपरिरक्षयेत् पापंनक्षीयतेहंतुर्दाताचनरकंव्रजेत् ५८ अश्रौतस्मार्तविहितंप्रायश्चित्तंवदंतिये ता
न्धर्मविघ्नकर्तृंश्चराजादंडेनपीडयेत् ५९ नचेत्तान्पीडयेद्राजाकथंचित्काममोहितः तत्पापंशतधाभूत्वातमेवपरिसर्पति ६०
प्रायश्चित्तेततश्चीर्णेकुर्याद्ब्राह्मणभोजनम् विंशतिंगांवृषंचैकंदद्यात्तेषांचदक्षिणां कृमिभिर्व्रणसंभूतैर्मक्षिकाभिश्चपातितैः
कृच्छ्रार्द्धंसंप्रकुर्वीतशक्त्यादद्याच्चदक्षिणां ६२ प्रायश्चित्तंचकृत्वावैभोजयित्वाद्विजोत्तमान् सुवर्णमाषकंदद्यात्ततःशु
द्धिर्विधीयते ६३ चंडालश्वपचैःस्पृष्टेनिशिस्नानंविधीयते नवसेत्तत्ररात्रौतुसद्यःस्नानेनशुद्ध्यति ६४ अथवसेद्यदारात्रौ
अज्ञानादविचक्षणः तदातस्यतुतत्पापंशतधापरिवर्त्तते ६५ उद्गच्छंतिहिनक्षत्राण्युपरिष्टाच्चयेग्रहाः संस्पृष्टेरश्मिभिस्ते
षामुदकेस्नानमाचरेत् ६६ कुड्यांतर्जलवल्मीकमूषिकोत्करवर्मसु श्मशानशौचशेषेचनग्राह्याःसप्तमृत्तिकाः ६७ इष्टा
पूर्तंतुकर्त्तव्यंब्राह्मणेनप्रयत्नतः इष्टेनलभतेस्वर्गंपूर्तेमोक्षंसमश्नुते ६८ वित्तापेक्षंभवेदिष्टंतडागंपूर्तमुच्यते आरामश्चवि
शेषेणदेवद्रोण्यस्तथैवच ६९ वापीकूपतडागानिदेवतायतनानिच पतितान्युद्धरेद्यस्तुसपूर्तफलमश्नुते ७० शुक्लायामू
त्रंगृह्णीयात्कृष्णायागोःशकृत्तथा ताम्रायाश्चपयोग्राह्यंश्वेतायादधिचोच्यते ७१ कपिलायाघृतंग्राह्यंमहापातकनाशि

नं सर्वतीर्थैनदीतोयेकुशैर्द्रव्यंपृथक्पृथक् ७२ आहृत्यप्रणवेनैवउत्थाप्यप्रणवेनच प्रणवेनसमालोड्य प्रणवेनतुसंपि
बेत् ७३ पलाशमध्यमेपर्णेभांडेताम्रमयेतथा पिबेत्पुष्करपर्णेवाताम्रेवामृन्मयेशुभे ७४ सूतकेतुसमुत्पन्नेद्वितीयेसमु
पस्थिते द्वितीयेनास्तिदोषस्तुप्रथमेनैवशुध्यति ७५ जातेनशुध्यतेजातंमृतेनमृतकंतथा गर्भसंस्रवणेमासेत्रीण्यहा
निविनिर्दिशेत् ७६ रात्रिभिर्मासतुल्याभिर्गर्भस्रावेविशुध्यति रजस्युपरतेसाध्वीस्नानेनस्त्रीरजस्वला ७७ स्वगोत्राद्भ्र
श्यतेनारीविवाहात्सप्तमेपदे स्वामिगोत्रेणकर्तव्यातस्याःपिंडोदकक्रिया ७८ द्वेपितुःपिंडदानंस्यात्पिंडेपिंडेद्विनामता
षण्णांदेयास्त्रयःपिंडाएवंदातानमुह्यति ७९ स्वेनभर्त्रासहश्राद्धंमाताभुंक्तासदेवतम् पितामह्यपिस्वेनैवस्वेनैवप्रपि
तामही ८० वर्षेवर्षेतुकुर्वीतमातापित्रोस्तुसत्कृतिं अदैवंभोजयेच्छ्राद्धंपिंडमेकंतुनिर्वपेत् ८१ नित्यंनैमित्तिकंकाम्यंवृ
द्धिश्राद्धमथापरं पार्वणंचेतिविज्ञेयंश्राद्धंपंचविधंबुधैः ८२ ग्रहोपरागेसंक्रांतौपर्वोत्सवमहालयेः निर्वपेत्त्रीन्नरःपिंडानेक
मेवमृतेहनि ८३ अनूढानपृथक्कन्यापिंडेगोत्रेचसूतके पाणिग्रहणमंत्राभ्यांस्वगोत्राद्भ्रश्यतेततः ८४ येनयेनतुवर्णेन
याकन्यापरिणीयते तत्समंसूतकंयातितथापिंडोदकेपिच ८५ विवाहेचैवसंवृत्तेचतुर्थेहनिरात्रिषु एकत्वंसाव्रजेद्भर्तुः
पिंडेगोत्रेचसूतके ८६ प्रथमेन्हिद्वितीयेवातृतीयेवाचतुर्थके अस्थिसंचयनंकार्यंबंधुभिर्हितबुद्धिभिः ८७ चतुर्थेपंचमे

चैवसप्तमेनवमेतथा अस्थिसंचयनंप्रोक्तंवर्णानामनुपूर्वशः ८८ एकादशाहेप्रेतस्ययस्यचोत्सृज्यतेवृषः मुच्यतेप्रेतलोका
त्सःस्वर्गलोकेमहीयते ८९ नाभिमात्रेजलेस्थित्वाहृदयेनानुचिंतयेत् आगच्छंतुमेपितरोगृण्हंत्वेतान्जलांजलीन् ९० ह
स्तौकृत्वातुसंयुक्तौपूरयित्वाजलेनच गोशृंगमात्रमुद्धृत्यजलमध्येजलंक्षिपेत् ९१ आकाशेचक्षिपेद्वारिवारिस्थोदक्षिणामु
खः पितॄणांस्थानमाकाशंदक्षिणादिक्तथैवच ९२ आपोदेवगणाःप्रोक्ताआपःपितृगणास्तथा तस्मादप्सुजलंदेयंपितृ
णांहितमिच्छता ९३ दिवासूर्यांशुभिस्तप्तंरात्रौनक्षत्रमारुतैः संध्ययोरप्युभाभ्यांचपवित्रंसर्वदाजलं ९४ स्वभावयुक्त
मव्याप्तममेध्येनसदाशुचिः भांडस्थंधरणीस्थंवापवित्रंसर्वदाजलं ९५ देवतानांपितॄणांचजलेदद्याज्जलांजलीन् असं
स्कृतप्रणीतानांस्थलेदद्याज्जलांजलीन् ९६ श्राद्धेहवनकालेचदद्यादेकेनपाणिना उभाभ्यांतर्पणेदद्यादितिधर्मोव्यव
स्थितः ९७ इतियमप्रणीतंधर्मशास्त्रंसमाप्तम्॥ ॥श्रीशंकरार्पणमस्तु॰

अथआपस्तंबधर्मशास्त्रप्रारंभः श्रीगणेशायनमः आपस्तंबंप्रवक्ष्यामिप्रायश्चित्तविनिर्णयं दूषितानांहितार्थाय
वर्णानामनुपूर्वशः १ परेषांपरिवादेषुनिवृत्तमृषिसत्तमं विविक्तदेशआसीनमात्मविद्यापरायणं २ अनन्यमनसंशांतंतत्व

स्थंयोगवित्तमं आपस्तंबमृषिंसर्वेसमेत्यमुनयोब्रुवन् ३ भगवन्मानवाःसर्वेअसन्मार्गेस्थितायदा चरेयुर्धर्मकार्याणांतेषांब्रूहि
विनिष्कृतिं ४ यतोऽवश्यंगृहस्थेनगवादिपरिपालनम् कृषिकर्मादिवपनंद्विजामंत्रणमेवच ५ बालानांस्तन्यपानादिकार्यंचपे
रिपालनं देयंचानाथकेवश्यंविप्रादीनांचभेषजं ६ एकंकृतेकथंचित्स्यात्प्रमादोयद्यकामतः गवादीनांनतोस्माकंभगवन्ब्रूहिनि
ष्कृतिं ७ एवमुक्तःक्षणंध्यात्वाप्रणिपातादधोमुखः दृष्ट्वाऋषीनुवाचेदमापस्तंबःस्फुनिश्चितं ८ बालानांस्तनपानादिकार्ये
दोषोनविद्यते विपत्तावपिविप्राणामामंत्रणचिकित्सने ९ गवादीनामवक्ष्यामिप्रायश्चित्तंतृणादिषु केचिदाहुर्नदोषोत्रस्नेहेलव
णभेषजे १० औषधंलवणंचैवस्नेहंपुष्ट्यर्थभोजनं प्राणिनांप्राणवृत्त्यर्थंप्रायश्चित्तंनविद्यते ११ अतिरिक्तंनदातव्यंकालेस्व
ल्पंतुदापयेत् अतिरिक्तेविपन्नानांकृच्छ्रमेवविधीयते १२ अहर्निरशनंपादःपादश्चायाचितंत्र्यहं सायंत्र्यहंतथापादःपादः
प्रातस्तथात्र्यहं १३ प्रातःसायंदिनार्द्धंचपादोनंसायवर्जितं प्रातःपादंचरेच्छूद्रःसायंवैश्यस्यदापयेत् १४ अयाचितंतुराजन्ये
त्रिरात्रंब्राम्हणस्यच पादमेकंचरेद्रोधे द्वौपादौबंधनेचरेत् १५ योजनेपादहीनंचचरेत्सर्वंनिपातने घंटाभरणदोषेणागो-
स्तुयत्रविपद्भवेत् १६ चरेदर्द्धव्रतंतत्रभूषणार्थंकृतंहितत् दमनेवानिरोधेवासंघातेचैवयोजने १७ स्तंभशृंखलपाशैश्चमृते
पादोनमाचरेत् पाषाणैर्लगुडैर्वापिशस्त्रेणान्येनवाबलात् १८ निपातयंतियेपापास्तेषांसर्वंविधीयते प्राजापत्यंचरेद्विप्रःपादो

नंक्षत्रियस्तथा १९ कृच्छ्रार्द्धंतुचरेद्वैश्यः पादंशूद्रस्यदापयेत् द्वौमासौपाययेद्वत्संद्वौमासौद्वौस्तनौदुहेत् २० द्वौमासावेकवेलायांशे
षकालंयथारुचिः दशरात्रार्द्धमासेनगौस्तुयत्रविपद्यते २१ सशिखंवपनंकृत्वाप्राजापत्यंसमाचरेत् हलमष्टगवंधर्म्यंषड्गवंजीवितार्थिनां
२२ चतुर्गवंनृशंसानांद्विगवंब्रह्मजिघांसिनां अतिवाहातिदोहाभ्यांनासिकाभेदनेनवा २३ नदीपर्वतसंरोहेमृतेपादोनमाचरेत् ननारि
केलबालाभ्यांनमुंजेननचर्मणा २४ एभिर्गास्तुनबध्नीयाद्बद्ध्वापरवशोभवेत् कुशैःकाशैश्चबध्नीयाद्वृषभंदक्षिणामुखं २५ पाद
लग्नाग्निदाहेषुप्रायश्चित्तंनविद्यते व्यापन्नानांबहूनांतुरोधनेबंधनेपिच २६ भिषङ्मिथ्योपचारेश्चद्विगुणंगोव्रतंचरेत् शृंगभंगे
स्थिभंगेचलांगूलस्यचकर्तने २७ सप्तरात्रंपिबेद्ज्यंयावत्स्वस्थःपुनर्भवेत् गोमूत्रेणतुसंमिश्रंयावकंभक्षयेद्द्विजः २८ एत
द्विमिश्रितंवर्ज्यमुक्तंचोशनसास्वयं देवद्रोण्यांविहारेषुकूपेष्वायतनेषुच २९ एषुगोषुविपन्नासुप्रायश्चित्तंनविद्यते एकपा
दातुबहुभिर्दैवाद्व्यापादिताक्वचित् ३० पादंपादंतुहत्यायाश्चरेयुस्तेपृथक्पृथक् यंत्रणेयाश्चिकित्सार्थेमूढगर्भविमोचने ३१ यत्ने
कृतेविपत्तिश्चेत्प्रायश्चित्तंनविद्यते सरोमंप्रथमेपादेद्वितीयेश्मश्रुधारणं ३२ तृतीयेतुशिखाधार्यासशिखंतुनिपातने सर्वान्के
शान्समुद्धृत्यछेदयेदंगुलिद्वयं ३३ एवमेवतुनारीणांशिरसोमुंडनंस्मृतं इत्यापस्तंबीयेधर्मशास्त्रेप्रथमोऽध्यायः १
कारुहस्तगतंपण्यंयच्चपात्राद्विनिःसृतं स्त्रीबालवृद्धचरितंसर्वमेतच्छुचिस्मृतं १ प्रपास्वरण्येषुजलेषुवैगिरौद्रोण्यांजलंकेशव

निःसृतंच श्वपाकचांडालपरिग्रहेषु पीत्वाजलंपंचगव्येनशुद्धिः २ नदुष्येत्संतताधारावातोद्धूताश्चरेणवः स्त्रियोवृद्धाश्चबाला
श्चनदुष्यंतिकदाचन ३ आत्मशय्याचवस्त्रंचजायापत्यंकमंडलुः आत्मनःशुचीन्येतानिपरेषामशुचीनितु ४ अन्यैस्तुखानि
ताःकूपास्तडागानितथैवच एषुस्नात्वाचपीत्वाचपंचगव्येनशुद्ध्यति ५ उच्छिष्टमशुचिलंचयच्चविष्ठानुलेपनं सर्वंशुद्ध्यतितत्तोयेनतो
यमर्केणशुद्ध्यति ६ सूर्यरश्मिनिपातेनमारुतस्पर्शनेनच गवांमूत्रपुरीषेणतत्तोयंतेनशुद्ध्यति ७ अस्थिचर्मादियुक्तंतुखरश्वानोय
दूषितं उद्धरेदुदकंसर्वंशोधनंपरिमार्जनम् ८ कूपोमूत्रपुरीषेणयवनेनापिदूषितः श्वसृगालखरोष्ट्रैश्चक्रव्यादैश्चजुगुप्सितः ९
उद्धृत्यैवचतत्तोयंसप्तपिंडान्समुद्धरेत् पंचगव्यमृदापूतंकूपेतच्छोधनंस्मृतं १० वापीकूपतडागानांदूषितानांचशोधनं कुंभानां
शतमुद्धृत्यपंचगव्यंततःक्षिपेत् ११ यत्नकूपात्पिबेत्तोयंब्राह्मणःशवदूषितात् कथंतत्रविशुद्धिःस्यादितिमेसंशयोभवेत् १२
अक्लिन्नेनचभिन्नेनकेवलंशवदूषिते पीत्वाकूपादहोरात्रंपंचगव्येनशुद्ध्यति १३ क्लिन्नेभिन्नेशवेचैवतत्रस्थंयदितत्पिबेत् शु
द्धिश्चांद्रायणंतस्यतप्तकृच्छ्रमथापिवा १४ इत्यापस्तंबीयेद्वितीयोऽध्यायः २ अंत्यजातिरविज्ञातोनिवसेद्यस्यवेश्मनि
तस्यज्ञात्वातुकालेनद्विजाःकुर्वंत्यनुग्रहं १ चांद्रायणंपराकोवाद्विजातीनांविशोधनं प्राजापत्यंतुशूद्रस्यशेषंतदनुसारतः २
यैर्भुक्तंतत्रपक्वान्नंकृच्छ्रंतेषांप्रदापयेत् तेषामपिचयैर्भुक्तंकृच्छ्रपादंप्रदापयेत् ३ कूपेकपानैर्दुष्टानांस्पर्शसंसर्गदूषणात्

तेषामेकोपवासेनपंचगव्येनशोधनं ४ बालोवृद्धस्तथारोगीगर्भिणीवायुपीडिता तेषांनक्तंप्रदातव्यंबालानांप्रहरद्वयं ५
अशीतिर्यस्यवर्षाणिबालोवाप्यूनषोडशः प्रायश्चित्तार्द्धमर्हंतिस्त्रियोव्याधितएवच ६ न्यूनैकादशवर्षस्यपंचवर्षाधिकस्य
च चरेद्गुरुःसुहृद्वापिप्रायश्चित्तंविशोधनं ७ अथोतैः क्रियमाणेषुयेषामार्तिःप्रदृश्यते शेषसंपादनाच्छुद्धिर्विपत्तिर्नभ
वेद्यथा ८ क्षुधाव्याधितकायानांप्राणोयेषांविपद्यते येनरक्षंतिवक्तारस्तेषांतत्किल्बिषंभवेत् ९ पूर्णेपिकालेनियमेनशु
द्धिर्ब्राह्मणैर्विना अपूर्णेष्वपिकालेषुशोधयंतिद्विजोत्तमाः १० समाप्तमितिनोवाच्यंत्रिषुवर्णेषुकर्हिचित् विप्रसंपादनंक
र्मंउत्पन्नेप्राणसंशये ११ संपादयंतियेविप्राःस्नानंतीर्थफलप्रदं सम्यक्कर्तुरपापंस्याद्व्रतीचफलमाप्नुयात् १२ इत्याप
स्तंबीयेतृतीयोऽध्यायः ३ चांडालकूपभांडेषुयोज्ञानात्पिबतेजलम् प्रायश्चित्तंकथंतस्यवर्णेवर्णेविधीयते १ चरेत्सांत
पनंविप्रःप्राजापत्यंतुभूमिपः तदर्धंतुचरेद्वैश्यःपादंशूद्रस्यदापयेत् २ भुक्तोच्छिष्टस्त्वनाचांतश्चांडालैःश्वपचेनवा प्रमा
दात्स्पर्शनंगच्छेत्तत्रकुर्याद्विशोधनं ३ गायत्र्यष्टसहस्रंतुद्रुपदांवाशतंजपेत् जपंस्त्रिरात्रमनश्नन्पंचगव्येनशुद्ध्यति ४ चां
डालेनयदास्पृष्टोविण्मूत्रेकुरुतेद्विजः प्रायश्चित्तंत्रिरात्रंस्याद्भुक्तोच्छिष्टःषडाचरेत् ५ पानेमैथुनसंपर्केतथामूत्रपुरीषयोः
संपर्केयदिगच्छेत्तुउदक्याचांत्यजैस्तथा ६ एतैरेवयदास्पृष्टःप्रायश्चित्तंकथंभवेत् भोजनेचत्रिरात्रंस्यात्स्नानेतुत्र्यहमेवच ७

मैथुने पादकृच्छ्रं स्यात्तथा मूत्रपुरीषयोः दिनमेकं तथा मूत्रे पुरीषे तु दिनत्रयं ८ एकाहं तत्र निर्दिष्टं दंतधावनभक्षणे वृक्षारूढे तु चांडाले द्वि
जस्तत्रैव तिष्ठति ९ फलानि भक्षयंस्तस्य कथं शुद्धिं विनिर्दिशेत् ब्राह्मणान्समनुज्ञाप्य सवासाः स्नानमाचरेत् १० एकरात्रोषितो भूत्वा
पंचगव्येन शुध्यति येन केनचिदुच्छिष्टोऽष्ट मध्यं स्पृशति द्विजः ११ अहोरात्रोषितो भूत्वा पंचगव्येन शुध्यति १२ इत्यापस्तंबीये चतुर्थो
ऽध्यायः ४ चांडालेन यदा स्पृष्टो द्विजवर्णः कदाचन अनभ्युक्ष्य पिबेत्तोयं प्रायश्चित्तं कथं भवेत् १ ब्राह्मणस्य त्रिरात्रं तु पंचगव्ये
न शुध्यति क्षत्रियस्य द्विरात्रं तु पंचगव्येन शुध्यति २ अहोरात्रं तु वैश्यस्य पंचगव्येन शुध्यति चतुर्थस्य तु वर्णस्य प्रायश्चित्तं कथं भ
वेत् ३ व्रतं नास्ति तपो नास्ति होमो नैव च विद्यते पंचगव्यं न दातव्यं तस्य मंत्रविवर्जनात् ४ ख्यापयित्वा द्विजानां तु शूद्रो दानेन शुध्यति
ब्राह्मणोऽस्य यदोच्छिष्टमश्नात्यज्ञानतो द्विजः ५ अहोरात्रं तु गायत्र्या जपं कृत्वा विशुध्यति उच्छिष्टं वैश्यजातीनां भुंक्ते ज्ञानाद्द्विजो-
यदि ६ शंखपुष्पीपयः पीत्वा त्रिरात्रेणैव शुध्यति ब्राह्मण्या सह योऽश्नीयादुच्छिष्टं वा कदाचन ७ न तत्र दोषं मन्यंते नित्यमेव मनी
षिणः उच्छिष्टमितरस्त्रीणामश्नीयात्स्पृशतेऽपि वा ८ प्राजापत्येन शुद्धिः स्याद्भगवानंगिराब्रवीत् अंत्यानां भुक्तशेषं तु भक्षयि
त्वा द्विजातयः ९ चांद्रायणं तदर्धार्धं ब्रह्मक्षत्रविशां विधिः विण्मूत्रभक्षणे विप्रस्तप्तकृच्छ्रं समाचरेत् १० श्वकाकोच्छिष्टगोभि
श्च प्राजापत्यविधिः स्मृतः उच्छिष्टः स्पृशते विप्रो यदि कश्चिदकामतः ११ शुनः कुक्कुटशूद्रांश्च मद्यभांडं तथैव च पक्षिणाधिष्ठितं य

च्चयध्यमेध्यंकदाचन १२ अहोरात्रोषितोभूत्वापंचगव्येनशुध्यति वैश्येनचयदास्पृष्टउच्छिष्टेनकदाचन १३ स्नानंजप्यंचत्रैकाल्यंदि
नस्यांतेविशुध्यति विप्रोविप्रेणसंस्पृष्टउच्छिष्टेनकदाचन १४ स्नानांतेचविशुद्धिःस्यादापस्तंबोब्रवीन्मुनिः इत्यापस्तंबीयेपंचमो
ऽध्यायः ५ अतऊर्ध्वंप्रवक्ष्यामिनीलीवस्त्रस्ययोविधिः स्त्रीणांक्रीडार्थसंभोगेशयनीयेनदुष्यति १ पालनेविक्रयेचैवतद्वृत्तेरु
पजीवने पतितस्तुभवेद्विप्रस्त्रिभिःकृच्छ्रैर्विशुध्यति २ स्नानंदानंजपोहोमःस्वाध्यायःपितृतर्पणं पंचयज्ञावृथातस्यनीलीव
स्त्रस्यधारणात् ३ नीलीरक्तंयदावस्त्रंब्राह्मणोंगेषुधारयेत् अहोरात्रोषितोभूत्वापंचगव्येनशुध्यति ४ रोमकूपैर्यदागच्छेद्र
सोनील्यास्तुकर्हिचित् पतितस्तुभवेद्विप्रस्त्रिभिःकृच्छ्रैर्विशुध्यति ५ नीलीदारुयदाभिंद्याद्ब्राह्मणस्यशरीरकं शोणितंदृश्य
तेतत्रद्विजश्चांद्रायणंचरेत् ६ नीलीमध्येयदागच्छेत्प्रमादाद्ब्राह्मणःक्वचित् अहोरात्रोषितोभूत्वापंचगव्येनशुध्यति ७ नी
लीरक्तेनवस्त्रेणयदन्नमुपनीयते अभोज्यंतद्द्विजातीनांभुक्त्वाचांद्रायणंचरेत् ८ भक्षयेद्यश्चनीलींतुप्रमादाद्ब्राह्मणःक्वचित्
चांद्रायणेनशुद्धिःस्यादापस्तंबोब्रवीन्मुनिः ९ यावत्यांवापितानीलीतावतीवाशुचिर्मही प्रमाणंद्वादशाब्दानिअतऊर्ध्वंशुचि
र्भवेत् १० इत्यापस्तंबीयेषष्ठोऽध्यायः ६ स्नानंरजस्वलायास्तुचतुर्थेहनिशस्यते वृत्तेरजसिगम्यास्त्रीनानिवृत्तेकथं
चन १ रोगेणयद्रजःस्त्रीणामत्यर्थंहिप्रवर्तते अशुद्धास्तास्तुनेवहतासांवैकारिकोमदः २ साध्वाचारानतावत्सारजोयावत्प्र

वर्त्तते वृत्तेरजसिसाध्वीस्याद्गृहकर्मणिचेंद्रिये ३ प्रथमेहनिचांडालीद्वितीयेब्रह्मघातिनी तृतीयेरजकीप्रोक्ताचतुर्थेहनिशुद्ध्यति
४ अंत्यजातिःश्वपाकेनसंस्पृष्टावैरजस्वला अहानितान्यतिक्रम्यप्रायश्चित्तंप्रकल्पयेत् ५ त्रिरात्रमुपवासस्यात्पंचगव्यंविशोध
नं निशांप्राप्यतुतोयोनिप्रजाकारांचकामयेत् ६ रजस्वलांत्यजेःस्पृष्टाशुनाचश्वपचेनच त्रिरात्रोपोषिताभूत्वापंचगव्येनशुद्ध्य
ति ७ प्रथमेहनिषड्रात्रंद्वितीयेतुत्र्यहस्तथा तृतीयेचोपवासस्तुचतुर्थेवन्हिदर्शनात् ८ विवाहेविततेयज्ञेसंस्कारेचकृतेतथा
रजस्वलाभवेत्कन्यासंस्कारस्तुकथंभवेत् ९ स्नापयित्वातदाकन्यामन्यैर्वस्त्रैरलंकृताम् पुनर्मध्याहुतिंहुत्वाशेषंकर्मसमाचरे
त् १० रजस्वलातुसंस्पृष्टाप्लवककुक्कुटवायसैः सात्रिरात्रोपवासेनपंचगव्येनशुद्ध्यति ११ रजस्वलातुयानारीअन्योन्यंस्पृश
तेयदि तावत्तिष्ठेन्निराहारास्नात्वाकालेनशुद्ध्यति १२ उच्छिष्टेनतुसंस्पृष्टाकदाचित्स्त्रीरजस्वला कृच्छ्रेणशुद्ध्यतेविप्रःशू
द्रादानेनशुद्ध्यति १३ एकशाखांसमारूढाश्चांडालोवारजस्वला ब्राह्मणश्चसमंतत्रसवासाःस्नानमाचरेत् १४ रजस्वला
याःसंस्पर्शःकथंचिज्जायतेशुना रजोदिनानांयच्छेषंतदुपोष्यविशुद्ध्यति १५ अशक्ताचोपवासेनस्नानंपश्चात्समाचरेत्
तथाप्यशक्ताचैकेनपंचगव्येनशुद्ध्यति १६ उच्छिष्टस्तुयदाविप्रःस्पृशेन्मद्यंरजस्वलां मद्यंस्पृष्ट्वाचरेत्कृच्छ्रंतदर्धंतुरजस्व
लां १७ उदक्यांसूतिकांविप्रउच्छिष्टःस्पृशतेयदि कृच्छ्रार्द्धंतुचरेद्विप्रःप्रायश्चित्तंविशोधनं १८ चंडालःश्वपचोवापिस्त्रा-

त्रेयींस्पृशतेयदि शेषान्हाफालकृष्टेनपंचगव्येनशुध्यति १९ उदक्याब्राह्मणीशूद्रासुदक्यांस्पृशतेयदि अहोरात्रोषिताभूत्वापंच
गव्येनशुध्यति २० एवंतुक्षत्रियावैश्याब्राह्मणीचेद्रजस्वला सचैलंप्लवनंकृत्वाद्विनस्यांतेघृतंपिबेत् २१ सवर्णेषुतुनारीणांस
द्यःस्नानंविधीयते एवमेवविशुद्धिःस्यादापस्तबोब्रवीन्मुनिः २२ इत्यापस्तंबीयेसप्तमोऽध्यायः ७ भस्मनाशुद्ध्यतेकां
स्यंसुरयायन्नलिप्यते सुराविण्मूत्रसंस्पृष्टंशुद्ध्यतेतापलेखनैः १ गवाघ्रातानिकांस्यानिशूद्रोच्छिष्टानियानितु दशभस्मानि
शुद्ध्यंतिश्वकाकोपहतानिच २ शौचंसुवर्णनारीणांवायुसूर्येंदुरश्मिभिः रेतःस्पृष्टंशवस्पृष्टमाविकंतुप्रदुष्यति ३ अद्भिर्मृ
दाचतन्मात्रंप्रक्षाल्यचविशुध्यति शूद्रकमन्नमवेद्यस्यपंचरात्रेणजीर्यति ४ अन्नंव्यंजनसंयुक्तमर्द्धमासेनजीर्यति पयस्तुद
धिमासेनषण्मासेनघृतंतथा ५ संवत्सरेणतैलंतुकोष्ठेजीर्यतिवानवा भुंजतेयेतुशूद्रान्नंमासमेकंनिरंतरं ६ इहजन्मनिशूद्र
त्वंजायंतेतेमृताःश्वनि शूद्रान्नंशूद्रसंपर्कःशूद्रेणवसहासनं ७ शूद्राज्ज्ञानागमःकश्चिज्ज्वलंतमपिपातयेत् आहिताग्नि
स्तुयोविप्रःशूद्रान्नान्ननिवर्तते ८ तथातस्यप्रणश्यंतिआत्माब्रह्मत्रयोग्नयः शूद्रान्नेनतुभुक्तेनमैथुनंयोधिगच्छति ९
यस्यान्नंतस्यतेपुत्राअन्नाच्छुक्रस्यसंभवः शूद्रान्नेनोदरस्थेनयःकश्चिन्म्रियतेद्विजः १० संभवेच्छूकरोग्राम्यस्तस्यवाजा
यतेकुले ब्राह्मणस्यसदाभुंक्तेक्षत्रियस्यतुपर्वणि ११ वैश्यस्ययज्ञदीक्षायांशूद्रस्यनकदाचन अमृतंब्राह्मणस्यान्नंक्षत्रि

यस्यपयः स्मृतं १२ वैश्यस्याप्यन्नमेवान्नंशूद्रस्यरुधिरंस्मृतं वैश्वदेवेनहोमेनदेवताभ्यर्चनैर्जपैः १३ अमृतंतेनविप्रान्नमृग्यजुःसामसंस्कृतं व्यव
हारानुरूपेणधर्मेणाछलवर्जितं १४ क्षत्रियस्यपयस्तेनभूतानांयच्चपालनं स्वकर्मणाचवृषभैरनुसृत्याद्यशक्तितः १५ खलयज्ञातिथित्वेनवैश्यान्नंते
नसंस्कृतं अज्ञानतिमिरांधस्यमद्यपानरतस्यच १६ रुधिरंतेनशूद्रान्नंविधिमंत्रविवर्जितं आममांसंमधुघृतंधानाःक्षीरंतथैवच १७ गुडस्तक्रंरसाग्राह्या
निवृत्तेनापिशूद्रतः शाकंमांसंमृणालानितुंबरुःसक्तवस्तिलाः १८ रसाःफलानिपिण्याकंप्रतिग्राह्याहिसर्वतः आपत्कालेतुविप्रेणभुक्तंशूद्रगृहेयदि १९
मनस्तापेनशुद्ध्येतद्रुपदांवाशतंजपेत् द्रव्यपाणिश्चशूद्रेणस्पृष्टोच्छिष्टेनकर्हिचित् २० तदहर्जनभोक्तव्यमापस्तंबोब्रवीन्मुनिः इत्यापस्तंबीयेऽष्टमोध्यायः
८ भुंजानस्यतुविप्रस्यकदाचित्स्रवतेगुदं उच्छिष्टस्याशुचेस्तस्यप्रायश्चित्तंकथंभवेत् १ पूर्वंशौचंतुनिर्वर्त्यततःपश्चादुपस्पृशेत् अहोरात्रोषितो-
भूत्वापंचगव्येनशुध्यति २ अशित्वासर्वमेवान्नमकृत्वाशौचमात्मनः मोहाद्भुक्त्वात्रिरात्रंतुयवान्पीत्वाविशुध्यति ३ प्रसूतंय
वसस्येनपलमेकंतुसर्पिषा पलानिपंचगोमूत्रंनातिरिक्तंवदाशयेत् ४ अलेह्यानामपेयानामभक्ष्याणांचभक्षणे रेतोमूत्रपुरीषाणां
प्रायश्चित्तंकथंभवेत् ५ पद्मोदुंबरबिल्वाश्चकुशाश्वसपलाशकाः एतेषामुदकंपीत्वाषड्रात्रेणविशुद्ध्यति ६ येप्रत्यवसिताविप्राःप्रव्र
ज्याग्निजलादिषु अनाशकानिवृत्ताश्चगृहस्थत्वंचिकीर्षितः ७ चरेयुस्त्रीणिकृच्छ्राणित्रीणिचांद्रायणानिवा जातकर्मादिभिःसर्वैःपुनःसं
स्कारभागिनः ८ तेषांसांतपनंकृच्छ्रंचांद्रायणमथापिवा यदुष्टितंकाकबलाकयोर्वा अमेध्यलिप्तंचभवेच्छरीरं ९ श्रोत्रेमुखेचप्रवि

शौचसम्यक्स्नानेनलेपोपहतस्यशुद्धिः ऊर्ध्वंनाभेःकरौमुक्त्वायदंगमुपहन्यते १० ऊर्ध्वंस्नानमधःशौचमात्रेणैवविशुध्यति उपानह्ना
वमेध्यंवायस्यसंस्पृशतेमुखं ११ मृत्तिकाशोधनंस्नानंपंचगव्यंविशोधनं दशाहाच्छुध्यतेविप्रोजन्महानौस्वयोनिषु १२ षड्भिस्त्रिभिर
थैकेनक्षत्रविट्शूद्रयोनिषु उपनीतंयदात्वन्नंभोक्तारंसमुपस्थितं १३ अपीतवत्ससुत्सृष्टंनदद्यान्नैवहोमयेत् अन्नेभोजनसंपन्ने
मक्षिकाकेशदूषिते १४ अनंतरंस्पृशेदापस्तच्चान्नंभस्मनास्पृशेत् शुष्कमांसमथर्वान्नंशूद्रान्नंचाप्यकास्मृतः १५ भुक्त्वाकृच्छ्रंचरे
द्विप्रोज्ञानात्कृच्छ्रत्रयंचरेत् अभुक्त्वोमुच्यतेयश्चभुक्त्वोयश्चापिमुच्यते १६ भोक्ताचमोचकश्चैवपश्चाद्दूरतिदुष्कृतं यस्तुभुंजतिभुक्त्वं
वादुष्टंवापिविशेषतः १७ अहोरात्रोषितोभूत्वापंचगव्येनशुध्यति उदकेचोदकस्थस्तुस्थलस्थश्चस्थलेशुचिः १८ पादौस्थाप्यो
भयत्रैवआचम्योभयतःशुचिः उत्तीर्याचामेदुदकादवतीर्यउपस्पृशेत् १९ एवंतुश्रेयसायुक्तोवरुणोनाभिपूज्यते अग्न्यागारेगवांगो
ष्ठेब्राह्मणानांचसन्निधौ २० स्वाध्यायेभोजनेचैवपादुकानांविसर्जनं जन्मप्रभृतिसंस्कारेश्मशानांतेचभोजनं २१ असपिंडैर्नकर्त
व्यंचूडाकार्येविशेषतः याजकान्नंनवश्राद्धंसंग्रहेचैवभोजनं २२ स्त्रीणांप्रथमगर्भेचभुक्त्वाचांद्रायणंचरेत् ब्रह्मौदनेवसानेचसीमंतो
न्नयनेतथा २३ अन्नश्राद्धेमृतश्राद्धेभुक्त्वाचांद्रायणंचरेत् अप्रजायातुनारीस्यान्नाश्नीयादेवतद्गृहे २४ अथभुंजीतमोहाद्यःपू
यंसनरकंव्रजेत् अल्पेनापिहिशुल्केनपिताकन्यांददातियः २५ रौरवेबहुवर्षाणिपुरीषंमूत्रमश्नुते स्त्रीधनानितुयेमोहादुपजीवंति

बांधवाः २६ स्वर्णयानानिवस्त्राणितेपापायांत्यधोगतिं राजान्नंमोजमादत्तेशूद्रान्नंब्रह्मवर्चसं २७ असंस्कृतंतुयोभुंक्तेसभुंक्ते
पृथिवीमलं मृतकेसूतकेचैवगृहीतेशशिभास्करे २८ हस्तिछायांतुयोभुंक्तेसपापःपुरुषोभवेत् पुनर्भूःपुनरेताचरेतोधाकामचारि
णी २९ आसांप्रथमगर्भेषुभुक्त्वाचांद्रायणंचरेत् मातृघ्नश्चपितृघ्नश्चब्रह्मघ्नोगुरुतल्पगः ३० विशेषाद्भुक्तमेतेषांभुक्त्वाचांद्राय
णंचरेत् रजकव्याधशैलूषवेणुचर्मोपजीविनः ३१ भुक्तेषांब्राह्मणश्चान्नंशुद्धिश्चांद्रायणेनतु उच्छिष्टोच्छिष्टसंस्पृष्टःकदाचि
दुपजायते ३२ सवर्णेनतदोत्थायउपस्पृश्यशुचिर्भवेत् उच्छिष्टोच्छिष्टसंस्पृष्टश्शुनाशूद्रेणवाद्विजः ३३ उपोष्यरजनीमेकां
पंचगव्येनशुद्ध्यति ब्राह्मणस्यसदाकालंशूद्रप्रेषणकारिणः ३४ भूमावन्नंप्रदातव्यंयथैवश्वातथैवसः अनूदकेष्वरण्येषुचो
रव्याघ्राकुलेपथि ३५ कृत्वामूत्रंपुरीषंचद्रव्यहस्तःकथंशुचिः भूमावन्नंप्रतिष्ठाप्यकृत्वाशौचंयथार्थतः ३६ उत्संगेगृह्यप
क्वान्नमुपस्पृश्यततःशुचिः मूत्रोच्चारंद्विजःकृत्वाअकृत्वाशौचमात्मनः ३७ मोहाद्भुक्त्वात्रिरात्रंतुगव्यंपीत्वाविशुद्ध्यति उद
क्यांयदिगच्छेत्तुब्राह्मणोमदमोहितः ३८ चांद्रायणेनशुद्ध्येतब्राह्मणानांचभोजनैः भुक्त्वोच्छिष्टस्त्वनाचांतश्चंडालेः
श्वपचेनवा ३९ प्रमादाद्यदिसंस्पृष्टोब्राह्मणोज्ञानदुर्बलः स्नात्वात्रिषवणंनित्यंब्रह्मचारीधराशयः ४० सत्रिरात्रोषितोभूत्वा
पंचगव्येनशुद्ध्यति चंडालेनतुसंस्पृष्टोयश्चापःपिबतिद्विजः ४१ अहोरात्रोषितोभूत्वात्रिषवणेनशुद्ध्यति सायंप्रातस्त्वहो

रात्रं पादं कृच्छ्रस्य तं विदुः ४२ सायं प्रातस्तथैवैकं दिनद्वयमयाचितं दिनद्वयं च नाश्नीयात्कृच्छ्रार्द्धं तद्विधीयते ४३ प्रायश्चित्तं
लघुत्वेतत्पापेषु तु यथार्हतः कृष्णाजिनतिलग्राही हस्त्यश्वानां च विक्रयी ४४ प्रेतनिर्यातकश्चैव न भूयः पुरुषो भवेत् इत्याप
स्तंबीये नवमोऽध्यायः ९ आचांतोप्यशुचिस्तावद्यावन्नोद्ध्रियते जलं उद्धृतेप्यशुचिस्तावद्याव द्भूमिर्नलिप्यते १ भूमावपि चलि
प्तायां तावत्स्यादशुचिः पुमान् आसनादुत्थितस्तस्माद्यावन्नाक्रमते महीं २ न यमं यममित्याहुरात्मा वै यम उच्यते आत्मा संयमि
तो येन तं यमः किं करिष्यति ३ न तथासिस्तथा तीक्ष्णः सर्पो वा दुरधिष्ठितः यथा क्रोधो हि जंतूनां शरीरस्थो विनाशकः ४ क्षमा
गुणो हि जंतूनामिहामुत्र सुखप्रदः एकः क्षमावतां दोषो द्वितीयो नोपपद्यते ५ यदेनं क्षमया युक्तमशक्तं मन्यते जनः न शब्द शास्त्रा
भिरतस्य मोक्षो न चैव रम्यावसथप्रियस्य ६ न भोजनाच्छादनतत्परस्य न लोकचित्त ग्रहणे रतस्य एकांतशीलस्य दृढव्रतस्य मोक्षो
भवेत्प्रीतिनिवर्तकस्य ७ अध्यात्मयोगेकरतस्य सम्यक्मोक्षो भवेन्नित्यमहिंसकस्य क्रोधयुक्तो यद्यजते यज्जुहोति यदर्चति ८
सर्वं हरति तत्तस्य आमकुंभ इवोदकं अपमानात्तपोवृद्धिः संमानात्तपसः क्षयः ९ अर्चितः पूजितो विप्रो दुग्धा गौरिव सीदति आप्या
यते यथा धेनुस्तृणैरमृतसंभवैः १० एवं जपैश्च होमैश्च पुनराप्यायते द्विजः मातृवत्परदारांश्च परद्रव्याणि लोष्ठवत् ११ आत्मवत्स
र्वभूतानि यः पश्यति स पश्यति रजकव्याधशैलूषवेणुचर्मोपजीविनां १२ यो भुंक्ते भुक्तमेतेषां प्राजापत्यं विशोधनं अगम्यागमनं

कृत्वाअभक्ष्यस्यचभक्षणं १३ शुद्धिश्चांद्रायणंकृत्वाअथर्वाग्नेतथैवच अग्निहोत्रंत्यजेद्यस्तुसनरोवीरहाभवेत् १४ तस्यशुद्धिर्वि
धातव्यानान्याचांद्रायणादृते विवाहोत्सवयज्ञेषुअंतरामृतसूतके १५ सद्यःशुद्धिंविजानीयात्पूर्वसंकल्पितंचयत् देवद्रोण्यांवि
वाहेचयज्ञेषुप्रततेषुच १६ कल्पितंसिद्धमन्नाद्यंनाशौचंमृतसूतके १७ इत्यापस्तंबीयेधर्मशास्त्रेदशमोऽध्यायः १० श्री०

अथसंवर्तस्मृतिप्रारंभः श्रीगणेशायनमः संवर्तमेकमासीनंसर्ववेदांगपारगं ऋषयस्तमुपागम्यपप्रच्छुर्धर्मकांक्षिणः १ भ
गवन्श्रोतुमिच्छामोद्विजानांधर्मसाधनं यथावद्धर्ममाचक्ष्वशुभाशुभविवेचनं २ वामदेवादयःसर्वेतंपृच्छंतिमहौजसं तानब्र
वीन्मुनीन्सर्वान्प्रीतात्माश्रूयतामिति ३ स्वभावाद्विचरेद्यत्रकृष्णसारःसदामृगः धर्मदेशःसविज्ञेयोद्विजानांधर्मसाधनं ४ उ
पनीतोद्विजोनित्यंगुरोर्हितमाचरेत् स्रग्गंधमधुमांसानिब्रह्मचारीविवर्जयेत् ५ संध्यांप्रातःसनक्षत्रामुपासीतयथाविधि सादि
त्यांपश्चिमांसंध्यामर्द्धास्तमित भास्करे ६ तिष्ठन्पूर्वांजपं कुर्यात्सावित्रीमर्कदर्शनात् आसीनःपश्चिमांसंध्यांसम्यगृक्षविभावना
त् ७ अग्निकार्यंचकुर्वीतमेधावीतदनंतरं ततोधीयीतवेदंतुवीक्षमाणोगुरोर्मुखं ८ प्रणवंप्राक्प्रयुंजीत व्याहृतीस्तदनंतरम्
गायत्रींचानुपूर्वेणततोवेदंसमारभेत् ९ हस्तौतुसंयतौधार्यौजानुभ्यामुपरिस्थितौ गुरोरनुमतंकुर्यात्पठन्नान्यमतिर्भवेत् १० सा

संध्या कालः
वेदाध्ययन विधि

यंप्रातस्तुभिक्षेतब्रह्मचारीसदाव्रती निवेद्यगुरवेश्नीयात्प्राङ्मुखोवाग्यतःशुचिः ११ सायंप्रातर्द्विजातीनामशनंश्रुतिनोदितं नांतराभो
जनंकुर्यादग्निहोत्रीसमाहितः १२ आचम्यैवतुभुंजीतभुक्त्वाचोपस्पृशेद्द्विजः अनाचांतस्तुयोश्नीयात्प्रायश्चित्तीयतेतुसः १३ अना
चांतःपिबेद्यस्तुयोपिवाभक्षयेद्द्विजः गायत्र्यष्टसहस्रंतुजपंकुर्वन्विशुध्यति १४ अकृत्वापादशौचंतुतिष्ठन्मुक्तशिखोपिवा वि
नायज्ञोपवीतेनत्वाचांतोप्यशुचिर्भवेत् १५ आचामेद्ब्रह्मतीर्थेनचोपवीतीत्युदङ्मुखः उपवीतीद्विजोनित्यंप्राङ्मुखोवाग्य
तःशुचिः १६ जलेजलस्थश्चाचांतोस्थलाचांतोबहिःशुचिः बहिरंतस्थआचांतएवंशुद्धिमवाप्नुयात् १७ आमणिबंधाद्धस्तौच
पादावद्भिर्विशोधयेत् परिमृज्यद्विरास्यंतुद्वादशांगानिचस्पृशेत् १८ स्नात्वापीत्वातथाक्षुत्वाभुक्त्वास्पृष्ट्वाद्विजोत्तमः अनेनवि
धिनासम्यगाचांतःशुचितामियात् १९ शूद्रःशुध्यतिहस्तेनवैश्योदंतेषुवारिभिः कंठगतैःक्षत्रियस्तुआचांतःशुचितामि
यात् २० आसनारूढपादस्तुकृतावश्यक्रियस्तथा आरूढपादुकोवापिनशुध्यतिकदाचन २१ उपासीतनचेत्संध्यामग्नि
कार्यंनवाकृतं गायत्र्यष्टसहस्रंतुजपेत्स्नात्वासमाहितः २२ सूतकान्नंनवश्राद्धंमासिकान्नंतथैवच ब्रह्मचारीतुयोश्नीयात्त्रिरा
त्रेणैवशुध्यति २३ ब्रह्मचारीतुयोगच्छेत्स्त्रियंकामप्रपीडितः प्राजापत्यंचरेत्कृच्छ्रमथत्वेकंसुयंभितः २४ ब्रह्मचारीतुयो-
श्नीयान्मधुमांसंकथंचन प्राजापत्यंतुकृत्वासौमौंजीहोमेनशुध्यति २५ निर्वपेत्तुपुरोडाशंब्रह्मचारीतुपर्वणि मंत्रैःशाकल

होमंगेरग्नावाज्यंचहोमयेत् २६ ब्रह्मचारीतुयःस्कंदेत्कामतःशुक्रमात्मनः अवकीर्णिव्रतंकुर्यात्स्नात्वाशुध्येदकामतः २७ भि
क्षाटनमटित्वातुस्वस्थोत्येकान्नमश्नुते अस्नात्वाचैवयोभुंक्तेगायत्र्यष्टशतंजपेत् २८ शूद्रहस्तेनयोश्नीयात्पानीयंवापिबेत्कचि
त् अहोरात्रोषितोभूत्वापंचगव्येनशुध्यति २९ भुक्तंपर्युषितोच्छिष्टंभुक्त्वान्नंकेशदूषितम् अहोरात्रोषितोभूत्वापंचगव्येन
शुध्यति ३० शूद्राणांभोजनेभुक्त्वाभुक्त्वावाभिन्नभोजने अहोरात्रोषितोभूत्वापंचगव्येनशुध्यति ३१ दिवास्वपितियः
स्वस्थोब्रह्मचारीकथंचन स्नात्वासूर्यंसमीक्षेतगायत्र्यष्टशतंजपेत् ३२ एषधर्मःसमाख्यातःप्रथमाश्रमवासिनां एवंसंव
र्तमानस्तुप्राप्नोतिपरमांगतिं ३३ अतोद्विजःसमावृत्तःसवर्णांस्त्रियमुद्वहेत् कुलेमहतिसंभूतांलक्षणैस्तुसमन्वितां ३४ ब्रा
ह्मेणैवविवाहेनशीलरूपगुणान्वितां अतःपंचमहायज्ञान्कुर्यादहरहर्द्विजः ३५ नहापयेत्तुतान्सक्तःश्रेयस्कामःकदाचन
हानिंतेषांतुकुर्वीतसदामरणजन्मनोः ३६ विप्रोदशाहमासीतदानाध्ययनवर्जितः क्षत्रियोद्वादशाहानिवैश्यःपंचदशैवतु ३७
शूद्रःशुध्यतिमासेनसंवर्तवचनंयथा प्रेतायान्नंजलंदद्यंस्नात्वातज्ञातिजैःसह ३८ प्रथमेन्हितृतीयेचसप्तमेनवमेतथा चतु
र्थेह्निकर्तव्यमस्थिसंचयनंद्विजैः ३९ ततःसंचयनादूर्ध्वमंगस्पर्शोविधीयते चतुर्थेहनिविप्रस्यषष्ठेवैक्षत्रियस्यच ४० अ
ष्टमेदशमेचैवस्पर्शःस्याद्वैश्यशूद्रयोः जातस्यापिविधिर्दृष्टएषएवमहर्षिभिः ४१ दशरात्रेणशुध्येतविप्रोवेदविवर्जितः

जातेपुत्रेपितुःस्नानंसचैलंतुविधीयते ४२ माताशुद्ध्येद्दशाहेनस्नानात्तुस्पर्शनंपितुः होमंतत्रप्रकुर्वीतशुष्कान्नेनफलेनवा ४३ पं
चयज्ञविधानंतुनकुर्यान्मृत्युजन्मनोः दशाहात्तुपरंसम्यग्विप्रोधीयीतधर्मवित् ४४ दानंतुविविधंदेयमशुभानांविनाशनं यद्यदि
ष्टतमंलोकेयच्चास्यदयितंभवेत् ४५ तत्तद्गुणवतेदेयंतदेवाक्षयमिछता नानाविधानिद्रव्याणिधान्यानिसुबहूनिच ४६ ससुद्र
यानिरत्नानिनरोविगतकल्मषः दत्वागुणाढ्यविप्रायमहतींश्रियमाप्नुयात् ४७ गंधमाभरणंमाल्यंयःप्रयच्छतिधर्मवित् ससु
गंधःसदाहृष्टोयत्रतत्रोपजायते ४८ श्रोत्रियायकुलीनायाभ्यर्थिनेहिविशेषतः यद्दानंदीयतेभक्त्यातद्भवेत्सुमहत्फलम् ४९
आहूयशीलसंपन्नंश्रुतेनाभिजनेनच शुचिंविप्रंमहाप्राज्ञंहव्यकव्यैस्तुपूजयेत् ५० नानाविधानिद्रव्याणिरसवंतीप्सितानि
च श्रेयस्कामेनदेयानितदेवाक्षयमिच्छता ५१ वस्त्रदातासुवेषःस्याद्रूप्यदोरूपमेवच हिरण्यदःसमृद्धिंचतेजश्चायुश्चविंदति
५२ भूताभयप्रदानेनसर्वान्कामानवाप्नुयात् दीर्घमायुश्चलभतेसुखीचैवसदाभवेत् ५३ धान्योदकप्रदायीचसर्पिर्दःसुख
मेधते अलंकृतस्त्वलंकारंदाताप्नोतिमहत्फलम् ५४ फलमूलानिविप्रायशाकानिविविधानिच सुरभीणिचपुष्पाणिदत्वाप्रा
ज्ञस्तुजायते ५५ तांबूलंचैवयोदद्याद्ब्राह्मणेभ्योविचक्षणः मेधावीसुभगःप्राज्ञोदर्शनीयश्चजायते ५६ पादुकोपानहौछत्रंश
यनान्यासनानिच विविधानिचयानानिदत्वाद्रव्यपतिर्भवेत् ५७ दद्याद्यःशिशिरेवन्हिंबहुकाष्ठंप्रयत्नतः कायाग्निदीप्तिप्राज्ञत्वंरू

यंसौभाग्यमाप्नुयात् ५८ औषधंस्नेहमाहारंरोगिणांरोगशांतये दत्वास्याद्रोगरहितः सुखीदीर्घायुरेवच ५९ इंधनानिचयोदद्या
द्विजेभ्यःशिशिरागमे नित्यंजयतिसंग्रामेश्रियायुक्तस्तुदीप्यते ६० अलंकृत्यतुयःकन्यांवरायसदृशायवै ब्राह्मेणतुविवाहेनदद्यात्तां
तुसुपूजितां ६१ सकन्यायाःप्रदानेनश्रेयोविंदतिपुष्कलं साधुवादंसर्वेसद्भिःकीर्तिंप्राप्नोतिपुष्कलां ६२ ज्योतिष्टोमातिरात्राणांशतं
शतगुणीकृतं प्राप्नोतिपुरुषोदत्वाहोममंत्रैश्चसंस्कृतां ६३ तांदत्वातुपिताकन्यांभूषणाच्छादनाशनैः पूजयन्स्वर्गमाप्नोतिनित्यमु
त्सववृद्धिषु ६४ रोमकालेतुसंप्राप्तेसोमोभुंक्तेथकन्यकां रजोदृष्ट्वातुगंधर्वाःकुचौदृष्ट्वातुपावकः ६५ अष्टवर्षाभवेद्गौरीनववर्षातुरोहि
णी दशवर्षाभवेत्कन्याअतऊर्ध्वंरजस्वला ६६ माताचैवपिताचैवज्येष्ठोभ्रातातथैवच त्रयस्तेनरकंयांतिदृष्ट्वाकन्यांरजस्वलां ६७
तस्माद्विवाहयेत्कन्यांयावन्नर्तुमतीभवेत् विवाहोह्यष्टवर्षायाःकन्यायास्तुप्रशस्यते ६८ तैलामलकदाताचस्नानाभ्यंगप्रदायकः
नरःप्रहृष्टश्चारोगःसुभगश्चोपजायते ६९ अनड्वाहौतुयोदद्याद्द्विजेसीरेणसंयुतौ अलंकृत्ययथाशक्त्याधुर्यौहौशुभलक्षणौ ७०
सर्वपापविशुद्धात्मासर्वकामसमन्वितः वर्षाणिवसतेस्वर्गेरोमसंख्याप्रमाणतः ७१ धेनुंचयोद्विजेदद्यादलंकृत्यपयस्विनीं कांस्य
वस्त्रादिभिर्युक्तांस्वर्गलोकेमहीयते ७२ भूमिंसस्यवतींश्रेष्ठांब्राह्मणेवेदपारगे गांदत्वार्द्धप्रसूतांचस्वर्गलोकेमहीयते ७३ यावंतिस
स्यमूलानिगोरोमाणिचसर्वशः नरस्तावंतिवर्षाणिस्वर्गलोकेमहीयते ७४ योददातिशफैरौप्यैर्हेमशृंगीमरोगिणीं सवत्सांवाससावी

तांसुशीलांगांपयस्विनीं ७५ तस्यांयावंतिरोमाणिसवत्सायांदिवंगतः तावंतिवत्सरांतानिसनरोब्रह्मणोंऽतिके ७६ योददातिबलीव
र्दंमुक्तेनविधिनाशुभम् अन्व्यंगगोप्रदानेनदत्तंदशगुणंफलं ७७ अग्नेरपत्यंप्रथमंसुवर्णंभूर्वैष्णवीसूर्यसुताश्चगावः लोकास्त्रय
स्तेनभवंतिदत्तायःकांचनंगांचमहींचदद्यात् ७८ सर्वेषामेवदानानामेकजन्मानुगंफलं हाटकक्षितिगौरीणांसप्तजन्मानुगंफलं ७९
अन्नदस्तुभवेन्नित्यंसुतृप्तोनिभृतःसदा अंबुदश्चसुखीनित्यंसर्वकर्मसमन्वितः ८० सर्वेषामेवदानानामन्नदानंपरंस्मृतं सर्वे-
षामेवजंतूनांयतस्तज्जीवितंपरं ८१ यस्मादन्नात्प्रजाःसर्वाःकल्पेकल्पेसृजत्प्रभुः तस्मादन्नात्परंदानंविद्यतेनहिकिंचन ८२ अ
न्नाद्भूतानिजायंतेजीवंतिचनसंशयः मृत्तिकागोशकृद्दर्भांस्तुपवीतंतथोत्तरम् ८३ दत्वागुणाढ्यविप्रायकुलेमहतिजायते सुखवा
संतुयोदद्याद्दंतधावनमेवच ८४ शुचिगंधसमायुक्तोऽवाग्दुष्टस्सदाभवेत् पादशौचंतुयोदद्यात्तथात्तुगुदलिंगयोः ८५ यःप्र
यच्छतिविप्रायशुद्धबुद्धिःसदाभवेत् औषधंपथ्यमाहारंस्नेहाभ्यंगंप्रतिश्रयं ८६ यःप्रयच्छतिरोगिभ्यःसभवेद्व्याधिवर्जितः
गुडमिक्षुरसंचैवलवणंव्यंजनानिच ८७ सुरभीणिचपानानिदत्वात्यंतंसुखीभवेत् दानैश्चविविधैःसम्यक्फलमेतदुदाहृतं ८८
विद्यादानेनसुमतिर्ब्रह्मलोकेमहीयते अन्योन्यान्नप्रदाविप्राअन्योन्यप्रतिपूजकाः ८९ अन्योन्यंप्रतिगृण्हंतितारयंतितरंतिच दा
नान्येतानिदेयानितथान्यानिविशेषतः ९० दानार्हेकृपणार्थिभ्यःश्रेयस्कामेनधीमता ब्रह्मचारियतिभ्यस्तुवपनंयस्तुकारयेत् ९१

नरवकर्मादिकंचैवचक्षुष्मान्जायतेनरः देवागारेद्विजातीनांदीपंदद्याच्चतुष्पथे ९२ मेधावीज्ञानसंपन्नश्चक्षुष्मान्ससदाभवेत् नित्ये
नैमित्तिकेकाम्येतिलान्दत्वास्वशक्तितः ९३ प्रजावान्पशुमांश्चैवधनवान्जायतेनरः योयदाभ्यर्थितोविप्रैर्यद्यत्संप्रतिपादयेत्
९४ तृणकाष्ठादिकंचैवगोप्रदानसमंभवेत् नवैशयीतमसानयज्ञेनानृतंवदेत् ९५ अपवदेन्नविप्रस्यनदानंपरिकीर्तयेत् य
ज्ञोनृतेनक्षरतितपःक्षरतिविस्मयात् ९६ आयुर्विप्रापवादेनदानंचपरिकीर्तनात् चत्वार्येतानिकर्माणिसंध्यायांवर्जयेद्बुधः ९७
आहारंमैथुनंनिद्रांतथासंपाठमेवच आहाराज्जायतेव्याधिर्गर्भोवैरौद्रमैथुनात् ९८ निद्रातोजायतेऽलक्ष्मीःसंपाठादायुषःक्ष
यः ऋतुमतींतुयोभार्यांसंनिधौनोपगच्छति ९९ तस्यारजसितन्मासंपितरस्तस्यशेरते कृत्वागृह्याणिकर्माणिस्वभार्यांसाप
णेरतः १०० ऋतुकालाभिगामीचप्राप्नोतिपरमांगतिं उषित्वैवंगृहेविप्रोद्वितीयादाश्रमात्परः १०१ वलीपलितसंयुक्तःस्वतीयंतुसमा
श्रयेत् वनंगच्छेत्ततःप्राज्ञःसभार्यःस्त्वेकएववा १०२ गृहीत्वाचाग्निहोत्रंचहोमंतत्रनहापयेत् कृत्वाचैवपुरोडाशंवन्यैर्मेध्यैर्यथा
विधि १०३ भिक्षांचभिक्षवेदद्याच्छाकमूलफलादिभिः कुर्यादध्ययनंनित्यमग्निहोत्रपरायणः १०४ इष्टिंपार्वायणीयांतुप्रकुर्या
त्प्रतिपर्वसु उषित्वैवंवनेविप्रोविधिज्ञःसर्वकर्मसु १०५ चतुर्थमाश्रमंगच्छेज्जितक्रोधोजितेंद्रियः अग्निमात्मनिसंस्थाप्यद्विजः
प्रव्रजितोभवेत् १०६ वेदाभ्यासरतोनित्यमात्मविद्यापरायणः अष्टौभिक्षाःसमादायसमुनिःसप्तपंचवा १०७ अद्भिःप्रक्षाल्य

संध्यायां-
वर्जीतानि

संवर्त्त ४०

स्मृति ८

ताःसर्वाभुंजीतसुसमाहितः अरण्येनिर्जनेतत्रपुनरासीतसुक्तवान् १०८ एकाकीचिंतयेन्नित्यंमनोवाक्कायकर्मभिः मृत्युंच
नाभिनंदेतजीवितंवाकथंचन १०९ कालमेवप्रतीक्षेतयावदायुःसमाप्यते संसेव्यचाश्रमान्सर्वाञ्जितक्रोधोजितेंद्रियः ११० ब्र
ह्मलोकमवाप्नोतिवेदशास्त्रार्थविद्द्विजः आश्रमेषुचसर्वेषुप्रोक्तोयंप्राश्रिकोविधिः १११ अतःपरंप्रवक्ष्यामिप्रायश्चित्तविधिंशु
भं ब्रह्मघ्नश्चसुरापश्चस्तेयीचगुरुतल्पगः ११२ महापातकिनस्त्वेतेतत्संयोगीचपंचमः ब्रह्मघ्नश्चवनंगच्छेद्वल्कवासाजटीध्व
जी ११३ वन्यानेवफलान्यश्नन्सर्वकामविवर्जितः भिक्षार्थीविचरेद्ग्रामंवन्यैर्यदिनजीवति ११४ चातुर्वर्ण्यंचरेद्भैक्ष्यंखट्वांगी
संयतःसदा भिक्षास्त्वेवंसमादायवनंगच्छेत्ततःपुनः ११५ वनवासीसपापःस्यात्सदाकालमतंद्रितः ख्यापयन्मुच्यतेपापा
द्ब्रह्महापापकृत्तमः ११६ अनेनतुविधानेनद्वादशाब्दंव्रतंचरेत् सन्नियम्येंद्रियग्रामंसर्वभूतहितेरतः ११७ ब्रह्महत्यापनोदा
यततोमुच्येतकिल्बिषात् अतःपरंसुरापस्यनिष्कृतिंश्रोतुमर्हथ ११८ गौडीमाध्वीचपैष्टीचविज्ञेयात्रिविधासुरा यथैवैका
तथासर्वानपातव्याद्विजोत्तमैः सुरापस्तुसुरांतप्तांपिबेत्तत्पापमोक्षकः गोमूत्रमग्निवर्णंवागोमयंवातथाविधं १२० घृतंवा
त्रीणिपेयानिसुरापोव्रतमाचरेत् मुच्यतेतेनपापेनप्रायश्चित्तेकृतेसति १२१ अरण्येवावसेत्सम्यक्सर्वकामविवर्जितः चां
द्रायणानिवात्रीणिसुरापव्रतमादिशेत् १२२ एवंशुद्धिःसुरापस्यभवेदितिनसंशयः मद्यभांडोदकंपीत्वापुनःसंस्कारम

४०

र्हति १२३ स्तेयंकृत्वासुवर्णस्यस्तेयंराज्ञेनिवेदयेत् ततोमुशलमादायस्तेनंहन्यात्सकृन्नृपः १२४ यदिजीवतिसस्तेनस्तत
स्तेयाद्विमुच्यते अरण्येचीरवासावाचरेद्ब्रह्महणोव्रतं १२५ एवंशुद्धिः कृतास्तेयेसंवर्तवचनंयथा गुरुतल्पेशयानस्तुतप्तेस्व
प्यादयोमये १२६ समालिंगेत्स्त्रियंवापिदीप्तांकार्ष्णायसीकृतां चांद्रायणानिकुर्याद्वाचत्वारित्रीणिवाद्विजः १२७ मुच्यते
चततःपापात्प्रायश्चित्तेकृतेसति एभिःसंपर्कमायातियःकश्चित्पापमोहितः १२८ तत्तत्पापविशुद्ध्यर्थंतस्यतस्यव्रतंचरेत्
क्षत्रियस्यवधंकृत्वात्रिभिःकृच्छ्रैर्विशुध्यति १२९ कुर्याच्चैवानुरूपेणत्रीणिकृच्छ्राणिसंयतः वैश्यहत्यांतुसंप्राप्तःकथंचि
त्काममोहितः १३० कृच्छ्रातिकृच्छ्रौकुर्वीतसनरोवैश्यघातकः कुर्याच्छूद्रवधेविप्रस्तप्तकृच्छ्रंयथाविधि १३१ एवंशुद्धि
मवाप्नोतिसंवर्त्तवचनंयथा गोघ्नस्यातःप्रवक्ष्यामिनिष्कृतिंतत्वतःशुभां १३२ गोघ्नःकुर्वीतसंस्कारंगोष्ठेगोरूपसन्निधौ
तत्रैवक्षितिशायीस्यान्मासार्द्धंसंयतेंद्रियः १३३ स्नानंत्रिषवणंकुर्यान्नखलोमविवर्जितः सक्तुयावकभिक्षाशीपयोदधि
शकृन्नरः १३४ एतानिक्रमशोश्नीयाद्द्विजस्तत्पापमोक्षकः गायत्रींचजपेन्नित्यंपवित्राणिचशक्तितः १३५ पूर्णेचैवार्द्ध
मासेचसविप्रान्भोजयेद्द्विजः भुक्तवत्सुचविप्रेषुगांचदद्याद्द्विचक्षणः १३६ व्यापन्नानांबहूनांतुरोधनेबंधनेपिवा भिषङ्मि
थ्योपचारेचद्विगुणंव्रतमाचरेत् १३७ एकाचेद्बहुभिःकाचिद्दैवाद्व्यापादिताक्वचित् पादंपादंतुहत्यायाश्चरेयुस्तेपृथक्पृथक् १३८

यंत्रणेगोश्चिकित्सार्थेगूढगर्भविमोचने यदितत्रविपत्तिःस्यान्नसपापेनलिप्यते १३९ औषधंस्नेहमाहारंदद्याद्गोब्राह्मणेषुच दीयमा
नेविपत्तिःस्यात्पुण्यमेवनपातकं १४० प्रायश्चित्तस्यपापंतुरोधेषुव्रतमाचरेत् द्वौपादौबंधनेचैवपादोनंयंत्रणेतथा १४१ पाषाणैर्ल
कुडैर्दंडैस्तथाशस्त्रादिभिर्नरः निपातनेचरेत्सर्वंप्रायश्चित्तंदिनत्रयं १४२ हस्तिनंतुरगंहत्वामहिषोष्ट्रकपींस्तथा एषांवधेद्विजः
कुर्यात्सप्तरात्रमभोजनं १४३ व्याघ्रंश्वानंखरंसिंहंऋक्षंसूकरमेवच एतान्हत्वाद्विजोमोहात्त्रिरात्रेणैवशुध्यति १४४ सर्वासा
मेवजातीनांमृगाणांवनचारिणां अहोरात्रोषितस्तिष्ठेज्जपन्वैजातवेदसं १४५ हंसंकाकंबलाकांचबर्हिकारंडवावपि सारसंचा
षभासौचहत्वात्रिदिवसंक्षिपेत् १४६ चक्रवाकंतथाक्रौंचंसारिकाशुककित्तिरीन् श्येनगृध्रानुलूकांश्चपारावतमथापिवा १४७
टिट्टिभंजालपादंचकोकिलंकुक्कुटंतथा एषांवधेनरःकुर्यादेकरात्रमभोजनं १४८ पूर्वोक्तानांतुसर्वेषांहंसादीनामशेषतः अ
होरात्रोषितस्तिष्ठेज्जपन्वैजातवेदसं १४९ मंडूकंचैवहत्वाचसर्पमार्जारमूषकान् त्रिरात्रोपोषितस्तिष्ठेत्कुर्याद्ब्राह्मणभोजनम् १५०
अनस्थीन्ब्राह्मणोहत्वाप्राणायामेनशुध्यति अस्थिमतांवधेविप्रःकिंचिद्दद्याद्विचक्षणः १५१ यश्चांडालींद्विजोगच्छेत्कथंचित
काममोहितः त्रिभिःकृच्छ्रैस्तुशुध्येतप्राजापत्यानुपूर्वकैः १५२ पुंश्चलीगमनंकृत्वाकामतोकामतोपिवा कृच्छ्रंचांद्रायणंतस्य
पावनेपरमेस्मृतं १५४ शैलूषींरजकींचैववेणुचर्मोपजीविनीम् एतागत्वाद्विजोमोहाच्चरेच्चांद्रायणंव्रतं १५५ क्षत्रियामथवैश्यां

वागच्छेद्यः काममोहितः तस्य सांतपनः कृच्छ्रो भवेत्पापापनोदनः १५६ शूद्रां तु ब्राह्मणो गत्वा मासं मासार्द्धमेव वा गोमूत्रया
वकाहारो मासार्द्धेन विशुध्यति १५७ विप्रामस्वजनां गत्वा प्राजापत्येन शुध्यति स्वजनां तु द्विजो गत्वा प्राजापत्यं समाचरेत् १५८
क्षत्रियां क्षत्रियो गत्वा तद्वद्व्रतमाचरेत् नरो गोगमनं कृत्वा कुर्याच्चांद्रायणं व्रतं १५९ मातुलानीं तथा श्वश्रूं सुतां वै मातुल
स्य च एता गत्वा स्त्रियो मोहात्पराकेण विशुध्यति १६० गुरोर्दुहितरं गत्वा स्वसारं पितुरेव च तस्या दुहितरं चैव चरेच्चांद्रायणं व्र
तम् १६१ पितृव्यदारगमने भ्रातृभार्यागमे तथा गुरुतल्पव्रतं कुर्यान्निष्कृतिर्नान्यथा भवेत् १६२ पितृभार्यां समारुह्य मा
तृवर्जं नराधमः भगिनीं मातुराप्तां च स्वसारं चान्यमातृजाम् एतास्तिस्रः स्त्रियो गत्वा तप्तकृच्छ्रं समाचरेत् कुमारीगमने
चैतद्व्रतमेतत्समाचरेत् १६४ पशुवेश्याभिगमने प्राजापत्यं विधीयते सखिभार्यां समारुह्य श्वश्रूं वा शालिकां तथा १६५ मा
तरं योऽधिगच्छेत्तु स्वसारं पुरुषोऽधमः न तस्य निष्कृतिर्दृष्टा त्वां चैव तनुजां तथा १६६ नियमस्थां व्रतस्थां वा यो भिगच्छेत्स्त्रि
यं द्विजः स कुर्यात्प्राकृतं कृच्छ्रं धेनुं दद्यात्पयस्विनीं १६७ रजस्वलां तु यो गच्छेद्गर्भिणीं पतितां तथा तस्य पापविशुद्ध्यर्थ
मतिकृच्छ्रो विधीयते १६८ वैश्यजां ब्राह्मणो गत्वा कृच्छ्रमेकं समाचरेत् एवं शुद्धिः समाख्याता संवर्तस्य वचो यथा १६९
कथंचिद्ब्राह्मणीं गत्वा क्षत्रियो वैश्य एव च गोमूत्रयावकाहारो मासेनैकेन शुध्यति १७० शूद्रस्तु ब्राह्मणीं गच्छेत्कदाचित्का

मूत्रयावकाहारोमासार्द्धेनविशुध्यति २०२ पतिताद्द्रव्यमादत्ते भुंक्तेवाब्राह्मणोयदि कृत्वातस्यसमुत्सर्गमतिकृच्छ्रंचरेद्द्विजः २०३
यत्रयत्रचसंकीर्णमात्मानंमन्यतेद्विजः तत्रतत्रतिलैर्होमोगायत्र्याप्रत्यहंद्विजः २०४ एषएवमयाप्रोक्तः प्रायश्चित्तविधिःशुभः
अनादिष्टेषुपापेषुप्रायश्चित्तंनचोच्यते २०५ दानैर्होमैर्जपैर्नित्यंप्राणायामैर्द्विजोत्तमः पातकेभ्यः प्रमुच्येतवेदाभ्यासान्नसंशयः
२०६ सुवर्णदानंगोदानंभूमिदानंतथैवच नाशयत्याशुपापानित्वन्यजन्मकृतान्यपि २०७ तिलंधेनुंचयोदद्यात्संयतायद्विजात
ये ब्रह्महत्यादिभिःपापैर्मुच्यतेनात्रसंशयः २०८ माघमासेतुसंप्राप्तेपौर्णमास्यामुपोषितः ब्राह्मणेभ्यस्तिलान्दत्वासर्वपापैः
प्रमुच्यते २०९ उपवासीनरोभूत्वापौर्णमास्यांतुकार्तिके हिरण्यंवस्त्रमन्नंचदत्वातरतिदुष्कृतं २१० अयनेविषुवेचैवव्यतीपातेदि
नक्षये चंद्रसूर्यग्रहेचैवदत्तेभवतिचाक्षयं २११ अमावास्यांद्वादश्यांचसंक्रांतौचविशेषतः एताःप्रशस्तास्तिथयोभानुवार
स्तथैवच २१२ तत्रस्नानंजपोहोमोब्राह्मणानांचभोजनं उपवासस्तथादानमेकैकंपावयेन्नरः २१३ स्नातःशुचिर्धौतवासाः
शुद्धात्माविजितेंद्रियः सात्विकंभावमास्थायदानंदद्याद्विचक्षणः २१४ सप्तव्याहृतिभिःकार्योद्विजैर्होमोजितात्मभिः उपपा
तकशुद्ध्यर्थंसहस्रपरिसंख्यया २१५ महापातकसंयुक्तोलक्षहोमंसदाद्विजः मुच्यतेसर्वपापेभ्योगायत्र्याचैवपावितः २१६
अभ्यसेच्चतथापुण्यांगायत्रींवेदमातरं गत्वारण्येनदीतीरेसर्वपापविशुद्धये २१७ स्नात्वाआचम्यविधिवत्ततःप्राणान्समापयेत्

प्राणायामैस्त्रिभिः पूतोगायत्रींतुजपेद्द्विजः २१८ अक्लिन्नवासाः स्थलगः शुचौदेशेसमाहितः पवित्रपाणिराचांतोगायत्र्याजप
माचरेत् २१९ ऐहिकामुष्मिकंपापंसर्वंनिरवशेषतः पंचरात्रेणगायत्रींजपमानोव्यपोहति २२० गायत्र्यास्तुपरंनास्तिशोधनंपाप
कर्मणां महाव्याहृतिसंयुक्तांप्रणवेनचसंजपेत् २२१ ब्रह्मचारीनिराहारः सर्वभूतहितेरतः गायत्र्यालक्षजप्येनसर्वपापैः प्रमुच्यते
२२२ अयाज्ययाजनंकृत्वाभुक्त्वाचान्नंविगर्हितम् गायत्र्यष्टसहस्रंतुजपंकृत्वाविशुद्ध्यति २२३ अहन्यहनियोधीतेगायत्रींवैद्वि
जोत्तमः मासेनमुच्यतेपापादुरगः कंचुकाद्यथा २२४ गायत्रींयस्तुविप्रोवैजपेतनियतः सदा सयातिपरमंस्थानंवायुभूतः स्वमू
र्तिमान् २२५ प्रणवेनचसंयुक्ताव्याहृतीः सप्तनित्यशः गायत्रींशिरसासार्द्धंमनसात्रिः पठेद्द्विजः २२६ निगृह्यचात्मनः प्राणा
न्प्राणायामोविधीयते प्राणायामत्रयंकुर्यान्नित्यमेवसमाहितः २२७ मानसंवाचिकंपापंकायेनैवचयत्कृतं तत्सर्वंनाशमाया
तिप्राणायामप्रभावतः २२८ ऋग्वेदमभ्यसेद्यस्तुयजुःशाखामथापिवा सामानिसरहस्यानिसर्वपापैः प्रमुच्यते २२९ पाव
मानींतथाकौत्सींपौरुषंसूक्तमेवच जप्त्वापापैः प्रमुच्येतसपित्र्यंमधुछंदसं २३० मंडलब्राह्मणंरुद्रसूक्तोक्ताश्चबृहद्यथा वाम
देव्यंबृहत्सामसर्वपापैः प्रमुच्यते २३१ धर्मशास्त्रमिदंपुण्यंसंवर्तेनतुभाषितं अधीत्यब्राह्मणोगच्छेद्ब्रह्मणः सद्मशाश्वतं
२३२ चांद्रायणंतुसर्वेषांपापानांपावनंपरम् कृत्वाशुद्धिमवाप्नोतिपरमंस्थानमेवच २३३ इतिसंवर्त्तप्रणीतंधर्मशास्त्रंसमाप्तं ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः अथकात्यायनस्मृतिप्रारंभः अथातोगोभिलोक्तानामन्येषांचैवकर्मणां अस्पष्टानांविधिंसम्यग्दर्शयि
ष्येप्रदीपवत् १ त्रिवृदूर्ध्ववृतंकार्यंतंतुत्रयमधोवृतं त्रिवृतंचोपवीतंस्यात्तस्यैकोग्रन्थिरिष्यते २ पृष्ठवंशेचनाभ्यांचधृतंयद्विं
दतेकटिं तद्धार्यमुपवीतंस्यान्नात्तोलंबंनचोच्छ्रितं ३ सदोपवीतिनाभाव्यंसदाबद्धशिखेनच विशिखोव्युपवीतश्च यत्करो
तिनतत्कृतं ४ त्रिःप्राश्यापोद्विरुन्मृज्यमुखमेतान्युपस्पृशेत् आस्यनासाक्षिकर्णांश्चनाभिवक्षःशिरोंसकान् ५ संहता
भिस्त्र्यंगुलिभिरास्यमेवमुपस्पृशेत् अंगुष्ठेनप्रदेशिन्याघ्राणंचैवमुपस्पृशेत् ६ अंगुष्ठानामिकाभ्यांचचक्षुःश्रोत्रंपुनःपुनः
कनिष्ठांगुष्ठयोर्नाभिंहृदयंतुतलेनवै ७ सर्वाभिस्तुशिरःपश्चाद्बाहूचाग्रेणसंस्पृशेत् यत्रोपदिश्यतेकर्मकर्तुरंगंनतूच्यते ८
दक्षिणस्तत्रविज्ञेयःकर्मणांपारगःकरः यत्रदिङ्नियमोनस्याज्जपहोमादिकर्मसु ९ तिस्रस्तत्रदिशःप्रोक्ताऐंद्रीसौम्यापरा
जिताः तिष्ठन्नासीनःप्रह्वोवानियमोयत्रनेदृशः १० तदासीनेनकर्त्तव्यंनप्रह्वेणनतिष्ठता गौरीपद्माशचीमेधासावित्रीवि
जयाजया ११ देवसेनास्वधास्वाहामातरोलोकमातरः धृतिःपुष्टिस्तथातुष्टिरात्मदेवतयासह १२ गणेशेनाधिकाह्येतावृद्धौ
पूज्याश्चतुर्दश कर्म्मादिषुतुसर्वेषुमातरःसगणाधिपाः १३ पूजनीयाःप्रयत्नेनपूजिताःपूजयंतिताः प्रतिमासुचशुभ्रा
सुलिखित्वावापटादिषु १४ अपिवाक्षतपुंजेषुनैवेद्यैश्चपृथग्विधैः कुड्यलग्नांवसोर्द्धारांसप्तधारांघृतेनतु १५ कारयेत्पंच

धारांवानातिनीचांनचोच्छ्रितां आयुष्याणिचशांत्यर्थंजस्वातत्रसमाहितः १६ षड्भ्यः पितृभ्यस्तदनुभक्त्याश्राद्धमुपक्र
मेत् अनिष्ट्वातुपितृञ्छ्राद्धेनकुर्यात्कर्मवैदिकं १७ तत्रापिमातरःपूर्वंपूजनीयाःप्रयत्नतः वशिष्ठोक्तोविधिःकृत्स्नोद्रष्टव्योऽत्र
निरामिषः १८ अतःपरंप्रवक्ष्यामिविशेषइहयोभवेत् १९ इतिश्रीकात्यायनस्मृतौप्रथमखंडःसमाप्तः १ प्रातरामंत्रि
तान्विप्रान्युग्मानुभयतस्तथा उपवेश्यकुशान्दद्यादृजुनैवहिपाणिना १ हरितायज्ञियादर्भाःपीतकाःपाकयज्ञियाः समूलाःपि
तृदैवत्याःकल्माषावैश्वदेविकाः २ हरितावैसपिञ्जलाःशुष्काःस्निग्धाःसमाहिताः रत्निमात्रप्रमाणेनपितृतीर्थेनसंस्तृताः ३
पिंडार्थंयेस्तृतादर्भास्तर्पणार्थंतथैवच धृतैःकृतेचविण्मूत्रेत्यागस्तेषांविधीयते ४ दक्षिणंपातयेज्जानुदेवान्परिचरन्सदा
पातयेदितरंजानुपितॄन्परिचरन्नपि ५ निपातोनहिसव्यस्यजानुनोविद्यतेक्वचित् सदापरिचरेद्भक्त्यापितॄनप्यत्रदेववत् ६
पितृभ्यइतिदत्तेषुउपवेश्यकुशेषुतान् गोत्रनामभिरामंत्र्यपितॄनर्घ्यंप्रदापयेत् ७ नात्रापसव्यकरणंनपित्र्यंतीर्थमिष्यते
पात्राणांपूरणादीनिदैवेनैवहिकारयेत् ८ ज्येष्ठोत्तरकरान्युग्मान्कराग्राग्रपवित्रकान् कृत्वार्घ्यंसंप्रदातव्यंनैकैकस्यात्र
दीयते ९ अनंतगर्भिणंसाग्रंकौशंद्विदलमेवच प्रादेशमात्रंविज्ञेयंपवित्रंयत्रकुत्रचित् १० एतदेवहिपिंजल्यालक्षणंस
मुदाहृतं आज्यस्योत्पवनार्थंयत्तदप्येतावदेवतु ११ एतत्प्रमाणामेवैकेकौशीमेवार्द्रसंजरीं शुष्कांवाशीर्णकुसुमांपिंजलीं

परिचक्षते १२ पित्र्यमंत्रानुद्रवणआत्मालंभे ऽधमेक्षणे अधोवायुसमुत्सर्गेप्रहासे ऽनृतभाषणे १३ मार्जारमूषकस्पर्शे आक्रु-
ष्टे क्रोधसंभवे निमित्तेष्वेषु सर्वत्र कर्म्म कुर्वन्नपः स्पृशेत् १४ इतिकात्यायनस्मृतौद्वितीयः खंडः २ अक्रियास्त्रिविधाप्रो-
क्ताविद्वद्भिः कर्म्मकारिणां अक्रियाचपरोक्ताचतृतीयाचायथाक्रिया १ स्वशाखाश्रयमुत्सृज्यपरशाखाश्रयंचयः कर्तुमिच्छति
दुर्मेधामोघंतत्तस्यचेष्टितं २ यन्नाम्नातंस्वशाखायांपरोक्तमविरोधिच विद्वद्भिस्तदनुष्ठेयमग्निहोत्रादिकर्म्मवत् ३ प्रवृत्तम-
न्यथाकुर्य्याद्यदिमोहात्कथंचन यतस्तदन्यथाभूतंततएवसमापयेत् ४ समाप्तेयदिजानीयान्मयैतदयथाकृतम् तावदेवपु-
नः कुर्यान्नावृत्तिः सर्व्वकर्म्मणः ५ प्रधानस्याक्रियायत्रसांगं तत्क्रियतेपुनः तदंगस्याक्रियायांचनावृत्तिर्नैवतत्क्रिया ६
मधुमध्वितियस्तत्रत्रिर्जपो ऽशितुमिच्छतां गायत्र्यनंतरंसो ऽत्रमधुमंत्रविवर्जितः ७ नचाश्नत्सुजपेदत्रकदाचित्पितृसंहितां
अन्यएवजपः कार्य्यः सोमसामादिकः शुभः ८ यस्तत्रप्रकरो ऽन्नस्यतिलवद्यववत्तथा उच्छिष्टसन्निधौसो ऽत्रतृप्तेषुविपरी-
तकः ९ संपन्नमितितृप्ताः स्थप्रश्नस्थानेविधीयते सुसंपन्नमितिप्रोक्ते शेषमन्नंनिवेदयेत् १० प्रागग्रेष्वथदर्भेषु आद्यमा-
मंत्र्यपूर्ववत् अपः क्षिपेन्मूलदेशे ऽवनेनिक्ष्वेतिपात्रतः ११ द्वितीयंचतृतीयंचमध्यदेशाग्रदेशयोः मातामहप्रभृतींस्त्रीनेते-
षामेववामतः १२ सर्वस्मादन्नमुद्धृत्यव्यंजनैरुपसिच्यच संयोज्ययवकर्कन्धूदधिभिः प्राङ्मुखस्ततः १३ अवनेजनवत्पिं

षडान्दत्वा बिल्वप्रमाणकान् तत्पात्रक्षालनेनाथपुनरप्यवनेजयेत् १४ इतिकात्यायनस्मृतौतृतीयःखंडः ३ उत्तरोत्त

रदानेनपिंडानामुत्तरोत्तरः भवेदधश्चाधराणामधरःश्राद्धकर्मणि १ तस्माच्छ्राद्धेषुसर्वेषुवृद्धिमत्स्वितरेषुच मूलमध्याग्रदेशेषुई

षत्सक्तांश्चनिर्वपेत् २ गन्धादीन्निःक्षिपेत्तूष्णींततआचामयेद्द्विजान् अन्यत्राप्येषएवस्याद्यवादिरहितोविधिः ३ दक्षिणाप्लव

नेदेशेदक्षिणाभिमुखस्यच दक्षिणाग्रेषुदर्भेषुएषोऽन्यत्रविधिःस्मृतः ४ अथाग्रभूमिमासिंचेत्सुसंप्रोक्षितमस्त्विति शिवा

आपःसन्त्वितिचयुग्मानेवोदकेनच ५ सौमनस्यमस्त्वितिचपुष्पदानमनन्तरं अक्षतञ्चारिष्टंचास्त्वित्यक्षतान्प्रतिपादयेत् ६

अक्षय्योदकदानंतुअर्घ्यदानवदिष्यते षष्ठ्यैवनित्यंतत्कुर्यान्नचतुर्थ्याकदाचन ७ अर्घ्येऽक्षय्योदकेचैवपिंडदानेऽवनेजने -

तंत्रस्यतुनिवृत्तिःस्यात्स्वधावाचनएवच ८ प्रार्थनासुप्रतिप्रोक्तेसर्वास्वेवद्विजोत्तमैः पवित्रांतर्हितान्पिंडान्सिंचेदुत्तानपात्र

कृत् ९ युग्मानेवस्वस्तिवाच्यमङ्गुष्ठाग्रग्रहंसदा कृत्वाधुर्यस्यविप्रस्यप्रणम्यानुव्रजेत्ततः १० एषःश्राद्धविधिःकृत्स्नउक्तः

संक्षेपतोमया येविन्दन्तिनसुध्यंतिश्राद्धकर्मसुतेक्वचित् ११ इदंशास्त्रंचगुह्यंचपरिसंख्यानमेवच वसिष्ठोक्तंचयोवेद

सश्राद्धंवेदनेतरः १२ इतिकात्यायनस्मृतौचतुर्थःखंडः ४ असकृद्यानिकर्माणिक्रियेरन्कर्मकारिभिः प्रतिप्रयोगंनैताः

स्युर्मातरःश्राद्धमेवच १ आधानेहोमयोश्चैववैश्वदेवेतथैवच बलिकर्मणिदर्शेचपौर्णमासेतथैवच २ नवयज्ञेचयज्ञज्ञावद

न्येवंमनीषिणः एकमेवभवेच्छ्राद्धमेतेषु नपृथक्पृथक् ३ नाष्टकास्युर्भवेच्छ्राद्धंनश्राद्धेश्राद्धमिष्यते नसोष्यन्तीजातकर्म्मप्रो
षितागतकर्म्मसु ४ विवाहादिःकर्म्मगणोयउक्तोगर्भाधानंशुश्रुमयस्यचान्ते विवाहादावेकमेवात्रकुर्यात्श्राद्धंनादौकर्म्मणः
कर्म्मणःस्यात् ५ प्रदोषेश्राद्धमेकंस्याद्गोनिष्क्रामप्रवेशयोः नश्राद्धेयुज्यतेकर्तुंप्रथमेपुष्टिकर्म्मणि ६ हलाभियोगादिषुतुषट्
सुकुर्यात्पृथक्पृथक् प्रतिप्रयोगमप्येषामादावेकन्तुकारयेत् ७ वृद्धस्यतत्क्रुद्धपशुस्वस्त्ययर्थेपरिविष्यतोः सूर्य्येन्द्वोःकर्म्म
णीयत्तुतयोःश्राद्धंनविद्यते ८ नदशाग्रंथिकेचैवविषवद्दष्टकर्म्मणि कृमिदष्टचिकित्सायांनेवशेषेषुविद्यते ९ गणशःक्रियमा
णेषुमातृभ्यःपूजनंसकृत् सकृदेवभवेच्छ्राद्धमादौनपृथगादिषु १० यत्रयत्रभवेच्छ्राद्धंतत्रतत्रचमातरः प्रासङ्गिकमिदंप्रो
क्तमतःप्रकृतमुच्यते ११ इतिकात्यायनस्मृतौपंचमःखंडः ५ आधानकालायेप्रोक्तास्तथायाश्चाग्नियोनयः तदाश्रयो
ग्निमादध्यादग्निमानग्रजोयदि १ दारादिगमनाधानेयःकुर्य्यादग्रजाग्रिमः परिवेत्तासविज्ञेयः परिवित्तिस्तुपूर्वजः २ परिवि
त्तिपरिवेत्तारौनरकंगच्छतोध्रुवं अपिचीर्णप्रायश्चित्तौपादोनफलभागिनौ ३ देशान्तरस्थक्लीबैकवृषणानसहोदरान् वेश्याति
सक्तपतितशूद्रतुल्यातिरोगिणः ४ जडमूकान्धबधिरकुब्जवामनकुंठकान् अतिवृद्धानभार्यांश्चकृषिसक्तान्नृपस्यच ५ ध
नवृद्धिप्रसक्तांश्चकामतःकारिणस्तथा कुलटोन्मत्तचोरांश्चपरिविन्दन्नदुष्यति ६ धनवार्द्धुषिकंराजसेवकंकर्म्मकंतथा प्रो

षितश्चप्रतीक्षेतवर्षत्रयमपित्वरन् ७ प्रोषितंयद्यशृण्वानमब्दादूर्ध्वंसमाचरेत् आगतेतुपुनस्तस्मिन्पादंतच्छुद्धयेचरेत् ८
लक्षणेप्राग्गतायास्तुप्रमाणंद्वादशाङ्गुलं तन्मूलसक्तायोदीचीतस्याएतन्नवोत्तरं ९ उदग्गतायाःसंलग्नाःशेषाःप्रादेशमात्रि
काः सप्तसप्ताङ्गुलास्त्यक्ताकुशेनैवसमुल्लिखेत् १० मानक्रियायामुक्तायामनुक्तेमानकर्त्तरि मानकृद्यजमानःस्याद्विदुषा
मेवनिश्चयः ११ पुण्यवानादधीताग्निंसहिसर्वैःप्रशस्यते अनर्द्धकत्वंयत्तस्यकाम्यैस्तन्नीयतेशमं १२ यस्यदत्ताभवेत्क
न्यावाचासत्येनकेनचित् सोऽन्यांसमिधमाधास्यन्नादधीतैवनान्यथा १३ अनूढैवतुसाकन्यापञ्चत्वंयदिगच्छति नतया
व्रतलोपःस्यत्तेनैवान्यांसमुद्वहेत् १४ अथचेन्नलभेतान्यांयाचमानोऽपिकन्यकां तमग्निमात्मसात्कृत्वाक्षिप्रंस्यादुत्तराश्र
मी १५ इतिकात्यायनस्मृतौषष्ठःखंडः ६ अश्वत्थोयःशमीगर्भःप्रशस्तोर्वीसमुद्भवः तस्यायाप्राङ्मुखीशाखावोदी
चीवोर्ध्वगापिवा १ अरणिस्तन्मयीप्रोक्तातन्मय्येवोत्तरारणिः सारवद्दारवञ्चात्रमोविलीचप्रशस्यते २ संसक्तमूलोयःश
म्याःसशमीगर्भउच्यते अलाभेत्वशमीगर्भादुद्धरेदविलम्बितः ३ चतुर्विंशतिरंगुष्ठदैर्घ्यंषडपिपार्थिवं चत्वारउच्छ्रये
मानमरण्योःपरिकीर्त्तितम् ४ अष्टाङ्गुलःप्रमन्थःस्याच्चक्रंस्याद्द्वादशाङ्गुलं ओविलीद्वादशैवस्यादेतन्मंथनयंत्रकं ५ अङ्गु
ष्ठाङ्गुलमानन्तुयत्रयत्रोपदिश्यते तत्रतत्रबृहत्पर्वग्रंथिभिर्मिनुयात्सदा ६ गोवालैःशणसंमिश्रैस्त्रिवृत्तममलात्मकं व्या-

मथ्यमाणंनेत्रंस्यात्प्रमथ्यस्तेनपावकः ७ मूर्द्धाक्षिकर्णवक्त्राणिकन्धराचापिपञ्चमी अङ्गुष्ठमात्राण्येतानिद्व्यंगुष्ठंवक्षउच्यते ८
अंगुष्ठमात्रंहृदयंत्र्यंगुष्ठमुदरंस्मृतं एकांगुष्ठाकटिर्ज्ञेयाद्वौबस्तिर्द्वौचगुल्फके ९ ऊरूजंघेचपादौचचतुस्त्र्येकैर्यथाक्रमं अरण्य
वयवाह्येतेयाज्ञिकैःपरिकीर्तिताः १० यत्तद्गुह्यमितिप्रोक्तंदेवयोनिस्तुसोच्यते अस्यांयोजायतेवह्निःसकल्याणकृदुच्यते ११
अन्येषुयेतुमथ्नन्तितेरोगभयमाप्नुयुः प्रथमेमन्थनेत्वेषनियमोनोत्तरेषुच १२ उत्तरारणिनिष्पन्नःप्रमंथःसर्वदाभवेत् योनि
संकरदोषेणयुज्यतेह्यन्यमन्थकृत् १३ आर्द्रासशुषिराचैवघूर्णांगीपाटितातथा नहितायजमानानामरणिश्चोत्तरारणिः
१४ इतिकात्यायनस्मृतौसप्तमःखंडः ७ परिधायाहतंवासःप्रावृत्यचयथाविधि बिभृयात्प्राङ्मुखोयन्त्रमावृता
वक्ष्यमाणया १ चक्रवद्भ्रमंमन्थाप्रागग्रादंकृत्वाविचक्षणः कृत्वोत्तराग्रामरणिंतद्बुध्नमुपरिन्यसेत् २ चत्राधःकीलकाग्र-
स्थामोविलीमुदगग्रकान् विष्टंभाद्धारयेद्यंत्रंनिष्कम्पंप्रयतःशुचिः ३ त्रिरुद्वेष्ट्याथनेत्रेणचक्रंपत्न्याहृतांशुकाः पूर्वमन्थ
न्त्यराप्रयान्ताः प्राच्यग्नेःस्याद्यथाश्रुतिः ४ नैकयापिविनाकार्य्यमाधानंभार्य्ययाद्विजैः अकृतंतद्विजानीयात्सर्वान्वाचार
मन्तियत् ५ वर्णज्येष्ठ्येनबह्वीभिःसवर्णाभिश्चजन्मतः कार्यमग्निच्युतेराभिःसाध्वीभिर्मथनंपुनः ६ नात्रशूद्रींप्रयुञ्जी
तनद्रोहद्वेषकारिणीं नचैवाव्रतस्थानान्यपुंसाचसहसंगतां ७ ततःशक्ततरापश्चादासामन्यतरापिवा उपेतानांवान्यतमा

मन्थेदग्निंनिकामतः ८ जातस्यलक्षणंकृत्वातंप्रणीयसमिध्यच आधायसमिधंचैवब्राह्मणंचोपवेशयेत् ९ ततःपूर्णा
हुतिंहुत्वासर्वमंत्रसमन्वितां गांदद्याद्यज्ञवान न्तेब्रह्मणेवाससीतथा १० होमपात्रमनादेशेद्रव द्रव्येस्रुवःस्मृतः पाणि
रेवेतरस्मिंस्रुस्रुचेवात्रतुहूयते ११ खादिरोवाथपालाशोद्विवितस्तिःस्रुवःस्मृतःस्रुग्बाहुमात्राविज्ञेयावृतस्तुप्रग्रहस्तयोः
१२ स्रुवाग्रेघ्राणवत्खातंद्व्यंगुष्ठपरिमंडलं जुह्वाःशराववत्खातंसनिर्वाहंषडङ्गुलम् १३ तेषांप्राक्शःकुशैःका
र्य्यःसंप्रमार्गोजुहूषता प्रतापनञ्चलिप्तानांप्रक्षाल्योष्णेनवारिणा १४ प्राञ्चंप्राञ्चमुदगग्रेरुदगग्रंसमीपतः तत्तथा
सादयेद्द्रव्यंयद्यथाविनियुज्यते १५ आज्यंहव्यमनादेशेजुहोतिषुविधीयते मंत्रस्यदेवतायाश्चप्राजापतिरितिस्थितिः १६
नांगुष्ठादधिकाग्राह्यासमित्स्थूलतयाक्वचित् नवियुक्तात्वचाचैवनसकीटानपाटिता १७ प्रादेशान्नाधिकानोनानतथास्या
द्विशाखिका नसपर्णानिर्वीर्य्याहोमेषुचविजानता १८ प्रादेशद्वयमिध्मस्यप्रमाणंपरिकीर्तितं एवंविधाःस्युरेवेह स
मिधःसर्वकर्मसु १९ समिधोऽष्टादशेध्मस्यप्रवदन्तिमनीषिणः दर्शेचपौर्णमासेचक्रियास्वन्यासुविंशतिः २० समिधा
दिषुहोमेषुमंत्रदैवतवर्जिता पुरस्ताच्चोपरिष्टाच्चहीन्धनार्थंसमिद्भवेत् २१ इध्मोऽप्येधार्थमाचार्य्यैर्हविराहुतिषुस्मृतः य
त्रचास्यनिवृत्तिःस्यात्तत्स्पष्टीकरवाण्यहं २२ अंगहोमसमित्तंत्रसोष्यन्त्याख्येषुकर्म्मसु येषांचैतदुपर्युक्तंतेषुतत्सदृशे

षुच २३ अक्षभंगादिविपदि्जलहोमादिकर्म्माणि सोमादितिषुसर्वासुनैतेषिध्मोविधीयते २४ इतिकात्यायनस्मृतौअ
ष्टमःखंडः८ सूर्य्येऽस्तशैलमप्राप्तेषट्त्रिंशद्भिःसदांगुलैः प्रादुष्करणमग्नीनांप्रातर्भासांचदर्शनात् १ हस्तादूर्ध्वंरविर्यो
वद्गिरिंहित्वानगच्छति तावद्धोमविधिःपुण्योनात्येत्युदितहोमिनां २ यावत्सम्यग्नभाव्यंतेनभस्यृक्षाणिसर्वतः नचलोहि
त्यमोपैतितावत्सायंचहूयते ३ रजोनीहारधूमाभ्रवृक्षाग्रान्तरितेरवौ संध्यामुद्दिश्यजुहुयाद्धुतमस्यनलुप्यते ४ नकुर्या
त्क्षिप्यहोमेषुद्विजःपरिसमूहनं वैरूपाक्षंचनजपेत्प्रपदंचविवर्जयेत् ५ पर्य्युक्षणंचसर्वत्रकर्तव्युमुदितेष्विति अंतेचवा
मदेव्यस्यगानंकुर्य्यादृचस्त्रिधा ६ अहोमकेष्वपिभवेद्यथोक्तंचंद्रदर्शनं वामदेव्यंगणेष्वन्तेबल्यन्तेवैश्वदेविके ७ यान्यध
स्तरणान्तानिनतेषुतरणंभवेत् एककार्यार्थसाध्यत्वात्परिधीनपिवर्जयेत् ८ बर्हिःपर्य्युक्षणंचैववामदेव्यजपस्तथा कृत्वाहु
तिषुसर्वासुत्रिकर्मतन्नविद्यते ९ हविष्येषुयथामुख्यास्तदनुव्रीहयःस्मृताः माषकोद्रवगौरादिसर्वालाभेऽपिवर्जयेत् १०
पाण्याहुतिर्द्वादशपर्वपूरिकाकंसादिनाचेत्स्रुवमात्रपूरिका दैवेनतीर्थेनचहूयतेहविःस्वंगारिणिस्वर्च्चिषितच्चपावके ११ योऽन-
र्च्चिषिजुहोत्यग्नौव्यंगारिणिचमानवः मन्दाग्निरामयावीचदरिद्रश्चसजायते १२ तस्मात्समिद्धेहोतव्यंनासमिद्धेकदाचन आ
रोग्यमिच्छतायुश्चश्रियमात्यंतिकींपरां १३ होतव्येचहुतेचैवपाणिसूपस्रुक्स्यदारुभिः नकुर्यादग्निधमनंकुर्याद्वाव्यंजनादिना

१४ मुखेनैकेधमन्त्यग्निंमुखाद्ध्येषो ह्यजायत नाग्निंमुखेनेतिचयल्लौकिकेयोजयन्तितम् १५ इतिकात्यायनस्मृतौनवमःखं
डः९ यथाहनितथाप्रातर्न्नित्यंस्नायादनातुरः दन्तान्प्रक्षाल्यनद्यादौगृहेचेत्तदमन्त्रवत् १ नारदाद्युक्तवार्क्षंयदष्टाङ्गुलमपा
टितं सत्वचंदन्तकाष्ठंस्यात्तदग्रेणप्रधावयेत् २ उत्थायनेत्रेप्रक्षाल्यशुचिर्भूत्वासमाहितः परिजप्यचमन्त्रेणभक्षयेद्दन्त
धावनं ३ आयुर्बलंयशोवर्च्चःप्रजापशून्वसूनिच ब्रह्मप्रज्ञाञ्चमेधाञ्चत्वन्नोधेहिवनस्पते ४ मासद्वयंश्रावणादिसर्व्वान
द्योरजस्वलाः तासुस्नानंनकुर्वीतवर्जयित्वासमुद्रगाः ५ धनुःसहस्राण्यष्टौतुगतिर्यासांनविद्यते नतानद्यःशब्दवहागर्ता
स्ताःपरिकीर्त्तिताः ६ उपाकर्म्मणिचोत्सर्गेप्रेतस्नानेतथैवच चन्द्रसूर्यग्रहेचैवरजोदोषोनविद्यते ७ वेदाश्छन्दांसिसर्वाणि
ब्रह्माद्याश्चदिवौकसः जलार्थिनो ऽथपितरोमरीच्याद्यास्तथर्षयः ८ उपाकर्म्मणिचोत्सर्गेस्नानार्थंब्रह्मवादिनः पिपासून
नुगच्छन्तिसंतुष्टाःस्वशरीरिणः ९ समागमस्तुयत्रैषांतत्रहत्यादयोमलाः नूनंसर्वेक्षयंयान्तिकिमुतैकंनदीरजः १० ऋषी
णांसिच्यमानानामन्तरालंसमाश्रिताः संपिबेद्यःशरीरेणपर्षन्मुक्तजलच्छटाः ११ विद्यादीन्ब्राह्मणःकामान्वरादीन्कन्यका
ध्रुवं आमुष्मिकाण्यपिसुखान्याप्नुयात्सनसंशयः १२ अशक्तश्शक्तिनादन्तमाममन्त्रजलादिना अनिर्गतदशाहास्तुप्रेतार
क्षांसिप्रभुञ्जते १३ स्वर्धुन्यंभःसमानिस्युःसर्वाण्यम्भांसिभूतले कूपस्थान्यपिसोमार्कग्रहणेनात्रसंशयः १४ इतिका

कात्या
४९

त्यायनस्मृतौदशमः खंडः १० इतिकर्म्मप्रदीपेपरिशिष्टेकात्यायनविरचितेप्रथमः प्रपाठकः १ अतऊर्द्ध्वंप्रवक्ष्यामिसंध्यो
पासनकंविधिं अनर्हःकर्म्मणांविप्रःसंध्याहीनोयतःस्मृतः १ सव्येपाणौकुशान्कृत्वाकुर्य्यादाचमनक्रियां ह्रस्वाःप्रचरणी
याःस्युःकुशादीर्घास्तुबर्हिषः २ दर्भाःपवित्रमित्युक्तमतःसंध्यादिकर्म्मणि सव्यःसोपग्रहःकार्य्योदक्षिणःसपवित्रकः ३
रक्षयेद्वारिणात्मानंपरिक्षिप्यसमंततः शिरसोमार्जनंकुर्य्यात्कुशैःसोदकबिन्दुभिः ४ प्रणवोभूर्भुवःस्वश्चसावित्रीचतृती
यका अब्दैवत्यंत्र्यृचंचैवचतुर्थमितिमार्जनं ५ भूराद्यास्तिस्रएवैतामहाव्याहृतयोऽव्ययाः महर्जनस्तपःसत्यंगा
यत्रीचशिरस्तथा ६ आपोज्योतीरसोमृतंब्रह्मभूर्भुवःस्वरितिशिरः प्रतिप्रतीकंप्रणवमुच्चारयेदन्तेचशिरसः ७ एता
एतांसहानेनतथैभिर्दशभिःसह त्रिर्जपेदायतप्राणःप्राणायामःसउच्यते ८ करेणोद्धृत्यसलिलंघ्राणमासज्यतत्रच ज
पेदनायुतासुर्व्वात्रिःसकृद्वाघमर्षणं ९ उत्थायार्कंप्रतिप्रोहेत्त्रिकेणाञ्जलिनाम्भसः औंचित्रमृग्द्वयेनाथचोपतिष्ठेदनन्त
रं १० संध्याद्वयेऽप्युपस्थानमेतदाहुर्मनीषिणः मध्येत्वन्हउपर्यस्यविभ्राडादीच्छयाजपेत् ११ तदसंसक्तपार्ष्णिर्वा
एकपादर्द्धपादपि कुर्यात्कृताञ्जलिर्वापिऊर्द्ध्वबाहुरथापिवा १२ यत्रस्यात्कृच्छ्रभूयस्त्वंश्रेयसोऽपिमनीषिणः भूय
स्त्वंब्रुवतेतत्रकृच्छ्राच्छ्रेयोह्यवाप्यते १३ तिष्ठेदुदयनात्पूर्वांमध्यमामपिशक्तितः आसीनउद्गमाच्चान्त्यांसंध्यांपूर्वंत्रि

स्मृति
९
४९

कंजपन् १४ एतत्संध्यात्रयंप्रोक्तंब्राह्मण्यंयत्रतिष्ठति यस्यनास्त्यादरस्तत्रनसब्राह्मणउच्यते १५ सन्ध्यालोपाच्चचकितः स्ना
नशीलश्चयःसदा तंदोषानोपसर्पन्तिगरुत्मन्तमिवोरगाः १६ वेदमादितआरभ्यशक्तितोऽहरहर्जपेत् उपतिष्ठेत्ततोरुद्रंसर्वा
द्यावैदिकाज्जपात् १७ इतिकात्यायनस्मृतौएकादशःखंडः ११ अथाद्भिस्तर्पयेद्देवान्सतिलाभिःपितॄनपि नमस्तेतर्पया
मीतिआदावोमितिचब्रुवन् १ ब्रह्माणंविष्णुंरुद्रंप्रजापतिंवेदान्देवाञ्छन्दांस्यृषीन्पुराणानाचार्यान्गंधर्वानितरानाचार्यान्मासंसंव
त्सरंसावयवंदेवीरप्सरसोदेवानुगान्नागान्सागरान्पर्वतान्सरितोदिव्यान्मनुष्यानि तरान्मनुष्या न्यक्षा न् रक्षांसिसुपर्णान्
पिशाचान्पृथिवीमोषधीः पशून्वनस्पतीन्भूतग्रामंचतुर्विधामे त्युपवीत्यथप्राचीनावीतियमंयमपुरुषान्कव्यवाहनलंसो
मंयममर्य्यमणमग्निष्वात्तान्सोमपीथान् बर्हिषदोऽथस्वान्पितॄन्सकृत्सकृन्मातामहांश्चेतिप्रतिपुरुषमभ्यस्येज्ज्येष्ठभ्रा
तृश्वशुरपितृव्यमातुलांश्चपितृवंशमातृवंशौयेचान्येमत्तउदकमर्हन्तितांस्तर्पयामीत्ययमवसानाञ्जलिरथश्लोकाः २
छायांयथेच्छेच्छरदातपार्तःपयःपिपासुःक्षुधितोऽन्नम् बालोजनित्रींजननीचबालंयोषित्पुमांसंपुरुषश्चयोषां ३
तथासर्वाणिभूतानिस्थावराणिचराणिच विप्रादुदकमिच्छन्तिसर्वाभ्युदयकृद्धिसः ४ तस्मात्सदैवकर्त्तव्यमकुर्वन्महतैन
सा युज्यतेब्राह्मणःकुर्वन्विश्वमेतद्बिभर्तिहि ५ अल्पत्वाद्धोमकालस्यबहुत्वात्स्नानकर्म्मणः प्रातर्नतनुयात्स्नानंहोम

म

लोपोह्निगर्हितः ६ इतिकात्यायनस्मृतौद्वादशःखंडः १२ पंचानामथसत्राणांमहतामुच्यतेविधिः यैरिष्ट्वासततंवि
प्रः प्राप्नुयात्सद्मशाश्वतं १ देवभूतपितृब्रह्ममनुष्याणामनुक्रमात् महासत्राणिजानीयात्तएवेहमहामखाः २ अध्यापनंब्र
ह्मयज्ञः पितृयज्ञस्तुतर्पणं होमोदैवोबलिर्भौतोनृयज्ञोऽतिथिपूजनं ३ श्राद्धंवापितृयज्ञः स्यात्पित्र्योबलिरथापिवा य
श्चश्रुतिजपः प्रोक्तोब्रह्मयज्ञः सचोच्यते ४ सचार्वाक्तर्पणात्कार्यः पश्चाद्वाप्रातराहुतेः वैश्वदेवावसानेवानान्यत्रेतिनिमि
त्तिकात् ५ अप्येकमाशयेद्विप्रंपितृयज्ञार्थसिद्धये अदैवंनास्तिचेदन्योभोक्ताभोज्यमथापिवा अप्युद्धृत्ययथाशक्त्या
किंचिदन्नंयथाविधि पितृभ्योऽथमनुष्येभ्योदद्यादहरहर्द्विजे ७ पितृभ्यइदमित्युक्त्वास्वधाकारमुदीरयेत् हन्तकारंम
नुष्येभ्यस्तदर्धेनिनयेदपः ८ मुनिभिर्द्विरशनमुक्तंविप्राणांमर्त्यवासिनांनित्यं अहनिचतथातमस्विन्यांसार्द्धप्रथमयामा
न्तः ९ सायंप्रातर्वैश्वदेवः कर्तव्योबलिकर्मच अनश्नतापिसततमन्यथाकिल्बिषीभवेत् १० अमुष्मैनमइत्येवंबलिदा
नंविधीयते बलिदानप्रदानार्थंनमस्कारः कृतोयतः ११ स्वाहाकारवषट्कारनमस्कारादिवौकसां स्वधाकारः पितॄणांच
हन्तकारोनृणांकृतः १२ स्वधाकारेणनिनयेत्पित्र्यंबलिमतः सदा तदर्ध्येकेनमस्कारंकुर्वतेनेतिगौतमः १३ नावराध्योब
लयोभवन्तिमहामार्जारश्रवणप्रमाणात् एकत्रचेदविकृष्टाभवंतीतरेतरसंसक्ताश्च १४ इतिकात्यायनस्मृतौत्रयोदशखं

ङ॰ १३ अतस्तद्विन्यासोद्धृद्धिपिंडानिवोत्तरांश्चतुरोबलीन्निदध्यात् पृथिव्यैवायवेविश्वेभ्योदेवेभ्यः प्रजापतयइतिसव्यतए
तेषामेकैकमध्यओषधिवनस्पतिभ्यआकाशायकामायेत्येतेषामपिमन्यवइन्द्रायवासुकयेब्रह्मणइत्येतेषामपिरक्षोजनेभ्यइति
सर्वेषांदक्षिणतःपितृभ्यइति चतुर्दशनित्याआशुस्यप्रभृतयः काम्याः सर्वेषामुभयतोऽद्भिःपरिषेकः पिंडवच्चपश्चिमाप्रतिपत्तिः १
नस्यात्ताकाम्यसामान्येजुहोतिबलिकर्म्मणीपूर्वन्नित्यविशेषोक्तंजुहोतिबलिकर्म्मणोः २ काममंतेभवेयात्तांनतुमध्येकदाच
न नैकस्मिन्कर्म्मणितन्तेकर्म्मान्यदापतेद्यतः ३ अग्न्यादिर्गौतमाद्युक्तोहोमःशाकलएवच अनाहिताग्नेरप्येषयुज्यतेबलि
भिःसह ४ स्पृष्ट्वायोर्वीक्ष्यमाणोऽग्निंकृतांजलिपुटस्ततः वामदेव्यजपात्पूर्वंप्रार्थयेद्द्रविणोदयं ५ आरोग्यमायुरैश्वर्य्यंधी
र्धृतिःशंबलंयशः ओजोवर्च्चःपशून्वीर्य्यंब्रह्मब्राह्मण्यमेवच ६ सौभाग्यंकर्म्मसिद्धिंचकुलज्येष्ठ्यंसुकर्तृतां सर्वमेतत्सर्वसा
क्षिन्द्रविणोदरिरीहिनः ७ नब्रह्मयज्ञादधिकोऽस्तियज्ञोनतत्प्रदानात्परमस्तिदानं सर्वेतदन्ताःक्रतवःसदानानांन्तोदृष्टःकैश्चि
दस्यद्विकस्य ८ ऋचःपठन्मधुपयःकुल्याभिस्तर्पयेत्सुरान् धृतामृतौघकुल्याभिर्यजूंष्यपिपठन्सदा ९ सामान्यपिपठन्सो
मघृतकुल्याभिरन्वहं मेदःकुल्याभिरपिच आथर्वांगिरसःपठन् १० मांसक्षीरौदनमधुकुल्याभिस्तर्पयेत्पठन् वाकोवाक्यंपु
राणानिइतिहासानिचान्वहं ११ ऋगादीनामन्यतममेतेषांशक्तितोन्वहं पठन्मध्वाज्यकुल्याभिःपितृनपिचतर्पयेत् १२

कात्या.
५१

तेतृप्तास्तर्पयंत्येनंजीवंतंप्रेतमेवच कामचारीचभवतिसर्वेषुसुरसद्मसु १३ गुर्वप्येनोनतंस्पृशेत्पंक्तिंचैवपुनातिसः यंयंक्रतुंचपठतिफलभाक्तस्यतस्य
स्यच १४ वसुपूर्णांवसुमतींत्रिर्दानफलमाप्नुयात् ब्रह्मयज्ञादपिब्रह्मदानमेवातिरिच्यते १५ इतिकात्यायनस्मृतौचतुर्दशःखंडः १४ ब्राह्मणेदक्षिणादेया
यत्रयापरिकीर्त्तिता कर्मांतेऽनुच्यमानापिपूर्णपात्रादिकाभवेत् १ यावताबहुभोक्तुस्तुतृप्तिःपूर्णेनविद्यते नावराद्ध्यमतःकुर्यात्पूर्णपात्रमिति-
स्थितिः २ विदध्याद्धौत्रमन्यश्चेद्दक्षिणार्द्धहरोभवेत् स्वयंचेदुभयंकुर्य्यादन्यस्मैप्रतिपादयेत् ३ कुलर्त्विजमधीयानंस
न्निकृष्टंतथागुरुं नातिक्रमेत्सदादित्सन्यइच्छेदात्मनोहितम् ४ अहमस्मैददामीतिएवंवाभाष्यदीयते नैतावपृष्ट्वादद
तःपात्रेऽपिफलमस्तिहि ५ दूरस्थाभ्यामपिद्वाभ्यांप्रदायमनसावरं इतरेभ्यस्ततोदेयादेषदानविधिःपरः ६ सन्निकृष्टम
धीयानंब्राह्मणंयोव्यतिक्रमेत् यद्ददातितमुल्लंघ्यततस्तेयेनयुज्यते ७ यस्यत्वेकगृहेमूर्खोदूरस्थश्चगुणान्वितः गुणान्
वितायदातव्यंनास्तिमूर्खेव्यतिक्रमः ८ ब्राह्मणातिक्रमोनास्तिविप्रेवेदविवर्जिते ज्वलंतमग्निमुत्सृज्यनहिभस्मनिहूयते
९ आज्यस्थालीचकर्तव्यातेजसद्रव्यसंभवा महीमयीवाकर्तव्यासर्वास्वाज्याहुतीषुच १० आज्यस्थाल्याःप्रमाणंतुयथाका
मंतुकारयेत् सुदृढामव्रणांभद्रामाज्यस्थालींप्रचक्षते १२ तिर्यगूर्ध्वसमिन्मात्राद्दृढानातिबृहन्मुखी मृन्मय्यौदुंबरीवापिच
रुस्थालीप्रशस्यते १३ स्वशाखोक्तःप्रस्कस्विन्नोत्यदग्धोऽकठिनःशुभः नचातिशिथिलःपाच्योनचरुश्चारसस्तथा १४ इध्म

स्मृति.
९
५१

जातीयमिध्मार्धप्रमाणंमेक्षणंभवेत् वृत्तंचांगुष्ठपृथ्वग्रमवदानक्रियाक्षमं १४ एषैवदर्वीयस्तत्रविशेषस्तमहंब्रुवे दर्वीद्व्यंगुलपृ
थ्वग्रातुरीयोनन्तमेक्षणं १५ मुसलोलूखलेवार्क्षेस्वायतेसुदृढेतथा इच्छाप्रमाणेभवतःशूर्पंवैणवमेवच १६ दक्षिणंवामतोबा
ह्यमात्माभिमुखमेवच करंकरस्यकुर्वीतकरणेन्यञ्चकर्मणः १७ कृत्वाग्न्यभिमुखौपाणीस्वस्थानस्थौसुसंयतौ प्रदक्षिणंत
थासीनःकुर्यात्परिसमूहनं १८ बाहुमात्राःपरिधयऋजवःसत्वचोऽव्रणाः त्रयोभवन्तिशीर्णाग्राएकेषान्तुचतुर्दिशं १९ प्रा
गग्रावभितःपश्चादुदगग्रमथापरं न्यसेत्परिधिमन्यंचेदुदगग्रःसपूर्वतः २० यथोक्तवस्त्वसपत्तौग्राह्यंतदनुकारियत् यवा
नामिवगोधूमाव्रीहीणामिवशालयः २१ इतिकात्यायनस्मृतौपञ्चदशःखंडः १५ पिंडान्वाहार्य्यकंश्राद्धंक्षीणेराजनिशस्य
ते वासरस्यतृतीयांशेनातिसन्ध्यासमीपतः १ यदाचतुर्दशीयामंतुरीयमनुपूरयेत् अमावास्याक्षीयमाणातदेवश्राद्धमिष्य
ते २ यदुक्तंयदहस्त्वेवदर्शनंनैतिचन्द्रमाः अनयापेक्षयाज्ञेयंक्षीणेराजनिचेत्यपि ३ यच्चोक्तंदृश्यमानेपितच्चतुर्दश्यपे
क्षया अमावास्यांप्रतीक्षेततदन्तेवापिनिर्वपेत् ४ अष्टमेंऽशेचतुर्दश्याःक्षीणोभवतिचन्द्रमाः अमावास्याष्टमांशेचपु
नःकिलभवेदणुः ५ आग्रहायण्यमावस्यातथाज्येष्ठस्ययाभवेत् विशेषमाभ्यांब्रुवतेचन्द्रचारविदोजनाः ६ अत्रेन्दुराद्ये
प्रहरेऽवतिष्ठतेचतुर्थभागोनकलावशिष्टः तदन्तएवक्षयमेतिकृत्स्नमेवंज्योतिश्चक्रविदोवदन्ति ७ यस्मिन्नब्देद्वादशैक

श्चयव्यस्तस्मिंस्तृतीययापरिदृश्यो नोपजायते एवंचारंचन्द्रमसोविदित्वाक्षीणेतस्मिन्नपराण्हेचदद्यात् ८ सम्मिश्रायाचतुर्दश्या
अमावास्याभवेत्क्वचित् खर्विंतांतांविदुःकेचिद्गताध्वामितिचापरे ९ वर्द्धमानाममावास्यांलभेच्चेदपरेहनि यामांस्त्रीनधिका
न्वापिपितृयज्ञस्ततोभवेत् १० पक्षादावेवकुर्वीतसदापक्षादिकंचरुं पूर्वाण्हएवकुर्वन्तिविद्वेऽप्यन्येमनीषिणः ११ सपितुःपि
तृकृत्येषुत्वधिकारोनविद्यते नजीवन्तमतिक्रम्यकिंचिद्दद्यादितिश्रुतिः १२ पितामहेजीवतिचपितुःप्रेतस्यनिर्वपेत् पितुः
स्तस्यचवृत्तस्यजीवेच्चेत्सपितामहः १३ पितुःपितुःपितुश्चैववृतस्यापिपितुरेवच कुर्य्यात्पिंडत्रयंयस्यसंस्थितःप्रपितामहः
१४ जीवन्तमतिदद्याद्वाप्रेतायान्नोदकेद्विजः पितुःपितृभ्योवादद्यात्सपितेत्यपराश्रुतिः १५ पितामहःपितुःपश्चात्पंचत्वं
यदिगच्छति पौत्रेणैकादशाहादिकर्तव्यंश्राद्धषोडशं १६ नैतत्पौत्रेणकर्तव्यंपुत्रवांश्चेत्पितामहः पितुःसपिंडनंकृत्वाकु
र्यान्मासानुमासिकं १७ असंस्कृतौनसंस्कार्य्यौपूर्वौपौत्रप्रपौत्रकैः पितरंतत्रसंस्कुर्यादितिकात्यायनोऽब्रवीत् १८ पापि
ष्ठमपिशुद्धेनशुद्धंपापकृतापिवा पितामहेनपितरंसंस्कुर्यादितिनिश्चयः १९ ब्राह्मणादिहतेतातेपतितेसंगवर्जिते व्युत्क्र
माच्चमृतेदेयंयेभ्यएवददात्यसौ २० मातुःसपिंडीकरणंपितामह्यासहोदितं यथोक्तेनैवकल्पेनपुत्रिकायानचेत्सुतः २१
नयोषिद्भ्यःपृथग्दद्यादवसानदिनादृते स्वभर्तृपिंडमात्राभ्यस्तृप्तिरासांयतःस्मृता २२ मातुःप्रथमतःपिंडंनिर्वपेत्पुत्रिकासु

तः द्वितीयंतुपितस्तस्यास्तृतीयन्तुपितुःपितुः २३ इतिकात्यायनस्मृतौषोडशःखंडः १६ पुरतोयात्मनःकुर्युःसापूर्वापरि
कीर्त्यते मध्यमादक्षिणेनास्यास्तद्दक्षिणतउत्तमा १ वास्वग्निदिङ्मुखान्तास्ताःकार्य्याःसार्द्धांगुलान्तराः तिक्ष्णान्तायवमध्या
श्चमध्यंनावद्द्वोल्किरेत् २ शंकुश्चखादिरःकार्य्योरजतेनविभूषितः शंकुश्चैवोपवेशश्चद्वादशांगुलइष्यते ३ अस्याशाग्रैःकु
शैःकार्य्यंकर्षूणांस्तरणंघनैः दक्षिणान्तंतदग्रैस्तुपितृयज्ञेपरिस्तरेत् ४ स्थगरंस्फरभिज्ञेयंचंदनादिविलेपनं सौवीरांज
नमित्युक्तंपिंजनीनांयदंजनं ५ स्वस्तरेसर्वमासाद्ययथावदुपयुज्यते देवपूर्वंततःश्राद्धमत्वरःशुचिरारभेत् ६ आसनाद्य
र्घपर्यन्तंवसिष्ठेनयथेरितं कृत्वाकर्माथपात्रेषुउक्तंदद्यात्तिलोदकं ७ तूष्णींपृथगपोदत्वामंत्रेणतुतिलोदकं गन्धोदकंच
दातव्यंसन्निकर्षक्रमेणतु ८ आस्फरेणातुपात्रेणयस्तुदद्यात्तिलोदकं पितरस्तस्यनाश्नन्तिदशवर्षाणिपंचच ९ कुलालच
क्रनिष्पन्नमास्फरंमृन्मयंस्मृतं तदेवहस्तघटितंस्थाल्यादिदैविकंभवेत् १० गंधान्ब्राह्मणसात्कृत्वापुष्पाण्यृतुभवानिच
धूपंचैवानुपूर्वेणत्वग्नौकुर्यादनन्तरं ११ अग्नौकरणहोमश्चकर्तव्यउपवीतिना प्राङ्मुखेनैवदेवेभ्योजुहोतीतिश्रुतिःस्मृता
१२ अपसव्येनवाकार्योदक्षिणाभिमुखेनच निरूप्यहविरन्यस्माअन्यस्मैनहिहूयते १३ स्वाहाकुर्यान्नचात्रान्तेनचैवजुहुया
द्धविः स्वाहाकारेणहुत्वाग्नौपश्चान्मंत्रंसमापयेत् १४ पित्र्येयःपंक्तिमूर्द्धन्यस्तस्यपाणावनग्निमान् हुत्वामंत्रवदन्येषांतूष्णींपा

त्रेषुनिःक्षिपेत् १५ नोकुर्याद्धोममंत्राणांपृथगादिषुकुत्रचित् अन्येषांचाविकृष्टानांकालेनाचमनादिना १६ सव्येनपाणिनेत्ये
वंयदत्रसमुदीरितं परिग्रहणमात्रंतत्सव्यस्यादिशतिव्रतं १७ पिंजल्याद्यभिसंगृह्यदक्षिणेनेतरात्करात् अन्वारभ्यचसव्ये
नकुर्यादुल्लेखनादिकं १८ यावदर्थमुपादायहविषोऽर्भकमर्भकं चरुणासहसन्नीयपिंडान्दातुमुपक्रमेत् १९ पितुरुत्तरक
र्षेशेमध्यमेमध्यमस्यतु दक्षिणेतत्पितुश्चैवपिंडान्पर्वणिनिर्वपेत् २० वाममावर्तनंकेचिदुदगंतंप्रचक्षते सर्वेगौतमशां
डिल्यौशांडिल्यायनएवच २१ आवृत्यप्राणमायम्यपितॄन्ध्यायन्यथार्थतः जपंस्तेनैवचावृत्यततःप्राणंप्रमोचयेत् २२
शाकंचफाल्गुनाष्टम्यांस्वयंपत्न्यपिवापचेत् यस्तुशाकादिकोहोमःकार्योऽपूपाष्टकावृतः २३ आन्वष्टक्यंमध्यमायामिति
गोभिलगौतमौ वार्करखंडिश्चसर्वासुकौत्सोमेनेष्टकासुच २४ स्थालीपाकंपशुस्थानेकुर्याद्यद्यनुकल्पितं स्नपयेत्तंसवत्सा
यास्तरुण्यागोःपयस्यतु २५ इतिकात्यायनस्मृतौसप्तदशःखंडः १७ सायमादिप्रातरंतमेकंकर्मप्रचक्षते दर्शांतंपौर्ण
मास्याद्यमेकमेवमनीषिणः १ ऊर्ध्वंपूर्णाहुतेर्दर्शःपौर्णमासोऽपिवाग्रिमः यआयातिसहोतव्यःसएवादिरितिश्रुतिः २
ऊर्ध्वंपूर्णाहुतेःकुर्यात्सायंहोमादनंतरं वैश्वदेवंतुपाकांतेबलिकर्मसमन्वितं ३ ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चादभिरूपान्स्वशा
क्तितः यजमानस्ततोऽश्नीयादितिकात्यायनोब्रवीत् ४ वैवाहिकाग्नौकुर्वीतसायंप्रातस्त्वतंद्रितः चतुर्थीकर्मकृत्वैतद

तच्छाट्यायनेर्मतं ५ ऊर्ध्वंपूर्णाहुतेः प्रातर्हुत्वातांसायमाहुतिं प्रातर्होमस्ततैश्वस्यादेषएवोत्तरोविधिः ६ पौर्णमास्यात्य
येहव्यंहोतावायुदहर्भवेत् तदहर्जुहुयादेवममावास्यात्ययेपिच ७ अहूयमानेनस्नश्चेन्नयेत्कालंसमाहितः सम्पन्ने
तुयथातत्रहूयतेयदिहोच्यते ८ आहुत्यः परिसंख्यायपात्रेकृत्वाहुतीः सकृत् मंत्रेणविधिवद्धुत्वाधिकमेवापराअपि ९
यत्रव्याहृतिभिर्होमः प्रायश्चित्तात्मकोभवेत् चतस्रस्तत्रविज्ञेयाः स्त्रीपाणिग्रहणेयथा १० अपिवाज्ञातमित्येषाप्राजाप
त्यापिवाहुतिः होतव्यात्रिविकल्पोऽयंप्रायश्चित्तविधिः स्मृतः ११ यद्यग्निरग्निनान्येनसंभवेदाहितः क्वचित् अग्नयेविविच
यइतिजुहुयाद्द्वाघृताहुतिं १२ अग्नयेऽप्सुमतेचैवजुहुयाद्धृतेनचेत् अग्नयेशुचयेचैवजुहुयाच्चेद्दुरग्निना १३ गृहदाराग्निना
ग्निस्तुयष्टव्यः क्षामवांहिजेः दावाग्निनाचसंसर्गेहृदयंयदितप्यते १४ हविर्भूतोयदिसंसृज्येत्संसृष्टमुपशामयेत् असं
सृष्टंजागरयेड्गिरिशर्मैवमुक्तवान् १५ नस्वेऽग्नावन्यहोमः स्यान्मुक्त्वैकांसमिदाहुतिं स्वगर्भसत्क्रियार्थांश्चयावन्नासौ
प्रजायते १६ अग्निस्तुनामधेयादौहोमेसर्वत्रलौकिकः नहिपित्रासमानीतः पुत्रस्यभवतिक्वचित् १७ यस्याग्नावन्यहो
मः स्यात्सवैश्वानरदैवतं चरुंनिरूप्यजुहुयात्प्रायश्चित्तंतुतस्यतत् १८ परेणाग्नौहुतेस्वार्थेपरस्याग्नौहुतेस्वयं पितृयज्ञा
त्ययेचैववैश्वदेवद्वयस्यच १९ अनिष्ट्वानवयज्ञेननवान्नप्राशनेतथा भोजनेपतितान्नस्यचरुर्वैश्वानरोभवेत् २० स्वपि

तृभ्यः पितादद्यात्कृतसंस्कारकर्मसु पिंडानोद्वहनात्तेषांतस्याभावेतुतत्क्रमात् २१ भूतप्रवाचनेपत्नीयद्यसन्निहिताभवेत्
रजोरोगादिनातत्रकथंकुर्वीतियाज्ञिकाः २२ महानसेऽन्नंयाकुर्यात्सवर्णातांप्रवाचयेत् प्रणवाद्यपिवाकुर्यात्कात्यायनवचोयथा
२३ यज्ञवास्तुनिसृष्टयांचरत्नवेदर्भबटौयथा दर्भसंख्यानविहिताविष्टरास्तरणेषुच २४ इतिकात्यायनस्मृतौअष्टादशःखंडः
८ निक्षिप्याग्निंस्वदारेषुपरिकल्प्यर्त्विजंतथा प्रवसेत्कार्य्यवान्विप्रोवृथैवनचिरंक्वचित् १ मनसानैत्यकंकर्म्मप्रवसन्न
प्यतंद्रितः उपविश्यशुचिःसर्वंयथाकालमनुव्रजेत् २ पत्न्याचाप्यवियोगिन्याशुश्रूष्योऽग्निर्विनीतया सौभाग्यवित्तावे
धव्यकामयाभर्तृभक्तया ३ यावास्याद्वीरसूरासामाज्ञासंपादिनीप्रिया दक्षाप्रियंवदाशुद्धातामत्रविनियोजयेत् ४ दि
नत्रयेणवाकर्म्मायथाज्येष्ठंस्वशक्तितः विभज्यसहवाकुर्य्युर्यथाज्ञानंचशास्त्रवत् ५ स्त्रीणांसौभाग्यतोज्येष्ठंविद्ययैव
द्विजन्मनां नहिस्वात्स्यानतपसाभर्तातुष्यतियोषितां ६ भर्तुरादेशवर्त्तिन्यायथोमाबहुभिर्व्रतैः अग्निश्चतोषितोऽमुत्र
सास्त्रीसौभाग्यमाप्नुयात् ७ विनयावनतापिस्त्रीभर्तुर्यादुर्भगाभवेत् अमुत्रोमाग्निभर्तृणामवज्ञातिःकृतातया ८ श्रो-
त्रियंसुभगांगांचअग्निमग्निचितिंतथा प्रातरुत्थाययःपश्येदापद्भ्यःसप्रमुच्यते ९ पापिष्ठंदुर्भगामन्यंनग्नमुत्कृत्तना
सिकं प्रातरुत्थाययःपश्येत्सकलेरुपयुज्यते १० पतिमुल्लंघ्यमोहात्स्त्रीकिंकिन्ननरकंव्रजेत् कृच्छ्रान्मनुष्यतांप्राप्य

किंकिंदुःखंनविन्दति ११ पतिशुश्रूषयैवस्त्रीकान्नलोकान्समश्नुते दिवःपुनरिहायातासुखानामम्बुधिर्भवेत् १२ सदारोऽन्यान्
पुनर्दारान्कथंचित्कारणांतरात् यइच्छेदग्निमान्कर्तुंक्वहोमोऽस्यविधीयते १३ स्वेऽग्नावेवभवेद्धोमोलौकिकेनकदाचन नत्वाहिताग्नेः
ग्नेःस्वंकर्मलौकिकेऽग्नौविधीयते १४ षडाहुतिकमन्येनजुहुयाद्भुवदर्शनात् नत्वात्मनोऽर्थंस्यात्तावद्यावन्नपरिणीयते १५ पुर
स्तात्त्रिविकल्पंयत्प्रायश्चित्तमुदाहृतं ततःषडाहुतिकंशिष्टैर्यज्ञविद्भिःप्रकीर्तितं १६ इतिकात्यायनस्मृतौएकोनविंशःसर्गः१९
इतिकात्यायनविरचितेकर्मप्रदीपेद्वितीयःप्रपाठकः २ असमक्षंतुदंपत्योर्होतव्यंनर्त्विगादिना द्वयोरप्यसमक्षंहिभवेद्धुतमन
र्थकम् १ विहायाग्निंसभार्यश्चेत्सीमामुल्लंघ्यगच्छति होमकालात्ययेतस्यपुनराधानमिष्यते २ अरण्योःक्षयनाशाग्निद
हेष्वग्निंसमाहितः पालयेदुपशांतेस्मिन् पुनराधानमिष्यते ३ ज्येष्ठाचेद्बहुभार्यस्यअतिचारेणगच्छति पुनराधानमत्रैकइच्छं
न्तिनतुगौतमः ४ दाहयित्वाग्निभिर्भार्यांसदृशींपूर्वसंस्थितां पात्रैश्चाथाग्निमादध्यात्कृतदारोऽविलंबितः ५ एवंवृत्तांसव
र्णांस्त्रींद्विजातिःपूर्वमारणीं दाहयित्वाग्निहोत्रेणयज्ञपात्रैश्चधर्मवित् ६ द्वितीयांचैवयःपत्नींदहेद्वैतानिकाग्निभिः जीवं
त्यांप्रथमायांतुब्रह्मघ्नेनसमंहितत् ७ मृतायांतुद्वितीयायांयोऽग्निहोत्रंसमुत्सृजेत् ब्रह्मोज्झितंविजानीयाद्यश्चकामान्समु
त्सृजेत् ८ मृतायामपिभार्यायांवैदिकाग्निंनहित्यजेत् उपाधिनापितत्कर्मयावज्जीवंसमापयेत् ९ रामोऽपिकृत्वासौव

र्णीं सीतांपत्नींयशस्विनीं इजेयज्ञैर्बहुविधैः सहभ्रातृभिरच्युतः १० योदहेदग्निहोत्रेणस्वेनभार्य्यांकथंचन सास्त्रीसंपद्यते
तेनभार्य्यावास्यपुमान्भवेत् ११ भार्य्यामरणमापन्नादेशांतरगतापिवा अधिकारीभवेत्पुत्रोमहापातकिनिर्द्विजे १२ मान्याचे
न्म्रियतेपूर्वंभार्य्यापतिविमानिता त्रीणिजन्मानिसापुंस्त्वंपुरुषःस्त्रीत्वमर्हति १३ पूर्वंवयोनिःपूर्वाग्निवत्पुनराधानकर्म्मणि
विशेषोव्याग्न्युपस्थानभाज्याहुत्यष्टकंतथा १४ कृत्वाव्याहृतिहोमान्तमुपतिष्ठेतपावकं अध्यायःकेवलाग्नेयःकस्तेजामिर
मानसः १५ अग्निमीडेअग्नआयाह्यग्नआयाहिवीतये तिस्रो ३ ग्निर्ज्योतिरित्यग्निंदूतमग्नेमृडेतिच १६ इत्यष्टावाहुतीर्हुत्वा
यथाविध्यनुपूर्वशः पूर्णाहुत्यादिकंसर्वमन्यत्पूर्ववदाचरेत् १७ अरण्योरल्पमप्यङ्गंयावत्तिष्ठतिपूर्वयोः नतावत्पुनराधा
नमन्योरण्योर्विधीयते १८ विनष्टस्रुक्स्रुवंन्युब्जंप्रत्यक्स्थलमुदर्च्चिषि प्रत्यगग्रंचमुसलंप्रहरेज्जातवेदसि १९ इ
तिकात्यायनस्मृतौविंशतिःखंडः २० स्वयंहोमासमर्थस्यसमीपमुपसर्पणम् तत्राप्यसक्तस्यततःशयनाच्चोपवेश
नं १ हुतायांसायमाहुत्यांदुर्बलश्चेद्गृहीभवेत् प्रातर्होमस्तदैवस्याज्जीवेच्चेच्छ्वःपुनर्नवा २ दुर्बलंस्नापयित्वातुशुद्धचे
लाभिसंवृतं दक्षिणाशिरसंभूमौबर्हिष्मत्यांनिवेशयेत् ३ घृतेनाभ्यक्तमाप्लाव्यसवस्त्रमुपवीतिनं चंदनोक्षितसर्वा
ंगंसुमनोभिर्विभूषितं ४ हिरण्यशकलान्यस्यक्षिप्त्वाच्छिद्रेषुसप्तसु मुखेष्वथापिधायैनंनिर्हरेयुःसुतादयः ५ आमपा

त्रेऽग्निमादायप्रेतमग्निपुरःसरं एकोऽनुगच्छेत्तस्यार्द्धमर्द्धं पर्य्युत्सृजेद्ध्रुवि ६ अर्धमादहनंप्राप्त आसीनोदक्षिणामुखः स
व्यंजान्वाच्यसनकैः सतिलंपिंडदानवत् ७ अथपुत्रादिराप्लुत्यकुर्य्याद्दारुचयंमहत् भूप्रदेशेशुचौदेशेपश्चाच्चित्यादिलक्षणे
८ तत्रोत्तानंनिपात्यैनंदक्षिणाशिरसंमुखे आज्यपूर्णांस्रुचंदद्याद्दक्षिणाग्रांनसिस्रुवं ९ पादयोरधरांप्राचीमरणीमुरसीतरां पा
र्श्वयोः शूर्पंचमुसेसव्यदक्षिणयोः क्रमात् १० मुसलेनसहन्युब्जमन्तरूर्वोरुलूखलं जत्रौवीलीकमत्रैवमनक्षन्नयनोविभिः ११
अपसव्येनकृत्वैतद्वाग्यतःपितृदिङ्मुखः अथाग्निंसव्यजान्वक्तोदद्याद्दक्षिणतःशनैः १२ अस्मात्वमधिजातोऽसित्वदयंजा
यतांपुनः असौस्वर्गायलोकायस्वाहेतियजुरीरयन् १३ एवंगृहपतिर्दग्धःसर्वंतरतिदुष्कृतं यश्चैनंदाहयेत्सोपिप्रजांप्राप्नो
त्यनिन्दिताम् १४ यथास्वायुधधृक्पांथोह्यरण्यान्यपिनिर्भयः अतिक्रम्यात्मनोभीष्टंस्थानमिष्टंचविन्दति १५ एवमेषोऽग्नि
मान्यज्ञपात्रायुधविभूषितः लोकानन्यानतिक्रम्यपरंब्रह्मैवविन्दति १६ इतिकात्यायनस्मृतौएकविंशतिमःखंडः २१ अ
थानवेक्षमेत्यापःसर्वएवशवस्पृशः स्नात्वासचैलमाचम्यदद्युरस्योदकंस्थले १ गोत्रनामानुवादान्तेतर्पयामीत्यनंतरं दक्षिणा
ग्रान्कुशान्कृत्वासतिलन्तुपृथक्पृथक् २ एवंकृतोदकान्सम्यक्सर्वान्शाद्वलसंस्थितान् आप्लुत्यपुनराचान्तान्वदेयुस्तेऽनुया
यिनः ३ माशोकंकुरुतानित्येसर्वस्मिन्प्राणधर्मिणि धर्मंकुरुतयत्नेनयोवःसहगमिष्यति ४ मानुष्येकदलीस्तंभेनिःसारेसारम

र्गणं यःकरोतिससंमूढोजलबुद्बुदसन्निभे ५ गंत्रीवसुमतीनाशमुदधिर्दैवतानिच फेनप्रख्यःकथंनाशंमर्त्यलोकोनयास्यति ६
पंचधासंभृतःकायोयदिपंचत्वमागतः कर्मभिःस्वशरीरोत्थैस्तत्रकापरिदेवना ७ सर्वेक्षयांतानिचयाःपतनांताःसमुच्छ्रयाः सं
योगाविप्रयोगांतामरणांतंहिजीवितं ८ श्लेष्माश्रुबांधवैर्मुक्तंप्रेतोभुंक्तेयतोऽवशः अतोनरोदितव्यंहिक्रियाःकार्य्याःप्रयत्नतः ९
एवमुक्त्वाव्रजेयुस्तेगृहांल्लघुपुरःसराः स्नानाग्निस्पर्शनाज्याशैःशुध्येयुरितरेतरैः १० इतिकात्यायनस्मृतौद्वाविंशतितमःखंडः २२
एवमेवाहिताग्नेस्तुपात्रन्यासादिकंभवेत् कृष्णाजिनादिकश्चात्रविशेषःसूत्रचोदितः १ विदेशमरणेऽस्थीनिस्याहृत्याभ्यज्यस
र्पिषा दाहयेदूर्णयाच्छाद्यपात्रन्यासादि पूर्ववत् २ अस्थ्नामलाभेपर्णानिसकलान्युक्तयावृता भर्जयेदस्थिसंख्यानिततःप्रभृ
तिसूतकं ३ महापातकसंयुक्तोदैवात्स्यादग्निमान्यदि पुत्रादिःपालयेदग्नीन्युक्तआदोषसंक्षयात् ४ प्रायश्चित्तंनकुर्याद्यःकु
र्वन्वाम्रियतेयदि गृह्यंनिर्वापयेच्छ्रौतमप्स्वस्येत्सपरिच्छदं ५ सादयेदुभयंवाप्सुत्वग्न्योग्निरभवद्यतः पात्राणिदद्याद्विप्राय
दहेदप्स्वेववाक्षिपेत् ६ अनयैवावृतानारीदग्धव्यायाव्यवस्थिता अग्निप्रदानमंत्रोस्यानप्रयोज्यइतिस्थितिः ७ अग्निनैवद
हेन्द्भार्यास्वतंत्रापतितानचेत् तदुत्तरेणपात्राणिदाहयेत्पृथगंतिके ८ अपरेद्युस्तृतीयेवाअस्थ्नांसंचयनंभवेत् यस्तत्रविधिरा
दिष्टऋषिभिःसोधुनोच्यते ९ स्नानांतंपूर्ववत्कृत्वागव्येनपयसाततः सिंचेदस्थीनिसर्वाणिप्राचीनावीत्यभाषयन् १० शा

मीपलाशशाखाभ्यामुद्धृत्योद्धृत्यभस्मनः आज्येनाभ्यज्यगव्येनसेचयेद्गंधवारिणा ११ मृत्पात्रसंपुटंकृत्वासूत्रेणपरिवे
ष्टयच श्वभ्रंखात्वाशुचौभूमौनिखनेद्दक्षिणामुखः १२ पूरयित्वावटंपंकपिंडशैवालसंयुतं दत्वोपरिसमंशेषंकुर्यात्पूर्वोण्ह
कर्मणा १३ एवमेवागृहीताग्नेः प्रेतस्यविधिरिष्यते स्त्रीणामेवाग्निदानंस्यादथातोऽनुक्तमुच्यते १४ इतिकात्याय
नस्मृतौत्रयोविंशतितमः खंडः २३ सूतकेकर्मणांत्यागः संध्यादीनांविधीयते होमःश्रौतेतुकर्तव्यः शुष्कान्नेनापिवाफ
लैः १ अकृतंहोमयेत्स्मार्तेतदभावेकृताकृतं कृतंवाहोमयेदन्नमन्वारंभविधानतः २ कृतमोदनसक्त्वादितंडुलादिकृ
ताकृतं व्रीह्यादिचाकृतंप्रोक्तमितिहव्यंत्रिधाबुधैः ३ सूतकेचप्रवासेषुचाशक्तौश्राद्धभोजने एवमादिनिमित्तेषुहोमये
द्दितियोजयेत् ४ नत्यजेत्सूतकेकर्मब्रह्मचारीस्वकंक्वचित् नदीक्षणयात्परंयज्ञेनकृच्छ्रादितपश्चरन् ५ पितर्य्यपिमृ
तेनैषांदोषोभवतिकर्हिचित् अशौचंकर्मणोंऽतेस्यात्त्र्यहंवाब्रह्मचारिणः ६ श्राद्धमग्निमतःकार्यंदाहादेकादशेऽह
नि प्रत्याब्दिकंतुकुर्वीतप्रमीताहनिसर्वदा ७ द्वादशप्रतिमास्यानिआद्यंषाण्मासिकेतथा सपिंडीकरणंचैवएतद्वैश्रा
द्धषोडशं ८ एकाहेनतुषण्मासायदास्युरपिवात्रिभिः न्यूनाःसंवत्सरश्चैवस्यातांषाण्मासिकेतदा ९ यानिपंचदशाद्या
निअपुत्रस्येतराणितु एकस्मिन्नन्हिदेयानिसपुत्रस्यैवसर्वदा १० नयोषायाःपतिर्दद्यादपुत्रायाअपिक्वचित् नपुत्रस्य

पितादद्यान्नानुजस्यनथाग्रजः ११ एकादशेऽन्हिनिर्वर्त्यअर्वाग्दर्शाद्यथाविधि प्रकुर्वीतात्मिमान्पुत्रोमातापित्रोः सपिंडतां १२
सपिंडीकरणादूर्ध्वंनदद्यात्प्रतिमासिकं एकोद्दिष्टेनविधिनादद्यादित्याहगौतमः १३ कर्षूसमन्वितंमुक्त्वातथाद्यंश्राद्धषोडशं
प्रत्याब्दिकंचशेषेषुपिंडाःस्युःषडितिस्थितिः १४ अर्घेऽक्षय्योदकेचैवपिंडदानेऽवनेजने तंत्रस्यतुनिवृत्तिःस्यात्स्वधावाच
नएवच १५ ब्रह्मदंडादियुक्तानांयेषांनास्त्यग्निसत्क्रिया श्राद्धादिसत्क्रियाभाजोनभवन्तीहतेक्कचित् १६ इतिकात्या
यनस्मृतौचतुर्विंशतितमःखंडः २४ मंत्राम्नायेऽग्नइत्येतत्पंचकंलाघवार्थिभिः पठ्यतेतस्ययोगेस्यान्मंत्राणामेवविं
शतिः १ अग्नेःस्थानेवायुचन्द्रसूर्याबहुवदूह्यच समस्यपंचमीसूत्रेचतुर्भ्यतुरितिस्मृतेः २ प्रथमेपंचकेपापीलक्ष्मीरि
तिपदंभवेत् अपिपंचसुमंत्रेषु इतियज्ञविदोविदुः ३ द्वितीयेतुपतिघ्नीस्यादपुत्रेतितृतीयके चतुर्थेत्वपसव्येतिइदमा
हुतिविंशकम् ४ धृतिहोमेनप्रयुंज्याद्गोनामस्कंतथाष्टसु चतुर्थ्यामभ्यइत्येतत्गोनामस्कंहिहूयते ५ लूताग्रपल्ल
वोगूढःशृंगेतिपरिकीर्त्यते पतिव्रतावतवतीब्रह्मबंधुस्तथाऽकृतः ६ शलाटुनीलमित्युक्तंग्रंथःस्तवकउच्यते कपुष्णि
कामितःकेशामूर्ध्निपश्चात्कपुच्छलं ७ श्वाविच्छलाकाशलालीतथावीरतरःशरः तिलतंडुलसम्पृक्तःकृसरःसोऽभिधी
यते ८ नामधेयेमुनिवसुपिशाचाबहुवत्सदा यक्षाश्चपितरोदेवायष्टव्यातिथिदेवताः ९ आग्नेयाद्यथसर्पाद्येविशारदाद्ये

तथैवच आषाढाद्येधनिष्ठाद्येअश्विन्याद्येतथैवच १० द्वंद्वान्येतानिबहुवदृक्षाणांजुहुयात्सदा द्वन्द्वहूयंद्विवच्छेषमवशिष्टा
न्यथैकवत् ११ देवतास्वपिहूयंतेबहुवत्सार्वपित्तयः देवाश्ववसवश्चैवद्विषदेवाश्विनौसदा १२ ब्रह्मचारीसमादिष्टोगुरु
णाव्रतकर्मणि बाढमोमितिवाब्रूयात्तथैवानुपपालयेत् १३ सशिखंवपनंकार्यमास्नानाद्ब्रह्मचारिणा आशरीरविमो
क्षायब्रह्मचर्य्यंनचेद्भवेत् १४ नगात्रोत्सादनंकुर्य्यादनापदिकदाचन जलक्रीडामलंकारान्व्रतीदंडइवाप्लुवेत् १५ देव
तानांविपर्य्यासेजुहोतिषुकथंभवेत् सर्वप्रायश्चित्तंहुत्वाक्रमेणजुहुयात्पुनः १६ संस्काराअतिपत्येरन्स्वकालाच्चेत्क
थंचन हुत्वातदेवकर्तव्यायेतूपनयनादधः १७ अनिष्ट्वानवयज्ञेननवान्नंयोऽत्यकामतः वैश्वानरश्चरुस्तस्यप्राय
श्चित्तंविधीयते १८ इतिकात्यायनस्मृतौपंचविंशतितमःखंडः २५ चरुःसमशनीयोयस्तथागोयज्ञकर्मणि वृष
भोत्सर्जनेचैवअश्वयज्ञेतथैवच १ श्रावण्यांवाप्रदोषेयःकुर्य्यारंभेतथैवच कथमेतेषुनिर्वापाःकथंचैवजुहोतयः
२ देवतासंख्ययाग्राह्यानिर्वापास्तुपृथक्पृथक् तूष्णींद्विरेवगृण्हीयाद्धोमश्चापिपृथक्पृथक् ३ यावताहोमनिर्वृत्ति
र्भवेद्वायत्रकीर्तिता शेषंचैवभवेत्किंचित्तावन्तंनिर्वपेच्चरुं ४ चरौसमशनीयेतुपितृयज्ञेचरौयथा होतव्यंमक्षणवा
न्यउपस्तीर्याभिघारितं ५ कालःकात्यायनेनोक्तोविधिःश्चैवसमासतः वृषोत्सर्गेयतोनात्रगोभिलेनतुभाषितः ६

पारिभाषिक एव स्यात् कालो गोवाजियज्ञियोः अन्यस्माद्दुपदेशात्तु स्वस्तरारोहणास्य च ७ अथवा मार्गपाल्येऽह्नि कालो
गोयज्ञकर्मणः नीराजनेऽह्नि वाश्वानामिति तन्त्रान्तरे विधिः ८ शरद्वसन्तयोः केचिन्नवयज्ञं प्रचक्षते धान्यपाकवशाद
न्ये श्यामाको वनिनः स्मृतः ९ आश्वयुज्यां तथा कृष्यां वास्तुकर्मणि याज्ञिकाः यज्ञार्थतत्त्ववेत्तारो होममेवं प्रचक्ष
ते १० ऊर्ध्वं स्विष्टकृतः सर्वं ह्रयतीताहुतिर्ह्रुतयः स्मृताः शेषा आज्येन होतव्या इति कात्यायनोऽब्रवीत् ११ पयो यदाज्यसंयुक्तं
तत् पृषातकमुच्यते दध्येके तदुपासाद्य कर्त्तव्यः पायसश्चरुः १२ व्रीहयः शालयो मुद्गा गोधूमाः सर्षपास्तिलाः
यवाश्चौषधयः सप्त विपदं घ्नन्ति धारिताः १३ संस्काराः पुरुषस्यैते स्मर्य्यन्ते गौतमादिभिः अतोऽष्टकादयः कार्य्याः सर्वे
कालक्रमोदिताः १४ सकृदप्यष्टकादीनि कुर्यात्कर्माणि यो द्विजः स पंक्तिपावनो भूत्वा लोकान्प्रैति घृतश्च्युतः १५ ए
काहमपि कर्मस्थो योऽग्निशुश्रूषकः शुचिः नयत्यब्दशतं दिवास्य शताहं दिवि जायते १६ यस्त्वाधायाग्निमाशास्य देवा
दीन्नैभिरिष्टवान् निराकर्त्ताऽमरादीनां स विज्ञेयो निराकृतिः १७ इति कात्यायनस्मृतौ षड्विंशतितमः खंडः २६
यच्छ्राद्धं कर्मणामादौ या चान्ते दक्षिणा भवेत् अमावास्यां द्वितीयं यदन्वाहार्य्यं तदुच्यते १ एकस्यां द्वयेष्वबर्हिःषु नस्या
स्परिसमूहनं नोदगासादनं चैव क्षिप्रहोमा हि ते मताः २ अभावे व्रीहियवयोर्द्ध्ना वा पयसापि वा तदभावे यवाग्वा वा

जुहुयादुदकेनवा ३ रौद्रन्तुराक्षसंपित्र्यमासुरंचाभिसारिकं उक्त्वामंत्रंस्पृशेदापआलभ्यात्मानमेवच ४ यजनीयेन्हिसोमश्चेद्वारुण्यांदिशिदृश्यते तत्रव्याहृतिभिर्हुत्वादंडंदद्याद्द्विजातये ५ लवणंमधुमांसंचसारांशोयेनहूयते उपवासेनभुंजीत नोरुरात्रौनकिंचन ६ स्वकालेसायमाहुत्याश्चप्राप्तौहोतृहव्ययोः प्राक्प्रातराहुतेःकालःप्रायश्चित्तेहुतेसति ७ प्राक्सायमाहुतेःप्रातर्होमकालानतिक्रमः प्राक्पौर्णमासाद्दर्शस्यप्राग्दर्शादितरस्यतु ८ वैश्वदेवेत्वतिक्रान्तेऽहोरात्रमभोजनं प्रायश्चित्तमथोहुत्वापुनःसन्तनुयाद्व्रतं ९ होमद्वयात्ययेदर्शपौर्णमासात्ययेतथा पुनरेवाग्निमादध्यादितिभार्गवशासनं १० अनृचोमाणवोज्ञेयएणःकृष्णमृगःस्मृतः रुरुर्गौरमृगःप्रोक्तस्तंबलःशोणउच्यते ११ केशान्तिकोब्राह्मणस्यदंडःकार्यःप्रमाणतः ललाटसंमितोराज्ञःस्यात्तुनासान्तिकोविशः १२ ऋजवस्तेतुसर्वेस्युरव्रणाःसौम्यदर्शनाः अनुद्वेगकरानृणांसत्वचोऽनग्निदूषिताः गौर्विशिष्टतमाविप्रैर्वेदेष्वपिनिगद्यते नततोऽन्यद्वरंयस्मात्तस्माद्गौर्वरमुच्यते १४ येषांव्रतानामन्तेषुदक्षिणानविधीयते वरंतत्रभवेद्दानमपिवाछादयेद्गुरुं १५ अस्थानोच्छ्वासविच्छेदघोषणाध्यापनादिकं प्रमादिकंकृतोयस्याद्यातयामत्वकारितत्व १६ प्रत्यब्दंयदुपाकर्म सोत्सर्गंविधिवद्द्विजैः क्रियतेछंदसांतेनपुनराप्यायनंभवेत् १७ अयातयामैश्छंदोभिर्यत्कर्मक्रियतेद्विजैः क्रीडमानैरपिसदातत्तेषांसिद्धिकारकं १८ गायत्रींचसगायत्रांबार्हस्पत्यमितित्रिकं शिष्येभ्योऽनू

च्याविधिवदुपाकुर्य्यात्ततः श्रुतिं १९ छंदसामेकविंशानां संहितायां यथाक्रमं तच्छन्दस्काभिरेवर्ग्भिराद्याभिर्होम इष्यते २०
पर्वभिश्चैव गानेषु ब्राह्मणोपूतरादिभिः अंगेषु चर्चा मंत्रेषु इनिषष्ठिर्जुहोतयः २१ इति कात्यायनस्मृतौ सप्तविंशतितमः खंडः २७
अक्षतास्तु यवाः प्रोक्ता भृष्टा धाना भवंति ते भ्रष्टास्तु व्रीहयो लाजा घटाः खांडिक उच्यते १ नाधीयीत रहस्यानि सान्तरा
णि विचक्षणः न चोपानपदश्चैव षण्मासान्दक्षिणायनात् २ उपाकृत्योदगयने ततोऽधीयीत धर्म्मवित् उत्सर्गश्चैक एवैषां
तैष्यां प्रोष्ठपदेऽपि वा ३ अजातव्यंजना लोमी न तस्या सह संविशेत् अयुगूः काकवन्ध्यायाजातानां न विवाहयेत् ४ संसक्त
पदवीन्यासस्त्रिपदः प्रक्रमः स्मृतः स्मार्त्तेकर्म्मणि सर्वत्र श्रौते त्वध्वर्य्युणोदितः ५ यस्यां दिशि बलिं दद्यात्तामेवाभिमुखो बलिं
श्रवणाकर्म्मणि भवेत्संच कर्म्मन सर्वदा ६ बलिशेषस्य हवनमग्निप्रणयनन्तथा प्रत्यहं न भवेयातामुल्मुकन्तु भवेत्सदा ७
पृषातकप्रेषणयोर्नवस्य हविषस्तथा शिष्टस्य प्राशने मंत्रस्तत्र सर्वेऽधिकारिणः ८ ब्राह्मणानामसान्निध्ये स्वयमेव पृषातकं अवेक्षे
द्विषः शेषं न वयज्ञेऽपि तत्क्षयेत् ९ सफलाबदरीशाखा फलवत्यभिधीयते घनाविसिकताशंकाः स्मृताजातशिलास्तु ताः १० न
ष्टेऽवि नष्टे मणिकः शिलानाशे तथैव च तदेवाहृत्य संस्कार्य्यो नापेक्षेदाग्रहायणीं ११ श्रवणाकर्म्म तु संचेत्कथंचित्सूतकादिना
आग्रहायणिकं कुर्याद्बलिवर्जमशेषतः १२ ऊर्ध्वं स्वस्तरशायी स्यान्मासमर्द्धमथापि वा सप्तरात्रं त्रिरात्रं वा एकां वा सद्य एव वा १३

नोर्ध्वंमंत्रप्रयोगःस्यान्नाग्न्यागारंनियम्यते नाहतास्तरणंचैवनपार्श्वंचापिदक्षिणं १४ हृदश्वेदाग्रहायण्यामन्वत्यावापिकर्म्मणः
कुंभौमंत्रवदासिंचेत्प्रतिकुंभमृचंपठेत् १५ अल्पानांयोविघातःस्यात्सबाधोबहुभिःस्मृतः प्राणसम्मितइत्यादिवसिष्ठंबाधितं
यथा १६ विरोधोयत्रवाक्यानांप्रामाण्यंतत्रभूयसां तुल्यप्रमाणकत्वेतुन्यायएवंप्रकीर्तितः १७ त्रैयंबकंकरतलमपूपामंड
काःस्मृताः पालाशगोलकाश्चैवलोहचूर्णंचर्चीवरं १८ स्पृशन्ननामिकाग्रेणक्वचिदालोकयन्नपि अनुमंत्रणीयंसर्वत्रसदे
वमन्नुमंत्रयेत् १९ इतिकात्यायनस्मृतौअष्टाविंशतितमःखंडः २८ क्षालनंदर्भकूर्चेनसर्वत्रस्रोतसांपशोः तूष्णीमिच्छा
क्रमेणस्यादपार्थेप्राणदारुणी १ सप्ततावन्मूर्धन्यानितथासानचतुष्टयं नाभिःश्रोणिरपानंचगोस्रोतांसिचतुर्दश २ क्षुरोमांसा
वदानार्थःकृत्स्नाग्निविष्टकृदावृता वपामादायजुह्वयात्तत्रमन्त्रंसमापयेत् ३ हृज्जिह्वाक्रोडमस्थीनियकृद्वृक्कौगुदंस्तनाः श्रो
णिस्कंधसदापार्श्वंपश्वंगानिप्रचक्षते ४ एकादशानामंगानामवदानानिसंख्यया पार्श्वस्यवृक्कसक्थ्नोश्चद्वित्वादाहुश्चतुर्दश
५ चरितार्थाश्रुतिःकार्य्यायस्मादप्यनुकल्पशः अतोऽष्टर्चेनहोमःस्याच्छागपक्षेचरावपि ६ अवदानानियावन्तिक्रियेरन्मस्त
रेपशोः तावंतःपायसान्पीडान्पश्वभावेपिकारयेत् ७ ऊहनव्यंजनास्वंतुपश्वभावेऽपिपायसं सद्रव्यंश्रपयेतद्दन्वष्टक्ये
ऽपिकर्म्मणि प्राधान्यंपिंडदानस्यकेचिदाहुर्मनीषिणः गयादौपिंडमात्रस्यदीयमानत्वदर्शनात् ९ भोजनस्यप्रधानत्वंवदंत्य

न्येमहर्षयः ब्राह्मणस्यपरीक्षायांमहायत्नप्रदर्शनात् १० आमश्राद्धविधानस्यविनापिंडैःक्रियाविधिः तदालभ्याप्यनध्या
यविधानश्रवणादपि ११ विद्वन्मतमुपादायममाप्येतद्धृदिस्थितं प्राधान्यमुभयोर्यस्मात्तस्मादेषसमुच्चयः १२ प्राचीनावी
तिनाकार्य्यंपित्र्येषुप्रोक्षणंपशोः दक्षिणाद्वासनान्तंचचरोर्निर्वपणादिकं १३ सन्नयश्चावदानानांप्रधानार्थोनहीतरः प्रधा
नंहवनंचैवशेषंप्रकृतिवद्भवेत् १४ द्वीपमुन्नतमाख्यातंशाद्वाचैवेष्टकास्मृता कीलिनंसजलंप्रोक्तंदूरखातोदकोमरुः १५
द्वारंगवाक्षस्तम्भैःकर्द्दमभित्यन्तकोणावेधैश्च नेष्टंवास्तुद्वारंविद्धमनाक्रांतमार्य्यैश्च १६ वशांगमाविवितिर्व्रीहींछंरवश्चेति
यवांस्तथा अ साविव्यत्रनामोक्ता जुहुयात्क्षिप्रहोमवत् १७ साक्षतंसुमनोयुक्तमुदकंदधिसंयुतम् अर्घ्यंदधिमधु
भ्यांचमधुपर्कोविधीयते १८ कांस्येनैवार्हणीयस्यनिनयेदर्घ्यमंजलौ कांस्यापिधानंकांस्यस्थंमधुपर्कंसमर्पयेत् १९
इतिकात्यायनस्मृतौएकोनत्रिंशत्तमःखंडः २९ इतिकात्यायनविरचितेकर्मप्रदीपेतृतीयःप्रपाठकःसमाप्तोयं
कात्यायनसंहिता ॥शुभंभूयात्॥

घृते

श्रीगणेशायनमः ॥ अथबृहस्पतिस्मृतिप्रारंभः ॥ इष्ट्वाक्रतुशतंराजासमाप्तवरदक्षिणं भगवंतंगुरुंश्रेष्ठंपर्यपृच्छद्बृहस्पतिं
१ भगवन्केनदानेनदानेनसर्वतःसुखमेधते यदक्षयंमहार्थंचतन्मेब्रूहिमहत्तम २ एवमिंद्रेणपृष्टोसौदेवदेवपुरोहितः वाचस्प
तिर्महाप्राज्ञोबृहस्पतिरुवाचह ३ सुवर्णदानंभूदानंगोदानंचैववासव एतत्प्रयच्छमानस्तुसर्वपापैःप्रमुच्यते ४ सुवर्णरजतं
वस्त्रंमणिरत्नंचवासव सर्वमेवभवेद्दत्तंवसुधांयःप्रयच्छति ५ फालकृष्टांमहींदत्वासबीजांसस्यमालिनीं यावत्सूर्यकृता
लोकास्तावत्स्वर्गेमहीयते ६ यत्किंचित्कुरुतेपापंपुरुषोवृत्तिकर्शितः अपिगोचर्ममात्रेणभूमिदानेनशुध्यति ७ दशहस्ते
नदंडेनत्रिंशद्दंडान्निवर्तनं दशतान्येवविस्तारोगोचर्मैतन्महाफलम् ८ सवृषंगोसहस्रंतुयत्रतिष्ठत्यतंद्रितं बालवत्सा
प्रसूतानांतद्गोचर्मइतिस्मृतं ९ विप्रायदद्याच्चगुणान्वितायतपोनियुक्तायजितेंद्रियाय यावन्महीतिष्ठतिसागरांतातावत्
फलंतस्यभवदनंतं १० यथाबीजानिरोहंतिप्रकीर्णानिमहीतले एवंकामाःप्ररोहंतिभूमिदानसमार्जिताः ११ यथाप्सुप
तितःशक्रतैलबिंदुःप्रसर्पति एवंभूमिकृतंदानंसस्येसस्येप्ररोहति १२ अन्नदाःसुखिनोनित्यंवस्त्रदश्चैवरूपवान् सनरः
स्सर्वदोभूपयोददातिवसुंधरां १३ यथागोभरतेवत्संक्षीरमुत्सृज्यक्षीरिणी स्वयंदत्तासहस्राक्षभूमिर्भरतिभूमिदं १४
शंखंभद्रासनंछत्रंचरस्थावरवारणाः भूमिदानस्यपुण्यानिफलंस्वर्गःपुरंदर १५ आदित्योवरुणोवन्हिर्ब्रह्मासोमोहुताशनः

शूलपाणिश्च भगवानभिनंदति भूमिदं १६ आस्फोटयंति पितरः प्रवल्गंति पितामहाः भूमिदाता कुले जातः स च त्राता भविष्यति १७ त्रीण्याहुरतिदानानि गावः पृथ्वी सरस्वती तारयंतीह दातारं जपवापनदोहनैः १८ प्रावृतावस्त्रदा यांति नग्ना यांति त्ववस्त्रदाः तृप्ता यांत्यन्नदातारः क्षुधिता यांत्यनन्नदाः १९ कांक्षंति पितरः सर्वे नरकाद्भयभीरवः गयां यास्यति यः पुत्रः स नस्त्राता भविष्यति २० एष्टव्या बहवः पुत्रा यद्येकोपि गयां व्रजेत् यजेत वाश्वमेधेन नीलं वा वृषमुत्सृजेत् २१ लोहितो यस्तु वर्णेन पुच्छाग्रे यस्तु पांडुरः श्वेतः खुरविषाणाभ्यां स नीलो वृष उच्यते २२ नीलः पांडुरलांगूलस्तृणमुद्धरते तु यः षष्टिवर्षसहस्राणि पितरस्तेन तर्पिताः २३ यस्य शृंगगतं पंकं कूलात्तिष्ठति चोद्धृतं पितरस्तस्य चाश्नंति सोमलोकं महाद्युतिम् २४ पृथोर्यदोर्दिलीपस्य नृगस्य नहुषस्य च अन्येषां च नरेंद्राणां पुनरन्यो भविष्यति २५ बहुभिर्वसुधा दत्ता राजभिः सगरादिभिः यस्य यस्य यथा भूमिस्तस्य तस्य तथा फलम् २६ यस्तु ब्रह्मघ्नः स्त्रीघ्नो वा यस्तु वै पितृघातकः गवां शतसहस्राणां हंता भवति दुष्कृती २७ स्वदत्तां परदत्तां वा यो हरेत वसुंधराम् श्वविष्ठायां कृमिर्भूत्वा पितृभिः सह पच्यते २८ अक्षेप्ता चानुमंता च तमेव नरकं व्रजेत् भूमिदो भूमिहर्ता च नापरं पुण्यपापयोः २९ ऊर्ध्वं चाधो वा तिष्ठेत यावदाभूतसंप्लवं अग्नेरपत्यं प्रथमं सुवर्णं भूर्वैष्णवी सूर्यसुताश्च गावः ३० लोकास्त्रयस्तेन भवंति दत्ता यः कांचनं गां च महीं च दद्यात् षडशीतिसहस्राणां योजनानां वसुंधरा ३१ स्वयं दत्ता तु सर्वत्र

सर्वकामप्रदायिनी भूमिंयः प्रतिगृण्हाति भूमिंयश्च प्रयच्छति ३२ उभौतौपुण्यकर्माणौ नियतंस्वर्गगामिनौ सर्वेषामेव
दानानामेकजन्मानुगंफलम् ३३ हाटकक्षितिगौरीणांसप्तजन्मानुगंफलम् योनहिंस्यादहंत्यात्माभूतग्रामंचतुर्विधं ३४
तस्यदेहाद्वियुक्तस्यभयन्नास्तिकदाचन अन्यायेनहृताभूमिर्यैर्नरैरपहारिता ३५ हरंतोहारयंतश्चहन्युस्तेसप्तमंकुलं हर
तेहारयेद्यस्तुमंदबुद्धिस्तमोवृतः ३६ सबद्धोवारुणैःपाशैस्तिर्यग्योनिषुजायते अश्रुभिःपतितैस्तेषांदानानामवकीर्तनं
३७ ब्राह्मणस्यहृतेक्षेत्रेहंतित्रिपुरुषंकुलं वापीकूपसहस्रेण अश्वमेधशतेनच ३८ गवांकोटिप्रदानेनभूमिहर्तानशु
ध्यति गामेकांस्वर्णमेकंवाभूमेरप्यर्धमंगलं ३९ हरन्नरकमायातियावदाभूतसंप्लवं हुतंदत्तंतपोधीतंयत्किंचिद्धर्मसं
चितम् ४० अर्धांगुलस्यसीमायांहरणेनप्रणश्यति गोवीथींग्रामरथ्यांचश्मशानंगोपितंतथा ४० संपीड्यनरकंयाति
यावदाभूतसंप्लवम् ऊषरेनिर्जलेस्थानेप्रास्तंसस्यंविवर्जयेत् ४२ जलाधारस्यकर्तव्योव्यासस्यवचनंयथा पंचकन्या
नृतंहंतिदशहंतिगवानृतं ४३ शतमश्वानृतंहंतिसहस्रंपुरुषानृतं हंतिजातानजातांश्चहिरण्यार्थेनृतंवदन् ४४ सर्वंभू
म्यनृतंहंतिमास्मभूम्यनृतंवदी ब्रह्मस्वेनरतिंकुर्यात्प्राणैःकंठगतैरपि ४५ अनौषधमभैषज्यंविषमेतद्धलाहलं नवि
षंविषमित्याहुर्ब्रह्मस्वंविषमुच्यते ४६ विषमेकाकिनंहंतिब्रह्मस्वंपुत्रपौत्रकं लोहचूर्णाश्मचूर्णंचविषंचजरयेन्नरः

४७ ब्रह्मस्वंत्रिषुलोकेषुकःपुमान्जरयिष्यति मन्युप्रहरणाविप्राराजानःशस्त्रपाणयः ४८ शस्त्रमेकाकिनंहंतिब्रह्ममन्युः
कुलत्रयं मन्युप्रहरणाविप्राश्चक्रप्रहरणोहरिः ४९ चक्रात्तीव्रतरोमन्युस्तस्माद्विप्रन्नकोपयेत् अग्निदग्धाप्ररोहंतिसूर्यद
ग्धास्तथैवच ५० मन्युदग्धस्यविप्राणामंकुरोनप्ररोहति तेजसाग्निश्चदहतिसूर्योदहतिरश्मिना ५१ राजादहतिदंडेन
विप्रोदहतिमन्युना ब्रह्मस्वेनतुयत्सौख्यंदेवस्वेनतुयारतिः ५२ तद्धनंकुलनाशायभवत्यात्मविनाशनं ब्रह्मस्वंब्रह्महत्या
चदरिद्रस्यचयद्धनम् ५३ गुरुमित्रहिरण्यंचस्वर्गस्थमपिपीडयेत् ब्रह्मस्वेनतुयच्छिद्रंतच्छिद्रंनप्ररोहति ५४ प्रच्छादय
तितच्छिद्रमप्यन्यत्रतुविसर्पति ब्रह्मस्वेनतुपुष्टानिसाधनानिबलानिच ५५ संग्रामेतानिलीयंतेसिकतासुयथोदकं श्रोत्रि
यायकुलीनायदरिद्रायचवासव ५६ संतुष्टायविनीतायसर्वभूतहितायच वेदाभ्यासस्तपोज्ञानमिंद्रियाणांचसंयमः ५७
ईदृशायसुरश्रेष्ठयद्दत्तंहिनदक्षयं आमपात्रेयथान्यस्तंक्षीरंदधिघृतंमधु ५८ विनश्येत्पात्रदौर्बल्यात्तच्चपात्रंविनश्यति
एवंगांचहिरण्यंचवस्त्रमन्नंमहींतिलान् ५९ अविद्वान्प्रतिगृण्हातिभस्मीभवतिकाष्ठवत् यस्यचैवगृहेमूर्खोदूरेचापि
बहुश्रुतः ६० बहुश्रुतायदातव्यंनास्तिमूर्खेव्यतिक्रमः कुलंतारयतेधीरःसप्तसप्तचवासव ६१ यस्तडागंनवंकुर्या
त्पुराणंवापिखानयेत् ससर्वकुलमुद्धृत्यस्वर्गलोकेमहीयते ६२ वापीकूपतडागानिउद्यानोपवनानिच पुनःसंस्कार

कर्ताचलभतेमौलिकंफलं ६३ निदाधकालेपानीयंयस्यतिष्ठतिवासव सदुर्गविषमंकृत्स्नंनकदाचिदवाप्नुयात् ६४ एकाहंतु
स्थितंतोयंपृथिव्यांराजसत्तम कुलानितारयेत्तस्यसप्तसप्तपराण्यपि ६५ दीपालोकप्रदानेनवपुष्मान्सभवेन्नरः प्रेक्षणी
यप्रदानेनस्मृतिंमेधांचविंदति ६६ कृत्वापिपापकर्माणियोदद्यादन्नमर्थिने ब्राह्मणायविशेषेणनसपापेनलिप्यते ६७
भूमिर्गावःस्तथादाराः प्रसह्यह्रियतेयदा नचावेदयतेयस्तुतमाहुर्ब्रह्मघातकं ६८ निवेदितश्चराजावैब्राह्मणोर्मन्युदीपितैः
ननिवारयतेयस्तुतमाहुर्ब्रह्मघातकं ६९ उपस्थितेविवाहेचयज्ञेदानेचवासव मोहाच्चरतिविघ्नंयः समृतोजायतेकृमिः ७०
धनंफलतिदानेनजीवितंजीवरक्षणात् रूपमारोग्यमैश्वर्यमहिंसाफलमश्नुते ७१ फलमूलाशनात्पूज्यंस्वर्गस्सत्येनलभ्यते
प्रायोपवेशनाद्राज्यंसर्वत्रसुखमश्नुते ७२ गवाढ्यःशक्रदीक्षायाःस्वर्गगामीतृणाशनः स्त्रियस्त्रिषवणस्नायीवायुंपीत्वाक्र
तुंलभेत् ७३ नित्यस्नायीभवेदर्कःसंध्येद्वेचजपन्द्विजः नवंसाधयतेराज्यंनाकपृष्ठमनाशकः ७४ अग्निप्रवेशेनियतंब्र
ह्मलोकेमहीयते रसनाप्रतिसंहारेपशून्पुत्रांश्चविंदति ७५ नाकेचिरंसवसतेउपवासीचयोभवेत् सततंचैकशायीयःस
लभेदीप्सितांगतिं ७६ वीरासनंवीरशय्यांवीरस्थानमुपाश्रितः अक्षय्यास्तस्यलोकाःस्युःसर्वकामागमास्तथा ७७ उपवा
संचदीक्षांचअभिषेकंचवासव कृत्वाद्वादशवर्षाणिवीरस्थानाद्विशिष्यते ७८ अधीत्यसर्ववेदान्वैसद्योदुःखात्प्रमुच्यते

पावनंचरतेधर्मंस्वर्गलोकेमहीयते ७९ बृहस्पतिमतंपुण्यंयेपठंतिद्विजातयः चत्वारितेषांवर्द्धंतेआयुर्विद्यायशोबलं ८० इ
इतिश्री बृहस्पतिप्रणीतंधर्मशास्त्रंसमाप्तम् श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः अथपाराशरस्मृतिप्रारंभः अथातोहिमशैलाग्रेदेवदारुवनालये व्यासमेकाग्रमासीनमपृच्छन्नृषयःपुरा
१ मानुषाणांहितंधर्मंवर्तमानेकलौयुगे शौचाचारंयथावच्चवदसत्यवतीसुत २ तच्छ्रुत्वाऋषिवाक्यंतुसशिष्योऽग्न्यर्कसन्निभः
प्रत्युवाचमहातेजाः श्रुतिस्मृतिविशारदः ३ नचाहंसर्वतत्वज्ञः कथंधर्मंवदाम्यहं अस्मत्पितैवप्रष्टव्यइतिव्यासः सुतोवदत् ४
ततस्तेऋषयःसर्वेधर्मतत्वार्थकांक्षिणः ऋषिंव्यासंपुरस्कृत्यगताबदरिकाश्रमं ५ नानापुष्पलताकीर्णंफलपुष्पैरलंकृतं न
दीप्रस्रवणोपेतंपुण्यतीर्थोपशोभितं ६ मृगपक्षिनिनादाढ्यंदेवतायतनावृतं यक्षगंधर्वसिद्धैश्चनृत्यगीतैरलंकृतं ७ तस्मि
न्नृषिसभामध्येशक्तिपुत्रंपराशरं सुखासीनंमहातेजामुनिमुख्यगणावृतं ८ कृतांजलिपुटोभूत्वाव्यासस्तुऋषिभिःसह प्र
दक्षिणाभिवादैश्चस्तुतिभिःसमपूजयत् ९ अथसंतुष्टहृदयःपराशरमहामुनिः आहसुस्वागतंब्रूहीत्यासीनोमुनिपुंगवः
१० कुशलंसम्यगित्युक्त्वाव्यासःपृच्छत्यनंतरं यदिजानासिमेभक्तिंस्नेहाद्वाभक्तवत्सल ११ धर्मंकथयमेतातअनुग्राह्यो

त्यहंतव श्रुतामेमानवाधर्माः वासिष्ठाः काश्यपास्तथा १२ गार्गीयागौतमीयाश्चतथाचौशनसास्मृताः अत्रेर्विष्णोश्चसंव
र्ताद्दक्षादंगिरसस्तथा १३ शातातपाच्चहारीताद्याज्ञवल्क्यात्तथैवच आपस्तंबकृताधर्माः शंखस्यलिखितस्यच १४ का
त्यायनकृताश्चैव तथाप्राचेतसान्मुनेः श्रुतात्येतेभवत्प्रोक्ताः श्रौतार्थामेनविस्मृताः १५ अस्मिन्मन्वंतरेधर्माःकृतत्रेतादि
केयुगे सर्वेधर्माःकृतेजाताः सर्वेनष्टाः कलौयुगे १६ चातुर्वर्ण्यसमाचारंकिंचित्साधारणंवद चतुर्णामपिवर्णानां कर्तव्यंध
र्मकोविदैः १७ ब्रूहिधर्मस्वरूपज्ञ सूक्ष्मंस्थूलंचविस्तरात् व्यासवाक्यावसानेतुमुनिमुख्यः पराशरः १८ धर्मस्यनिर्णयं
प्राह सूक्ष्मंस्थूलंचविस्तरात् वक्ष्यमाणधर्मतत्वग्रहणायश्रोतृसावधानतांविधत्ते १९ शृणुपुत्रप्रवक्ष्यामिशृण्वंतुमुनयस्त
था कल्पेकल्पेक्षयोसत्याब्रह्मविष्णुमहेश्वराः २० श्रुतिस्मृतिसदाचारनिर्णेतारश्चसर्वदा नकश्चिद्वेदकर्ताचवेदंस्मृत्वाच
तुर्मुखः २१ तथैवधर्मान्स्मरतिमनुः कल्पांतरेंतरे अन्येकृतयुगेधर्मास्त्रेतायांद्वापरेयुगे २२ अन्येकलियुगेनृणांयुगरू
पानुसारतः तपः परंकृतयुगेत्रेतायांज्ञानमुच्यते २३ द्वापरेयज्ञमेवाहुर्दानमेवकलौयुगे कृतेतुमानवाधर्मास्त्रेतायां
गौतमाः स्मृताः २४ द्वापरेशंखलिखिताः कलौपाराशराःस्मृताः त्यजेद्देशंकृतयुगेत्रेतायांग्राममुत्सृजेत् २५ द्वापरे
कुलमेकंतुकर्तारंतुकलौयुगे कृतेसंभाषणादेवत्रेतायांस्पर्शनेनच २६ द्वापरेत्वन्नमादायकलौपततिकर्मणा कृतेता

त्क्षणिकः शापस्त्रेतायांदशाभिर्द्दिनैः २७ द्वापरेचैकमासेनकलौसंवत्सरेणतु अभिगम्यकृतेदानंत्रेतास्वाहूयदीयते २८ द्वापरेयाचमानायसेवयादीयतेकलौ अभिगम्योत्तमंदानमाहूयैवतुमध्यमं २९ अधमंयाचमानायसेवादानंतुनिष्फलं जितोधर्मोत्ध्यधर्मेणसत्यंचैवानृतेनच ३० जिताश्चौरैश्चराजानःस्त्रीभिश्चपुरुषाजिताः सीदंतिचाग्निहोत्राणिगुरुपूजाप्रणश्यंति ३१ कुमार्यश्चप्रसूयंतेतस्मिन्कलियुगेसदा कृतेत्वस्थिगताःप्राणास्त्रेतायांमांसमाश्रिताः ३२ द्वापरेरुधिरंचैवकलौत्वन्नादिषुस्थिताः युगेयुगेचयेधर्मास्तत्रतत्रचयेद्विजाः ३३ तेषांनिंदानकर्तव्यायुगरूपाहितेद्विजाः युगेयुगेतुसामर्थ्यंशेषंसु निर्विभाषितं ३४ पराशरेणचाप्युक्तंप्रायश्चित्तंविधीयते अहमद्यैवतत्सर्वंमनुस्मृत्यब्रवीमिवः ३५ चातुर्वर्ण्यसमाचारंशृणवंतुऋषिपुंगवाः पराशरमतंपुण्यंपवित्रंपापनाशनं ३६ चिंतितंब्राह्मणार्थायधर्मसंस्थापनायच चतुर्णामपिवर्णानामाचारोधर्मपालकः ३७ आचारभ्रष्टदेहानांभवेद्धर्मःपराङ्मुखः षट्कर्माभिरतोनित्यंदेवतातिथिपूजकः हुतशेषंतुभुंजानोब्राह्मणोनावसीदति ३८ संध्यास्नानंजपोहोमोदेवतानांचपूजनं आतिथ्यंवैश्वदेवंच षट्कर्माणिदिनेदिने ३९ इष्टोवायदिवाद्वेष्योमूर्खःपंडितएववा संप्राप्तोवैश्वदेवांतेसोतिथिःस्वर्गसंक्रमः ४० दूराच्चोपगतंश्रांतंवैश्वदेवउपस्थितं अतिथिंतंविजानीयान्नातिथिःपूर्वमागतः ४१ नैकग्रामीणमतिथिंसंगृण्हीतकदाचन अनित्यमागतोयस्मात्तस्मा

द॰तिथिरुच्यते ४२ अतिथिंतत्रसंप्राप्तंपूजयेत्स्वागतादिना तथासनप्रदानेनपादप्रक्षालनेनच ४३ श्रद्धयाचान्नदानेनप्रि
यप्रश्नोत्तरेणच गच्छतश्चानुयानेनप्रीतिमुत्पादयेद्गृही ४४ अतिथिर्यस्यभग्नाशोगृहात्प्रतिनिवर्तते पितरस्तस्यनाश्नंति
दशवर्षाणिपंचच ४५ काष्ठभारसहस्रेणघृतकुंभशतेनच अतिथिर्यस्यभग्नाशस्तस्यहोमोनिरर्थकः ४६ सुक्षेत्रेवाप
येद्बीजंसुपात्रेनिक्षिपेद्धनं सुक्षेत्रेचसुपात्रेचत्युप्तंदत्तंननश्यति ४७ नपृच्छेद्गोत्रचरणेनस्वा॰ध्यायंश्रुतंतथा हृदयेकल्प
येद्देवंसर्वदेवमयोहिसः ४८ अपूर्वःसुव्रतीविप्रोह्य॰पूर्वश्चातिथिस्तथा वेदाभ्यासरतोनित्यंत्रयो॰पूर्वादिनेदिने ४९ वै
श्वदेवेतुसंप्राप्तेभिक्षुकेगृहमागते उद्धृत्यवैश्वदेवार्थंभिक्षांदत्वाविसर्जयेत् ५० यतिश्चब्रह्मचारीचपक्वान्नस्वामिनावुभौ
तयोरन्नमदत्वाचभुक्त्वाचांद्रायणंचरेत् ५१ दद्याच्चभिक्षात्रितयंपरिव्राड्ब्रह्मचारिणां इच्छयाचततोदद्याद्विभवेसत्यवा
रितं ५२ यतिहस्तेजलंदद्याद्भैक्ष्यंदद्यात्पुनर्जलं तद्भैक्ष्यंमेरुणातुल्यंतज्जलंसागरोपमं ५३ यस्यछत्रंहयश्चैवकुंजरारोहमृ
द्धिमत् ऐंद्रंस्थानमुपासीनस्तस्मात्तंनविचारयेत् ५४ वैश्वदेवकृतंपापंशक्तोभिक्षुर्व्यपोहितुं नहिभिक्षुकृतंदोषंवैश्वदे
वोव्यपोहति ५५ अकृत्वावैश्वदेवंतुयेभुंजंतेद्विजातयः तेषामन्नंनभुंजीतकाकयोनिंव्रजंतिते ५६ अकृत्वावैश्वदेवंतुभुं
जंतेयेद्विजाधमाः सर्वेतेनिष्फलाज्ञेयाः पततिनरके॰शुचौ ५७ वैश्वदेवविहीनायेआतिथ्येनबहिष्कृताः सर्वेतेनरकंयांति

काकयोनिंव्रजंतिच ५८ शिरोवेष्ट्यतुयोभुंक्ते दक्षिणाभिमुखस्तुयः ५९ वामपादकरःस्थित्वास्तद्वैरक्षांसिभुंजते ५९ य
तयेकांचनंदत्वातांबूलंब्रह्मचारिणे चोरेभ्योप्यभयंदत्वादातापिनरकंव्रजेत् ६० शुक्लवस्त्रंचयानंचतांबूलंधातुमेवच प्र
तिगृह्यकुलंहन्यात्सप्ततिगृण्हातियस्यच ६१ चोरोवायदिचांडालःशत्रुर्वापितृघातकः वैश्वदेवेतुसंप्राप्तेसोतिथिःस्वर्गसंक्र
मः ६२ नगृण्हातितुयोविप्रोअतिथिंवेदपारगं अदत्त्वंचान्नपात्रंतुभुक्त्वाभुंक्तेतुकिल्बिषं ६३ ब्राह्मणस्यमुखंक्षेत्रंनिरूपम
मकंटकं वापयेत्सर्वबीजानिसाकृषिःसर्वकामिका ६४ सुक्षेत्रेवापयेद्बीजंसुपात्रेनिक्षिपेद्धनं सुक्षेत्रेचसुपात्रेचह्युप्तंत
न्नविनश्यति ६५ अव्रतात्ह्यनधीयानायत्रभैक्षचराद्विजाः तंग्रामंदंडयेद्राजाचोरभक्तप्रदोहिसः ६६ क्षत्रियोहिप्रजा
रक्षन्शस्त्रपाणिःप्रदंडवान् निर्जित्यपरसैन्यानिक्षितिंधर्मेणपालयेत् ६७ नश्रीःकुलक्रमायाताभूषणोल्लिखिताऽपिवा
खड्गेनाक्रम्यभुंजीतवीरभोग्यावसुंधरा ६८ पुष्पंपुष्पंविचिनुयान्मूलच्छेदंनकारयेत् मालाकारइवाऽरामेनयथांगारकार
कः ६९ ग्रामकर्मतथारत्नंगवांचपरिपालनं कृषिकर्मचवाणिज्यंवैश्यवृत्तिरुदाहृता ७० शूद्रस्यद्विजशुश्रूषापरमोधर्मउ
च्यते अन्यथाकुरुतेकिंचित्तद्भवेत्तस्यनिष्फलं ७१ लवणंमधुतैलंचदधितक्रंघृतंपयः नदुष्येच्छूद्रजातीनांकुर्यात्सर्वेषुवि
क्रयम् ७२ विक्रीणन्मद्यमांसानित्वभक्ष्यस्यचभक्षणं कुर्वन्नगम्यागमनंशूद्रःपततितत्क्षणात् ७३ कपिलाक्षीरपानेन

ब्राह्मणीगमनेनच वेदाक्षरविचारेणशूद्रस्यनरकंध्रुवं ७४ इतिपाराशरीयेधर्मशास्त्रेप्रथमोऽध्यायः १ अतःपरंगृहस्थ
स्यकर्माचारंकलौयुगे धर्मंसाधारणंशक्त्याचातुर्वर्ण्याश्रमागतं १ तंप्रवक्ष्याम्यहंपूर्वंपाराशरवचोयथा षट्कर्मसहितोविप्रः
कृषिकर्मचकारयेत् २ क्षुधितंतृषितंश्रांतंबलीवर्दंनयोजयेत् हीनांगंव्याधितंक्लीबंवृषंविप्रोनवाहयेत् ३ स्थिरांगंनीरुजंतृ
प्तंसुनर्दंषंढवर्जितं वाहयेद्दिवसस्यार्द्धंपश्चात्स्नानंसमाचरेत् ४ जपंदेवार्चनंहोमंस्वाध्यायंचैवमभ्यसेत् एकद्वित्रि
चतुर्विप्रान्भोजयेत्स्नातकान्द्विजः ५ स्वयंकृष्टेतथाक्षेत्रेधान्यैश्चस्वयमर्ज्जितैः निर्वपेत्पंचयज्ञांश्चक्रतुदीक्षांचकारये
त् ६ तिलारसानविक्रेयाविक्रेयाधान्यतत्समाः विप्रस्यैवंविधावृत्तिस्तृणकाष्ठादिविक्रयः ७ ब्राह्मणश्चेत्कृषिंकुर्यात्तन्महा
दोषमाप्नुयात् अष्टागवंधर्महलंषड्गवंवृत्तिलक्षणं ८ चतुर्गवंनृशंसानांद्विगवंगोजिघांसुवत् द्विगवंवाहयेत्पादंमध्यान्हे
तुचतुर्गवं ९ षड्गवंतुत्रियामाहे ऽष्टभिःपूर्णंतुवाहयेत् नयातिनरकेष्वेवंवर्तमानस्तुवैद्विजः १० दानंदद्याच्चवैतेषांप्र
शस्तंस्वर्गसाधनं संवत्सरेणयत्पापंमत्स्यघातीसमाप्नुयात् ११ अयोमुखेनकाष्ठेनतदेकाहेनलांगली पाशकोमत्स्य
घातीचव्याधःशाकुनिकस्तथा १२ अदाताकर्षकश्चैवपंचैतेसमभागिनः कंडनीपेषणीचुल्लीउदकुंभीचमार्जनी १३ पं
चसूनागृहस्थस्यअहन्यहनिवर्तते वैश्वदेवोबलिर्भिक्षागोग्रासोहंतकारकः १४ गृहस्थःप्रत्यहंकुर्यात्सूनादोषैर्नलि

प्यते वृक्षंछित्वामहींभित्वाहत्वाचकृमिकीटकान् १५ कर्षकःखल्लुयज्ञेनसर्वपापैःप्रमुच्यते योनदद्याद्द्विजातिभ्यो
राशिमूलमुपागतः १६ सचोरःसचपापिष्ठोब्रह्मघ्नंतंविनिर्दिशेत् राज्ञेदत्वातुषड्भागंदेवानांचैकविंशकं १७ विप्राणांत्रिंश
कंभागंसर्वपापैःप्रमुच्यते क्षत्रियोपिकृषिंकृत्वादेवान्विप्रांश्चपूजयेत् १८ वैश्यःशूद्रस्तथाकुर्यात्कृषिवाणिज्यशिल्पकं
विकर्मकुर्वतेशूद्राद्विजशुश्रूषयोज्झिताः १९ भवंत्यल्पायुषस्तेवैनिरयंयांत्यसंशयं चतुर्णामपिवर्णानामेषधर्मःसना
तनः २० इतिपाराशरीयेधर्मशास्त्रेद्वितीयोध्यायः२ अतःशुद्धिंप्रवक्ष्यामिजननेमरणेतथा दिनत्रयेणशु
ध्यंतिब्राह्मणाःप्रेतसूतके १ क्षत्रियोद्वादशाहेनवैश्यःपंचदशाहकैः शूद्रःशुध्यतिमासेनपराशरवचोयथा २ उपासने
तुविप्राणामंगशुद्धिश्चजायते ब्राह्मणानांप्रसूतौतुदेहस्पर्शोविधीयते ३ जातोविप्रोदशाहेनद्वादशाहेनभूमिपः वैश्यः
पंचदशाहेनशूद्रोमासेनशुध्यति ४ एकाहाच्छुध्यतेविप्रोयोग्निवेदसमन्वितः त्र्यहात्केवलवेदस्तुद्विहीनोदशभिर्दिनैः
५ जन्मकर्मपरिभ्रष्टः संध्योपासनवर्जितः नामधारकविप्रस्तुदशाहसूतकीभवेत् ६ अजागावोमहिष्यश्चब्राह्मणीन
वसूतका दशरात्रेणसंशुध्येत्भूमिस्थंचनवोदकं ७ एकपिंडास्तुदायादाःपृथग्दारनिकेतनाः जन्मन्यपिविपत्तौचते
षांतत्सूतकंभवेत् ८ तावत्तत्सूतकंगोत्रेचतुर्थपुरुषेणतु दायाद्विच्छेदमाप्नोतिपंचमोवात्मवंशजः ९ चतुर्थेदशरा

त्रंस्यात्षण्णिशाः पुंसिपंचमे षष्ठेचतुरहाच्छुद्धिः सप्तमेतुदिनत्रयात् १० भृग्वग्निमरणेचैवदेशांतरमृतेतथा बालेमृतेचसन्य
स्तेसद्यःशौचंविधीयते ११ देशांतरमृतःकश्चित्सगोत्रःश्रूयतेयदि नत्रिरात्रमहोरात्रंसद्यःस्नात्वाशुचिर्भवेत् १२ देशांतरग
तोविप्रःप्रयासात्कालकारितात् देहनाशमनुप्राप्तस्तिथिर्नज्ञायतेयदि १३ कृष्णाष्टमीत्वमावास्याकृष्णाचैकादशीचया
उदकंपिंडदानंचतत्रश्राद्धंचकारयेत् १४ अजातदंतायेबालायेचगर्भाद्विनिःसृताः नतेषामग्निसंस्कारोनाशौचंनोद
कक्रिया १५ यदिगर्भोविपद्येतस्रवतेवापियोषितः यावन्मासंस्थितोगर्भोदिनंतावत्तुसूतकम् १६ आचतुर्थात्भवेत्स्रा
वःपातःपंचमषष्ठयोः अतऊर्ध्वंप्रसूतिःस्याद्दशाहंसूतकंभवेत् १७ दंतजातेनुजातेचकृतचूडेचसंस्थिते अग्निसंस्कार
णंतेषांत्रिरात्रमशुचिर्भवेत् १८ अदंताज्जन्मतःसद्यआचूडान्नैशिकीस्मृता त्रिरात्रमाव्रतादेशाद्दशरात्रमतःपरम् १९
ब्रह्मचारिगृहेयेषांहूयतेचहुताशनः संपर्कंचेन्नकुर्वंतिनृतेषांसूतकंभवेत् २० संपर्काद्दुष्यतेविप्रोजननेमरणेतथा
संपर्काच्चनिवृत्तस्यनप्रेतंनैवसूतकं २१ शिल्पिनःकारुकावैद्यादासीदासाश्चनापिताः राजानःश्रोत्रियाश्चैवसद्यः
शौचाःप्रकीर्तिताः २२ सव्रतोमंत्रपूतश्चआहिताग्निश्चयोद्विजः राज्ञश्चसूतकंनास्तियस्यचेच्छतिपार्थिवः २३
उद्यतोनिधनेदानेआर्तोविप्रोनिमंत्रितः तदेवऋषिभिर्दृष्टंयथाकालेनशुद्ध्यति २४ प्रसवेगृहमेधीतुनकुर्यात्संकरं

यदि दशाहाच्छुध्यतेमातात्ववगाह्यपिताशुचिः २५ सर्वेषांशावमाशौचंमातापित्रोस्तुसूतकं सूतकंमातुरेवस्यादुपस्पृश्यपिताशुचिः २६ यदिपत्न्यांप्रसूतायांसंपर्कंकुरुतेद्विजः सूतकंतुभवेत्तस्ययदिविप्रःषडंगवित् २७ संपर्काज्जायतेदोषोनान्योदोषास्तिवैद्विजे तस्मात्सर्वप्रयत्नेनसंपर्कंवर्जयेद्बुधः २८ विवाहोत्सवयज्ञेषुत्वंतरामृतसूतके पूर्वसंकल्पितंद्रव्यंदीयमानंनदुष्यति २९ अंतरातुदशाहस्यपुनर्मरणजन्मनी तावत्स्यादशुचिर्विप्रोयावत्तत्स्यादनिर्गतं ३० ब्राह्मणार्थेविपन्नानांबंदीगोग्रहणेतथा आहवेषुविपन्नानामेकरात्रमशौचकं ३१ द्वाविमौपुरुषौलोकेसूर्यमंडलभेदिनौ परिव्राड्योगयुक्तश्चरणेचाभिमुखोहतः ३२ यत्रयत्रहतःशूरःशत्रुभिःपरिवेष्टितः अक्षयांल्लभतेलोकान्यदिक्लीबंनभाषते ३३ संन्यस्तंब्राह्मणंदृष्ट्वास्थानाच्चलतिभास्करः एषमेमंडलंभित्वापरंस्थानंप्रयास्यति ३४ यस्तुभग्नेषुसैन्येषुविद्रवत्सुसमंततः परित्रातायदागच्छेत्सचक्रतुफलंलभेत् ३५ यस्यछेदक्षतंगात्रंशरमुद्गरयष्टिभिः देवकन्यास्तुतंवीरंहरंतिरमयंतिच ३६ देवांगनासहस्राणिशूरमायोधनेहतं त्वरमाणाःप्रधावंतिममभर्तामंमेतिच ३७ यंयज्ञसंघैस्तपसाचविप्राःस्वर्गैषिणोवात्रयथैवयांति क्षणेनयात्येवहितत्रवीराःप्राणान्सुयुद्धेनपरित्यजंति ३८ जितेनलभ्यतेलक्ष्मीर्मृतेनापिवरांगनाः क्षणध्वंसिनिकायेस्मिन्काचिंतामरणेरणे ३९ ललाटदेशेरुधिरंश्रवच्चयस्याहवेतुप्रविशेतवक्त्रं तत्सोमपानेनकिलास्यतुल्यंसंग्रामयज्ञेविधिवच्चदृष्टं ४०

अनाथंब्राह्मणंप्रेतंयेवहंतिद्विजातयः पदेपदेयज्ञफलमानुपूर्व्याल्लभंतिते ४१ नतेषामशुभंकिंचित्पापंवाशुभकर्मणां जला
वगाहनात्तेषांसद्यः शौचंविधीयते ४२ असगोत्रमबंधुंचप्रेतीभूतंद्विजोत्तमं वहित्वाचदहित्वाचप्राणायामेनशुद्ध्यति ४३ अ
नुगम्येच्छयाप्रेतंज्ञातिमज्ञातिमेववा स्नात्वासचैलस्पृष्ट्वाग्निंघृतंप्राश्यविशुद्ध्यति ४४ क्षत्रियंमृतमज्ञानाद्ब्राह्मणोयोनुगच्छ
ति एकाहमशुचिर्भूत्वापंचगव्येनशुद्ध्यति ४५ शवंचवैश्यमज्ञानाद्ब्राह्मणोह्यनुगच्छति कृत्वाशौचंद्विरात्रंचप्राणायामान्षडा
चरेत् ४६ प्रेतीभूतंतुयःशूद्रंब्राह्मणोज्ञानदुर्बलः अनुगच्छेन्नीयमानंत्रिरात्रमशुचिर्भवेत् ४७ त्रिरात्रेतुततःपूर्णेनदींगत्वास
मुद्रगां प्राणायामशतंकृत्वाघृतंप्राश्यविशुद्ध्यति ४८ विनिर्वर्त्ययदाशूद्रा उदकांतमुपस्थिताः द्विजैस्तदानुगंतव्या एषधर्मःस
नातनः ४९ तस्माद्द्विजोमृतंशूद्रंनस्पृशेन्नचदाहयेत् दृष्टेसूर्यावलोकेनशुद्धिरेषापुरातनी ५० इतिपाराशरीयेधर्मशास्त्रे
तृतीयोध्यायः ३ अतिमानादतिक्रोधात्स्नेहाद्वायदिवाभयात् उद्बध्नीयात्स्त्रीपुमान्वागतिरेषाविधीयते १ पूयशो
णितसंपूर्णेत्वंधेतमसिमज्जति षष्टिवर्षसहस्राणिनरकंप्रतिपद्यते २ नाशौचंनोदकंनाग्निंनाश्रुपातंचकारयेत् वोढा
रोग्निप्रदातारः पाशच्छेदकरास्तथा ३ तप्तकृच्छ्रेणशुद्ध्यंतीत्येवमाहप्रजापतिः गोभिर्हतंतथोद्बद्धं ब्राह्मणेनतुघातितं
४ संस्पृशंतितुयेविप्रावोढारश्चाग्निदाश्चये अन्येयेचानुगंतारः पाशच्छेदकराश्चये ५ तप्तकृच्छ्रेणशुद्धास्तेकुर्युर्ब्राम्हणभो

जनं अनडुत्सहितांगांचदद्याद्विप्रायदक्षिणां ६ त्र्यहमुष्णंपिबेद्वारित्र्यहमुष्णंपयःपिबेत् त्र्यहमुष्णंपिबेत्सर्पिर्वायुभक्षोदि
नत्रयं ७ षट्पलंतुपिबेदंभस्त्रिपलंतुपयःपिबेत् पलमेकंपिबेत्सर्पिस्तप्तकृच्छ्रंविधीयते ८ योवैसमाचरेद्विप्रःपतितादि
ष्वकामतः पंचाहंवादशाहंवाद्वादशाहमथापिवा ९ मासार्द्धंमासमेकंवामासद्वयमथापिवा अष्टार्द्धमब्दमेकंवाभवेदूर्ध्वंहि
तत्समः १० त्रिरात्रंप्रथमेपक्षेद्वितीयेकृच्छ्रमाचरेत् तृतीयेचैवपक्षेतुकृच्छ्रंसांतपनंचरेत् ११ चतुर्थेदशरात्रंस्यात्पराकः
पंचमेमतः कुर्याच्चांद्रायणंषष्ठेसप्तमेत्वैंदवद्वयं १२ शुद्ध्यर्थंसप्तमेचैवषण्मासात्कृच्छ्रमाचरेत् पक्षसंख्याप्रमाणेनसु
वर्णान्यपिदक्षिणा १३ ऋतुस्नातातुयानारीभर्तारंनोपसर्पति सामृतानरकंयातिविधवाचपुनःपुनः १४ ऋतुस्नातां
तुयोभार्यांसन्निधौनोपगच्छति घोरायांभ्रूणहत्यायांयुज्यतेनात्रसंशयः १५ दरिद्रंव्याधितंधूर्तंभर्तारंयावमन्यते साशु
नीजायतेमृत्वासूकरीचपुनःपुनः १६ पत्यौजीवतियानारीउपोष्यव्रतमाचरेत् आयुष्यंहरतेभर्तुःसानारीनरकंव्रजेत् १७
अपृष्ट्वाचैवभर्तारंयानारीकुरुतेव्रतं सर्वंतद्राक्षसान्गच्छेदित्येवंमनुरब्रवीत् १८ बांधवानांसजातीनांदुर्वृत्तंकुरुतेतुया
गर्भपातंचयाकुर्यान्नतांसंभाषयेत्क्वचित् १९ यत्पापंब्रह्महत्यायांद्विगुणंगर्भपातने प्रायश्चित्तंनतस्यास्तितस्यास्त्यागो
विधीयते २० नकार्यमावसथ्येननाग्निहोत्रेणवापुनः सभवेत्कर्मचांडालोयस्तुधर्मपराङ्मुखः २१ ओघवाताहृतंबीजं

यस्यक्षेत्रेप्ररोहति सक्षेत्रीलभतेबीजंनबीजीभागमर्हति २२ तद्वत्परस्त्रियः पुत्रौद्वौसुतौकुंडगोलकौ पत्यौजीवतिकुंडस्तुमृ
तेभर्तरिगोलकः २३ औरसः क्षेत्रजश्चैवदत्तः कृत्रिमकः सुतः दद्यान्मातापितावापिसपुत्रोदत्तकोभवेत् २४ परिवित्तिः परीवे
त्ताययाचपरिविद्यते सर्वेतेनरकंयांतिदातृयाजकपंचमाः २५ द्वौकृच्छ्रौपरिवित्तेस्तुकन्यायाः कृच्छ्रएवच कृच्छ्रातिकृ
च्छ्रौदातुस्तुहोताचांद्रायणंचरेत् २६ कुब्जवामनषंढेषुगद्गदेषुजडेषुच जात्यंधेबधिरेमूकेनदोषः परिविंदतः २७ पितृव्य
पुत्रः सापत्नः परनारीसुतस्तथा दाराग्निहोत्रसंयोगेनदोषः परिवेदने २८ ज्येष्ठोभ्रातायदातिष्ठेदाधानंनैवकारयेत् अ
नुज्ञातस्तुकुर्वीत शंखस्यवचनंयथा २९ नष्टेमृतेप्रव्रजितेक्लीबेचपतितेपतौ पंचस्वापत्सुनारीणांपतिरन्योविधीयते ३०
मृतेभर्त्तरियानारीब्रह्मचर्यव्रतेस्थिता सामृतालभतेस्वर्गंयथातेब्रह्मचारिणः ३१ तिस्रः कोट्योर्धकोटीचयानिलोमानिमा
नवे तावत्कालंवसेत्स्वर्गेभर्त्तारंयाऽनुगच्छति ३२ व्यालग्राहीयथाव्यालंबलादुद्धरतेबिलात् एवंस्त्रीपतिमुद्धृत्यतेने
वसहमोदते ३३ इतिपाराशरेध० चतुर्थोऽध्यायः ४ वृकश्वानशृगालाद्दिदष्टोयस्तुद्विजोत्तमः स्नात्वाजपेत्स
गायत्रींपवित्रांवेदमातरं १ गवांशृंगोदकस्नानान्महानद्योस्तुसंगमे समुद्रदर्शनाद्वापिशुनादष्टः शुचिर्भवेत् २ वेदविद्या
व्रतस्नातः शुनादष्टोद्विजोयदि सहिरण्योदकेस्नात्वाघृतंप्राश्यविशुध्यति ३ सव्रतस्तुशुनादष्टोयस्त्रिरात्रमुपावसेत्

घृतंकुशोदकंपीत्वाव्रतशेषंसमापयेत् ४ अव्रतःसुव्रतोवापिशुनादष्टोभवेद्द्विजः प्रणिपत्यभवेत्पूतो विप्रैश्चक्षुनि
रीक्षितः ५ शुनाघ्राताऽवलीढस्यनखैर्विलिखितस्यच अद्भिःप्रक्षालनंप्रोक्तमग्निनाचोपचूलनं ६ ब्राह्मणीतुशुनादष्टा
जंबुकेनवृकेणवा उदितंग्रहनक्षत्रंदृष्ट्वासद्यःशुचिर्भवेत् ७ कृष्णपक्षेयदासोमोनदृश्येतकदाचन यांदिशंव्रजते
सोमस्तांदिशंचाऽवलोकयेत् ८ असद्ब्राह्मणकेग्रामेशुनादष्टोद्विजोत्तमः वृषंप्रदक्षिणीकृत्यसद्यःस्नात्वाशुचि
र्भवेत् ९ चंडालेनश्वपाकेनगोभिर्विप्रैर्हतोयदि आहिताग्निर्मृतोविप्रोविषेणात्महतोयदि १० दहेत्तंब्राह्मणंविप्रोलो
काग्नौमंत्रवर्जितं स्पृष्ट्वाचोत्वाचदग्ध्वाचसपिंडेषुचसर्वदा ११ प्राजापत्यंचरेत्पश्चाद्विप्राणामनुशासनात् दग्ध्वास्थी
निपुनर्गृह्यक्षीरैःप्रक्षालयेद्द्विजः १२ स्वेनाऽग्निनास्वमंत्रेणपृथगेतत्पुनर्दहेत् आहिताग्निर्द्विजःकश्चित्प्रवसन्कालचो
दितः १३ देहनाशमनुप्राप्तस्तस्याऽग्निर्वसतेगृहे प्रेताग्निहोत्रसंस्कारःश्रूयतांमुनिपुंगवाः १४ कृष्णाजिनंसमास्तीर्य
कुशैस्तुपुरुषाकृतिं षट्शतानिशतंचैवपलाशानांचवृंततः १५ चत्वारिंशाच्छिरेदद्याच्छतंकंठेतुविन्यसेत् बाहुभ्यांद
शकंदद्यादंगुलीषुदशैवतु १६ शतंतुजघनेदद्याद्विशतंतूदरेतथा दद्यादष्टौवृषणयोःपंचमेढ्रेतुविन्यसेत् १७ एकविं
शतिमूरुभ्यांद्विशतंजानुजंघयोः पादांगुष्ठेषुदद्यात्षट् यज्ञपात्रंततोन्यसेत् १८ शम्यांशिश्नेविनिक्षिप्यअरणींमुष्कयो

रपि जूहूंचदक्षिणेहस्तेवामेतूपभृतंन्यसेत् १९ पृष्ठेतूदूखलंदद्यात्पृष्ठेचमुशलंन्यसेत् उरसिक्षिप्यदृषदंतंडुलाज्यतिलान्मु
खे २० श्रोत्रेचप्रोक्षणींदद्यादाज्यस्थालींचचक्षुषोः कर्णनेत्रेमुखेघ्राणेहिरण्यशकलंन्यसेत् २१ अग्निहोत्रोपकरणमशे
षंतत्रविन्यसेत् असौस्वर्गायलोकायस्वाहेत्येकाहुतिंसकृत् २२ दद्यात्पुत्रोथवाभ्राताप्यन्योवापिचबांधवः यथादहन
संस्कारस्तथाकार्योविचक्षणैः २३ ईदृशंतुविधिंकुर्याद्ब्रह्मलोकगतिःस्मृता दहंतियेद्विजास्तंतुतेयांतिपरमांगतिं २४ अ
न्यथाकुर्वतेकर्मत्वात्मबुद्ध्याप्रचोदिताः भवंत्यल्पायुषस्तेवैपतंतिनरकेशुचौ २५ इतिपाराशरीयेधर्म० पंचमोऽध्या
यः ५ अतःपरंप्रवक्ष्यामिप्राणिहत्यासुनिष्कृतिं पराशरेणपूर्वोक्तांमन्वर्थेपिचविस्तृतां १ क्रौंचसारसहंसांश्चच
क्रवाकंचकुक्कुटं जालपादंचशरभंहत्वाऽहोरात्रतःशुचिः २ बलाकाटिट्टिभौवापिशुकपारावतावऽपि अटीनबकघा
तीचशुध्यतेनक्तभोजनात् ३ वृककाककपोतानांसारीतित्तिरघातकः अंतर्जलउभेसंध्येप्राणायामेनशुध्यति ४ गृ
ध्रश्येनशशादीनामुलूकस्यचघातकः अपक्वाशीदिनंतिष्ठेत्त्रिकालंमारुताशनः ५ वल्गुलीटिट्टिभानांचकोकिलाखंजरी
टके लाविकारक्तपक्षेषुशुध्यतेनक्तभोजनात् ६ कारंडवचकोराणांपिंगलाकुररस्यच भारद्वाजादिकंहत्वाशिवंसंपूज्य
शुध्यति ७ भेरुंडचाषभासांश्चपारावतकपिंजलौ पक्षिणांचैवसर्वेषामहोरात्रमभोजनं ८ हत्वामूषकमार्जारसर्प्यो

पाराश. ७०

ऽजगरडुंडुभान् कृसरंभोजयेद्विप्रान्लोहदंडंचदक्षिणां ९ शिशुमारंतथागोधांहत्वाकूर्मंचशल्लकं वृंताकफलभक्षीवाप्य
होरात्रेणशुध्यति १० वृकजंबुकऋक्षाणांतरक्षूणांचघातकः तिलप्रस्थंद्विजेदद्याद्वायुभक्षोदिनत्रयम् ११ गजस्यचतुरंग
स्यमहिषोष्ट्रनिपातने प्रायश्चित्तमहोरात्रंत्रिसंध्यमवगाहनं १२ कुरंगवानरसिंहंचित्रव्याघ्रंचघातयन् शुध्यतेसत्रिरात्रे
णविप्राणांतर्पणेनच १३ मृगरोहिद्वराहाणामवेर्बस्तस्यघातकः अफालकृष्टमश्नीयादहोरात्रमुपोष्यसः १४ एवंचतु
ष्पदानांचसर्वेषांवनचारिणां अहोरात्रोषितस्तिष्ठेज्जपन्वैजातवेदसं १५ शिल्पिनंकारुकंशूद्रंस्त्रियंवायस्तुघातयेत्
प्राजापत्यद्वयंकृत्वावृषैकादशदक्षिणा १६ वैश्यंवाक्षत्रियंवापिनिर्दोषंयोऽभिघातयेत् सोऽतिकृच्छ्रद्वयंकुर्याद्गोविंश
द्दक्षिणांददेत् १७ वैश्यंशूद्रंक्रियासक्तंविकर्मस्थंद्विजोत्तमं हत्वाचांद्रायणंतस्यत्रिंशद्गाश्चैवदक्षिणा १८ चंडालंह
तवान्कश्चिद्ब्राह्मणोयदिकंचन प्राजापत्यंचरेत्कृच्छ्रंगोद्वयंदक्षिणांददेत् १९ क्षत्रियेणापिवैश्येनशूद्रेणैवेतरेणच
चांडालस्यवधेप्राप्तेकृच्छ्रार्द्धेनविशुध्यति २० चोरःश्वपाकश्चांडालोविप्रेणाभिहतोयदि अहोरात्रोषितःस्नात्वापंच
गव्येनशुध्यति २१ श्वपाकंचापिचांडालंविप्रःसंभाषतेयदि द्विजसंभाषणंकुर्यात्सावित्रींचसकृज्जपेत् २२ चांडा
लैःसहसुप्तंतुत्रिरात्रमुपवासयेत् चांडालैकपथंगत्वागायत्रीस्मरणाच्छुचिः २३ चांडालदर्शनेसद्य आदित्यमवलोक

स्मृति. ११

७०

येव चंडालस्पर्शने चैव सचैलं स्नानमाचरेत् २४ चांडालखातवापीषु पीत्वा सलिलमग्रतः अज्ञानाच्चैकनक्तेन त्वहोरात्रेण शुध्यति
२५ चांडालभांडसंस्पृष्टा पीत्वा कूपगतं जलं गोमूत्रयावकाहारस्त्रिरात्राच्छुद्धिमाप्नुयात् २६ चांडालघटसंस्थं तु यत्तोयं पिबते
द्विजः तत्क्षणात्क्षिपते यस्तु प्राजापत्यं समाचरेत् २७ यदि न क्षिपते तोयं शरीरे यस्य जीर्यति प्राजापत्यं न दातव्यं कृच्छ्रं सांतपनं
चरेत् २८ चरेत्सांतपनं विप्रः प्राजापत्यमनंतरः तदर्धं तु चरेद्वैश्यः पादं शूद्रस्य दापयेत् २९ भांडस्थमंत्यजानां तु जलं दधिप
यः पिबेत् ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः शूद्रश्चैव प्रमादतः ३० ब्रह्मकूर्चोपवासेन द्विजातीनां तु निष्कृतिः शूद्रस्य चोपवासेन तथा दा
नेन शक्तितः ३१ भुंक्तेऽज्ञानाद्द्विजश्रेष्ठः चांडालान्नं कथंचन गोमूत्रयावकाहारो दशरात्रेण शुध्यति ३२ एकैकं ग्रासमश्नीया
द्गोमूत्रे यावकस्य च दशाहं नियमस्थस्य व्रतं तु तु विनिर्दिशेत् ३३ अविज्ञातस्तु चांडालो यत्र वेश्मनि तिष्ठति विज्ञाते उपसंन्यस्य
द्विजाः कुर्युरनुग्रहं ३४ मुनिवक्रोद्गतान्धर्मान्गायंतो वेदपारगाः पतंतमुद्धरेयुस्तं धर्मज्ञाः पापसंकरात् ३५ दध्ना च सर्पिषा चै
व क्षीरगोमूत्रयावकं भुंजीत सह भृत्यैश्च त्रिसंध्यमवगाहनं ३६ त्र्यहं भुंजीत दध्ना च त्र्यहं भुंजीत सर्पिषा त्र्यहं क्षीरेण भुंजीत
एकैकेन दिनत्रयं ३७ भावदुष्टं न भुंजीत नोच्छिष्टं कृमिदूषितं दधिक्षीरस्य त्रिपलं पलमेकं घृतस्य तु ३८ भस्मना तु भवेच्छु
द्धिरुभयोः कांस्यताम्रयोः जलशौचेन वस्त्राणां परित्यागेन मृन्मयम् कुसुंभगुडकार्पासलवणं तैलसर्पिषी द्वारे कृत्वा तु धा

न्यानिदद्याद्वेश्मनिपावकं ४० एवंशुद्धस्ततःपश्चात्कुर्याद्ब्राह्मणतर्पणं त्रिंशतंगावृषंचैकंदद्याद्विप्रेषुदक्षिणां ४१ पुनर्लेपन
खातेनहोमजाप्येनशुद्ध्यति आधारेणचविप्राणांभूमिदोषोनविद्यते ४२ चांडालैःसहसंपर्कंमासंमासार्द्धमेववा गोमूत्रयाव
काहारोमासार्द्धेनविशुद्ध्यति ४३ रजकीचर्मकारीचलुब्धकीवेणुजीविनी चातुर्वर्ण्यस्यतुगृहेत्वविज्ञातानुतिष्ठति ४४ ज्ञात्वा
तुनिष्कृतिंकुर्यात्पूर्वोक्तस्यार्द्धमेवतु गृहदाहंनकुर्वीतशेषंसर्वंचकारयेत् ४५ गृहस्याभ्यंतरंगच्छेच्चांडालोयदिकस्यचि
त् तस्मागाराद्विनिःसार्यमृद्भांडंतुविसर्जयेत् ४६ रसपूर्णंतुमृद्भांडंनत्यजेत्तुकदाचन गोमयेनतुसंमिश्रैर्जलैःप्रोक्षेद्गृहंत
था ४७ ब्राह्मणस्यव्रणद्वारेपूयशोणितसंभवे कृमिरुत्पद्यतेयस्यप्रायश्चित्तंकथंभवेत् ४८ गवांमूत्रपुरीषेणदधिक्षीरेण
सर्पिषा त्र्यहंस्नात्वाचपीत्वाचकृमिदष्टःशुचिर्भवेत् ४९ क्षत्रियोपिसुवर्णस्यपंचमाषान्प्रदायतु गोदक्षिणांतुवैश्यस्याप्यु
पवासंविनिर्दिशेत् ५० शूद्राणांनोपवासःस्यात्शूद्रोदानेनशुद्ध्यति अच्छिद्रमितियद्वाक्यंवदंतिक्षितिदेवताः ५१ प्र
णम्यशिरसाग्राह्यमग्निष्टोमफलंहितत् जपच्छिद्रंतपश्छिद्रंयच्छिद्रंयज्ञकर्मणि ५२ सर्वंभवतिनिश्छिद्रंब्राह्मणैरुपपादि
तं व्याधिव्यसनिनिश्रांतेदुर्भिक्षेडामरेतथा ५३ उपवासोव्रतंहोमोद्विजसंपादितानिवा अथवाब्राह्मणास्तुष्टाःसर्वंकु
र्वंत्यनुग्रहम् ५४ सर्वान्कामानवाप्नोतिद्विजसंपादितैरिह दुर्बलेनुग्रहःप्रोक्तस्तथावैबालवृद्धयोः ५५ ततोऽन्यथाभवे

द्दोषस्तस्मान्नानुग्रहः स्मृतः स्नेहाद्वायदिवालोभाद्भयादऽज्ञानतोऽपिवा ५६ कुर्वंत्यनुग्रहंयेतुतत्पापंतेषुगच्छति. शरीर-
स्याऽत्ययेप्राप्तेवदंतिनियमंतुये ५७ महत्कार्योपरोधेननास्वस्थस्यकदाचन स्वस्थस्यमूढाःकुर्वंतिवदंतिनियमंतुये ५८
तेतस्यविघ्नकर्तारः पतंतिनरकेऽशुचौ स्वयमेवव्रतंकृत्वाब्राह्मणंयोऽवमन्यते ५९ वृथातस्योपवासःस्यान्नसपुण्येनयुज्य
ते सएवनियमोग्राह्योयमेकोपिवदेद्द्विजः ६० कुर्याद्वाक्यंद्विजानांतुअन्यथाभ्रूणहाभवेत् ब्राह्मणाजंगमंतीर्थंतीर्थभू
ताहिसाधवः ६१ तेषांवाक्योदकेनैवशुद्ध्यंतिमलिनाजनाः ब्राह्मणायानिभाषंतेमन्यंतेतानिदेवताः ६२ सर्वदेवमयोविप्रो
नतद्वचनमन्यथा उपवासोव्रतंचैवस्नानंतीर्थंजपस्तपः ६३ विप्रैःसंपादितंयस्यसंपूर्णंतस्यतत्फलम् अन्नाद्येकीटसंयु
क्तेमक्षिकाकेशदूषिते. ६४ तदंतरास्पृशेच्चापःतदन्नंभस्मनास्पृशेत् भुंजानश्चैवयोविप्रोपादंहस्तेनसंस्पृशेत् ६५ स्वमु
च्छिष्टमसौभुंक्तेयोभुंक्तेभुक्तभाजने पादुकास्थोनभुंजीतपर्यंकस्थःस्थितोपिवा ६६ श्वानचांडालदृष्टेचैवभोजनंपरिवर्जये
त् यदन्नंप्रतिषिद्धंस्याद्दन्नशुद्धिस्तथैवच ६७ यथापराशरेणोक्तंतथैवाहंवदामिवः शृतंद्रोणाढकस्यान्नंकाकश्वानोपघा
तितं ६८ केनेदंशुध्यतेचेतिब्राह्मणेभ्योनिवेदयेत् काकश्वानावलीढंतुद्रोणान्नंनपरित्यजेत् ६९ वेदवेदांगविद्विप्रैर्धर्म
शास्त्रानुपालकैः प्रस्थाद्द्वात्रिंशतिर्द्रोणःस्मृतोद्विप्रस्थआढकः ७० ततोद्रोणाऽढकस्यान्नंश्रुतिस्मृतिविदोविदुः काकश्वा

नावलीढंतुगवाघ्रातंखरेणवा ७१ स्वल्पमन्नंत्यजेद्विप्रः शुद्धिर्द्रोणाढकेभवेत् अन्नस्योद्धृत्यतन्मात्रंयच्चलालाहतंभवेत्
७२ सुवर्णोदकमभ्युक्ष्यहुताशेनैवतापयेत् हुताशनेनसंस्पृष्टंसुवर्णसलिलेनच ७३ विप्राणांब्रह्मघोषेणभोज्यंभवतितत्
क्षणात् स्नेहोवागोरसोवापितत्रशुद्धिःकथंभवेत् ७४ अल्पंपरित्यजेत्तत्रस्नेहस्योत्पवनेनच अनलज्वालयाशुद्धिर्गोर
सस्यविधीयते ७५ इतिपाराशरीयेधर्मशास्त्रेषष्ठोऽध्यायः ६ अथातोद्रव्यशुद्धिस्तुपराशरवचोयथा दारवा
णांतुपात्राणांतक्षणाच्छुद्धिरिष्यते १ मार्जनाद्यज्ञपात्राणांपाणिनायज्ञकर्मणि चमसानांग्रहाणांचशुद्धिःप्रक्षाल
नेनच २ चरूणांस्रुक्स्रुवाणांचशुद्धिरुष्णेनवारिणा भस्मनाशुध्यतेकांस्यंताम्रमम्लेनशुध्यति ३ रजसाशुध्यते
नारीविकलंयानगच्छति नदीवेगेनशुध्यतलेपोयदिनदृश्यते ४ वापीकूपतडागेषुदूषितेषुकथंचन उद्धृत्यवैकुंभशत
तंपंचगव्येनशुध्यति ५ अष्टवर्षाभवेद्गौरीनववर्षातुरोहिणी दशवर्षाभवेत्कन्याअतऊर्ध्वंरजस्वला ६ प्राप्तेतुद्वादशेव
र्षेयःकन्यांनप्रयच्छति मासिमासिरजस्तस्याःपिबंतिपितरोनिशं ७ माताचैवपिताचैवज्येष्ठोभ्रातातथैवच त्रयस्ते
नरकंयांतिदृष्ट्वाकन्यांरजस्वलां ८ यस्तांसमुद्वहेत्कन्यांब्राह्मणोमदमोहितः असंभाष्योह्यपांक्तेयःसविप्रोवृषली
पतिः ९ यःकरोत्येकरात्रेणवृषलीसेवनंद्विजः सभैक्ष्यभुग्जपन्नित्यंत्रिभिर्वर्षैर्विशुध्यति १० अस्तंगतेयदासूर्येचांडालं

पतितंस्त्रियः सूतिकांस्पृशतेचैवकथंशुद्धिर्विधीयते ११ जातवेदंसकवर्णंचसोममार्गंविलोक्यच ब्राह्मणानुमतश्चैवस्नानंकृत्वा
विशुध्यति १२ स्पृष्ट्वारजस्वलान्योन्यंब्राह्मणीब्राह्मणींतथा तावत्तिष्ठेन्निराहारात्रिरात्रेणैवशुध्यति १३ स्पृष्ट्वारजस्वलान्योन्यं
ब्राह्मणीक्षत्रियांतथा अर्द्धकृच्छ्रंचरेत्पूर्वापादमेकंत्वऽनंतरा १४ स्पृष्ट्वारजस्वलान्योन्यंब्राह्मणीवैश्यजांतथा पादहीनंचरेत्पू
र्वापादमेकमनंतरा ।१५ स्पृष्ट्वारजस्वलान्योन्यंब्राह्मणीशूद्रजांतथा कृच्छ्रेणशुध्यतेपूर्वाशूद्रादानेनशुध्यति १६ स्नातारज
स्वलायातुचतुर्थेहनिशुध्यति कुर्याद्रजोनिवृत्तौतुदेवपित्र्यादिकर्मच १७ रोगेणयद्रजःस्त्रीणामन्वहंतुप्रवर्त्तते नाऽशुचिःसा
ततस्तेनतस्याद्वैकारिकंमलं १८ साध्वाचारानतावत्स्याद्रजोयावत्प्रवर्त्तते रजोनिवृत्तौगम्यास्त्रीगृहकर्मणिचैवहि १९ प्र
थमेहनिचांडालीद्वितीयेब्रह्मघातिनी तृतीयेरजकीप्रोक्ताचतुर्थेहनिशुध्यति २० आतुरेस्नानउत्पन्नेदशकृत्वोह्यनातुरः स्ना
त्वास्नात्वास्पृशेदेनंततःशुध्येत्सआतुरः २१ उच्छिष्टोच्छिष्टसंस्पृष्टःशुनाशूद्रेणवापुनः उपोष्यरजनीमेकांपंचगव्येनशुध्य
ति २२ अनुच्छिष्टेनशूद्रेणस्पर्शेस्नानंविधीयते तेनोच्छिष्टेनसंस्पृष्टःप्राजापत्यंसमाचरेत् २३ भस्मनाशुध्यतेकांस्यंसुर
यायन्नलिप्यते सुरामात्रेणसंस्पृष्टंशुध्यतेऽग्न्युपलेखनैः २४ गवाघ्रातानिकांस्यानिश्वकाकोपहतानिच शुध्यंतिदशभिः
क्षारैःशूद्रोच्छिष्टानियानिच २५ गंडूषपादशौचंचकृत्वावैकांस्यभाजने षण्मासान्भुविनिक्षिप्यउद्धृत्यपुनराहरेत् २६ आ

यसेष्वायसानांचसीसस्याग्नौविशोधनं दंतमस्थितथाशृंगंरौप्यंसौवर्णभाजनं २७ मणिपात्राणिशंखश्चेत्येतान्प्रक्षालये
ज्जलैः पाषाणेतुपुनर्घर्षएषाशुद्धिरुदाहृता २८ मृन्मयेदहनाच्छुद्धिर्धान्यानांमार्जनादपि वेणुवल्कलचीराणांक्षौमकार्पासवा
ससा २९ और्णानेत्रपटानांचप्रोक्षणाच्छुद्धिरिष्यते मुंजोपस्करशूर्पाणांशणस्यफलचर्मणां ३० तृणकाष्ठस्यरज्जूनामुद
काभ्युक्षणंमतम् तूलिकाद्युपधानानिरक्तवस्त्रादिकानिच ३१ शोषयित्वार्कतापेनप्रोक्षणाच्छुद्धतामियुः मार्जारमक्षिका
कीटपतंगकृमिदर्दुराः ३२ मेध्यामेध्यंस्पृशंतोपिनोच्छिष्टंमनुरब्रवीत् महींस्पृष्ट्वागतंतोयंयच्चाप्यन्योन्यविप्रुषः ३३ भु
क्तोच्छिष्टंतथास्नेहंनोच्छिष्टंमनुरब्रवीत् तांबूलेक्षुफलान्येवभुक्तेस्नेहानुलेपने ३४ मधुपर्केचसोमेचनोच्छिष्टंधर्मतोविदुः रथ्या
कर्दमतोयानिनावःपंथास्तृणानिच ३५ मारुतार्केणशुध्यंतिपक्वेष्टकचितानिच अदुष्टासंततधारावातोद्धूताश्चरेणवः ३६ स्त्रि
योवृद्धाश्चबालाश्चनदुष्यंतिकदाचन क्षुतेनिष्ठीवनेचैवदंतोच्छिष्टेतथानृते ३७ पतितानांचसंभाषेदक्षिणंश्रवणंस्पृशेत् -
अग्निरापश्चवेदाश्चसोमसूर्यानिलास्तथा ३८ एतेसर्वेपिविप्राणांश्रोत्रेतिष्ठंतिदक्षिणे प्रभासादीनितीर्थानिगंगाद्याःसरितस्त
था ३९ विप्रस्यदक्षिणेकर्णेसान्निध्यंमनुरब्रवीत् देशभंगेप्रवासेवाव्याधिषुव्यसनेष्वपि ४० रक्षेदेवस्वदेहादिपश्चाद्धर्मंस
माचरेत् येनकेनचधर्मेणमृदुनादारुणेनवा ४१ उद्धरेद्दीनमात्मानंसमर्थोधर्ममाचरेत् आपत्कालेतुनिस्तीर्णेशौचाचारंन

चिंतयेत् ४२ शुद्धिंसमुद्धरेत्सश्चात्स्वस्थोधर्मंसमाचरेत् इतिपाराशरीये धर्मशास्त्रेसप्तमोऽध्यायः ७ गवांबंधनयो
क्त्रेषु भवेन्मृत्युरकामतः अकामकृतपापस्य प्रायश्चित्तंकथंभवेत् १ वेदवेदांगविदुषांधर्मशास्त्रंविजानतां स्वकर्मरत
विप्राणांस्वकंपापंनिवेदयेत् २ अतऊर्ध्वंप्रवक्ष्याम्युपस्थानस्यलक्षणं उपस्थितोहिन्यायेनव्रतादेशंसमर्हति ३ सद्योनिः
संशयेपापेनभुंजीतानुपस्थितः भुंजानोवर्द्धयेत्पापंपर्षद्यत्रनविद्यते ४ संशयेतुनभोक्तव्यंयावत्कार्यविनिश्चयः प्रमादस्तु
नकर्तव्योयथैवासंशयस्तथा ५ कृत्वापापंनगूहेतगुह्यमानंविवर्द्धते स्वल्पंवाथप्रभूतंवाधर्मविद्भ्योनिवेदयेत् ६
तेहिपापकृतांवैद्याहंतारश्चैवपाप्मनाम् व्याधितस्ययथावैद्याबुद्धिमंतोरुजापहाः ७ प्रायश्चित्तेसमुत्पन्ने ह्रीमान्सत्यप
रायणः मृदुरार्जवसंपन्नःशुद्धिंगच्छेतमानवः ८ सचेलंवाग्यतःस्नात्वाक्लिन्नवासाःसमाहितः क्षत्रियोवाथवैश्योवा
ततःपर्षदमाव्रजेत् ९ उपस्थायततःशीघ्रमार्तिमान्धरणींव्रजेत् गात्रैश्चशिरसाचैवनचकिंचिदुदाहरेत् १० सावित्र्या
श्चापिगायत्र्याःसंध्योपास्त्यग्निकार्ययोः अज्ञानात्कृषिकर्तारोब्राह्मणानामधारकाः ११ अव्रतानाममंत्राणांजातिमात्रो
पजीविनां सहस्रशःसमेतानांपरिषत्त्वंनविद्यते १२ यद्वदंतितमोमूढा मूर्खाधर्ममतद्विदः तत्पापंशतधाभूत्वातद्वक्तॄन
ऽधिगच्छति १३ अज्ञात्वाधर्मशास्त्राणिप्रायश्चित्तंददातियः प्रायश्चित्तीभवेत्पूतःकिल्बिषंपर्षदिव्रजेत् १४ चत्वारोवा

त्रयोवापियंब्रूयुर्वेदपारगाः सधर्मइतिविज्ञेयोनेतरैस्तुसहस्रशः १५ प्रमाणमार्गंमार्गंतोयेऽधर्मंप्रवदंतिवै तेषामुद्विजतेपा
पंसद्भूतगुणवादिनां १६ यथाश्मनिस्थितंतोयंमारुतार्केणशुध्यति एवंपरिषदादेशान्नाशयेत्तद्दुष्कृतं १७ नैवगच्छतिक
र्तारंनैवगच्छतिपर्षदं मारुतार्कादिसंयोगात्पापंनश्यतितोयवत् १८ चत्वारोवात्रयोवापिवेदवंतोग्निहोत्रिणः ब्राह्मणा
नांसमर्थायेपरिषत्साविधीयते १९ अनाहिताग्नयोयेन्येवेदवेदांगपारगाः पंचत्रयोवाधर्मज्ञाःपरिषत्साप्रकीर्तिता
१२० मुनीनामात्मविद्यानांद्विजानांयज्ञयाजिनां वेदव्रतेषुस्नातानामेकोपिपरिषद्भवेत् २१ पंचपूर्वंमयाप्रोक्तास्तेषांचा
संभवेत्त्रयः स्ववृत्तिपरितुष्टायेपरिषत्साप्रकीर्तिता २२ अतऊर्ध्वंतुयेविप्राःकेवलंनामधारकाः परिषत्त्वंनतेष्वस्तिसहस्र
गुणितेष्वपि २३ यथाकाष्ठमयोहस्तीयथाचर्ममयोमृगः ब्राह्मणास्त्वनधीयानस्त्रयस्तेनामधारकाः २४ ग्रामस्थानंयथाशू
न्यंयथाकूपस्तुनिर्जलः यथाहुतमनग्नौचअमंत्रोब्राह्मणस्तथा २५ यथाषंढोऽफलःस्त्रीषुयथागौरूषराफला यथाचाज्ञे
फलंदानंतथाविप्रोऽनृचोफलः २६ चित्रकर्मयथानेकैरंगैरुन्मील्यतेशनैः ब्राह्मण्यमपितद्वद्धिसंस्कारैर्मंत्रपूर्वकैः २७
प्रायश्चित्तंप्रयच्छंतियेद्विजानामधारकाः तेद्विजाःपापकर्माणःसमेतान्नरकंययुः २८ येपठंतिद्विजावेदंपंचयज्ञरताश्च
ये त्रैलोक्यंतारयंत्येवपंचेंद्रियरताअपि २९ संप्रणीतःश्मशानेषुदीप्तोग्निःसर्वभक्षकः तथाचवेदविद्विप्रःसर्वभक्षोऽ

पिदैवतं ३० अमेध्यानितुसर्वाणिप्रक्षिप्यंतेयथोदके तथैवकिल्बिषंसर्वंप्रक्षिपेच्चद्विजानले ३१ गायत्रीरहितोविप्रःशूद्रादप्यशुचि
र्भवेत् गायत्रीब्रह्मतत्वज्ञाःसंपूज्यंतेजनैर्द्विजाः ३२ दुःशीलोपिद्विजःपूज्योनतुशूद्रोजितेंद्रियः कःपरित्यज्यगांदुष्टांदुहेच्छील
वतींखरीं ३३ धर्मशास्त्ररथारूढावेदखड्गधराद्विजाः क्रीडार्थमपियद्ब्रूयुःसधर्मःपरमःस्मृतः ३४ चातुर्वेद्योविकल्पीचअंग
विद्धर्मपाठकः त्रयश्चाश्रमिणोमुख्याःपर्षदेषादशावरा ३५ राज्ञश्चानुमतेस्थित्वाप्रायश्चित्तंविनिर्दिशेत् स्वयमेवनकर्तव्यं
कर्तव्यास्वल्पनिष्कृतिः ३६ ब्राह्मणांस्तानतिक्रम्यराजाकर्तुंयदीच्छति तत्पापंशतधाभूत्वाराजानमनुगच्छति ३७ प्रायश्चित्तं
सदादद्याद्देवतायतनाग्रतः आत्मकृच्छ्रंततःकृत्वाजपेद्वैवेदमातरं ३८ सशिखंवपनंकृत्वात्रिसंध्यमवगाहनं गवांमध्येवसे
द्रात्रौदिवागाश्चाप्यनुव्रजेत् ३९ उष्णेवर्षतिशीतेवामारुतेवातिवाभृशं नकुर्वीतात्मनस्त्राणंगोरकृत्वातुशक्तितः ४० आत्मनो
यदिवाऽन्येषांगृहेक्षेत्रेथवाखले भक्षयंतींनकथयेत्पिबंतंचैववत्सकं ४१ पिबंतीषुपिबेत्तोयंसंविशंतीषुसंविशेत् पतितांपं
कलग्नांवासर्वप्राणैःसमुद्धरेत् ४२ ब्राह्मणार्थेगवार्थेवायस्तुप्राणान्परित्यजेत् मुच्यतेब्रह्महत्यायागोप्तागोब्राह्मणस्यच ४३ गो
वधस्यानुरूपेणप्राजापत्यंविनिर्दिशेत् प्राजापत्यंततःकृच्छ्रंविभजेतचतुर्विधं ४४ एकाहमेकभक्ताशीएकाहंनक्तभोजनः अ
याचिताश्येकमहरेकाहंमारुताशनः ४५ दिनद्वयंचैकभक्तोद्विदिनंनक्तभोजनः दिनद्वयमयाचीस्याद्विदिनंमारुताऽशनः ४६

त्रिदिनंचैकभक्ताशीत्रिदिनंनक्तभोजनः दिनत्रयमयाचीस्यात्त्रिदिनंमारुताशनः ४७ चतुरहंत्वेकभक्ताशीचतुरहंनक्तभो
जनः चतुर्दिनमयाचीस्याच्चतुरहंमारुताशनः ४८ प्रायश्चित्तेततस्तीर्णेकुर्याद्ब्राह्मणभोजनं विप्राणांदक्षिणांदद्यात्पवित्रा
णिजपेद्द्विजः ४९ ब्राह्मणान्भोजयित्वातुगोघ्नःशुद्ध्येन्नसंशयः इतिपाराशरीयेध॰ अष्टमोऽध्यायः ८ गवांसंरक्षणा
र्थायनदुष्येद्रोधबंधयोः तद्वधंतुनतंविद्यात्कामात्कामकृतंतथा १ दंडादूर्ध्वंयदान्येनप्रहाराद्यदिपातयेत् प्रायश्चित्तंतदाप्रो
क्तंद्विगुणंगोवधेचरेत् २ रोधबंधनयोक्त्राणिघातश्चेतिचतुर्विधं एकपादंचरेद्रोधेद्वौपादौबंधनेचरेत् ३ योक्त्रेषुतुत्रिपादं
स्याच्चरेत्सर्वंनिपातने गोघाटेवागृहेवापिदुर्गेष्वप्यसमस्थले ४ नदीष्वथसमुद्रेषुत्वन्येषुचनदीमुखे दग्धदेशेमृतागावः
स्तंभनाद्रोधउच्यते ५ योक्त्रदामकरोरैश्चकंठाभरणभूषणैः गृहेचापिवनेवापिबद्धःस्याद्गौर्मृतायदि ६ तदेवबंधनंवि
द्यात्कामाकामकृतंचयत् हलेवाशकटेपंक्तौपृष्ठेवापीडितोनरैः ७ गोपतिर्मृत्युमाप्नोतियोक्त्राभवतितद्वधः मत्तःप्रमत्तउ
न्मत्तश्चेतनोवाऽप्यचेतनः ८ कामाकामकृतोक्रोधाद्दंडैर्हन्याद्यथोपलैः प्रहतावामृतावापितद्धिहेतुर्निपातने ९ अंगुष्ठमा
त्रस्थूलस्तुबाहुमात्रःप्रमाणतः आर्द्रस्तुसपलाशश्चदंडइत्यभिधीयते १० मूर्छितःपतितोवापिदंडेनाभिहतःसतु उत्थित
स्तुयदागच्छेत्पंचसप्तदशाथवा ११ ग्रासंवायदिगृह्णीयात्तोयंवापिपिबेद्यदि पूर्वव्याध्युपसृष्टश्चेत्प्रायश्चित्तंनविद्यते

१२ पिंडस्थेपादमेकंतुद्वौपादौगर्भसंमिते पादोनंव्रतमुद्दिष्टंहत्वागर्भमचेतनं १३ पादेंगरोमवपनंद्विपादेश्मश्रुणोपिच
त्रिपादेतुशिखावर्जंसशिखंतुनिपातने १४ पादेवस्त्रयुगंचैवद्विपादेकांस्यभाजनं त्रिपादेगोवृषंदद्याच्चतुर्थेगोद्वयंस्मृतं १५
निष्पन्नसर्वगात्रेषुदृश्यतेवासचेतनः अंगप्रत्यंगसंपूर्णोद्विगुणंगोव्रतंचरेत् १६ पाषाणेनैवदंडेनगावोयेनाभिघातिताः
शृंगभंगेचरेत्पादंद्वौपादौनेत्रघातने १७ लांगूलेपादकृच्छ्रंतुद्वौपादावस्थिभंजने त्रिपादंचैवकर्णेतुचरेत्सर्वंनिपातने १८
शृंगभंगेस्थिभंगेचकटिभंगेतथैवच यदिजीवतिषण्मासान्प्रायश्चित्तंनविद्यते १९ व्रणभंगेचकर्तव्यःस्नेहाभ्यंगस्तुपा
णिना यवसश्चोपहर्तव्योयावद्दृढबलोभवेत् २० यावत्संपूर्णसर्वांगस्तावत्तंपोषयेन्नरः गोरूपंब्राह्मणस्याग्रेनमस्कृ
त्वाविसर्जयेत् २१ यद्यसंपूर्णसर्वांगोहीनदेहोभवेत्तदा गोघातकस्यतस्यार्द्धंप्रायश्चित्तंविनिर्दिशेत् २२ काष्ठलोष्ठकपाषा
णैःशस्त्रेणैवोद्धतोबलात् व्यापादयतियोगांतुतस्यशुद्धिंविनिर्दिशेत् २३ चरेत्सांतपनंकाष्ठेप्राजापत्यंतुलोष्ठके सप्तकृ
च्छ्रंतुपाषाणेशस्त्रेणैवातिकृच्छ्रकं २४ पंचसांतपनेगावःप्राजापत्येतथात्रयः तप्तकृच्छ्रेभवंत्यष्टावतिकृच्छ्रेत्रयोदश २५
प्रमापणेप्राणभृतांदद्यात्तत्प्रतिरूपकं तस्यानुरूपंमूल्यंवादद्यादित्यब्रवीन्मनुः २६ अन्यत्रांकनलक्ष्मभ्यांवाहनेमोचनेत
था सायंसंगोपनार्थंचनदुष्येद्रोधबंधयोः २७ अतिदाहेतिवाहेचनासिकाभेदनेतथा नदीपर्वतसंचारेप्रायश्चित्तंविनि

र्दिशेत् २८ अतिदाहेचरेत्पादंद्वौपादौवाहनेचरेत् नासिक्येपादहीनंतुचरेत्सर्वंनिपातने २९ दहनात्तुविपद्येतअनड्वा
न्योक्त्रयंत्रितः उक्तंपराशरेणैवह्येकंपादंयथाविधि ३० रोधनंबंधनंचैवभारंप्रहरणंतथा दुर्गप्रेरणयोक्त्रंचनिमित्तानिव
धस्यषट् ३१ बंधपाशसुगुप्तांगोम्रियतेयदिगोपशुः भुवनेतस्यपापीस्यात्प्रायश्चित्तार्द्धमर्हति ३२ ननारिकेलैर्नचशाण
वालैर्नचापिमौंजैर्नचवल्कशृंखलैः एतैस्तुगावोननिबंधनीयाबद्ध्वातुतिष्ठेत्परशुंगृहीत्वा ३३ कुशैःकाशैश्चबध्नीयाद्गोप
शुंदक्षिणामुखं पाशलग्नाग्निदग्धेषुप्रायश्चित्तंनविद्यते ३४ यदितत्रभवेत्काष्ठंप्रायश्चित्तंकथंभवेत् जपित्वापाव
नींदेवींमुच्यतेतत्रकिल्बिषात् ३५ प्रेरयन्कूपवापीषुवृक्षच्छेदेषुपातयन् गवाशनेषुविक्रीणंस्ततःप्राप्नोतिगोवधं ३६
आराधितस्तुयःकश्चिद्भिन्नकक्षोयदाभवेत् श्रवणात्हृदयंभिन्नंमग्नोवाकूपसंकटे ३७ कूपादुत्क्रमणेचैवभग्नोवाग्रीव
पादयोः सएवम्रियतेतत्रत्रीन्पादांस्तुसमाचरेत् ३८ कूपखातेतटाबंधेनदीबंधेप्रपासुच पानीयेषुविपन्नानांप्राय
श्चित्तंनविद्यते ३९ कूपखातेतटाखातेदीर्घखातेतथैवच स्वल्पेषुधर्मखातेषुप्रायश्चित्तंनविद्यते ४० वेश्मद्वारेनि
वासेषुयोनरःखातमिच्छति स्वकार्यगृहखातेषुप्रायश्चित्तंविनिर्दिशेत् ४१ निशिबंधनिरुद्धेषुसर्पव्याघ्रहतेषुच अग्नि
विद्युद्विपन्नानांप्रायश्चित्तंनविद्यते ४२ ग्रामघातेशरौघेणवेश्मभंगनिपातने अतिवृष्टिहतानांचप्रायश्चित्तंनविद्यते ४३

संग्रामे पत्हतानांच येदग्धावेश्मकेषुच दावाग्निग्रामघातेषु प्रायश्चित्तंनविद्यते ४४ यंत्रितागौश्चिकित्सार्थेगूढगर्भविमोचने य
त्नेकृतेविपद्येत प्राय श्चित्तंनविद्यते ४५ व्यापन्नानांबहूनांचरोधनेबंधनेपिवा भिषङ्मिथ्याप्रचारेण प्रायश्चित्तं विनिर्दिशेत्
४६ गोवृषाणांविपत्तौच यावंतः प्रेक्षकाजनाः अनिवारयतां तेषांसर्वेषांपातकं भवेत् ४७ एकोहतोयैर्बहुभिः समेतैर्नज्ञाय
तेयस्यहतोभिघातात् दिव्येनतेषामुपलभ्यहंतानिवर्त्तनीयोनृपसन्नियुक्तैः ४८ एकाचेद्बहुभिः काचिद्दैवाद्व्यापादिताक्व
चित् पादंपादंतुहत्यायाश्चरेयुस्तेपृथक्पृथक् ४९ हतेतुरुधिरंदृश्यंव्याधिग्रस्तः कृशोभवेत् लालाभवतिदृष्टेषु एवमन्वेषणं
भवेत् ५० ग्रासार्थंचोदितोवापिअध्वानंनैवगच्छति मनुनाचैवमेकेनसर्वशास्त्राणिजानता ५१ प्रायश्चित्तंतुतेनोक्तंगो
घ्नश्चान्द्रायणंचरेत् केशानांरक्षणार्थायद्विगुणंव्रतमाचरेत् ५२ द्विगुणंव्रतआदिष्टेदक्षिणाद्विगुणाभवेत् राजावाराजपु
त्रोवाब्राह्मणोवाबहुश्रुतः ५३ अकृत्वावपनंतेषांप्रायश्चित्तंविनिर्दिशेत् यस्यनद्विगुणन्दानंकेशश्चपरिरक्षितः ५४ तस्पा
पंतस्यतिष्ठतत्यक्त्वाचनरकंव्रजेत् यत्किंचित्क्रियतेपापंसर्वंकेशेषुतिष्ठति ५५ सर्वान्केशान्समुद्धृत्यछेदयेदंगुलिद्वयं एवं
नारीकुमारीणांशिरसोमुंडनंस्मृतं ५६ नस्त्रियाः केशवपनंनदूरेशयनासनं नचगोष्ठेवसेद्रात्रौनदीवागाअनुव्रजेत् ५७
नदीषुसंगमेचैवअरण्येषुविशेषतः नस्त्रीणामजिनंवासोव्रतमेवंसमाचरेत् ५८ त्रिसंध्यंस्नानमित्युक्तंसुराणामर्चनंतं

था बंधुमध्येव्रतंतासांकृच्छ्रचांद्रायणादिकं ५९ गृहेषुसततंतिष्ठेच्छुचिर्नियममाचरेत् इह्ययोगोवधंकृत्वाप्रच्छादयि
तुमिच्छति ६० सयातिनरकंघोरंकालसूत्रमसंशयं विमुक्तोनरकात्तस्मान्मर्त्यलोकेप्रजायते ६१ क्लीबोदुःखीचकुष्टीचसप्त
जन्मानिवैनरः तस्मात्प्रकाशयेत्पापंस्वधर्मंसततंचरेत् ६२ स्त्रीबालभृत्यरोगीणामतिकोपंविवर्जयेत् इतिपाराशरीयध
र्मशास्त्रेनवमोऽध्यायः ९ चातुर्वर्ण्येषुसर्वेषुहितांवक्ष्यामिनिष्कृतिं अगम्यागमनेचैवशुद्धौचांद्रायणंचरेत् १ एकै
कंह्रासयेद्ग्रासंकृष्णेशुक्लेचवर्द्धयेत् अमावास्यानभुंजीतह्येषचांद्रायणोविधिः २ कुक्कुटांडप्रमाणंतुग्रासंवैपरिकल्प
येत् अन्यथाजातदोषेणनधर्मोनचशुद्ध्यते ३ प्रायश्चित्तेततश्चीर्णेकुर्याद्ब्राह्मणभोजनं गोद्वयंवस्त्रयुग्मंचदद्याद्विप्रे
षुदक्षिणां ४ चांडालींवाश्वपाकींवाअनुगच्छतियोद्विजः त्रिरात्रमुपवासीच विप्राणामनुशासनात् ५ सशिखंवपनंकृ
त्वाप्राजापत्यद्वयंचरेत् ब्रह्मकूर्चंततःकृत्वाकुर्याद्ब्राह्मणतर्पणं ६ गायत्रींचजपेन्नित्यंदद्याद्गोमिथुनद्वयं विप्रायदक्षिणांदद्या
च्छुद्धिमाप्नोत्यसंशयं ७ गोद्वयंदक्षिणांदद्याच्छुद्धिंपाराशरोऽब्रवीत् क्षत्रियोवाथवैश्योवाचांडालींगच्छतोयदि ८ प्राजापत्य
द्वयंकुर्याद्दद्याद्गोमिथुनद्वयं श्वपाकींवाथचांडालींशूद्रोवायदिगच्छति ९ प्राजापत्यंचरेत्कृच्छ्रंचतुर्गोमिथुनंददेत् मातरंयदि
गच्छेत्तुभगिनींस्वसुतांतथा १० एतास्तुमोहितोगत्वात्रीणिकृच्छ्राणिसंचरेत् चांद्रायणत्रयंकुर्याच्छिश्नच्छेदेनशुद्ध्यति ११

मातृष्वसृगमेचैव आत्ममेढ्रनिकृंतनं अज्ञानेनतुयोगच्छेत्कुर्याच्चांद्रायणद्वयं १२ दशगोमिथुनंदद्याच्छुद्धिंपाराशरोब्रवीत्
पितृदारान्समारुह्यमातुराप्तांचभ्रातृजां १३ गुरुपत्नींस्नुषांचैवभ्रातृभार्यांतथैवच मातुलानींसगोत्रांचप्राजापत्यत्रयंचरेत् १४
गोद्वयंदक्षिणांदत्वाशुद्ध्यतेनात्रसंशयः पशुवेश्यादिगमनेमहिष्युष्ट्रीकपींस्तथा १५ खरींचशूकरींगत्वाप्राजापत्यंसमाचरेत् गो
गामीचत्रिरात्रेणगामेकांब्राह्मणेददेत् १६ महिष्युष्ट्रीखरीगामीत्वहोरात्रेणशुद्ध्यति डामरेसमरेवापिदुर्भिक्षेवाजनक्षये १७
बंदिग्राहेभयार्तोवासदास्वस्त्रींनिरीक्षयेत् चांडालैःसहसंपर्कंयानारीकुरुतेततः १७ विप्रान्दशवरान्कृत्वास्वयंदोषंप्रकाश
येत् आकंठसमितेकूपेगोमयोदककर्दमे १९ तत्रस्थित्वानिराहारात्वहोरात्रेणनिष्क्रमेत् सशिखंवपनंकृत्वाभुंजीयाद्याव
कौदनं २० त्रिरात्रमुपवासित्वात्वेकरात्रंजलेवसेत् शंखपुष्पीलतामूलपत्रंवाकुसुमंफलम् २१ सुवर्णंपंचगव्यंचक्काथयित्वा
पिबेज्जलं एकभक्तंचरेत्पश्चाद्यावत्पुष्पवतीभवेत् २२ व्रतंचरतितद्यावत्तावत्संवसतेबहिः प्रायश्चित्तेततश्चीर्णेकुर्याद्ब्राह्म
णभोजनं २३ गोद्वयंदक्षिणांदद्याच्छुद्धिंपाराशरोब्रवीत् चातुर्वर्ण्यस्यनारीणांकृच्छ्रंचांद्रायणव्रतं २४ यथाभूमिस्तथानारी
तस्मात्तांनतुदूषयेत् बंदिग्राहेणयाभुक्ताहत्वाबध्वाबलाद्भयात् २५ कृत्वासांतपनंकृच्छ्रंशुद्ध्येत्पाराशरोब्रवीत् सकृद्भुक्ता
तुयानारीनेच्छंतीपापकर्मभिः २६ प्राजापत्येनशुद्ध्येतऋतुप्रस्रवणेनच पतत्यर्द्धंशरीरस्ययस्यभार्यासुरांपिबेत् २७ पतिता

द्वशरीरस्यनिष्कृतिर्नविधीयते गायत्रींजपमानस्तु कृच्छ्रंसांतपनंचरेत् २ गोमूत्रंगोमयंक्षीरंदधिसर्पिःकुशोदकं एकरात्रोपवास
श्चकृच्छ्रंसांतपनंस्मृतं २९ जारेणजनयेद्गर्भंमृतेत्यक्तेगतेपतौ तांत्यजेदपरेराष्ट्रेपतितांपापकारिणीं ३० ब्राह्मणीतुयदागच्छेत्पर
पुंसासमन्विता सातुनष्टाविनिर्दिष्टानतस्यागमनंपुनः ३१ कामान्मोहाच्चयागच्छेत्त्यक्त्वाबंधून्सुतान्पतिं सापिनष्टापरेलोकेमा
नुषेषुविशेषतः ३२ मदमोहगतानारीक्रोधाद्दंडादिताडिता अद्वितीयंगताचैवपुनरागमनंभवेत् ३३ दशमेतुदिनेप्राप्तेप्राय
श्चित्तंनविद्यते दशाहंनत्यजेन्नारींत्यजेन्नष्टश्रुतातथा ३४ भर्त्ताचैवचरेत्कृच्छ्रंकृच्छ्रार्द्धंचैवबांधवाः तेषांभुक्त्वाचपीत्वा
चअहोरात्रेणशुध्यति ३५ ब्राह्मणीतुयदागच्छेत्परपुंसाविवर्जिता गत्वापुंसांशतंयातित्यजेयुस्तांतुगोत्रिणः ३६ पुंसो
यदिगृहंगच्छेत्तदाशुद्ध्यंगृहंभवेत् पितृमातृगृहंयच्चजारस्यैवतुतद्गृहम् ३७ उल्लिख्यतद्गृहंपश्चात्पंचगव्येनसेचयेत् त्यजे
च्चमृन्मयंपात्रंवस्त्रंकाष्ठंचशोधयेत् ३८ संभारान्शोधयेत्सर्वान्गोकेशैश्चफलोद्भवान् ताम्राणिपंचगव्येनकांस्यानिदश
भस्मभिः ३९ प्रायश्चित्तंचरेद्विप्रोब्राह्मणैरुपपादयेत् गोद्वयंदक्षिणांदद्यात्प्राजापत्यद्वयंचरेत् ४० इतरेषामहोरात्रंपंचगव्यं
चशोधनं उपवासैर्व्रतैःपुण्यैःस्नानसंध्यार्चनादिभिः ४१ जपहोमदयादानैःशुध्यंतेब्राह्मणादयः आकाशंवायुरग्निश्चमे
ध्यंभूमिगतंजलं ४२ नदुष्यंतिचदर्भाश्चयज्ञेषुचमसायथा ४३ इतिपाराशरीयेधर्मशास्त्रेदशमोऽध्यायः १०

अमेध्यरेतोगोमांसंचांडालान्नमथापिवा यदिभुक्तंतुविप्रेणकृच्छ्रंचांद्रायणंचरेत् शूद्रोऽप्येवंयदाभुंक्तेप्राजापत्यंसमाचरेत् २
पंचगव्यंपिबेच्छूद्रोब्रह्मकूर्चंपिबेद्द्विजः एकद्वित्रिचतुर्गांवादद्याद्विप्राद्यनुक्रमात् ३ शूद्रान्नंसूतकान्नंचअभोज्यस्यान्नमेवच शं
कितंप्रतिषिद्धान्नंपूर्वोच्छिष्टंतथैवच ४ यदिभुक्तंतुविप्रेणअज्ञानादापदापिवा ज्ञात्वासमाचरेत्कृच्छ्रंब्रह्मकूर्चंतुपावनं ५ व्यालै
र्नकुलमार्जारैरन्नमुच्छिष्टितंयदा तिलदर्भोदकैःप्रोक्ष्यशुध्यतेनात्रसंशयः ६ शूद्रोप्यभोज्यंभुक्त्वान्नंपंचगव्येनशुध्यति क्षत्रि
योवापिवैश्यश्चप्राजापत्येनशुध्यति ७ एकपंक्त्युपविष्टानांविप्राणांसहभोजने यद्येकोपित्यजेत्पात्रंशेषमन्नंनभोजयेत् ८ मो
हाद्भुंजीतयस्तत्रपंक्तावुच्छिष्टभोजने प्रायश्चित्तंचरेद्विप्रःकृच्छ्रंसांतपनंतथा ९ पीयूषंश्वेतलशुनंवृंताकफलगृंजने पलांडु
वृक्षनिर्यासान्देवस्वंकवकानिच १० उष्ट्रीक्षीरमवीक्षीरमज्ञानाद्भुंजतेद्विजः त्रिरात्रमुपवासेनपंचगव्येनशुध्यति ११ मंडूकंभक्ष
यित्वातुमूषिकामांसमेवच ज्ञात्वाविप्रस्त्वहोरात्रंयावकान्नेनशुध्यति १२ क्षत्रियश्चापिवैश्यश्चक्रियावंतौशुचिव्रतौ तद्गृहे
षुद्विजैर्भोज्यंहव्यकव्येषुनित्यशः १३ घृतंक्षीरंतथातैलंगुडंतैलेनपाचितं गत्वानदीतटेविप्रोभुंजीयाच्छूद्रभोजने १४ मद्यमां
सरतंनित्यंनीचकर्मप्रवर्तकं तंशूद्रंवर्जयेद्विप्रःश्वपाकमिवदूरतः १५ द्विजशुश्रूषणरतान्मद्यमांसविवर्जितान् स्वकर्मनिरतान्नि
त्यंतांछूद्रान्नत्यजेद्द्विजः १६ अज्ञानाद्भुंजतेविप्राःसूतकेमृतकेपिवा प्रायश्चित्तंकथंतेषांवर्णेवर्णेविनिर्दिशेत् १७ गायत्र्यऽ

ष्टसहस्रेणशुद्धिःस्याच्छूद्रसूतके वैश्येपंचसहस्रेणत्रिसहस्रेणक्षत्रिये १८ ब्राह्मणस्ययदाभुंक्तेद्वेसहस्रंतुदापयेत् अ
थवावामदेव्येनसाम्नाचैकेनशुद्ध्यति १९ शुष्कान्नंगोरसंस्नेहंशूद्रवेषेणआहृतं पक्वंविप्रगृहेभुक्तंभोज्यंतंमनुरब्रवीत् २०
आपत्कालेतुविप्रेणभुक्तंशूद्रगृहेयदि मनस्तापेनशुद्ध्येतद्रुपदांवासृक्छजपेत् २१ दासनापितगोपालकुलमित्रार्द्धसीरि
णः एतेशूद्रेषुभोज्यान्नायश्चात्मानंनिवेदयेत् २२ शूद्रकन्यासमुत्पन्नोब्राह्मणेनतुसंस्कृतः असंस्काराद्भवेद्दासः संस्कार
देवनापितः २३ क्षत्रियाच्छूद्रकन्यायांसमुत्पन्नस्तुयःसुतः सगोपालइतिख्यातोभोज्योविप्रैर्नसंशयः २४ वैश्यकन्या
समुद्भूतोब्राह्मणेनतुसंस्कृतः सत्वार्द्धिकइतिज्ञेयोभोज्योविप्रैर्नसंशयः २५ भांडस्थितमभोज्येषुजलंदधिघृतंपयः
अकामतस्तुयोभुंक्तेप्रायश्चित्तंकथंभवेत् २६ ब्राह्मणःक्षत्रियोवैश्यःशूद्रोवाउपसर्पति ब्रह्मकूर्चोपवासेनयाज्यवर्णस्यनि
ष्कृतिः २७ शूद्राणांनोपवासस्याच्छूद्रोदानेनशुद्ध्यति ब्रह्मकूर्चमहोरात्रंश्वपाकमपिशोधयेत् २८ गोमूत्रंगोमयंक्षीरंदधि
सर्पिःकुशोदकं निर्दिष्टंपंचगव्यंचपवित्रंपापशोधनं २९ गोमूत्रंकृष्णवर्णायाःश्वेतायाश्चैवगोमयं पयश्चताम्रवर्णायारं
क्तायागृह्यतेदधि ३० कपिलायाघृतंग्राह्यंसर्वंकापिलमेववा मूत्रमेकपलंदद्यादंगुष्ठार्द्धंतुगोमयं ३१ क्षीरंसप्तपलंदद्याद्द
धित्रिपलमुच्यते घृतमेकपलंदद्यात्पलमेकंकुशोदकं ३२ गायत्र्यादायगोमूत्रंगंधद्वारेतिगोमयं आप्यायस्वेतिचक्षीरंद

धिक्राव्ण्णः स्तथादधि ३३ तेजोसिशुक्रमित्याज्यंदेवस्यत्वाकुशोदकं पंचगव्यमृचापूतंस्थापयेदग्निसन्निधौ ३४ आपोहि
ष्ठेतिचालोड्यमानस्तोकेतिमंत्रयेत् सप्तावरास्तु येदर्भा अच्छिन्नाग्राः शुक्लविषः ३५ एतैरुद्धृत्यहोतव्यंपंचगव्यंयथाविधि
इरावतीइदंविष्णुर्मानस्तोकेचशंवती ३६ एताभिश्चैवहोतव्यंहुतशेषंपिबेद्विजः आलोड्यप्रणवेनैवनिर्मंथ्यप्रणवेनतु ३७ उद्धृत्य
प्रणवेनैवंपिबेच्चप्रणवेनतु यत्त्वगस्थिगतंपापंदेहेतिष्ठतिदेहिनाम् ३८ ब्रह्मकूर्चंदहेत्सर्वंयथैवाग्निरिवेन्धनं पवित्रं त्रिषुलोकेषु दे
वताभिरधिष्ठितं ३९ वरुणश्चैवगोमूत्रेगोमयेहव्यवाहनः दधिवायुःसमुद्दिष्टःसोमः क्षीरेघृतेरविः ४० पिबतःपतितंतोयंभा
जनेमुखनिःसृतं अपेयंतद्विजानीयाद्भुक्त्वाचांद्रायणंचरेत् ४१ कूपेचपतितंदृष्ट्वाश्वसृगालौचमर्कटं अस्थिचर्मादिपतिताः
पीत्वामेध्याअपोद्विजः ४२ नारंतुकुणपंकाकंविड्वराहंखरोष्ट्रकं गावयंसौप्रतीकंचमायूरंखड्गकंतथा ४३ वैयाघ्रमार्क्षंसैं
हंवाकूपेयदिनिमज्जति तडागस्याऽप्यदुष्टस्यपीतंस्यादुदकंयदि ४४ प्रायश्चित्तंभवेत्पुंसः क्रमेणैतेनसर्वशः विप्रःशुध्ये
त्त्रिरात्रेणक्षत्रियस्तुदिनद्वयात् ४५ एकाहेनतुवैश्यस्तुशूद्रोनक्तेनशुध्यति परपाकनिवृत्तस्यपरपाकरतस्यच ४६ अपचा
स्यचभुक्त्वान्नंद्विजश्चांद्रायणंचरेत् अपचस्यतुयद्दानंदातुरस्यकुतःफलं ४७ दाताप्रतिगृहीताचद्वौतौनिरयगामिनौ गृही
त्वाग्निंसमारोप्यपंचयज्ञान्ननिर्वपेत् ४८ परपाकनिवृत्तोसौमुनिभिःपरिकीर्तितः पंचयज्ञान्स्वयंकृत्वापरान्नेनोपजीवति

४९ सततंप्रातरुत्थायपरपाकरतस्तुसः गृहस्थधर्मोयोविप्रोददातिपरिवर्जितः ५० ऋषिभिर्धर्मतत्वज्ञैरपचः परिकीर्तितः
युगेयुगेतुयेधर्मास्तेषुतेषुचयेद्विजाः ५१ तेषांनिंदानकर्तव्यायुगरूपाहितेद्विजाः हुंकारंब्राह्मणस्योक्त्वात्वंकारंचगरीयसः
५२ स्नात्वातिष्ठन्नहः शेषमभिवाद्यप्रसादयेत् ताडयित्वातृणेनापिकंठेबध्वापिवाससा ५३ विवादेनापिनिर्जित्यप्रणि
पत्यप्रसादयेत् अवगूर्यत्वहोरात्रंत्रिरात्रंक्षितिपातने ५४ अतिकृच्छ्रंचरुधिरेकृच्छ्रोभ्यंतरशोणिते नवाहमतिकृच्छ्री
स्यात्पाणिपूरान्नभोजनः ५५ त्रिरात्रमुपवासः स्याद॒तिकृच्छ्रः सउच्यते सर्वेषामेवपापानांसंकरेसमुपस्थिते ५६ द
शसाहस्रमभ्यस्ताागायत्रीशोधनंपरं इतिपाराशरेधर्मशास्त्रेएकादशोऽध्यायः ११ दुःस्वप्नंयदिपश्येत्तुवा
तेवाक्षुरकर्मणि मैथुनेप्रेतधूम्रेचस्नानमेवविधीयते १ अज्ञानात्प्राश्यविण्मूत्रंसुरासंस्पृष्टमेवच पुनःसंस्कारमर्हंतित्र
योवर्णाद्विजातयः २ अजिनंमेखलादंडोभैक्षचर्याव्रतानिच निवर्त्तंतेद्विजातीनांपुनःसंस्कारकर्मणि ३ विण्मूत्रस्य
चशुद्ध्यर्थंप्राजापत्यंसमाचरेत् पंचगव्यंचकुर्वीतस्नात्वापीत्वाशुचिर्भवेत् ४ जलाग्निपतनेचैवप्रव्रज्यानाशकेषुच प्र
त्यवसितवर्णानांकथंशुद्धिर्विधीयते ५ प्राजापत्यद्वयेनैवतीर्थाभिगमनेनच वृषैकादशदानेनवर्णाः शुद्ध्यंतितेत्रयः ६ ब्रा
ह्मणस्यप्रवक्ष्यामिवनंगत्वाचतुष्पथे सशिरस्कंवपनंकृत्वाप्राजापत्यद्वयंचरेत् ७ गोद्वयंदक्षिणांदद्याच्छुद्धिंपाराशरोऽ

ब्रवीत् मुच्यतेतेनपापेनब्राह्मणत्वंचगच्छति ८ स्नानानिपंचपुण्यानिकीर्तितानिमनीषिभिः आग्नेयंवारुणंब्राह्मंवा
यव्यंदिव्यमेवच ९ आग्नेयंभस्मनास्नानमवगाह्यतुवारुणं आपोहिष्ठेतिचब्राह्मंवायव्यंगोरजःस्मृतं १० यत्तुसातप
वर्षेणस्नानंतद्दिव्यमुच्यते तत्रस्नात्वातुगंगायांस्नातोभवतिमानवः ११ स्नातुंयांतंद्विजंसर्वेदेवाःपितृगणैःसह वायुभूता
स्तुगच्छंतितृषार्ताःसलिलार्थिनः १२ निराशास्तेनिवर्तंतेवस्त्रनिष्पीडनेकृते तस्मान्नपीडयेद्वस्त्रमकृत्वापितृतर्पणं १३
रोमकूपेष्ववस्थाप्ययस्तिलैस्तर्पयेत्पितॄन् तर्पितास्तेनतेसर्वेरुधिरेणामलेनच १४ अवधूनोतियःकेशान्स्नात्वाप्रस्रवतोद्वि
जः आचामेद्वाजलस्थोपिसबाह्यःपितृदेवतैः १५ शिरःप्रावृत्यकंठंवामुक्तकक्षशिखोपिवा विनायज्ञोपवीतेनआचांतो
प्यशुचिर्भवेत् १६ जलेस्थलस्थोनाचामेज्जलस्थश्चबहिःस्थले उभेस्पृष्ट्वासमाचामेदुभयत्रशुचिर्भवेत् १७ स्नात्वापीत्वा
क्षुतेसुप्तेभुक्त्वारथ्योपसर्पणे आचांतःपुनराचामेद्वासोविपरिधायच १८ क्षुतेनिष्ठीवनेचैवदंतोच्छिष्टेतथाऽनृते पति
तानांचसंभाषेदक्षिणश्रवणंस्पृशेत् १९ भास्करस्यकरैःपूतंदिवास्नानंप्रशस्यते अप्रशस्तंनिशिस्नानंराहोरन्यत्रदर्शना
त् २० मरुतोवसवोरुद्रा आदित्याश्चाथदेवताः सर्वेसोमेप्रलीयंतेतस्माद्दानंतुसंग्रहे २१ खलयज्ञेविवाहेचसंक्रांतौग्रह
णेतथा शर्वर्यांदानमस्त्येवनान्यत्रतुविधीयते २२ पुत्रजन्मनियज्ञेचतथाचात्ययकर्मणि राहोश्चदर्शनेदानंप्रशस्तंना

न्यदानिशि २३ महानिशातुविज्ञेयामध्यस्थंप्रहरद्वयं प्रदोषपश्चिमौयामौदिनवत्स्नानमाचरेत् २४ चैत्यवृक्षश्चितिःयू
पश्चंडालःसोमविक्रयी एतांस्तुब्राह्मणःस्पृष्ट्वासवासाजलमाविशेत् २५ अस्थिसंचयनात्पूर्वंरुदित्वास्नानमाचरेत् अं
तर्दशाहाद्विप्रस्यत्वूर्ध्वमाचमनंस्मृतं २६ सर्वंगंगासमंतोयंराहुग्रस्तेदिवाकरे सोमग्रहेतथैवोक्तंस्नानदानादिकर्मसु २७ कु
शैःपूतंभवेत्स्नानंकुशेनोपस्पृशेद्द्विजः कुशेनचोद्धृतंतोयंसोमपानसमंभवेत् २८ अग्निकार्यात्परिभ्रष्टाःसंध्योपासन
वर्जिताः वेदंचैवानधीयानाःसर्वेतेवृषलाःस्मृताः २९ तस्माद्वृषलभीतेनब्राह्मणेनविशेषतः अध्येतव्योप्येकदेशो
यदिसर्वंनशक्यते ३० शूद्रान्नरसपुष्टस्याधीयमानस्यनित्यशः जपतोजुह्वतोवापिगतिरूर्ध्वानविद्यते ३१ शूद्रान्नंशू
द्रसंपर्कःशूद्रेणतुसहासनं शूद्राज्ज्ञानागमश्चापिज्वलंतमपिपातयेत् ३२ यःशूद्र्यापाचयेन्नित्यंशूद्रीचगृहमेधिनी
वर्जितःपितृदेवेभ्योरौरवंयातिसद्विजः ३३ मृतसूतकपुष्टांगोद्विजःशूद्रान्नभोजिनः अहंतन्नविजानामिकांकांयोनिंग
मिष्यति ३४ गृध्रोद्वादशजन्मानिदशजन्मानिसूकरः श्वयोनौसप्तजन्मानिइत्येवंमनुरब्रवीत् ३५ दक्षिणार्थंतुयोवि
प्रःशूद्रस्यजुहुयाद्धविः ब्राह्मणस्तुभवेच्छूद्रःशूद्रस्तुब्राह्मणोभवेत् ३६ मौनव्रतंसमाश्रित्यआसीनोनवदेद्द्विजः भुं
जानोहिवदेद्यस्तुतदन्नंपरिवर्जयेत् ३७ अर्द्धभुक्तेतुयोविप्रस्तस्मिन्पात्रेजलंपिबेत् हतंदैवंचपित्र्यंचआत्मानंचोपघा

तयेत् ३८ भुंजानेषुतुविप्रेषुयोग्रेपात्रंविमुंचति समूढःसचपापिष्ठोब्रह्मघ्नःसखलूच्यते ३९ भाजनेषुचतिष्ठत्सुस्वस्तिकुर्व
तियेद्विजाः नदेवास्तृप्तिमायांतिनिराशाःपितरस्तथा ४० अस्नात्वावैननभुंजीतअजप्त्वाग्निमपूज्यच नपर्णपृष्ठेभुंजीतरा
त्रौदीपंविनातथा ४१ गृहस्थस्तुदयायुक्तोधर्ममेवानुचिंतयेत् पोष्यवर्गार्थसिद्ध्यर्थंन्यायवर्तीसबुद्धिमान् ४२ न्यायोपा
र्जितवित्तेनकर्तव्यंह्यात्मरक्षणं अन्यायेनतुयोजीवेत्सर्वकर्मबहिष्कृतः ४३ अग्निश्चित्कपिलासत्रीराजाभिक्षुर्महोदधिः
दृष्टमात्राःपुनंत्येतेतस्मात्पश्येत्तुनित्यशः ४४ अरणिंकृष्णमार्जारंचंदनंसुमणिंघृतं तिलान्कृष्णाजिनंछागंगृहेचैतानिरक्ष
येत् ४५ गवांशतंसैकवृषंयत्रतिष्ठत्ययंत्रितं तत्क्षेत्रंदशगुणितंगोचर्मपरिकीर्तितं ४६ ब्रह्महत्यादिभिर्मर्त्योमनोवाक्कायकर्म
भिः एतद्गोचर्मदानेनमुच्यतेसर्वकिल्बिषैः ४७ कुटुंबिनेदरिद्रायश्रोत्रियायविशेषतः यद्दानंदीयतेतस्मैतद्दानंशुभकारकं ४८
वापीकूपतडागाद्यैर्वाजपेयशतैर्मखैः गवांकोटिप्रदानेनभूमिहर्तानशुद्ध्यति ४९ अष्टादशादिनादर्वाक्स्नानमेवरजस्वला
अतऊर्ध्वंत्रिरात्रंस्यादुशनामुनिरब्रवीत् ५० युगंयुगद्वयंचैवत्रियुगंचचतुर्युगं चांडालसूतिकोदक्यापतितानामधःक्रमात्
५१ ततःसन्निधिमात्रेणसचेलंस्नानमाचरेत् स्नात्वावलोकयेत्सूर्यमज्ञानात्स्पृशतेयदि ५२ विद्यमानेषुहस्तेषुब्राह्मणो
ज्ञानदुर्बलः तोयंपिबतिवक्त्रेणश्वयोनौजायतेध्रुवं ५३ यस्तुक्रुद्धःपुमान्ब्रूयाज्जायायास्त्वगम्यतां पुनरिच्छतितां

देनांद्विप्रमध्येतुश्रावयेत् ५४ श्रांतःक्रुद्धस्तमोंधोवाक्षुत्पिपासाभयार्दितः दानंपुण्यमकृत्वावाप्रायश्चित्तंदिनत्रयम् ५५
उपस्पृशेत्त्रिषवणंमहानद्युपसंगमे चीर्णांतेचैवगांदद्याद्ब्राह्मणान्भोजयेद्दश ५६ दुराचारस्यविप्रस्यनिषिद्धाचरणस्यच
अन्नंभुक्त्वाद्विजःकुर्याद्दिनमेकमभोजनं ५७ सदाचारस्यविप्रस्यतथावेदांगवेदिनः भुक्त्वान्नंमुच्यतेपापादहोरात्रांतरा
न्नरः ५८ ऊर्ध्वोच्छिष्टमधोच्छिष्टमंतरिक्षमृतौतथा कृच्छ्रत्रयंप्रकुर्वीतअशौचमरणेतथा ५९ कृच्छ्रंदेव्ययुतंचैवप्रा
णायामशतद्वयं पुण्यतीर्थेनार्द्रशिराःस्नानंद्वादशसंख्यया ६० द्वियोजनंतीर्थयात्राकृच्छ्रमेकंप्रकल्पितं गृहस्थः
कामतःकुर्याद्रेतसःस्खलनंयदि ६१ सहस्रंतुजपेद्देव्याःप्राणायामैस्त्रिभिःसह चतुर्विद्योपपन्नस्तुविधिवद्ब्रह्मघातके
६२ समुद्रसेतुगमनंप्रायश्चित्तंसमादिशेत् सेतुबंधपथेभिक्षांचातुर्वर्ण्यात्समाचरेत् ६३ वर्जयित्वाविकर्मस्थान्छत्रोपा
नह्वविवर्जितः अहंदुष्कृतकर्मावैमहापातककारकः ६४ गृहद्वारेषुतिष्ठामिभिक्षार्थीब्रह्मघातकः गोकुलेषुवसेच्चैव
ग्रामेषुनगरेषुच ६५ तपोवनेषुतीर्थेषुनदीप्रस्रवणेषुच एतेषुख्यापयेन्नेनःपुण्यंगत्वातुसागरं ६६ दशयोजनविस्ती
र्णंशतयोजनमायतं रामचंद्रसमादिष्टंनलसंचयसंचितं ६७ सेतुंदृष्ट्वासमुद्रस्यब्रह्महत्यांव्यपोहति सेतुंदृष्ट्वाविशु
द्धात्मात्ववगाहेतसागरं ६८ यजेतवाश्वमेधेनराजातुपृथिवीपतिः पुनःप्रत्यागतोवेश्मवासार्थमुपसर्पति ६९ सपुत्रः

सहभृत्यश्चकुर्याद्ब्राह्मणभोजनं गाश्चैवैकशतंदद्याच्चातुर्विद्येषुदक्षिणां ७० ब्राह्मणानांप्रसादेनब्रह्महातुविमुच्यते
विंध्यादुत्तरतोयस्यसंवासःपरिकीर्तितः ७१ पराशरमतंतस्यसेतुबंधस्यदर्शनात् सवनस्थांस्त्रियंहत्वाब्रह्महत्याव्र
तंचरेत् ७२ सुरापश्चद्विजःकुर्यान्नदींगत्वासमुद्रगां चांद्रायणंततश्चीर्णेकुर्याद्ब्राह्मणभोजनं ७३ अनडुत्सहितां
गांचदद्याद्विप्रेषुदक्षिणां सुरापानंसकृत्कृत्वाअग्निवर्णांसुरांपिबेत् ७४ सपावयेदिहात्मानमिहलोकेपरत्रच अपहृ
त्यसुवर्णंतुब्राह्मणस्यततःस्वयं ७५ गच्छेन्मुशलमादायराजानंस्ववधायतु हतःशुद्धिमवाप्नोतिराज्ञाऽसौमुक्तएवच
७६ कामतस्तुकृतंयत्स्यान्नान्यथावधमर्हति आसनाच्छयनाद्यानात्संभाषात्सहभोजनात् ७७ संक्रामंतीह
पापानितैलबिंदुरिवांभसि चांद्रायणंयावकंचतुलापुरुषएवच ७८ गवांचैवानुगमनंसर्वपापप्रणाशनं एतत्पा
राशरंशास्त्रंश्लोकानांशतपंचकम् ७९ द्विनवत्यासमायुक्तंधर्मशास्त्रस्यसंग्रहः यथाऽध्ययनकर्माणिधर्मशास्त्र
मिदंतथा ८० अध्येतव्यंप्रयत्नेननियतंस्वर्गकामिना इतिश्रीपाराशरेधर्मशास्त्रेसकलप्रायश्चित्तनिर्णयोनामद्वादशोऽध्यायः

श्रीगणेशायनमः अथव्यासस्मृतीप्रारंभः वाराणस्यांसुखवासीनंवेदव्यासंतपोनिधिं पप्रच्छुर्मुनयोऽभ्येत्यधर्मा
न्वर्णव्यवस्थितान् १ सपृष्टःस्मृतिमान्स्मृत्वास्मृतिंवेदार्थगर्भितां उवाचाथप्रसन्नात्मामुनयःश्रूयतामिति २ यत्रयत्रस्व
भावेनकृष्णसारोमृगःसदा चरतेतत्रवेदोक्तोधर्मोभवितुमर्हति ३ श्रुतिस्मृतिपुराणानांविरोधोयत्रदृश्यते तत्रश्रौ
तंप्रमाणंतुतयोर्द्वैधेस्मृतिर्वरा ४ ब्राह्मणक्षत्रियविशस्त्रयोवर्णाद्विजातयः श्रुतिस्मृतिपुराणोक्तधर्मयोग्यास्तुनेतरे ५
शूद्रोवर्णश्चतुर्थोऽपिवर्णत्वाद्धर्ममर्हति वेदमंत्रस्वधास्वाहावषट्कारादिभिर्विना ६ विप्रवद्विप्रविन्नासुक्षत्रविन्नासु
विप्रवत् जातकर्माणिकुर्वीततनःशूद्रासुशूद्रवत् ७ वैश्यासुविप्रक्षत्राभ्यांततःशूद्रासुशूद्रवत् अधमादुत्तमायास्तु
जातःशूद्राधमःस्मृतः ८ ब्राह्मण्यांशूद्रजनितश्चांडालोधर्मवर्जितः कुमारीसंभवस्त्वेकःसगोत्रायांद्वितीयकः ९ ब्राह्म
ण्यांशूद्रजनितश्चांडालस्त्रिविधःस्मृतः वर्द्धकोनापितोगोपआशायःकुंभकारकः १० वणिक्किरातकायस्थमालाका
रकुटुंबिनः वरटोमेदचंडालदासःश्वपचकोलकाः ११ एतेंऽत्यजाःसमाख्यातायेचान्येचगवाशनाः एषांसंभाषणात्स्ना
नंदर्शनादर्कवीक्षणं १२ गर्भाधानंपुंसवनंसीमंतोजातकर्मच नामक्रियानिष्क्रमणेऽन्नाशनंवपनक्रिया १३ कर्णवेधोव्र
तादेशोवेदारंभक्रियाविधिः केशांतःस्नानमुद्वाहोविवाहाग्निपरिग्रहः १४ त्रेताग्निसंग्रहश्चेतिसंस्काराःषोडशस्मृताः

नैवेताः कर्णवेधांतामंत्रवर्जंक्रियाःस्त्रियः १५ विवाहोमंत्रतस्तस्याःशूद्रस्यामंत्रतोदश गर्भाधानंप्रथमतस्तृतीये
मासिपुंसवः १६ सीमंतश्चाष्टमेमासिजातेजातक्रियाभवेत् एकादशेऽन्हिनामार्कस्येक्षामासिचतुर्थके १७ षष्ठेमास्यन्न
माश्नीयाच्चूडाकर्मकुलोचितं कृतचूडेचबालेचकर्णवेधोविधीयते १८ विप्रोगर्भाष्टमेवर्षेक्षत्रएकादशेतथा द्वादशेवै
श्यजातिस्तुव्रतोपनयमर्हति १९ तस्यप्राप्तव्रतस्यायंकालःस्याद्द्विगुणाधिकः वेदव्रतच्युतोव्रात्यःसव्रात्यस्तोममर्हति
२० द्वेजन्मनीद्विजातीनांमातुःस्यात्प्रथमंतयोः द्वितीयंछंदसांमातुर्ग्रहणाद्विधिवद्गुरोः २१ एवंद्विजातिमापन्नोविमु
क्तोवान्यदोषतः श्रुतिस्मृतिपुराणानांभवेदध्ययनक्षमः २२ उपनीतोगुरुकुलेवसेन्नित्यंसमाहितः बिभृयाद्दंडकौ
पीनोपवीताजिनमेखलाः २३ पुण्येन्हिगुर्वनुज्ञातःकृतमंत्राहुतिक्रियः स्मृत्वोंकारंचगायत्रीमारभेद्वेदमादितः २४
शौचाचारविचारार्थंधर्मशास्त्रमपिद्विजः पठेतगुरुतःसम्यक्कर्मतद्दिष्टमाचरेत् २५ ततोभिवाद्यस्थविरान्गुरुंचैवस
मश्रयेत् स्वाध्यायार्थंतदापन्नःसर्वदाहितमाचरेत् २६ नापक्षिप्तोऽपिशापेतनाब्रजेत्ताडितोऽपिवा विद्वेषमथपै
शून्यंहिंसनंचार्कवीक्षणं २७ तौर्यत्रिकानृतोन्मादपरिवादानलंक्रियां अंजनोद्वर्तनादर्शस्रग्विलेपनयोषितः २८
वृथाटनमसंतोषंब्रह्मचारीविवर्जयेत् ईषच्चलितमध्यान्हेऽनुज्ञातोगुरुणास्वयं २९ अलोलुपश्चरेद्भैक्षंवृत्तिषूत्तमद्य

न्निषु सद्योभिक्षान्नमादायवित्तवज्जदुपस्पृशेत् ३० कृतसाध्याह्निको ऽश्नीयादनुज्ञातोयथाविधि नाद्यादेकान्नमुच्छि
ष्टं भुक्त्वाचाचामितामियात् ३१ नान्याङ्घ्रिक्षितमादद्यादापन्नोद्रविणादिकं अनिंद्यामंत्रितः श्राद्धे पैत्रेद्याद्गुरुचोदितः ३२
एकान्नमप्यविरोधेव्रतानांप्रथमाश्रमी भुक्त्वागुरुमुपासीतकृत्वासंधुक्षणादिकं ३३ समिधोऽग्नावादधीततत:परि
चरेद्गुरुं शयीतगुर्वनुज्ञातः प्रबुध्येत्प्रथमंगुरोः ३४ एवमन्वहमभ्यासीब्रह्मचारीव्रतंचरेत् हितोपवादःप्रियवाक्स
म्यग्गुर्वर्थसाधकः ३५ नित्यमाराधयेदेनमासमाप्तेःकृतिग्रहात् अनेनविधिनाधीतोवेदमंत्रोद्विजंनयेत् ३६ शाप
नुग्रहसामर्थ्यमृषीणाञ्चसलोकतां पयोऽमृताभ्यांमधुभिःसाज्यैःप्रीणातिदेवताः ३७ तस्मादहरहर्वेदमनध्यायमृ
तेपठेत् यदंगतदनध्यायेगुरोर्वचनमाचरेत् ३८ व्यतिक्रमादसंपूर्णमनर्हंकृतिराचरेत् परत्रेहचतद्ब्रह्मअनधीतम
पिद्विजं ३९ यस्तूपनयनादेतदामृत्योर्व्रतंचरेत् सनैष्ठिकोब्रह्मचारीब्रह्मसायुज्यमाप्नुयात् ४० उपकुर्वाणकोय
स्तुद्विजःषड्विंशवार्षिकः केशांतकर्मणातत्रयथोक्तचरितव्रतः ४१ समाप्यवेदान्वेदौवावेदंवाप्रसभंद्विजः स्नायी
तगुर्वनुज्ञातः प्रवृत्तोदितदक्षिणः ४२ इतिश्रीवेदव्यासीयेधर्मशास्त्रेप्रथमोऽध्यायः १ एवंस्नातकतां
प्राप्तोद्वितीयाश्रमकांक्षया प्रतीक्षेतविवाहार्थमनिंद्यान्वयसंभवां १ अरोगादुष्टवंशोत्थामशुल्कादानदूषितां सवर्णां

मसमानार्षामसमातृपितृगोत्रजां २ अनन्यपूर्विकांलब्धींशभलक्षणासंयुतां धृताधोवसनांगोरींविख्यातदशपूरुषां ३ ख्या
तनाम्नःपुत्रवतःसदाचारवतःसतः दातुमिच्छोर्दुहितरंप्राप्यधर्मेणचोद्वहेत् ४ ब्राह्मोद्वाहविधानेनतदभावपरोविधिः दातव्ये
षासदृक्षायवयोविद्यान्वयादिभिः ५ पितृततपितृभ्रातृषुपितृव्यज्ञातृमातृषु पूर्वाभावेपरादद्यात्सर्वाभावेस्वयंव्रजेत् ६
यदिसादात्रवैकल्याद्रजःपश्येत्कुमारिका भ्रूणहत्याश्चयावत्यःपतितःस्यात्तदप्रदः ७ तुभ्यंदास्याम्यहमितिगृहीष्यामी
तियस्तयोः कृत्वासमयमन्योन्यंभजतेन्नसदंडभाक् ८ त्यजन्नदुष्टादंड्यःस्याद्दूषयंश्चाप्यदूषितां ऊढायांहिसवर्णायामन्यां
वाकाममुद्वहेत् ९ तस्यामुत्पादितःपुत्रोनसवर्णात्प्रहीयते उद्वहेतक्षत्रियांविप्रोवैश्यांचक्षत्रियोविशां १० ननुशूद्रांद्वि
जःकश्चिन्नाधमःपूर्ववर्णजां नानावर्णास्तुभार्य्यासुसवर्णासहचारिणी ११ धर्म्याधर्म्येषुधर्मिष्ठाज्येष्ठातस्यस्वजा
तिषु पातितोऽर्धंद्विजाःपूर्वंसेकदेहःस्वयंभुवा १२ पतयोऽर्धेनचार्धेनपत्न्योऽभूवन्नितिश्रुतिः यावन्नविंदतेजायांता
वदर्धोभवेत्पुमान् १३ नार्धंप्रजायतेसर्वंप्रजायेतेत्यपिश्रुतिः गुर्वीसाभूस्त्रिवर्गस्यवोढुनान्येनशक्यते १४ यतस्ततो
न्वहंभूत्वास्ववशोविभृयान्नतां कृतदारोऽग्निपत्नीभ्यांकृतवेश्मागृहंवसेत् १५ स्वकृत्तंवित्तमासाद्यवैतानाग्निंनहापयेत्
स्मार्तंवैवाहिकेवन्हौश्रौतंवैतानिकाग्निषु १६ कर्मकुर्यात्प्रतिदिनंविधिवत्प्रीतिपूर्वतः सम्यग्धर्मार्थकामेषुदंपतिभ्यामह

निशं १७ एकचित्ततया भाव्यंसमानव्रतवृत्तितः नपृथग्विद्यतेस्त्रीणांत्रिवर्गविधिसाधनं १८ भावतोह्यतिदेशाद्वाइतिशा
स्त्रविधिःपरः पत्युःपूर्वंसमुत्थायदेहशुद्धिंविधायच १९ उत्थाप्यशयनाद्यानिकृत्वावेश्मविशोधनं मार्जनैर्लेपनैःप्राप्यसाग्नि
शालंस्वमंगणं २० शोधयेदग्निकार्याणिस्निग्धान्युष्णेनवारिणा प्रोक्षणैरितितान्येवयथास्थानंप्रकल्पयेत् २१ द्वंद्वपात्रा
णिसर्वाणिनकदाचिद्वियोजयेत् शोधयित्वातुपात्राणिपूरयित्वातुधारयेत् २२ महानसस्यपात्राणिबहिःप्रक्षाल्यसर्वथा
मृद्भिश्चशोधयेच्चुल्लीं तत्राग्निंविन्यसेत्ततः २३ स्मृत्वानियोगपात्राणिरसांश्चद्रविणानिच कृतपूर्वाह्णकार्याचस्वगुरूनभि
वादयेत् २४ ताभ्यांभर्तृपितृभ्यांवाभ्रातृमातुलबांधवैः वस्त्रालंकाररत्नानिप्रदत्तान्येवधारयेत् २५ मनोवाक्कर्मभिः
शुद्धापतिदेशानुवर्तिनी छायेवानुगतास्वच्छासखीवहितकर्मसु २६ दासीवादिष्टकार्येषुभार्याभर्तुःसदाभवेत् ततो
ऽन्नसाधनंकृत्वापतयेविनिवेद्यतत् २७ वैश्वदेवकृतैरन्नैर्भोजनीयांश्चभोजयेत् पतिंचैवाभ्यनुज्ञातासिद्धमन्नादिनात्मना
२८ भुक्त्वानयेदहःशेषमायव्ययविचिंतया पुनःसायंपुनःप्रातर्गृहशुद्धिंविधायच २९ कृतान्नसाधनासाध्वीसभृत्यं
भोजयेत्पतिं नातितृप्त्यास्वयंभुक्त्वागृहनीतिंविधायच ३० आस्तीर्यसाधुशयनंततःपरिचरेत्पतिं सुप्तेपत्यौतदभ्या
शेस्वपेत्तद्गतमानसा ३१ अनग्नाचाप्रमत्ताचनिष्कामाचजितेंद्रिया नोच्चैर्वदेन्नपरुषंनबहून्पत्युरप्रियं ३२ नकेनचित्वि

वदेच्च असत्प्रलापविलापिनी नचापिव्ययशीलास्याद्धर्मार्थविरोधिनी ३३ प्रमादोन्मादरोषेर्ष्यावंचनंचातिमानितां पैशुन्यहिंसाविद्वेषमहाहंकारधूर्तताः ३४ नास्तिक्यसाहसस्तेयदंभान्साध्वीविवर्जयेत् एवंपरिचरंतीसापतिंपरमदैवतं ३५ यशःशर्मिहयात्येवपरत्रचसलोकतां योषितोनित्यकर्मोक्तंनैमित्तिकमथोच्यते ३६ रजोदर्शनतोदोषात्सर्वमेवपरित्यजेत् सर्वैरलक्षिताशीघ्रंलज्जितांतर्गृहेवसेत् ३७ राकांबराप्वृताद्दीनास्नानालंकारवर्जिता मौनिन्यधोमुखीचक्षुःपाणिपद्भिरचंचला ३८ अश्नीयात्केवलंभक्तंनक्तंमृन्मयभाजने स्वपेद्भूमावप्रमत्तास्वपेदेवमहत्त्रयं ३९ स्नायीतचत्रिरात्रांतेसचेलमुदितेरवौ विलोक्यभर्तुर्वदनंशुद्धाभवतिधर्मतः ४० कृतशौचापुनःकर्मपूर्ववच्चसमाचरेत् रजोदर्शनतोयास्यूरात्र्यःषोडशर्तवः ४१ ततःपुंबीजमक्लिष्टंशुद्धेक्षेत्रेप्ररोहति चतस्रश्चादिमारात्रीःपर्ववच्चविवर्जयेत् ४२ गच्छेद्युग्मासुरात्रीषुपौष्णापित्र्यर्क्षराक्षसात् प्रच्छादितादित्यपथेपुमान्गच्छेत्स्वयोषितः ४३ क्षमालंकृद्वाप्नोतिपुत्रंपूजितलक्षणं ऋतुकालेऽभिगम्यैवंब्रह्मचर्येव्यवस्थितः ४४ गच्छन्नपियथाकामंनदुष्टःस्यादनन्यकृत् भ्रूणहत्यामवाप्नोतिऋतौभार्य्यापराङ्मुखः ४५ सात्ववाप्यान्यतोगर्भंत्याज्याभवतिपापिनी महापातकदुष्टाचपतिगर्भविनाशिनी ४६ सद्वृत्तचारिणींपत्नींत्यक्त्वापतितधर्मतः महापातकदुष्टोऽपिनाप्नतीक्ष्यतयापतिः ४७ अशुद्धेक्षयमाद्दूरंस्थितायामनुचिंतया व्यभिचारेणदुष्टानांपतीनांदर्शनादृते ४८ धिक्कृ

तायामवाच्यायामन्यत्रवासयेत्पतिः पुनस्तामार्तवस्नातांपूर्ववद्व्यवहारयेत् ४९ धूर्तांचधर्मकामघ्नीमपुत्रांदीर्घरोगिणीं
सुदुष्टांव्यसनासक्तामहितामधिवासयेत् ५० आधिविन्नामपिविभुःस्त्रीणांतुसमतामियात् विवर्णादीनवदनादेहसंस्कारव
र्जिता ५१ पतिव्रतानिराहाराशोष्यतेप्रोषितेपतौ मृतंभर्तारमादायब्राह्मणीवन्हिमाविशेत् ५२ जीवंतीचेत्त्यक्तकेशातप
साशोधयेत्वपुः सर्वावस्थासुनारीणांनयुक्तंस्यादरक्षणं ५३ तदेवानुक्रमात्कार्य्यंपितृभर्तृसुतादिभिः जाताःसुरक्षिताः
पापेपुत्रपौत्रप्रपौत्रकाः ५४ येयजंतिपितॄन्यज्ञैर्मोक्षप्राप्तिमहोदयैः मृतानामग्निहोत्रेण दाहयेद्विधिपूर्वकं दाहयेदविलंबेन
भार्यांचात्रव्रजेत्तसा ५५ इतिश्रीवेदव्यासीयेधर्म्मशास्त्रेद्वितीयोध्यायः २ नित्यंनैमित्तिकंकाम्यमितिकर्मत्रिधा
मतं त्रिविधंतच्चवक्ष्यामिगृहस्थस्यावधार्य्यतां १ यामिन्याःपश्चिमेयामेत्यक्तनिद्रोहरिंस्मरेत् आलोक्यमंगलद्रव्यंकर्मा
वश्यकमाचरेत् २ कृतशौचोनिषेव्याग्नीन्दन्तान्प्रक्षाल्यवारिणा स्नात्वोपास्यद्विजःसंध्यांदेवादींश्चैवतर्पयेत् ३ वेदवे
दांगशास्त्राणिइतिहासानिचाभ्यसेत् अध्यापयेच्चसच्छिष्यान्सद्विप्रांश्चद्विजोत्तमः ४ अलब्धंप्रापयेल्लब्ध्वाक्षणमात्रंस
मापयेत् समर्थोहिसमर्थेननाविज्ञातःक्वचिद्वसेत् ५ सरित्सुसरःसुवापीषुगर्तप्रस्रवणादिषु स्नायीतयावदुद्धृत्यपंचपिंडा
निवारिणा ६ तीर्थाभावेप्यशक्तोवास्नायात्तोयैःसमाहृतैः गृहांगनगतस्तत्रयावदंबरपीडनं ७ स्नानमेवंवतैःकुर्य्यात्

पावनेश्चापिमार्जनं मंत्रैः प्राणांस्त्रिराचम्यसौरैश्चार्कंविलोकयेत् ८ तिष्ठन्स्थित्वातुगायत्रींततःस्वाध्यायमारभेत् ऋचां
चयजुषांसाम्नामथर्वांगिरसामपि ९ इतिहासपुराणानांवेदोपनिषदांद्विजः शक्त्यासम्यक्पठेन्नित्यमल्पमप्यासमापनात्
१० सयज्ञदानतपसामखिलंफलमाप्नुयात् तस्मादहरहर्वेदंद्विजोऽधीयीतवाग्यतः ११ धर्मशास्त्रेतिहासादिसर्वेषांशक्तितः
पठेत् कृतस्वाध्यायःप्रथमंतर्पयेच्चाथदेवताः १२ जान्वाच्यदक्षिणांदर्भैःप्रागग्रैःसयवैस्तिलैः एकैकांजलिदानेनप्रकृतिस्थोप
वीतकः १३ समजानुद्वयोब्रह्मसूत्रहारउदङ्मुखः तिर्यग्दर्भैश्चवामाग्रैर्यवैस्तिलविमिश्रितैः १४ अंभोभिरुत्तरक्षिप्तैःकनिष्ठा
मूलनिर्गतैः द्वाभ्यांद्वाभ्यामंजलिभ्यांमनुष्यांस्तर्पयेत्ततः १५ दक्षिणाभिमुखःसव्यंजान्वाच्यद्विगुणैःकुशैः तिलैर्जलैश्चदेशिन्या
मूलदर्भाग्रनिःसृतैः १६ दक्षिणांसोपवीतःस्यात्क्रमेणांजलिभिस्त्रिभिः संतर्पयेद्दिव्यपितॄंस्ततःपरांश्चपितॄन्स्वकान् १७
मातृमातामहांस्तद्वत्त्रीनेवंहित्रिभिस्त्रिभिः मातामहाश्चयेऽप्यन्येगोत्रिणोदाहवर्जिताः १८ तानेकांजलिदानेनतर्पयेच्चपृथक्पृ
थक् असंस्कृतप्रमीतायेप्रेतसंस्कारवर्जिताः १९ वस्त्रनिष्पीडितांभोभिस्तेषामाप्यायनंभवेत् अतर्पितेषुपितृषुवस्त्रंनिष्पीडयेच्च
यः २० निराशाःपितरस्तस्यभवंतिसुरमानुषैः पयोदर्भस्वधाकारगोत्रनामतिलैर्भवेत् २१ सुदत्तंतत्पुनस्तेषामेकेनापिवृथाविना
अन्यचित्तेनयद्दत्तंयद्दत्तंविधिवर्जितं २२ अनासनस्थितेनापितज्जलंरुधिरायते एवंसंतर्पिताःकामैस्तर्पकांस्तर्पयंतिच २३

ब्रह्मविष्णुशिवादित्यमित्रावरुणनामभिः पूजयेल्लक्षितैर्मन्त्रैर्जलमन्त्रोक्तदेवताः २४ उपस्थायरविं काष्ठांपूजयित्वाचदेवताः ब्र
ह्माग्नीन्द्रौषधीजीवविष्णूनामहत्तांधसा २५ अपायतेतिसत्कारंनमस्कारैःस्वनामभिः कृत्वासुखंसमालभ्यस्नानमेवंसमाचरेत्
२६ ततःप्रविश्यभवनमावसथ्येहुताशने पाकयज्ञांश्चचतुरोविदध्याद्विधिवद्द्विजः २७ अनाहिताग्नावसथ्याग्निरादायान्नंघृत
प्लुतं शाकलेनविधानेनजुहुयाल्लौकिकेऽनले २८ व्यस्ताभिर्व्याहृतीभिश्चसमस्ताभिस्ततःपरं षड्भिर्देवकृतस्येतिमंत्रवि
द्भिर्यथाक्रमम् २९ प्राजापत्यंस्विष्टकृतंहुत्वैवंद्वादशाहुतीः ओंकारपूर्वःस्वाहांतस्त्यागःस्विष्टविधानतः ३० भुविदर्भान्
समास्तीर्यबलिकर्मसमाचरेत् विश्वेभ्योदेवेभ्यइतिसर्वेभ्योभूतेभ्यएवच ३१ भूतानांपतयेचेतिनमस्कारेणशास्त्रवित्
दद्याद्बलित्रयंचाग्रेपितृभ्यश्चस्वधानमः ३२ पात्रनिर्णेजनंवारिवायव्यांदिशिनिःक्षिपेत् उद्धृत्यषोडशग्रासमात्रमन्नंघृताक्षि
तं ३३ इदमन्नंमनुष्येभ्योहंतेत्युक्त्वासमुत्सृजेत् गोत्रनामस्वधाकारैःपितृभ्यश्चापिशक्तितः ३४ षड्भ्योऽन्नमन्वहंदद्या
त्पितृयज्ञविधानतः वेदादीनांपठेत्किंचिदल्पंब्रह्ममखाप्तये ३५ ततोऽन्यदन्नमादायनिर्गत्यभवनाद्बहिः काकेभ्यःश्वप
चेभ्यश्चप्रक्षिपेद्ग्रासमेवच ३६ उपविश्यगृहद्वारितिष्ठेद्यावन्मुहूर्तकम् अप्रभुक्तोऽतिथिंलिप्सुर्भावशुद्धःप्रतीक्षकः
३७ आगतंदूरतःशांतंभोक्तुकाममकिंचनम् दृष्ट्वासंमुखमभ्येत्यसत्कृत्यप्रश्रयार्चनैः ३८ पादधावनसंमानाभ्यंजनादिभि

रर्च्चितः त्रिदिवंप्रापयेत्सद्योयज्ञस्याभ्यधिकोऽतिथिः ३९ कालागतोऽतिथिर्दृष्टवेदपारोगृहागतः द्वावेतौपूजितौस्वर्गंनयतोऽधस्त्व
पूजितौ ४० विद्याव्रतस्नातकक्ष्माभृद्राचार्यसुहृदृत्विजः अर्घ्याभवंतिधर्म्मेणप्रतिवर्षंगृहागताः ४१ गृहागतायसत्कृत्यश्रो-
त्रियाययथाविधि भक्त्योपकल्पयेदेकंमहाभागंविसर्जयेत् ४२ विसर्जयेदनुव्रज्यसुतृप्तश्रोत्रियातिथीन् मित्रमातुलसंबंधिबां
धवान्समुपागतान् ४३ भोजयेद्गृहिणोभिक्षांसत्कृतांभिक्षुकोऽर्हति स्वाद्वन्नमश्नन्स्वादुददद्गच्छत्यधोगतिम् ४४ गर्भि
ण्यातुरभृत्येषुबालवृद्धातुरादिषु बुभुक्षितेषुभुंजानोगृहस्थोऽश्नातिकिल्बिषं ४५ नाद्याद्गृहस्थोन्नपाकाद्यंकदाचिदनिमंत्रितः
निमंत्रितोऽपिनिंदेतमत्स्यारव्यानंद्विजार्हति ४६ शूद्राभिशस्तवार्धुष्यवाग्दुष्टक्रूरतस्कराः कुष्ठापविद्धडांभवधबंधनजीवि
नः ४७ शैलूषशौंडिकोन्मत्तोन्मत्तव्रात्यव्रतच्युताः नग्ननास्तिकनिर्लज्जपिशुनव्यसनान्विताः ४८ कन्दर्पस्त्रीजितानां
र्घ्यपरवादकृतानराः अनीशाःकीर्तिमंतोऽपिराजदेवस्वहारकाः ४९ शयनासनसंसर्गकृतकर्मादिदूषिताः अश्रद्दधा
नाःपतिताभ्रष्टाचारादयश्चये ५० अभोज्यान्नाःस्युरन्नादोयस्ययःस्यात्सतत्समः नापितान्वयमित्रार्द्धसीरिणोदासगो
पकाः ५१ शूद्राणामप्यमीषांतुभुक्त्वान्नंनैवदुष्यति धर्मेणान्योन्यभोज्यान्नाद्विजास्तुविदितान्वयाः ५२ स्ववृत्त्योपार्जि
तंमेध्यमाकरस्थममाक्षिकं अश्वलीढमगोघ्रातमस्पृष्टंशूद्रवायसैः ५३ अनुच्छिष्टमसंदुष्टमपर्युषितमेवच अम्ला

नवाद्यमन्नाद्यमाद्यंनित्यंस्कसंस्कृतं ५४ कृसरापूपसंयावपायसंशष्कुलीतिच नाश्नीयाद्ब्राह्मणोमांसमनियुक्तःकथंचन ५५
भ्रतोश्राद्धेनियुक्तोवाअनश्नन्पततिद्विजः मृगयोपार्जितंमांसमभ्यर्च्यपितृदेवताः ५६ क्षत्रियोद्वादशोनंतत्क्रीत्वावैश्योऽ
पिधर्मतः द्विजोजग्ध्वावृथामांसंहत्वाप्यविधिनापशून् ५७ निरयेस्वक्षयंवासमाप्नोत्याचन्द्रतारकं सर्वान्कामान्समासा
द्यफलमश्वमखस्यच ५८ मुनिसाम्यमवाप्नोतिगृहस्थोऽपिद्विजोत्तमः द्विजभोज्यानिगव्यानिमाहिष्याणिपयांसिच
५९ निर्दशासंधिसंबंधिवत्सवंतीपयांसिच पलांडुश्वेतवृंताकंरक्तमूलकमेवच ६० गृंजनारुणवृक्षासृग्जंतुगर्भफला
निच अकालकुसुमादीनिद्विजोजग्ध्वैंदवंचरेत् ६१ वाग्दूषितमविज्ञातमन्यपीडितकार्यपि भूतेभ्योन्नमदत्वाचतद
न्नंगृहिणोदहेत् ६२ हैमराजतकांस्येषुपात्रेष्वद्यात्सदागृही अभावेसाधुगंधेषुलोध्रद्रुमलतासुच ६३ पलाशपद्मप
त्रेषुगृहस्थोभोक्तुमर्हति ब्रह्मचारीयतिश्चैवश्रेयोयज्ञाक्तुमर्हति ६४ अभ्युक्ष्यान्नंनमस्कारैर्भुविदद्याद्बलित्रयम् भूप
तयेभुवःपतयेभूतानांपतयेतथा ६५ अपःप्राश्यततःपश्चात्पंचप्राणाहुतिक्रमात् स्वाहाकारैर्यजुहुयाच्छेषमद्याद्य
थासुखम् ६६ अनन्यचित्तोभुंजीतवाग्यतोऽन्नमकुत्सयन् आतृप्तेरन्नमश्नीयादक्षुण्णपात्रमुत्सृजेत् ६७ उच्छिष्टम
न्नमुद्धृत्यग्रासमेकंभुविक्षिपेत् आचांतःसाधुसंगेनसद्विद्यापठनेनच ६८ वृत्तवृद्धकथाभिश्चशेषाहमतिवाहयेत् सायं

संध्यामुपासीनहुत्वाग्निंभृत्यसंयुतः ६९ आपोशानक्रियापूर्वमश्नीयादन्वहंद्विजः सायमप्यतिथिःपूज्योहोमकालागतोनिशम् ७० श्र
द्धयाशक्तितोनित्यंश्रुतंहन्यादपूजितः नातितृप्तउपस्पृश्यप्रक्षाल्यचरणौशुचिः ७१ अप्रत्यगुत्तरशिराःशयीतशयनेशुभे श
क्तिमानुदितेकालेस्नानंसंध्यांनहापयेत् ७२ ब्राह्मेमुहूर्तेचोत्थायचिंतयेद्धितमात्मनः शक्तिमान्मतिमान्नित्यंव्रतमेतत्समाचरेत्
७३ इतिश्रीवेदव्यासीयेधर्मशास्त्रेतृतीयोध्यायः ३ इतिव्यासकृतंशास्त्रंधर्मसारसमुच्चयं आश्रमेयानिपुण्यानिमो
क्षधर्माश्रितानिच १ गृहाश्रमात्परोधर्मोनास्तिनास्तिपुनःपुनः सर्वतीर्थफलंतस्ययथोक्तंयस्तुपालयेत् २ गुरुभक्तो
भृत्यपोषीदयावाननसूयकः नित्यजापीचहोमीचसत्यवादीजितेंद्रियः ३ स्वदारेयस्यसंतोषःपरदारनिवर्तनं अपवादो
ऽपिनोयस्यतस्यतीर्थफलंगृहे ४ परदारान्परद्रव्यंहरतेयोदिनेदिने सर्वतीर्थाभिषेकेणपापंतस्यननश्यति ५ गृहेषुसर्वने
येषुसर्वतीर्थफलंततः अन्नदस्यत्रयोभागाःकर्ताभागेनलिप्यते ६ प्रतिश्रयंपादशौचंब्राह्मणानांचतर्पणं नपापंसंस्पृशेत्त
स्यबलिभिक्षांददातियः ७ पादोदकंपादघृतंदीपमन्नंप्रतिश्रयं योददातिब्राह्मणेभ्योनोपसर्पतितंयमः ८ विप्रपादोदक
क्लिन्नायावत्तिष्ठतिमेदिनी तावत्पुष्करपात्रेषुपिबंतिपितरोऽमृतं ९ यत्फलंकपिलादानेकार्तिक्यांज्येष्ठपुष्करे तत्फ
लंऋषयःश्रेष्ठाविप्राणांपादशोधने १० स्वागतेनाग्नयःप्रीताआसनेनशतक्रतुः पितरःपादशौचेनअन्नाद्येनप्रजापतिः ११

मातापित्रोः परंतीर्थं गंगागावोविशेषतः ब्राह्मणात्परमंतीर्थंनभूतन्नभविष्यति १२ इंद्रियाणिवशीकृत्यगृहएववसेन्न
रः तत्रतस्यकुरुक्षेत्रंनैमिषंपुष्कराणिच १३ गंगाद्वारंचकेदारंसन्निपत्यतथैवच एतानिसर्वतीर्थानिकृत्वापापैःप्रमुच्यते
१४ वर्णानामाश्रमाणांचचातुर्वर्णस्यभोद्विजाः दानधर्मंप्रवक्ष्यामियथाव्यासेनभाषितं १५ यद्ददातिविशिष्टेभ्योय
च्चाश्नातिदिनेदिने तच्चवित्तमहंमन्येशेषंकस्याभिरक्षति १६ यद्ददातियदश्नातितदेवधनिनोधनं अन्येमृतस्यक्रीडंति
दारैरपिधनैरपि १७ किंधनेनकरिष्यंतिदेहिनोऽपिगतायुषः यद्वर्द्धयितुमिच्छंतस्तच्छरीरमशाश्वतं १८ अशाश्वता
निगात्राणिविभवोनैवशाश्वतः नित्यंसन्निहितोमृत्युःकर्तव्योधर्मसंग्रहः १९ यदिनामनधर्मायनकामायनकीर्तये
यत्परित्यज्यगंतव्यंतद्धनंकिंनदीयते २० जीवंतिजीवितेयस्यविप्रमित्राणिबांधवाः जीवितंसफलंतस्यआत्मार्थेको
नजीवति २१ पशवोऽपिहिजीवंतिकेवलात्मोदरंभराः किंकायेनसुगुप्तेनबलिनाचिरजीविना २२ ग्रासादर्द्धमपिग्रा
समर्थिभ्यःकिंनदीयते इच्छानुरूपोविभवःकदाकस्यभविष्यति २३ अदातापुरुषस्त्यागीधनंसंत्यज्यगच्छति दाता
रंकृपणंमन्येमृतोऽप्यर्थंनमुंचति २४ प्राणनाशस्तुकर्तव्योयःकृतार्थोनसोमृतः अकृतार्थस्तुयोमृत्युंप्राप्तःखरसमो
हिसः २५ अनाहूतेषुयद्दत्तंयच्चदत्तमयाचितं भविष्यतियुगस्यांतस्तस्यांतोनभविष्यति २६ मृतवत्सायथागौश्च

कृष्यालोभेनदुह्यते परस्परस्यदानानिलोकयात्रानधर्मतः २७ अदृष्टेचाशफभेदानंभोक्ताचैवनदृश्यते पुनरागमनंनास्ति
तत्रदानमनंतकं २८ मातापितृषुयद्दद्याद्भ्रातृषुश्वशुरेषुच जायापत्येषुयद्दद्यात्सोऽनंतःस्वर्गसंक्रमः २९ पितुःशतगुणं
दानंसहस्रंमातुरुच्यते भगिन्याशतसाहस्रंसोदरदत्तमक्षयं ३० अहन्यहनिदातव्यंब्राह्मणेषुमुनीश्वराः आगमिष्य
तियत्पात्रंतत्पात्रंतारयिष्यति ३१ किंचिद्वेदमयंपात्रंकिंचित्पात्रंतपोमयं पात्राणामुत्तमंपात्रंशूद्रान्नंयस्यनोदरे ३२
यस्यचैवगृहेमूर्खोदूरेचापिगुणान्वितः गुणान्वितायदातव्यंनास्तिमूर्खेव्यतिक्रमः ३३ देवद्रव्यविनाशेनब्रह्मस्वहरणे
नच कुलान्यकुलतांयातिब्राह्मणातिक्रमेणतु ३४ ब्राह्मणातिक्रमोनास्तिविप्रेवेदविवर्जिते ज्वलंतमग्निमुत्सृज्यनहि
भस्मनिहूयते ३५ सन्निकृष्टमधीयानंब्राह्मणंयोव्यतिक्रमेत् भोजनेचैवदानेचहन्यात्त्रिपुरुषंकुलं ३६ यथाकाष्ठमयो
हस्तीयथाचर्ममयोमृगः यश्चविप्रोनधीयानस्त्रयस्तेनामधारकाः ३७ ग्रामस्थानंयथाशून्यंयथाकूपश्चनिर्जलः यश्च
विप्रोनधीयानस्त्रयस्तेनामधारकाः ३८ ब्राह्मणेषुचयद्दत्तंयच्चवैश्वानरेहुतं तद्धनंधनमाख्यातंधनंशेषंनिरर्थकम् ३९
सममब्राह्मणेदानंद्विगुणंब्राह्मणब्रुवे सहस्रगुणमाचार्येह्यनंतंवेदपारगे ४० ब्रह्मबीजसमुत्पन्नोमंत्रसंस्कारवर्जितः
जातिमात्रोपजीवीचसभवेद्ब्राह्मणःसमः ४१ गर्भाधानादिभिर्मंत्रैर्वेदोपनयनेनच नाध्यापयतिनाधीतेसभवेद्ब्राह्मणब्रुवः

४२ अग्निहोत्रीतपस्वीचवेदमध्यापयेच्चयः सकल्पंसरहस्यंचतमाचार्यंप्रचक्षते ४३ इष्टिभिःपशुबंधैश्चचातुर्मास्यै
स्तथैवच अग्निष्टोमादिभिर्यज्ञैर्येनचेष्टंसइष्टवान् ४४ मीमांसतेचयोवेदान्षड्भिरंगैःसविस्तरैः इतिहासपुराणानिसभवे
द्वेदपारगः ४५ ब्राह्मणायेनजीवंतिनान्योवर्णःकथंचन ईदृक्पथमुपस्थायकोऽन्यस्तत्यक्तुमुत्सहेत् ४६ ब्राह्मणः
संभवश्चैवदेवानामपिदैवतं प्रत्यक्षंचैवलोकस्यब्रह्मतेजोहिकारणं ४७ ब्राह्मणस्यमुखंक्षेत्रंनिष्कर्करमकंटकं वा
पयेत्तत्रबीजानिसाकृषिःसार्वकामिकी ४८ सुक्षेत्रेवापयेद्बीजंसुपात्रेदापयेद्धनं सुक्षेत्रेचसुपात्रेचक्षिप्तंनैववहिदुष्य
ति ४९ विद्याविनयसंपन्नेब्राह्मणेगृहमागते क्रीडंत्योषधयःसर्वायास्यामःपरमांगतिं ५० नष्टशौचेव्रतभ्रष्टेविप्रेवे
दविवर्जिते दीयमानंरुदत्यन्नंभयाद्वैदुष्कृतंकृतं ५१ वेदपूर्णमुखंविप्रंसुभुक्तमपिभोजयेत् नचमूर्खंनिराहारंषड्
रात्रमुपवासिनं ५२ यानियस्यपवित्राणिकुक्षौतिष्ठंतिभोद्विजाः तानितस्यप्रयोज्यानिनशरीराणिदेहिनां ५३ यस्य
देहेसदाश्नंतिहव्यानित्रिदिवौकसः कव्यानिचैवपितरःकिंभूतमधिकंततः ५४ यद्भुंक्तेवेदविद्विप्रःस्वकर्मनिरतःशुचिः
दातुःफलमसंख्यातंप्रतिजन्मतदक्षयं ५५ हस्त्यश्वरथयानानिकेचिदिच्छंतिपंडिताः अहंनेच्छामिमुनयःकस्यै
ताः सर्वसंपदः ५६ वेदलांगलकृष्टेषुद्विजश्रेष्ठेषुसत्सुच यस्तुरापातितंबीजंतस्यैताःसस्यसंपदः ५७ शतेषुजायते

शूरः सहस्रेषु च पंडितः वक्ता शतसहस्रेषु दाता भवति वा न वा ५८ न रणे विजयाच्छूरो ऽध्ययनान्न च पंडितः न वक्ता वाक्
पटुत्वेन न दाता चार्थदानतः ५९ इंद्रियाणां जये शूरो धर्मं चरति पंडितः हितप्रायोक्तिभिर्वक्ता दाता सन्मानदानतः ६० य
श्चैकपंक्त्या विषमं ददाति स्नेहाद्भयाद्वा यदि वार्थहेतोः वेदेषु दृष्टं ऋषिभिश्च गीतं तद्ब्रह्महत्यां मुनयो वदंति ६१ ऊषरे वापि
तं बीजं भिन्नभांडेषु गोदुहं हुतं भस्मनि हव्यं च मूर्खे दानमशाश्वतं ६२ मृतसूतकपुष्टांगो द्विजः शूद्रान्नभोजने अहमेवं
न जानामि कां योनिं स गमिष्यति ६३ शूद्रान्नेनोदरस्थेन यदि कश्चिन्म्रियेत यः स भवेत्सूकरो नूनं तस्य वा जायते कुले ६४
गृध्रो द्वादश जन्मानि सप्त जन्मानि सूकरः श्वानश्च सप्त जन्मानि इत्येवं मनुरब्रवीत् ६५ अमृतं ब्राह्मणान्नेन दारिद्र्यं
क्षत्रियस्य च वैश्यान्नेन तु शूद्रान्नं शूद्रान्नान्नरकं व्रजेत् ६६ यश्च भुंक्ते ऽथ शूद्रान्नं मासमेकं निरंतरं इह जन्मनि शूद्र
त्वं मृतः श्वा चैव जायते ६७ यस्य शूद्रा पचेन्नित्यं शूद्रा वा गृहमेधिनी वर्जितः पितृदेवैस्तु रौरवं याति स द्विजः ६८ भां
डसंकरसंकीर्णा नानासंकरसंकराः योनिसंकरसंकीर्णा निरयं यांति मानवाः ६९ पंक्तिभेदी वृथापाकी नित्यं ब्राह्म
णनिंदकः आदेशी वेदविक्रेता पंचैते ब्रह्मघातकाः ७० इदं व्यासमतं नित्यमध्येतव्यं प्रयत्नतः एतदुक्ताचारवतः पतनं नै
व विद्यते ७१ इति श्रीवेदव्यासीये धर्मशास्त्रे चतुर्थो ऽध्यायः समाप्तम् ४ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७

श्रीगणेशायनमः अथशंरवस्मृतिप्रारंभः स्वयंभुवेनमस्कृत्यसृष्टिसंहारकारिणे चातुर्वर्ण्यहितार्थायशंरवःशा
स्त्रमकल्पयत् १ यजनंयाजनंदानंतथैवाध्यापनक्रिया प्रतिग्रहंचाध्ययनंविप्रकर्माणिनिर्दिशेत् २ दानंचाध्ययनंचै
वयजनंचयथाविधि क्षत्रियस्यचवैश्यस्यकर्मेदंपरिकीर्तितम् ३ क्षत्रियस्यविशेषेणप्रजानांपरिपालनम् कृषिगोर
क्षवाणिज्यंविशश्चपरिकीर्तितम् ४ शूद्रस्यद्विजशुश्रूषासर्वशिल्पानिवाप्यथ क्षमासत्यंदमःशौचंसर्वेषामविशेषतः
५ ब्राह्मणःक्षत्रियोवैश्यस्त्रयोवर्णाद्विजातयः तेषांजन्मद्वितीयंतुविज्ञेयंमौंजिबंधनात् ६ आचार्यस्तुपितापोक्तः
सावित्रीजननीतथा ब्राह्मणक्षत्रियविशांमौंजीबंधनजन्मनि ७ वृत्याशूद्रसमास्तावद्विज्ञेयास्तेविचक्षणैः याव
द्वेदेनजायंतेद्विजाज्ञेयास्ततःपरम् ८ इतिश्रीशंरवस्मृतौप्रथमोऽध्यायः १ गर्भस्यस्फुटताज्ञानेनिषेकःपरिकी
र्तितः पुरातुस्पंदनात्कार्यंपुंसवनंविचक्षणैः १ षष्ठेष्टमेवासीमंतोजातेवैजातकर्मच आशौचेचव्यतिक्रांतेनाम
कर्मविधीयते २ नामधेयंचकर्तव्यंवर्णानांचसमाक्षरम् मांगल्यंब्राह्मणस्योक्तंक्षत्रियस्यबलान्वितम् ३ वैश्य
स्यधनसंयुक्तंशूद्रस्यतुजुगुप्सितम् शर्मांतंब्राह्मणस्योक्तंवर्मांतंक्षत्रियस्यतु ४ धनांतंचैववैश्यस्यदासांतंचांत्यज
न्मनः चतुर्थेमासिकर्तव्यंबालस्यादित्यदर्शनम् ५ षष्ठेन्नप्राशनंमासिचूडाकार्यायथाकुलम् गर्भाष्टमेब्देकर्तव्यं

ब्राह्मणस्योपनायनम् ६ गर्भादेकादशेराज्ञोगर्भाद्द्वादशमेविशः षोडशाब्दानिविप्रस्यराजन्यस्यद्विविंशतिः ७ विंश
तिःसचतुष्कातुवैश्यस्यपरिकीर्तिता नातिवर्तेतसावित्रीमतऊर्ध्वंनिवर्तते ८ विज्ञातव्यास्त्रयोप्येतेयथाकालमसंस्कृ
ताः सावित्रीपतिताव्रात्याःसर्वधर्मबहिष्कृताः ९ मौंजीज्याबंधनार्यातुक्रमान्मौंज्यःप्रकीर्तिताः मार्गवैयाघ्रवास्ता
निचर्माणिब्रह्मचारिणाम् १० पर्णपिप्पलबिल्वानांक्रमाद्दंडाःप्रकीर्तिताः केशदेशललाटस्यतुल्याःप्रोक्ताःक्रमेणतु
११ अवक्रास्सत्वचस्सर्वेअनग्न्येधास्तथैवच वस्त्रोपवीतेकार्पासक्षौमोर्णानांयथाक्रमम् १२ आदिमध्यावसानेषुभ
वच्छब्दोपलक्षिताः भैक्ष्यस्याचरणंप्रोक्तंवर्णानामनुपूर्वशः १३ इतिश्रीशंखस्मृतौद्वितीयोऽध्यायः २ उपनीयगुरुः
शिष्यंशिक्षयेच्छौचमादितः आचारमग्निकार्यंचसंध्योपासनमेवच १ सगुरुर्यःक्रियाःकृत्वावेदमस्मैप्रयच्छति भृत
काध्यापकोयस्तुउपाध्यायःसउच्यते २ मातापितागुरुश्चैवपूजनीयास्सदानृणाम् क्रियास्तस्याफलाःसर्वायस्यैतेना
दृतास्त्रयः ३ प्रयतःकल्यउत्थायस्नातोहुतहुताशनः कुर्वीतप्रणतोभक्त्यागुरूणामभिवादनम् ४ अनुज्ञातस्तुगुरुणा
ततोध्ययनमाचरेत् कृत्वाब्रह्मांजलिंपश्यन्गुरोर्वदनमानतः ५ ब्रह्मावसानेप्रारंभेप्रणवंचप्रकीर्तयेत् अनध्याये
ष्वध्ययनंवर्जयेच्चप्रयत्नतः ६ चतुर्दशींपंचदशीमष्टमींराहुसूतकम् उल्कापातंमहीकंपमाशौचंग्रामविप्लवम् ७

इद्रप्रयाणंश्वहृतंसर्वसंघातनिस्वनम् वाद्यकोलाहलंयुद्धमनध्यायान्विवर्जयेत् ८ नाधीयीताभियुक्तोपियानगोनच
नौगतः देवायतनवल्मीकश्मशानशवसन्निधौ ९ भैक्ष्यचर्यांतथाकुर्याद्ब्राह्मणेषुयथाविधि गुरुणाचाप्यनुज्ञातःप्रा
श्नीयात्प्राङ्मुखःशुचिः १० हितंप्रियंगुरोःकुर्यादहंकारविवर्जितः उपास्यपश्चिमांसंध्यांपूजयित्वाहुताशनम् ११ अ
भिवाद्यगुरुंपश्चाद्गुरोर्वचनकृद्भवेत् गुरोःपूर्वंसमुत्तिष्ठेच्छयीतचरमंतथा १२ मधुमांसांजनंश्राद्धंगीतंनृत्यंचवर्जयेत्
हिंसांपरापवादंच स्त्रीलीलांचविशेषतः १३ मेखलामजिनंदंडंधारयेच्चविशेषतः अधःशायीभवेन्नित्यंब्रह्मचारी
समाहितः १४ एवंव्रतंतुकुर्वीतवेदस्वीकरणंबुधः गुरवेचधनंदत्वास्नायीततदनुज्ञया १५ इतिश्रीशंखस्मृतौ
तृतीयोऽध्यायः ३ विंदेतविधिवद्भार्यामसमानार्षगोत्रजाम् मातृतःपंचमींचापिपितृतस्त्वथसप्तमीं १ ब्राह्मोदैव
स्तथैवार्षःप्राजापत्यस्तथासुरः गांधर्वोराक्षसश्चैवपैशाचश्चाष्टमोऽधमः २ एष्वेवधर्म्यास्तुचत्वारःपूर्वेयेपरिकीर्ति
ताः गांधर्वोराक्षसश्चैवक्षत्रियस्यतुशस्यते ३ संप्रार्थितःप्रयत्नेनब्राह्मस्तुपरिकीर्तितः यज्ञस्थायर्त्विजेदैवआदाया
र्षस्तुगोद्वयम् ४ प्रार्थितःसंप्रदानेनप्राजापत्यःप्रकीर्तितः आसुरोद्रविणादानाद्गांधर्वःसमयान्मिथः ५ राक्षसो
युद्धहरणात्पैशाच्यःकन्यकाछलात् तिस्रस्तुभार्याविप्रस्यद्वेभार्येक्षत्रियस्यतु ६ एकैवभार्यावैश्यस्यतथाशूद्र

स्यकीर्तिता ब्राह्मणीक्षत्रियावैश्याविप्रभार्याःप्रकीर्तिताः ७ क्षत्रियाचैववैश्याचक्षत्रियस्यविधीयते वैश्याचभार्यावैश्यस्य
शूद्राशूद्रस्यकीर्तिता ८ आपद्यपिनकर्तव्याशूद्राभार्याद्विजन्मना तस्यांतस्यप्रसूतस्यनिष्कृतिर्नविधीयते ९ तपस्वीयज्ञशी
लस्तुसर्वधर्मभृतांवरः ध्रुवंशूद्रत्वमायातिश्राद्धेत्रयोदशे १० नीयतेतुसपिंडत्वंयेषांशूद्रःकुलोद्भवः सर्वेशूद्रत्वमायां
तिर्यद्दिस्वर्गजितश्च्यते ११ सपिंडीकरणंकार्यंकुलजस्यतथाध्रुवम् श्राद्धंद्वादशकंकृत्वाश्राद्धंप्राप्तेत्रयोदशे १२ सपिंडीक
रणंचार्हन्नचशूद्रःकथंचन तस्मात्सर्वप्रयत्नेनशूद्रांभार्यांविवर्जयेत् १३ पाणिर्ग्राह्यस्सवर्णासुगृण्हीयात्क्षत्रियाकरम्
वैश्याप्रतोदमादद्याद्वेदनेत्वग्रजन्मनः १४ साभार्यायागृहेदक्षासाभार्यायापतिव्रता साभार्यायापतिप्राणासाभार्याया
प्रजावती १५ लालनीयासदाभार्याताडनीयातथैवच ताडितालालिताचैवस्त्रीश्रीर्भवतिनान्यथा १६ इतिशंखस्मृ
तौचतुर्थोऽध्यायः ४ पंचसूनागृहस्थस्यचुल्लीपेषण्युपस्करः कंडनीचोदकुंभश्चतस्यपापस्यशांतये १ पंचयज्ञ
विधानंतुगृहीनित्यंनहापयेत् पंचयज्ञविधानेनतत्पापंतस्यनश्यति २ देवयज्ञोभूतयज्ञःपितृयज्ञस्तथैवच ब्रह्मयज्ञो
नृयज्ञश्चपंचयज्ञाःप्रकीर्तिताः ३ होमोदैवोबलिर्भौतःपित्र्यःपिंडक्रियास्मृतः स्वाध्यायोब्रह्मयज्ञश्चनृयज्ञोतिथिपूज
नम् ४ वानप्रस्थोब्रह्मचारीयतिश्चैवतथाद्विजः गृहस्थस्यप्रसादेनजीवंत्येतेयथाविधि ५ गृहस्थएवयजतेगृहस्थ

स्तपतेनपः ददातिचगृहस्थश्चतस्माच्छ्रेयान्गृहाश्रमी ६ यथाभर्ताप्रभुःस्त्रीणांवर्णानांब्राह्मणोयथा अतिथिस्तद्वद्देवास्य
गृहस्थस्यप्रभुःस्मृतः ७ नव्रतैर्नोपवासैश्चधर्मेणविविधेनच नारीस्वर्गमवाप्नोतिप्राप्नोतिपतिपूजनात् ८ नव्रतैर्नोपवासैश्चन
चयज्ञैःपृथग्विधैः राजास्वर्गमवाप्नोतिप्राप्नोतिपरिपालनात् ९ नस्नानेननमौनेननैवाग्निपरिचर्यया ब्रह्मचारीदिवंयाति
संयातिगुरुपूजनात् १० नाग्निशुश्रूषयाक्षांत्यास्नानेनविविधेनच वानप्रस्थोदिवंयातियातिभोजनवर्जनात् ११ नदंडेर्न
चमौनेनशून्यागाराश्रयेणच यतिःसिद्धिमवाप्नोतियोगेनाप्नोत्यनुत्तमम् १२ नयज्ञैर्दक्षिणावद्भिर्वन्हिशुश्रूषयातथा गृ
हीस्वर्गमवाप्नोतियथाचातिथिपूजनात् १३ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनगृहस्थोतिथिमागतम् आहारशयनाद्येनविधिवत्प्रतिपूजये
त् १४ सायंप्रातश्चजुहुयादग्निहोत्रंयथाविधि दर्शंचपौर्णमासंचजुहुयाद्विधिवत्तथा १५ यजेतपशुबंधैश्चचातुर्मास्यै
स्तथैवच त्रैवर्षिकाधिकान्नस्तुपिबेत्सोममतंद्रितः १६ इष्टिंवैश्वानरींकुर्यात्तथाचाल्पधनोद्विजः नभिक्षेतधनंशूद्रात्स
र्वंदद्याच्चभिक्षितम् १७ व्रतंतुनत्यजेद्विद्वान्नृत्विजंपूर्वमेवच कर्मणाजन्मनाशुद्धंविद्ययाचव्रणीततम् १८ एतैरेवगुणै
र्युक्तंधर्मार्जितधनंतथा याजयीतसदाविप्रोग्राह्यस्तस्मात्प्रतिग्रहः १९ इतिश्रीशंखस्मृतौपंचमोऽध्यायः ५
गृहस्थस्तुयदापश्येद्वलीपलितमात्मनः अपत्यस्यैवचापत्यंतदारण्यंसमाश्रयेत् १ पुत्रेषुदारान्निक्षिप्यतयावानुगतो

वनम् अग्नीनुपचरेन्नित्यंवन्यमाहारमाहरेत् २ यदाहारोभवेत्तेनपूजयेत्पितृदेवताः तेनैवपूजयेन्नित्यमतिथिंसमुपागत
मत् ३ ग्रामादाहृत्यवाश्नीयादष्टौग्रासान्समाहितः स्वाध्यायंचतथाकुर्याज्जटाश्चबिभृयात्तथा ४ तपसाशोषयेन्नित्यं
स्वयंचैवकलेवरम् आर्द्रवासास्तुहेमंतेग्रीष्मेपंचातपास्तथा ५ प्रावृष्याकाशशायीचनक्ताशीचसदाभवेत् चतुर्थकालि
कोवास्यात्षष्ठकालिकएववा ६ कृच्छ्रैर्वापिनयेत्कालंब्रह्मचर्यंचपालयेत् एवंनीत्वावनेकालंद्विजोब्रह्माश्रमीभवेत् ७
इतिश्रीशंखस्मृतौषष्ठोऽध्यायः ६ कृत्वेष्टिंविधिवत्पश्चात्सर्ववेदसदक्षिणाम् आत्मन्यग्नीन्समारोप्यद्विजोब्रह्माश्रमी
भवेत् १ विधूमेन्यस्तमुसलेव्यंगारेभुक्तवज्जने अतीतेपात्रसंपातेनित्यंभिक्षांयतिश्चरेत् २ सप्तागारांश्चरेद्भैक्ष्यंभिक्षि
तंनानुभिक्षयेत् नव्यथेच्चतथाऽलाभेयथालब्धेनवर्तयेत् ३ नस्वादयेत्तथैवान्नंनाश्नीयात्कस्यचिद्गृहे मृन्मयालाबुपा
त्राणियतीनांचविनिर्दिशेत् ४ तेषांसंमार्ज्जनाच्छुद्धिरद्भिश्चैवप्रकीर्तिता कौपीनाच्छादनंवासोबिभृयादव्यथश्चरन् ५
शून्यागारनिकेतःस्याद्यत्रसायंगृहोमुनिः दृष्टिपूतंन्यसेत्पादंवस्त्रपूतंजलंपिबेत् ६ सत्यपूतांवदेद्वाचंमनःपूतंसमाचरेत्
सर्वभूतसमोमैत्रःसमलोष्टाश्मकांचनः ७ ध्यानयोगरतोभिक्षुःप्राप्नोतिपरमांगतिम् जन्मनायस्तुनिर्मुक्तोमरणेनतथैव
च ८ आधिभिर्व्याधिभिश्चैवतंदेवाब्राह्मणंविदुः अशुचित्वंशरीरस्यप्रियाप्रियविपर्ययः ९ गर्भवासेचवसतेतस्मा

न्मुच्येतनान्यथा जगदेतन्निराकंदंनिःसारकमनर्थकं १० भोक्तव्यमितिनिर्दिष्टोमुच्यतेनात्रसंशयः प्राणायामैर्दहेद्दोषान्
धारणाभिश्चकिल्बिषं ११ प्रत्याहारेणसंसर्गान्ध्यानेनानीश्वरान्गुणान् सव्याहृतिंसप्रणवांगायत्रींशिरसासह १२ त्रिःप
ठेदायतःप्राणःप्राणायामःसउच्यते मनसःसंयमस्तज्ज्ञैर्धारणेतिनिगद्यते १३ संहारश्चेंद्रियाणांचप्रत्याहारःप्रकीर्तितः
हृदिस्थध्यानयोगेनदेवदेवस्यदर्शनम् १४ ध्यानंप्रोक्तंप्रवक्ष्यामिध्यानयोगमतःपरम् हृदिस्थादेवतास्सर्वाहृदिप्राणाः
प्रतिष्ठिताः १५ हृदिज्योतींषिसूर्यश्चहृदिसर्वंप्रतिष्ठितम् स्वदेहमरणिंकृत्वाप्रणवंचोत्तरारणिं १६ ध्यानंनिर्मथना
भ्यासाद्विष्णुंपश्येद्धृदिस्थितम् हृद्यर्कश्चंद्रमासूर्यःसोमोमध्येहुताशनः १७ तेजोमध्येस्थितंसत्वंसत्वमध्येस्थितोऽ
च्युतः अणोरणीयान्महतोमहीयानात्मास्यजंतोर्निहितोगुहायाम् तेजोमयंपश्यतिवीतशोकोधातुःप्रसादान्महि
मानमात्मनः १८ वासुदेवस्तमोऽधानांपूर्णैरपिविधीयते १९ अज्ञानपटसंवीतैरिंद्रियैर्विषयेप्सुभिः एषवैपुरुषोविष्णु
र्व्यक्ताव्यक्तःसनातनः १९ एषधाताविधाताचपुराणोनिष्कलःशिवः वेदाहमेतंपुरुषंमहांतमादित्यवर्णंतमसःपरस्ता
त् यंवैविदित्वानबिभेतिमृत्योर्नान्यःपंथाविद्यतेऽयनाय पृथिव्यापस्तथातेजोवायुराकाशमेवच पंचैतानिविजानी
यान्महाभूतानिपंडितः २० चक्षुःश्रोत्रंस्पर्शनंचरसनंघ्राणमेवच बुद्धींद्रियाणिजानीयात्पंचैमानिशरीरके २१ रूपंशब्दं

स्तथास्पर्शोरसोगंधस्तथैवच इंद्रियार्थान्विजानीयात्संचैवसततंबुधः २२ हस्तौपादावुपस्थंचजिह्वापायुस्तथैवच
कर्मेंद्रियाणिपंचैवनित्यमस्मिन्शरीरके २३ मनोबुद्धिस्तथैवात्माव्यक्तंचतथैवच इंद्रियेभ्यःपराणीहचत्वारिक
थितानिच २४ चतुर्विंशत्यथैतानितत्वानिकथितानिच तथात्मानंतदतीतंपुरुषंपंचविंशकम् २५ यंतुज्ञात्वाविमुच्यं
तेयेजनाःसाधुवृत्तयः तदिदंपरमंगुह्यमेतदक्षरमुत्तमम् २६ अशब्दरसमस्पर्शमरूपंगंधवर्जितं निर्दुःखमसुखंशुद्धं
तद्विष्णोःपरमंपदम् २७ अजंनिरंजनंशांतमव्यक्तंध्रुवमक्षरं अनादिनिधनंब्रह्मतद्विष्णोःपरमंपदं २८ विज्ञानसारथि
र्यस्तुमनःप्रग्रहबंधनः सोध्वनःपारमाप्नोतितद्विष्णोःपरमंपदम् २९ वालाग्रशतशोभागःकल्पितस्तुसहस्रधा तस्यापि
शतमाद्भागाज्जीवःसूक्ष्मउदाहृतः ३० इंद्रियेभ्यःपराह्यर्थाअर्थेभ्यश्चपरंमनः मनसस्तुपराबुद्धिर्बुद्धेरात्मातथापरः ३१
महतःपरमव्यक्तमव्यक्तात्पुरुषःपरः पुरुषान्नपरंकिंचित्साकाष्ठासापरागतिः ३२ एषुसर्वेषुभूतेषुतिष्ठत्यविकलःसदा
दृश्यतेत्वग्र्ययाबुद्ध्यासूक्ष्मयासूक्ष्मबुद्धिभिः ३३ इतिश्रीशंखस्मृतौसप्तमोऽध्यायः ७ नित्यंनैमित्तिकंकाम्यंक्रियां
गंमलकर्षणम् क्रियास्नानंतथाषष्ठंषोढास्नानंप्रकीर्तितम् १ अस्नातःपुरुषोनार्होजप्याग्निहवनादिषु प्रातःस्नानंतदर्थं
चनित्यस्नानंप्रकीर्तितम् २ चंडालशवयूपाद्यंस्पृष्ट्वास्नानंरजस्वलां स्नानानर्हस्तुयःस्नातिस्नानंनैमित्तिकंचतत् ३ पुष्यस्ना

नादिकं स्नानं दैवज्ञविधिचोदितम् नदिकाम्यं समुद्दिष्टं नाकामस्तत्प्रयोजयेत् ४ जप्तुकामः पवित्राणि अर्चिष्यन्देवतानि पि
तॄन् स्नानं समाचरेद्यस्तु क्रियाङ्गं तत्प्रकीर्तितम् ५ मलापकर्षणार्थाय स्नानमभ्यङ्गपूर्वकम् मलापकर्षणार्थाय प्रवृ
त्तिस्तस्य नान्यथा ६ सरित्सु देवखातेषु तीर्थेषु च नदीषु च क्रियास्नानं समुद्दिष्टं स्नानं तत्र महाक्रिया ७ तत्र काम्यं तु
कर्तव्यं यथावद्विधिचोदितम् नित्यं नैमित्तिकं चैव क्रियाङ्गं मलकर्षणम् ८ तीर्थाभावे तु कर्तव्यमुष्णोदकपरोदकैः स्ना
नं तु वन्हितप्तेन तथैव परवारिणा ९ शरीरशुद्धिर्विज्ञाता न तु स्नानफलं लभेत् अद्भिर्गात्राणि शुध्यन्ति तीर्थस्नानात्फलं भवे
त् १० सरःसु देवखातेषु तीर्थेषु च नदीषु च स्नानमेव क्रिया तस्मात्स्नानात्पुण्यफलं स्मृतम् ११ तीर्थं प्राप्यानुषङ्गेण स्नानं
तीर्थे समाचरेत् स्नानजं फलमाप्नोति तीर्थयात्राफलं न तु १२ सर्वतीर्थानि पुण्यानि पापघ्नानि सदा नृणां परस्परा
नपेक्षाणि कथितानि मनीषिभिः १३ सर्वे प्रस्रवणाः पुण्याः सरांसि च शिलोच्चयाः नद्यः पुण्यास्तथा सर्वा जाह्नवी तु
विशेषतः १४ यस्य पादौ च हस्तौ च मनश्चैव सुसंयतम् विद्या तपश्च कीर्तिश्च स तीर्थफलमश्नुते १५ नृणां पाप
कृतां तीर्थे पापस्य शमनं भवेत् यथोक्तफलदं तीर्थं भवेच्छुद्धात्मनां नृणां १६ इति श्रीशंखस्मृतौ अष्टमोऽध्यायः
९ क्रियास्नानं तु वक्ष्यामि यथावद्विधिपूर्वकम् मृद्भिरद्भिश्च कर्तव्यं शौचमादौ यथाविधि १ जले निमग्न उन्मज्य उपस्पृ

श्ययथाविधि जलस्यावाहनंकुर्यात्तस्यवक्ष्याम्यतःपरम् २ प्रपद्येवरुणंदेवमंभसांपतिमूर्जितम् याचितंदेहिमेतीर्थं
सर्वपापापनुत्तये ३ तीर्थमावाहयिष्यामिसर्वाघविनिसूदनं सान्निध्यमस्मिन्कुतोयेभजत्वंमदनुग्रहात् ४ रुद्रान्प्रपद्ये
वरदान्सर्वानप्सुसदस्तथा. सर्वानप्सुसदश्चैवप्रपद्येप्रणतःस्थितः ५ देवमप्सुसदंवह्निंप्रपद्येऽघनिषूदनं आपःपु
ण्याःपवित्राश्चप्रपद्येशरणंतथा ६ रुद्रश्चाग्निश्चसर्पाश्चवरुणश्चापएवच शमयंत्याशुमेपापंमारक्षंतुचसर्वशः ७
इत्येवमुक्त्वाकर्तव्यंततःसंमार्जनंजले आपोहिष्ठेतितिसृभिर्यथावदनुपूर्वशः ८ हिरण्यवर्णेतिचदद्भिश्चतिसृ
भिस्तथा शन्नोदेवीतिचतथाशन्नआपस्तथैवच ९ इदमापःप्रवहतस्तथामंत्रमुदीरयेत् एवंमंत्रान्समुच्चार्यछं
दांस्यृषिदेवताः १० अघमर्षणसूक्तस्यसंस्मरन्प्रयतःसदा छंदआनुष्टुभंतस्यऋषिश्चैवाघमर्षणः ११ दे
वताभाववृत्तस्तुपापघ्नस्यप्रकीर्तितः ततोंभसिनिमग्नस्तुत्रिःपठेदघमर्षणम् १२ यथाश्वमेधःक्रतुराट्सर्वपापप्र
णाशनः तथाघमर्षणंसूक्तंसर्वपापप्रणाशनं १३ अनेनस्नात्वाअप्सुध्येस्नातवान्धौतवाससा परिवर्तितवास
स्तुतीर्थतीरमुपस्पृशेत् १४ उदकस्याप्रदानाच्चस्नानशाटीन्नपीडयेत् अनेनविधिनास्नातस्तीर्थस्यफलमश्नुते १५
इतिश्रीशंखस्मृतौनवमोऽध्यायः ९ अतःपरंप्रवक्ष्यामिशुभामाचमनक्रियां कायकनिष्ठिकामूलेतीर्थमुक्तंम

नीषिभिः १ अंगुष्ठमूलेचतथाप्राजापत्यंविचक्षणैः अंगुल्यग्रेस्मृतिंदिव्यंपित्र्यंतर्जनिमूलकं २ प्राजापत्येनतीर्थेनत्रिः
प्राश्नीयाज्जलंद्विजः द्विःप्रमृज्यमुखंपश्चात्खान्यद्भिःसमुपस्पृशेत् ३ हृद्गाभिःपूयतेविप्रःकंठगाभिश्चभूमिपः ता
लुगाभिस्तथावैश्यःशूद्रःस्पृष्टाभिरंततः ४ अंतर्जानुःशुचौदेशेप्राङ्मुखःसुसमाहितः उदङ्मुखोवाप्रयतोदिश
श्चानवलोकयन् ५ अद्भिःसमुद्धृताभिस्तुहीनाभिःफेनबुद्बुदैः वन्हिनाचाप्यतप्ताभिरक्षाराभिरुपस्पृशेत् ६ त
र्जन्यंगुष्ठयोगेनस्पृशेन्नासापुटद्वयं अंगुष्ठमध्यायोगेन स्पृशेन्नेत्रद्वयंततः ७ अंगुष्ठानामिकायोगेश्रवणौसमु
पस्पृशेत् कनिष्ठांगुष्ठयोगेनस्पृशेत्स्कंधद्वयंततः ८ सर्वासामेवयोगेननाभिंचहृदयंतथा संस्पृशेच्चतथामू
र्ध्निएषआचमनेविधिः ९ त्रिःप्राश्नीयाद्यदंभस्तुप्रीतास्तेनास्यदेवताः ब्रह्माविष्णुश्चरुद्रश्चभवंतीत्यनुशुश्रुमः
१० गंगाचयमुनाचैवप्रीयेतेपरिमार्जनात् नासत्यदस्रौप्रीयेतेस्पृष्टेनासापुटद्वये ११ स्पृष्टेलोचनयुग्मेतुप्रीयेते
शशिभास्करौ कर्णयुग्मेतथास्पृष्टेप्रीयेतेऽनिलानलौ १२ स्कंधयोःस्पर्शनादस्यप्रीयंतेसर्वदेवताः मूर्ध्नःसं
स्पर्शनादस्यप्रीतस्तुपुरुषोभवेत् १३ विनायज्ञोपवीतेनतथामुक्तशिखोद्विजः अप्रक्षालितपादस्तुआचांतोप्यशु
चिर्भवेत् १४ बहिर्जानुरुपस्पृश्यएकहस्तार्पितैर्जलैः सोपानत्कस्तथातिष्ठन्नैवशुद्धिमवाप्नुयात् १५ आचम्य

चक्षुरामोक्तंनीर्थसंमार्जनंतुयत् उपस्पृशेत्ततःपश्चान्मंत्रेणानेनधर्मतः १६ अंतश्चरसिभूतेषुगुहायांविश्वतोमुखः त्वंय
ज्ञस्त्वंवषट्कार आपोज्योतीरसोमृतम् १७ आचम्यचततःपश्चादादित्याभिमुखोजलं उदुत्यंजातवेदसमितिमंत्रेणानिः
क्षिपेत् १८ एषएवविधिःप्रोक्तःसंध्ययाश्चद्विजातिषु पूर्वांसंध्यांजपंस्तिष्ठेदासीनःपश्चिमांतथा १९ ततोजपेत्पवित्रा
णिपवित्रंवाथशक्तितः ऋषयोदीर्घसंध्यत्वाद्दीर्घमायुरवाप्नुयुः २० सर्ववेदपवित्राणिवक्ष्याम्यहमतःपरम् येषांजपे
श्चहोमैश्चपूयंतेमानवाःसदा २१ इतिश्रीशंखस्मृतौदशमोऽध्यायः १० अघमर्षणंदेवकृतंशुद्धवत्यश्चतत्समाः
कूष्मांड्यःपावमान्यश्चसावित्र्यश्चतथैवच १ अभीष्टद्रुपदाचैवस्तोमानिव्याहृतीस्तथा भारुंडानिचसामानिगायत्रीचौ
शनंतथा २ पुरुषव्रतंचभाषंचतथासोमव्रतानिच अब्लिंगंबार्हस्पत्यंचवाक्सूक्तममृतंतथा ३ शतरुद्रीयमथर्व
शिरस्त्रिसुपर्णंमहाव्रतं गोसूक्तमश्वसूक्तंचइंद्रसूक्तंचसामनी ४ त्रीण्याज्यदोहानिरथंतरंचअग्निव्रतंवामदेवव्रतंच
एतानिगीतानिपुनंतिजंतून्जातिस्मरत्वंलभतेयदीच्छेत् ५ इतिश्रीशंखस्मृतौएकादशोऽध्यायः ११ इतिवेदपवित्रा
ण्यभिहितानिएभ्यस्सावित्रीविशिष्यते नास्त्यघमर्षणात्परंमंतजलेनसावित्र्यासमंजप्यंनव्याहृतिसमंहुतं कुशशय्या
मासीनःकुशोत्तरीयःवाकुशपवित्रपाणिः प्राङ्मुखःसूर्याभिमुखोवा अक्षमालामुपादायदेवताध्यायीजपंकुर्यात् सुव

र्णमणिमुक्तास्फटिकपद्माक्षरुद्राक्षपुत्रजीवकानामन्यतमेनादायमालांकुर्यात् कुशग्रंथिंकृत्वावामहस्तोपायनैर्वागणये
त् आदौदेवताऋषिछंदःस्मरेत् ततःसप्रणवसव्याहृतिकामादावंतेचशिरसागायत्रीमावर्तयेत् अथास्याःसविता
देवता ऋषिर्विश्वामित्रोगायत्रीछंदः ॐकारप्रणवाख्याः ॐ भूः ॐ भुवः ॐ स्वः ॐ महः ॐ जनः ॐ तपः ॐ सत्य
मितिव्याहृतयः ॐ आपोज्योतीरसोमृतं ब्रह्मभूर्भुवःस्वरोमितिशिरः भवंतिचात्रश्लोकाः सव्याहृतिकांसप्रणवांगायत्रींशि
रसासह येजपंतिसदातेषांनभयंविद्यतेक्वचित् १ शतजप्तातुसादेवीदिनपापप्रणाशिनी सहस्रजप्तातुतथापातके
भ्यःसमुद्धरेत् २ दशसहस्रजप्तातुसर्वकल्मषनाशिनी सुवर्णस्तेयकृद्विप्रोब्रह्महागुरुतल्पगः ३ सुरापश्चविशुध्येतल
क्षजप्यान्नसंशयः प्राणायामत्रयंकृत्वास्नानकालेसमाहितः ४ अहोरात्रकृतात्पापात्तत्क्षणादेवमुच्यते सव्या
हृतिकाःसप्रणवाःप्राणायामास्तुषोडश ५ अपिभ्रूणहनंमासात्पुनंत्यहरहःकृताः हुतादेवीविशेषेणसर्वकामप्रदा
यिनी ६ सर्वपापक्षयकरीवरदाभक्तवत्सला शांतिकामस्तुजुहुयात्सावित्रीमक्षतैःशुचिः ७ हंतुकामोपमृत्युंचघृ
तेनजुहुयात्तथा श्रीकामस्तुतथापद्मैर्बिल्वैःकांचनकामुकः ८ ब्रह्मवर्चसकामस्तुपयसाजुहुयात्तथा घृतप्लुतै
स्तिलैर्वह्निंजुहुयात्सुसमाहितः ९ गायत्र्ययुतहोमाच्चसर्वपापैःप्रमुच्यते पापात्मालक्षहोमेनपातकेभ्यःप्रमुच्यते

१० अभीष्टंलोकमाप्नोतिप्राप्नुयात्काममीप्सितम् गायत्रीवेदजननीगायत्रीपापनाशिनी ११ गायत्र्याःपरंनास्तिदिविचेह
चपावनम् हस्तत्राणप्रदादेवीपततांनरकार्णवे १२ तस्मात्तामभ्यसेन्नित्यंब्राह्मणोनियतःशुचिः गायत्रीजप्यनिरतंहव्यक
व्येषुभोजयेत् १३ तस्मिन्नतिष्ठतेपापमब्बिंदुरिवपुष्करे जप्येनैवतुसंसिद्ध्येद्ब्राह्मणोनात्रसंशयः १४ कुर्यादन्यन्नवाकुर्यान्
मैत्रोब्राह्मणउच्यते उपांशुःस्याच्छतगुणःसाहस्रोमानसःस्मृतः १५ नोच्चैर्जाप्यंबुधःकुर्यात्सावित्र्यास्तुविशेषतः सावित्री
जाप्यनिरतःस्वर्गमाप्नोतिमानवः १६ गायत्रीजाप्यनिरतोमोक्षोपायंचविंदति तस्मात्सर्वप्रयत्नेनस्नातःप्रयतमानसः १७
गायत्रींतुजपेद्भक्त्यासर्वपापप्रणाशिनीम् इतिश्रीशंखस्मृतौद्वादशोऽध्यायः १२ स्नातःकृतजपस्तदनुप्राङ्मुखोदि
व्येनतीर्थेनदेवानुदकेनतर्पयेत् अथतर्पणविधिः ॐभगवंतंशेषंतर्पयामि कालाग्निरुद्रंतुततोरुक्मभौमंतथैवच
श्वेतभौमंततःप्रोक्तंपातालानांचसप्तमं १ जंबुद्वीपंततःप्रोक्तंशाकद्वीपंततःपरम् गोमेदपुष्करंतद्वच्छाकाख्यंचततःप
रम् २ शार्वरंततःस्वधामानंततःहिरण्यरोमाणंततः कल्पस्थायिनोलोकांस्तर्पयेत् लवणोदंततः क्षीरोदंततः घृतोद
ततःइक्षूदंततःस्वादूदंततः इतिसप्तसमुद्रकं प्रत्यृचंपुरुषसूक्तेनोदकांजलीन्दद्यात् पुष्पाणिचतथाभक्त्या अथकृ
तापसव्योदक्षिणामुखोऽन्तर्जानुःपित्र्येणपितॄणांयथाश्राद्धंप्रकामंसुदकंदद्यात् सौवर्णेनपात्रेणराजतेनोदुंबरेणखड्गपात्रे

णान्यपुत्रेणवोदकंपितृतीर्थस्पृशेद्दद्यात् पित्रेपितामहायप्रपितामहाय मात्रेमातामहायप्रमातामहाय मात्रेमातामहेत्यै प्र
मातामह्यै सप्तमान्पुरुषान्पितृपक्षे यावत्तांनामज्ञानीयात् पितृपक्षाणांतर्पणंकृत्वा गुरूणांमातृपक्षाणांतर्पणंकुर्यात् मा
तृपक्षाणांतर्पणंकृत्वा संबंधिबांधवानांकुर्यात् तेषांकृत्वासुहृदानांकुर्यात् भवंतिचात्रश्लोकाः विनारौप्यसुवर्णेनविना
ताम्रतिलेनच विनादर्भैश्चमंत्रैश्चपितॄणांनोपतिष्ठते १ सौवर्णरजताभ्यांचखड्गेनोदुंबरेणच दत्तमक्षयतांयातिपितृ
णांतुतिलोदकं २ हेम्नातुसहयद्दत्तंक्षीरेणमधुनासह तदप्यक्षयतांयातिपितृणांतुतिलोदकं ३ कुर्यादहरहःश्राद्ध
मन्नाद्येनोदकेनवा पयोमूलफलैर्वापिपितृणांप्रीतिमावहन् ४ स्नातःसंतर्पणंकृत्वापितृणांतुतिलांभसा पितृयज्ञ
मवाप्नोतिप्रीणातिचपितृंस्तथा ५ इतिश्रीशंखस्मृतौत्रयोदशोऽध्यायः १३ ब्राह्मणान्नपरीक्षेतदैवेकर्मणिधर्मवि
त् पित्र्येकर्मणिसंप्राप्तेयुक्तमाहुःपरीक्षणं १ ब्राह्मणायेविकर्मस्थाबैडालव्रतिकास्तथा ऊनांगाअतिरिक्तांगाब्राह्म
णाःपंक्तिदूषकाः २ गुरूणांप्रतिकूलाश्चवेदाग्न्युत्सादिनश्चये गुरूणांत्यागिनश्चैवब्राह्मणाःपंक्तिदूषकाः ३ अन
ध्यायेष्वधीयानाःशौचाचारविवर्जिताः शूद्रान्नरससंपुष्टाब्राह्मणाःपंक्तिदूषकाः ४ षडंगवित्त्रिसुपर्णोबह्वृचोज्येष्ठ
सामगः त्रिणाचिकेतःपंचाग्निर्ब्राह्मणःपंक्तिपावनः ५ ब्रह्मदेयानुसंतानोब्रह्मदेयाप्रदायकः ब्रह्मदेयापतिर्यश्चब्राह्म

णः पंक्तिपावनः ६ ऋग्यजुः पारगो यश्च साम्नां यश्चापि पारगः अथर्वांगिरसोध्येता ब्राह्मणः पंक्तिपावनः ७ नित्यं यो
गरतो विद्वान्समलोष्टाश्मकांचनः ध्यानशीलो हि यो विद्वान्ब्राह्मणः पंक्तिपावनः ८ द्वौ दैवे प्राङ्मुखौ त्रीन्पित्र्ये वोदङ्मुखां
स्तथा भोजयेद्द्विविधान्विप्रानेकैकमुभयत्र वा ९ भोजयेदथवाप्येकं ब्राह्मणं पंक्तिपावनं दैवं कृत्वा तु नैवेद्यं पश्चाद्व
न्हौ तु तत्क्षिपेत् १० उच्छिष्टं सन्निधौ कार्यं पिंडनिर्वपणं बुधैः अभावे च तथा कार्यमग्निकार्यं यथाविधि ११ श्राद्धं कृत्वा
प्रयत्नेन त्वराक्रोधविवर्जितः उंछमन्नं द्विजातिभ्यः श्रद्धया विनिवेदयेत् १२ अन्यत्र पुष्पमूलेभ्यः पीठकेभ्यश्च पंडितः
भोजयेद्द्विविधान्विप्रान्गंधमाल्यसमुज्वलान् १३ यत्किंचित्पच्यते गेहे भक्ष्यं वा भोज्यमेव वा अनिवेद्य न भोक्तव्यं पिंडमू
ले कदाचन १४ उग्रगंधान्यगंधानि चैत्यवृक्षभवानि च पुष्पाणि वर्जनीयानि रक्तवर्णानि यानि च तोयोद्भवानि देयानि
रक्तान्यपि विशेषतः ऊर्णासूत्रं प्रदातव्यं कार्पासमथवा नवम् १६ दशां विवर्तयेत्प्राज्ञो यद्यथाहतवस्त्रजां घृतेन दीपो
दातव्यस्तिलतैलेन वा पुनः १७ धूपार्थं गुग्गुलं दद्याद्घृतयुक्तं मधूत्कटं चंदनं च तथा दद्यात्पिष्टं च कुंकुमं शुभम् १८ भू
तृणं सुरसं शिग्रु पालकं सिंधुकं तथा कूष्मांडालाबुवार्ताककोविदारांश्च वर्जयेत् १९ पिप्पलीं मरिचं चैव तथा वै पिंडमूल
कं कृतं च लवणं सर्वं वंशाग्रं तु विवर्जयेत् २० राजमाषान्मसूरांश्च कोद्रवान्कोरदूषकान् लोहितान्वृक्षनिर्यासान्छ्रा

द्धकर्मणिवर्जयेत् २१ आम्रमामलकीमिक्षुंमृद्वीकांदधिदाडिमान् विदार्यश्चैवरंभाद्यादद्याच्छ्राद्धेप्रयत्नतः २२ धाना
लाजेमधुयुतेसक्तून्शर्करयातथा दद्याच्छ्राद्धेप्रयत्नेनशृंगाटकविसेतकान् २३ भोजयित्वाद्विजान्भक्त्यास्वाचान्तान्दत्त
दक्षिणान् अभिवाद्यपुनर्विप्राननुव्रज्यविसर्जयेत् २४ निमंत्रितस्तुयःश्राद्धेमैथुनंसेवतेद्विजः श्राद्धंदत्वाचभुक्त्वाच
युक्तःस्यान्महतैनसा २५ कालशाकंसशल्कांश्चमांसंवाध्रीणसस्यच खड्गमांसंतथानंतंयमःप्रोवाचधर्मवित् २६
यद्ददातिगयास्थश्चप्रभासेपुष्करेतथा प्रयागेनैमिषारण्येसर्वमानंत्यमश्नुते २७ गंगायमुनयोस्तीरेअयोध्यामरकंट
के नर्मदायांगयातीरेसर्वमानंत्यमुच्यते २८ वाराणस्यांकुरुक्षेत्रेभृगुतुंगेमहालये सप्तवेण्यृषिकूपेचतदप्यक्षयमु
च्यते २९ म्लेंछदेशेतथारात्रौसंध्यायांचविशेषतः नश्राद्धमाचरेत्प्राज्ञोम्लेछदेशेनचव्रजेत् ३० हस्तिछायासुयद्दत्तं
यद्दत्तंराहुदर्शने विषुवत्ययनेचैवसर्वमानंत्यमुच्यते ३१ प्रोष्ठपद्यामतीतायांमघयुक्तांत्रयोदशीं प्राप्यश्राद्धंप्रक
र्तव्यंमधुनापायसेनवा ३२ प्रजांपुष्टिंयशःस्वर्गंआरोग्यंचधनंतथा नृणांश्राद्धैःसदाप्रीताःप्रयच्छंतिपितामहाः ३३
इतिश्रीशंखस्मृतौचतुर्दशोऽध्यायः १४ जननेमरणेचैवसपिंडानांद्विजोत्तमः त्र्यहाच्छुद्धिमवाप्नोतियोऽग्निवेदस
मन्वितः १ सपिंडतातुपुरुषेसप्तमेविनिवर्तते नामधारकविप्रस्तुदशाहेनविशुध्यति २ क्षत्रियोद्वादशाहेनवैश्यःपक्षे

णश्शुध्यति मासेनतुतथाशूद्रःशुद्धिमाप्नोतिनांतरा ३ रात्रिभिर्मासतुल्याभिर्गर्भस्रावेविशुध्यति अजातदंतबालेतु

सद्यःशौचंविधीयते ४ अहोरात्रात्तथाशुद्धिर्बालेत्वकृतचूडके तथैवानुपनीतेतुत्र्यहाच्छुध्यंतिबांधवाः ५ अनूढा

नांतुकन्यानांतथैवशूद्रजन्मनां अनूढभार्यःशूद्रस्तुषोडशाद्वत्सरात्परं ६ मृत्युंसमधिगच्छेच्चेन्मासात्तस्यापिबांधवाः

शुद्धिंसमधिगच्छेयुर्नात्रकार्याविचारणा ७ पितृवेश्मनियाकन्यारजःपश्यत्यसंस्कृता तस्यांमृतायांनाशौचंकदाचिदपि

शाम्यति ८ हीनवर्णासुयानारीप्रमादात्प्रसवंव्रजेत् प्रसवेमरणेतज्जमाशौचंनापशाम्यति ९ समानंखल्वशौचंतु

प्रथमेनसमापयेत् असमानंद्वितीयेनधर्मराजवचोयथा १० देशांतरगतःश्रुत्वाकुल्यानांमरणोद्भवौ यच्छेषंदशरा

त्रस्यतावदेवाशुचिर्भवेत् ११ अतीतेदशरात्रेतुत्रिरात्रमशुचिर्भवेत् तथासंवत्सरेतीतेस्नातएवविशुध्यति १२ अनौरसे

षुपुत्रेषुभार्यास्वन्यगतासुच परपूर्वासुचस्त्रीषुत्र्यहाच्छुद्धिरिहेष्यते १३ मातामहेव्यतीतेतुआचार्येचतथामृते गृ

हेदत्तासुकन्यासुमृतासुतुत्र्यहस्तथा १४ निवासराजनिमृतेजातेदौहित्रकेगृहे आचार्यपत्निपुत्रेषुमृतेषुदिवसेनच

१५ मातुलेपक्षिणींरात्रिंशिष्यर्त्विग्बांधवेषुच सब्रह्मचारिण्येकाहमनूचानेनतथामृते १६ एकरात्रंत्रिरात्रंचषड्रात्रं

मासमेवच शूद्रेसपिंडेवर्णानामाशौचंक्रमशःस्मृतम् १७ त्रिरात्रमथषड्रात्रंपक्षंमासंतथैवच वैश्येसपिंडेवर्णा

नामाशौचंक्रमशःस्मृतं १७ त्रिरात्रमथषड्रात्रंपक्षंमासंतथैवच वैश्येसपिंडेवर्णानामाशौचंक्रमशःस्मृतं १८ स
पिंडेक्षत्रियेशुद्धिः षड्रात्रंब्राह्मणस्यतु वर्णानांपरिशिष्टानांद्वादशाहंविनिर्दिशेत् १९ सपिंडेब्राह्मणेवर्णाः सर्वएवा
विशेषतः दशरात्रेणशुध्येयुरित्याह भगवान्यमः २० भृग्वग्न्यनशनांभोभिर्मृतानामात्मघातिनां पतितानांच
नाशौचंशस्त्रविद्युद्धतांश्चये २१ यतिव्रतिब्रह्मचारीनृपकारुकदीक्षिताः नाशौचभाजःकथिताराजाज्ञाकारिणश्च
ये २२ यस्तुभुंक्तेपराशौचेवर्णीसोप्यशुचिर्भवेत् अशौचशुद्धौशुद्धिश्चतस्याप्युक्तामनीषिभिः २३ पराशौचेनरो
भुक्त्वाकृमियोनौप्रजायते भुक्त्वान्नंम्रियतेयस्यतस्ययोनौप्रजायते २४ दानंप्रतिग्रहोहोमः स्वाध्यायःपितृकर्मच
प्रेतपिंडक्रियावर्जमाशौचेविनिवर्तते २५ इतिशंखस्मृतौपंचदशोऽध्यायः१५ मृन्मयंभाजनंसर्वंपुनःपाकेनशु
ध्यति मद्यैर्मूत्रैःपुरीषैर्वाष्ठीवनैःपूयशोणितैः १ संस्पृष्टंनैवशुध्येतपुनःपाकेनमृन्मयं एतैरेवतथास्पृष्टंताम्र
सौवर्णराजतम् २ शुध्यत्यावर्तितंपश्चादन्यथाकेवलांभसा अम्लोदकेनताम्रस्यसीसस्यत्रपुणस्तथा ३ क्षारेण
शुद्धिःकांसस्यलोहस्यचविनिर्दिशेत् मुक्तामणिप्रवालानांशुद्धिःप्रक्षालनेनतु ४ अब्जानांचैवभांडानांसर्वस्याश्ममं
यस्यच शाकवर्जंमूलफलद्विदलानांतथैवच ५ मार्ज्जनाद्यज्ञपात्राणांपाणिनायज्ञकर्मणि उष्णांभसातथाशुद्धिं

सस्नेहानांविनिर्दिशेत् ६ शयनासनयानानांसशूर्पशकटस्यच शुद्धिःसंप्रोक्षणाद्यज्ञेकटमिंधनयोस्तथा ७ मार्ज
नाद्वेश्मनांशुद्धिःक्षितेःशोधस्तक्षणात् संमार्जितेनतोयेनवाससांशुद्धिरिष्यते ८ बहूनांप्रोक्षणाच्छुद्धिर्धान्यादी
नांविनिर्दिशेत् प्रोक्षणात्संहतानांचदारवाणांचतक्षणात् ९ सिद्धार्थकानांकल्केनशृंगदंतमयस्यच गोवालैःफलपा
त्राणामस्थ्यांशृंगवतांतथा १० निर्यासानांगुडानांचलवणानांतथैवच कुसुंभकुंकुमानांचऊर्णाकार्पासयोस्तथा ११
प्रोक्षणात्कथिताशुद्धिरित्याहभगवान्यमः भूमिस्थमुदकंशुद्धंशुचितोयंशिलागतम् १२ वर्णगंधरसैर्दुष्टैर्वर्जितंय
दितद्भवेत् शुद्धंनदीगतंतोयंसर्वदैवतथाकरः १३ शुद्धंप्रसारितंपण्यंशुद्धेचाजाश्वयोर्मुखे मुखवर्जंतुगौःशुद्धामा
र्जारश्चाक्रमेशुचिः १४ शय्याभार्याशिशुर्वस्त्रमुपवीतंकमंडलुः आत्मनःकथितंशुद्धंनशुद्धंहिपरस्यच १५ नारी
णांचैववत्सानांशकुनीनांशुभंमुखं रात्रौप्रस्रवणेवृक्षेमृगयायांसदाशुचिः १६ शुद्धाभर्तुश्चतुर्थेन्हिस्नानेनस्त्रीर
जस्वला दैवेकर्मणिपित्र्येचपंचमेहनिशुद्ध्यति १७ रथ्याकर्दमतोयेनष्ठीवनाद्येनवाप्यथ नाभेरूर्ध्वंनरस्पृष्टःसद्यः
स्नानेनशुद्ध्यति १८ कृत्वामूत्रंपुरीषंवास्नात्वाभोक्तुमनास्तथा भुक्त्वाक्षुत्वातथासुप्त्वापीत्वाचांभोवगाह्यच १९ र
थ्यामाक्रम्यवाचामेद्वासोविपरिधायच कृत्वामूत्रंपुरीषंचलेपगंधापहंद्विजः २० उद्धृतेनांभसाशौचंमृदाचैवसमाचरेत्

मेहनेमृत्तिकाःसप्तलिंगेद्वेपरिकीर्तिते २१ एकास्मिन्विंशतिर्हस्तेद्वयोर्ज्ञेयाचतुर्दश तिस्रस्तुमृत्तिकाज्ञेयाःकृत्वानखविशो
धनं २२ तिस्रस्तुपादयोर्ज्ञेयाःशौचकामस्यसर्वदा शौचमेतद्गृहस्थानांद्विगुणंब्रह्मचारिणां २३ त्रिगुणंतुवनस्थानांयती
नांतुचतुर्गुणं मृत्तिकार्चविनिर्दिष्टात्रिपर्वापूर्यलेयया २४ इतिश्रीशांखषोडशोऽध्यायः १६ नित्यंत्रिषवणस्नायीकृ
त्वापर्णकुटींवने अधःशायीजटाधारीपर्णमूलफलाशनः १ ग्रामंविशेच्चभिक्षार्थंस्वकर्मपरिकीर्तयन् एककालंसम
श्नीयाद्वर्षेतुद्वादशेगते २ हेमस्तेयीसुरापश्चब्रह्महागुरुतल्पगः व्रतेनैतेनशुध्यंतेमहापातकिनस्त्विमे ३ यागस्थं
क्षत्रियंहत्वावैश्यंहत्वाचयाजकं एतदेवव्रतंकुर्यादात्रेयीविनिषूदकः ४ कूटसाक्ष्यंतथैवोल्कानिक्षेपमपहृत्यच एत
देवव्रतंकुर्यात्त्यक्त्वाचशरणागतं ५ आहिताग्नेःस्त्रियंहत्वामित्रंहत्वातथैवच हत्वागर्भमविज्ञातमेतदेवव्रतंचरेत् ६
वनस्थंचद्विजंहत्वापार्थिवंचकृतागसं एतदेवव्रतंकुर्याद्द्विगुणंचविशुद्धये ७ क्षत्रियस्यचपादोनंवधेऽर्द्धंवैश्यघातने
अर्द्धमेवसदाकुर्यात्स्त्रीवधेपुरुषस्तथा ८ पादंतुशूद्रहत्यायामुदक्यागमनेतथा गोवधेचतथाकुर्यात्परदारगतस्तथा
९ पशून्हत्वांतथाग्राम्यान्मासंकृत्वाविचक्षणाः आरण्यानांवधेतद्वत्तदर्द्धंतुविधीयते १० हत्वाद्विजंतथासर्पजलेश
यविलेशयान् सप्तरात्रंतथाकुर्याद्व्रतंब्रह्महणस्तथा ११ अनस्थ्नांशकटंहत्वाअस्थ्नांदशशतंतथा ब्रह्महत्याव्रतंकु

र्यात्पूर्णंसंवत्सरंनरः १२ यस्ययस्यचवर्णस्यवृत्तिच्छेदंसमाचरेत् तस्यतस्यवधेप्रोक्तंप्रायश्चित्तंसमाचरेत् १३ अप
हृत्यतुवर्णानांभुवंसंप्राप्यप्रमादतः प्रायश्चित्तंवधप्रोक्तंब्राह्मणानुमतंचरेत् १४ गोजाश्वस्यापहरणेमणीनांरजत
स्यच जलापहरणेचैवकुर्यात्संवत्सरंव्रतं १५ तिलानांधान्यवस्त्राणांमद्यानामामिषस्यच संवत्सरार्द्धंकुर्वीतव्र
तमेतत्समाहितः १६ तृणेक्षुकाष्ठतक्राणांरसानामपहारकः मासमेकंव्रतंकुर्याद्दृतानांसर्पिषांतथा १७ लवणा
नांगुडानांचमूलानांकुसुमस्यच मासार्द्धंतुव्रतंकुर्यादेतदेवसमाहितः १८ लोहानांवेदलानांचसूत्राणांचर्मणांत
था एकरात्रंव्रतंकुर्यादेतदेवसमाहितः १९ भुक्त्वापलांडुलशुनंमद्यंचकरकाणिच नारंमलंतथामांसंविड्वराहंख
रंतथा २० गौधेयकुंजरोष्ट्रंचसर्वपांचनखंतथा क्रव्यादकुक्कुटंग्राम्यंकुर्यात्संवत्सरंव्रतम् २१ भक्ष्याःपंचनखा
स्त्वेतेगोधाकच्छपशल्लकाः खड्गश्चशशकश्चैवतान्हत्वाचचरेद्व्रतं २२ हंसमद्गुरकंकाकंकाकोलंखंजरीटकं म
त्स्यादांश्चतथामत्स्यान्बलाकंशुकसारिके २३ चक्रवाकंप्लवंकोकंमंडूकंभुजगंतथा मासमेकंव्रतंकुर्यादेतच्चैवनभक्ष
येत् २४ राजीवान्सिंहतुंडांश्चशकुलांश्चतथैवच पाठीनरोहितौभक्ष्यौमत्स्येषुपरिकीर्तितौ २५ जलेचरांश्चजलजा
न्मुखवाग्नखविष्किरान् रक्तपादान्जालपादान्सप्ताहंव्रतमाचरेत् २६ तित्तिरंचमयूरंचलावकंचकपिंजलं वार्ध्रीण

संवर्तकंचभक्ष्यानाह्रयमस्तथा २७ भुक्त्वाचोभयतोदंतांस्तथैकशफदंष्ट्रिणः तथाभुक्त्वातुमांसंवैमासार्द्धंव्रतमा
चरेत् २८ स्वयंमृतंतथामांसंमाहिषंत्वाजमेवच गोश्वक्षीरंविवत्सायाःसंधिन्याश्चतथापयः २९ संधिन्यमेध्यंभ
क्ष्यायाःपक्षंतुव्रतमाचरेत् क्षीराणियान्यभक्ष्याणितद्विकाराशनेबुधः ३० सप्तरात्रंव्रतंकुर्यादाद्यदेतत्परिकीर्तितं लो
हितान्वृक्षनिर्यासान्व्रश्चनप्रभवांस्तथा ३१ केवलानिचशुक्तानितथापर्युषितंचयत् गुडशुक्तंतथाभुक्त्वात्रिरात्रं
चव्रतीभवेत् ३२ दधिभक्ष्यंचशुक्तेषुयच्चान्यद्दधिसंभवं गुडशुक्तंतुभक्ष्यंस्यात्ससर्पिष्कमितिस्थितिः ३३ य
वगोधूमजाःसर्वेविकाराःपयसश्चये राजवाडवकुल्यंचभक्ष्यंपर्युषितंभवेत् ३४ राजीवपक्वंमांसंचसर्वंयत्नेनवर्ज
येत् संवत्सरव्रतंकुर्यात्प्राश्यैतान्ज्ञानतस्तुतान् ३५ शूद्रान्नंब्राह्मणोभुक्त्वातथारंगावतारिणः चिकित्सकस्यक्षुद्र
स्यतथास्त्रीमृगजीविनः ३६ षंडस्यकुलटायाश्चतथाबंधनचारिणः बद्धस्यचैवचोरस्यअवीरायास्त्रियस्तथा ३७
चर्मकारस्यवेनस्यक्लीबस्यपतितस्यच रुक्मकारस्यधूर्तस्यतथावार्धुषिकस्यच ३८ कदर्यस्यनृशंसस्यवेश्यायाः
कितवस्यच गणान्नंभूमिपालान्नमन्नंचैवश्वजीविनां ३९ सौनिकान्नंसूतिकान्नंभुक्त्वामासंव्रतंचरेत् शूद्रस्यस
ततंभुक्त्वाषण्मासान्व्रतमाचरेत् ४० वैश्यस्यतुतथाभुक्त्वात्रीन्मासान्व्रतमाचरेत् क्षत्रियस्यतथाभुक्त्वाद्वौमासौव्रत

माचरेत् ४१ ब्राह्मणस्यतथाभुक्त्वामासमेकंव्रतंचरेत् आपः सुराभाजनस्थाः पीत्वापक्षंव्रतंचरेत् ४२ मद्यभांड
गताःपीत्वासप्तरात्रव्रतंचरेत् शूद्रोच्छिष्टाशनेमासंपक्षमेकंतथाविशः ४३ क्षत्रियस्यतुसप्ताहंब्राह्मणस्यतथादिनं
अथश्राद्धाशनेविद्वान्मासमेकंव्रतीभवेत् ४४ परिवित्तिःपरिवेत्तायययाचपरिविंदति व्रतंसंवत्सरंकुर्युर्दातृयाजकपंच-
माः ४५ काकोच्छिष्टंगवाघ्रातंभुक्त्वापक्षंव्रतीभवेत् दूषितंकेशकीटैश्चमूषिकालांगूलेनच ४६ मक्षिकामशकेनापित्रि
रात्रंतुव्रतीभवेत् वृथाकृसरसंयावपायसापूपशष्कुलीः ४७ भुक्त्वात्रिरात्रंकुर्वीतव्रतमेतत्समाहितः नील्याचै
वक्षतोविप्रःशुनादष्टस्तथैवच ४८ त्रिरात्रंतुव्रतंकुर्यात्पुंश्चलीदर्शनक्षतः पादप्रतापनंकृत्वावह्निंकृत्वातथाप्यधः
४९ कुशैःप्रमृज्यपादौचदिनमेकंव्रतीभवेत् नीलीवस्त्रंपरीधाय भुक्त्वास्नानार्हणस्तथा ५० त्रिरात्रंचव्रतंकु
र्याच्छित्वागुल्मलतास्तथा अध्यास्यशयनंयानमासनंपादुकेतथा ५१ पलाशस्यद्विजश्रेष्ठस्त्रिरात्रंतुव्र-
तीभवेत् वाग्दुष्टंभावदुष्टंचभाजनेभावदूषिते ५२ भुक्त्वान्नंब्राह्मणःपश्चात्त्रिरात्रंतुव्रतीभवेत् क्षत्रियस्तुर
णेदत्वापृष्ठंप्राणपरायणः ५३ संवत्सरंव्रतंकुर्याच्छित्वावृक्षंफलप्रदं दिवाचमैथुनंगत्वास्नात्वानग्नस्तथांभसि
५४ नग्नांपरस्त्रियंदृष्ट्वादिनमेकंव्रतीभवेत् क्षिप्त्वाग्नावशुचिद्रव्यंतदेवांभसिमानवः ५५ मासमेकंव्र-

तं कुर्याद्दुपक्रुध्यतथागुरुं पीतावशेषं पानीयं पीत्वा च ब्राह्मणः क्वचित् ५६ त्रिरात्रं तु व्रतं कुर्याद्वामहस्तेन वा पुनः एकपंक्त्यु-
पविष्टेषु विषमं यः प्रयच्छति ५७ यश्च यावदसौ पक्वं कुर्यात्तु ब्राह्मणो व्रतम् धारयित्वा तुलाचार्यं विषमं कारयेद्द्वघः ५८ सु
रालवणमद्यानां दिनमेकं व्रती भवेत् मांसस्य विक्रयं कृत्वा कुर्याच्चैव महाव्रतम् ५९ विक्रीय पाणिनामद्यं तिलस्य च त-
थाचरेत हुंकारं ब्राह्मणस्योक्त्वा त्वंकारं च गरीयसः ६० दिनमेकं व्रतं कुर्यात् प्रयतः स्फसमाहितः प्रेतस्य प्रेतका
र्याणि कृत्वा चैनमहारकः ६१ वर्णानां यद्व्रतं प्रोक्तं तद्व्रतं प्रयतश्चरेत् कृत्वा पापं न गूहेन गूहमानं विवर्द्धते ६२ -
कृत्वा पापं बुधः कुर्यात्पर्षदानुमतं व्रतम् तस्करश्वापदाकीर्णे बहुव्यालमृगे वने ६३ न व्रतं ब्राह्मणः कुर्यात्-
प्राणबाधभयात्सदा सर्वत्र जीवनं रक्षेज्जीवन्पापमपोहति ६४ व्रतैः कृच्छ्रैश्च दानैश्च इत्याह भगवान्यमः
शरीरं धर्मसर्वस्वं रक्षणीयं प्रयत्नतः ६५ शरीरात्स्रवते धर्मः पर्वतात्सलिलं यथा आलोच्य धर्मशास्त्राणि समेत्य
ब्राह्मणैः सह ६६ प्रायश्चित्तं द्विजो दद्यात्स्वेच्छया न कदाचन इति श्रीशांखे सप्तदशोऽध्यायः १७ त्र्यहं त्रिष
वणस्नायी स्नाने स्नानेऽघमर्षणम् निमग्नस्त्रिः पठेदप्सु न भुंजीत दिनत्रयम् १ वीरासनं च तिष्ठेत गां दद्याच्च पय-
स्विनीम् अघमर्षणमित्येतद्व्रतं सर्वाघनाशनम् २ त्र्यहं सायं प्रातस्त्र्यहमद्यादयाचितम् त्र्यहं परं च नाश्नीया

त्प्राजापत्यंचरन्व्रतम् ३ त्र्यहमुष्णांपिबेत्तोयंत्र्यहमुष्णांघृतंपिबेत् त्र्यहमुष्णांपयःपीत्वावायुभक्षस्त्र्यहंभवेत्
४ तप्तकृच्छ्रंविजानीयाच्छीतैःशीतमुदाहृतम् द्वादशाहोपवासेनपराकःपरिकीर्तितः ५ विधिनोदकसिद्धान्नंसम
श्नीयात्प्रयत्नतः सक्तूनांसोदकान्मासंकृच्छ्रंवारुणमुच्यते ६ बिल्वैरामलकैर्वापिपद्माक्षैरथवाशुभैः मासेनलोकेस्त्री
तकृच्छ्रःकथ्यतेबुद्धिसत्तमैः ७ गोमूत्रंगोमयंक्षीरंदधिसर्पिःकुशोदकं एकरात्रोपवासश्चकृच्छ्रंसांतपनंस्मृतं ८ ए
तैस्तुत्र्यहमभ्यस्तंमहासांतपनंस्मृतम् पिण्याकंवामतक्राबुसक्तूनांप्रतिवासरम् ९ उपवासांतराभ्यासात्तुलापुरु
षउच्यते गोपुरीषाद्यवान्नंतुमासंनित्यंसमाहितः १० व्रतंतुयावकंकुर्यात्सर्वपापापनुत्तये ग्रासंचंद्रकलावृद्ध्या
प्राश्नीयाद्ध्रुह्नसदा ११ ह्रासयेच्चकलाहृद्ध्याव्रतंचांद्रायणंचरन् मुंडस्त्रिषवणस्नायीअधःशायीजितेंद्रियः १२
स्त्रीशूद्रपतितानांचवर्जयेत्परिभाषणम् पवित्राणिजपेच्छक्त्याजुहुयाच्चैवशक्तितः १३ अयंविधिःसविज्ञेयःस
र्वकृच्छ्रेषुसर्वदा पापात्मानस्तुपापेभ्यःकृच्छ्रैःसंतारितानराः १४ गतपापादिवंयांतिनात्रकार्याविचारणा
शंखप्रोक्तमिदंशास्त्रंयोधीतेबुद्धिमान्नरः १५ सर्वपापविनिर्मुक्तस्स्वर्गलोकेमहीयते १६ इतिशांखे
अष्टादशोऽध्यायः १८ इतिशंखस्मृतिः समाप्ता श्रीलक्ष्मीनारायणार्पणमस्तु

श्रीगणेशायनमः इष्टापूर्तेतुकर्तव्येब्राह्मणेनप्रयत्नतः इष्टेनलभतेस्वर्गंपूर्तेमोक्षमवाप्नुयात् १ एकाहमपिकर्तव्यं
भूमिष्ठमुदकंशुभम् कुलानितारयेत्सप्तयत्रगौर्वितृषीभवेत् २ भूमिदानेनयेलोकागोदानेनचकीर्तिताः तांल्लोकान्प्रा
प्नुयान्मर्त्यः पादपानांप्ररोपणे ३ वापीकूपतडागानिदेवतायतनानिच पतितान्युद्धरेद्यस्तुसपूर्तफलमश्नुते ४
अग्निहोत्रंतपःसत्यंवेदानांचैवपालनम् आतिथ्यंवैश्वदेवंचइष्टमित्यभिधीयते ५ इष्टापूर्तेद्विजातीनांसामान्योध
र्मउच्यते अधिकारीभवेच्छूद्रः पूर्तेधर्मेनवैदिके ६ यावदस्थिमनुष्यस्यगंगातोयेषुतिष्ठति तावद्वर्षसहस्राणि
स्वर्गलोकेमहीयते ७ देवतानांपितॄणांचजलेदद्याज्जलांजलिम् असंस्कृतमृतानांचस्थलेदद्याज्जलांजलिम् ८
एकादशाहेप्रेतस्ययस्यचोत्सृज्यतेवृषः मुच्यतेप्रेतलोकात्तुपितृलोकंसगच्छति ९ एष्टव्याबहवःपुत्रायद्यप्ये
कोगयांव्रजेत् यजेतवाश्वमेधेननीलंवावृषमुत्सृजेत् १० वाराणस्यांप्रविष्टस्तुकदाचिन्निष्क्रमेद्यदि हसंति
तस्यभूतानिअन्योन्यंकरताडनैः ११ गयाशिरेतुयःकिंचिन्नाम्नापिंडंतुनिर्वपेत् नरकस्थोदिवंयातिस्वर्ग
स्थोमोक्षमाप्नुयात् १२ आत्मनोवापरस्यापिगयाक्षेत्रेयतस्ततः यन्नाम्नापातयेत्पिंडंतंनयेद्ब्रह्मशाश्वतम् १३
लोहितोयस्तुवर्णेनशंखवर्णखुरस्तथा लांगूलशिरसाचैवसवैनीलवृषःस्मृतः १४ नवश्राद्धंत्रिपक्षंचद्वादशोस्व-

वमासिकं षण्मासौचाब्दिकंचैवश्राद्धान्येतानिषोडश १५ यस्यैतानिनकुर्वीतएकोद्दिष्टानिषोडश पिशाचत्वंस्थिरंतस्यदत्तैः
श्राद्धशतैरपि १६ सपिंडीकरणादूर्ध्वंप्रतिसंवत्सरंद्विजः मातापित्रोःपृथक्कुर्यादेकोद्दिष्टंमृते ऽहनि १७ वर्षेवर्षेतुक
र्तव्यंमातापित्रोस्तुसन्ततं अदैवंभोजयेच्छ्राद्धंपिंडमेकन्तुनिर्वपेत् १८ संक्रान्तावुपरागेचपर्वण्यपिमहालये निर्वाप्या
स्तुत्रयःपिंडाएकतस्तुक्षये ऽहनि १९ एकोद्दिष्टंपरित्यज्यपार्वणंकुरुतेद्विजः अकृतंतुद्विजानीयात्समातापितृघातकः
२० अमावास्यांक्षयोयस्यप्रेतपक्षे ऽथवायदि सपिंडीकरणादूर्ध्वंतस्योक्तःपार्वणोविधिः २१ त्रिदंडग्रहणादेवप्रेतत्वंने
वजायते अहन्येकादशेप्राप्तेपार्वणस्तुविधीयते २२ यस्यसंवत्सरादर्वाक्सपिंडीकरणंस्मृतम् प्रत्यहंतत्सोदकुंभंदद्या
त्संवत्सरंद्विजः २३ पत्याचैकेनकर्तव्यंसपिंडीकरणंस्त्रियः पितामह्यापितत्तस्मिन्सत्येवन्तुक्षये ऽहनि २४ तस्यांस
त्यांप्रकर्तव्यंतस्याःश्वश्रेतिनिश्चितं विवाहेचैवनिर्वृत्तेचतुर्थे ऽहनिरात्रिषु २५ एकत्वंसागताभर्तुःपिंडेगोत्रेचसूतके
स्वगोत्राद्भ्रश्यतेनारीउद्वाहात्सप्तमेपदे २६ भर्तृगोत्रेणकर्तव्यंदानंपिंडोदकक्रिया द्विमातुःपिंडदानंतुपिंडेपिंडेद्विनाम
तः २७ षण्णांदेयास्त्रयःपिंडाएवंदातानमुह्यति अथचेन्मन्त्रविद्युक्तःशारीरैःपंक्तिदूषणैः २८ अदोषन्तंयमःप्राहप
क्तिपावनएवसः अग्नौकरणशेषन्तुपितृपात्रेप्रदापयेत् २९ प्रतिपाद्यपितॄणांचनदद्याद्वैश्वदैविके अनग्निकोयदाविप्रःश्रा

द्धं करोतिपार्व्वणं ३० तत्रमातामहानांचकर्त्तव्यमभयंसदा अपुत्रायेमृताकेचित्सुरुषावास्त्रियोपिवा ३१ तेभ्यएव प्रदातव्यमेकोद्दिष्टंनपार्वणं य-
स्मिन्राशिगतेसूर्येविपत्तिःस्याद्द्विजन्मनः ३२ तस्मिन्नहनिकर्तव्यंदानंपिंडोदकक्रिया वर्षवृद्ध्यभिषेकादिकर्तव्यमधिकेनतु ३३ अधिमासेतुपूर्व-
स्याच्छ्राद्धंसंवत्सरादपि सएवहेयोदिष्टस्ययेनकेनतुकर्मणा ३४ अभिघातान्तरांकार्य्यंतत्रैवाहःकृतंभवेत् शालाग्नौपचतेअन्नंलौकिकेनापिनित्य
शः ३५ यस्मिन्नेवपचेदन्नंतस्मिन्होमोविधीयते वैदिकेलौकिकेवापिनित्यंहुत्वात्यतंद्रितः ३६ वैदिकेस्वर्गमाप्नोतिलौकिकेहंतिकिल्बिषं अग्नौव्याहृ
तिभिःपूर्वंहुत्वामंत्रैस्तुशाकलैः ३७ सविभागंतुभूतेभ्यस्ततोऽश्नीयादनग्निमान् उच्छेषणंतुनोत्तिष्ठेद्यावद्विप्रविसर्जनं ३८ ततोगृहबलिंकुर्या
दितिधर्म्मोव्यवस्थितः दर्भाःकृष्णाजिनंमंत्राब्राह्मणाश्चविशेषतः ३९ नैतेनिर्म्माल्यतांयान्तियोक्तव्यास्तेपुनःपुनः
पानमाचमनंकुर्यात्कुशपाणिस्सदाद्विजः ४० भुक्त्वानोच्छिष्टतांयातिएषएवविधिःसदा पानआचमनेचैवतर्पणेदैविके
सदा ४१ कुशहस्तोनदुष्येतयथापाणिस्तथाकुशः वामपाणौकुशान्कृत्वादक्षिणेनउपस्पृशेत् ४२ विनाचामन्तियेमू
ढारुधिरेणाचमंतिते नीवीमध्येषुयेदर्भाब्रह्मसूत्रेषुयेकृताः ४३ पवित्रांस्तान्विजानीयाद्यथाकायस्तथाकुशाः पिंडे
कृतास्तृयेदर्भायैःकृतंपितृतर्पणं ४४ मूत्रोच्छिष्टपुरीषंचतेषांत्यागोविधीयते देवपूर्वन्तुयच्छ्राद्धमदैवंचापियद्भवेत् ४५
ब्रह्मचारीभवेत्तत्रकुर्याच्छ्राद्धस्तुपैतृकं मातुःश्राद्धन्तुपूर्वंस्यात्पितॄणांतदनंतरं ४६ ततोमातामहानांचवृद्धौश्राद्धत्रयं

स्मृतं क्रतुर्दक्षोवसुः सत्यः कालकामौधूरिलोचनौ ४७ पुरूरवार्द्रवाश्चैव विश्वेदेवाः प्रकीर्तिताः आगच्छन्तुमहा
भागाविश्वेदेवामहाबलाः ४८ येअत्रविहिताःश्राद्धेसावधानाभवंतुते इष्टिश्राद्धेक्रतुर्दक्षोवसुः सत्यश्चदैविके ४९
कालः कामोऽमिकार्य्येषुअधुरेधूरिलोचनौ पुरूरवार्द्रवाश्चैव पार्वणेषुनियोजयेत् ५० यस्यास्तुनभवेद्भ्राता न
विज्ञायेतवापिता नोपयच्छेततांप्राज्ञःपुत्रिकाधर्मशंकया ५१ अभ्रातृकांप्रदास्यामितुभ्यंकन्यामलंकृतां
अस्यांयोजायतेपुत्रः समेपुत्रोभविष्यति ५२ मातुःप्रथमतःपिण्डंनिर्वपेत्पुत्रिकासुतः द्वितीयंतुपितुस्तस्यास्तृ
तीयन्तत्पितुःपितुः ५३ मृन्मयेषुचपात्रेषुश्राद्धेयोभोजयत्पितॄन् अन्नदातापुरोधाश्चभोक्तारनरकंव्रजेत् ५४
अलाभेमृन्मयंदद्यादनुज्ञातस्तुतैर्द्विजैः घृतेनप्रोक्षणंकार्य्यंमृदःपात्रंपवित्रकं ५५ श्राद्धंकृत्वापरश्राद्धेयस्तुभुंजी
तविह्वलः पतन्तिपितरस्तस्यलुप्तपिंडोदकक्रियाः ५६ श्राद्धंदत्वाचभुक्त्वाच अध्वानंयोऽधिगच्छति भवन्तिपित
रस्तस्यतन्मासंपांसुभोजनाः ५७ पुनर्भोजनमध्वा नंभाराध्ययनमैथुनं दानप्रतिग्रहहोमंश्राद्धंकृत्वाष्टवर्जयेत्
५८ अध्वगामीभवेदश्वः पुनर्भोक्ताचवायसः कर्मकृज्जायतेदासः स्त्रीगमनेचसूकरः ५९ दशकृत्वःपिबेदा
पः सावित्र्याचाभिमन्त्रिताः ततःसन्ध्यामुपासीतशुद्ध्येततदनन्तरं ६० आर्द्रवासास्तुयत्कुर्याद्बहिर्जानुचयत्कृतं

सर्व्वतंनिष्फलंकुर्य्याज्जपंहोमंप्रतिग्रहम् ६१ चान्द्रायणंनवश्राद्धे पराकोमासिकेतथा पक्षत्रयेतुकृच्छ्रंस्यात् षण्मा
सेकृच्छ्रमेवच ६२ ऊनाब्दिकेद्विरात्रंस्यादेकाहःपुनराब्दिके शावेमासस्तुभुक्त्वावापादकृच्छ्रोविधीयते ६३ सर्प
विप्रहतानांचशृंगिदंष्ट्रिसरीसृपैः आत्मनस्त्यागिनांचैवश्राद्धमेषांनकारयेत् ६४ गोभिर्हतंतथोद्बद्धंब्राह्मणेनतु
घातितं तंस्पृशंतिचयेविप्रागोजाश्वाश्चभवंतिते ६५ अग्निदातातथाचान्यपाशच्छेदकराश्चये तप्तकृच्छ्रेणशु
ध्यंतिमनुराहप्रजापतिः ६६ त्र्यहमुष्णंपिबेदापस्त्र्यहमुष्णंपयःपिबेत् त्र्यहमुष्णंघृतंपीत्वावायुभक्ष्योदिनत्रयं
६७ गोघ्नहिरण्यहरणेस्त्रीणांक्षेत्रगृहस्यच यमुद्दिश्यत्यजेत्प्राणांस्तमाहुर्ब्रह्मघातकं ६८ उद्यताःसहधावन्ते
यद्येकोधर्मघातकः सर्व्वेतशुद्धिमृच्छन्तिसएकोब्रह्मघातकः ६९ पतितान्नंयदाभुंक्तेभुंक्तेचांडालवेश्मनि स
मासार्द्धंचरेद्वारिमासंकामकृतेनतु ७० योयेनपतितेनैवस्पर्शेस्नानंविधीयते तेनैवोच्छिष्टसंस्पृष्टःप्राजापत्यं
समाचरेत् ७१ ब्रह्महाचसुरापायीस्तेयीचगुरुतल्पगः महान्तिपातकान्याहुस्तत्संसर्गीचपंचमः ७२ स्नेहाद्वा
यदिवालोभाद्भयादज्ञानतोपिवा कुर्वन्त्यनुग्रहंयेचतत्पापंतेषुगच्छति ७३ उच्छिष्टोच्छिष्टसंस्पृष्टोब्राह्मणस्तुकदा
चन तत्क्षणात्कुरुतेस्नानमाचमेनशुचिर्भवेत् ७४ कुब्जवामनषंढेषुगद्गदेषुजडेषुच जात्यन्धेबधिरेमूकेनदो

षः परिवेदने ७५ क्लीबे देशान्तरस्थे च पतिते प्रव्रजितेपि वा योगशास्त्राभियुक्ते च न दोषः परिवेदने ७६ पूरणे कूपवापी-
नां वृक्षच्छेदनपातने विक्रीणीत गजं चाश्वं गोवधं तस्य निर्दिशेत् ७७ पादे ङ्गरोमवपनं द्विपादे श्मश्रु केवलम् . तृतीये तु-
शिखावर्जं चतुर्थे तु शिखावपः ७८ चाण्डालोदकसंस्पर्शे स्नानं येन विधीयते तेनैवोच्छिष्टसंस्पृष्टः प्राजापत्यं समाचरेत्
७९ चांडालस्पृष्टभांडस्थं यत्तोयं पिबति द्विजः तत्क्षणात्क्षिपते यस्तु प्राजापत्यं समाचरेत् ८० यदि न क्षिप्यते तो-
यं शरीरे तस्य जीर्यति प्राजापत्यं न दातव्यं कृच्छ्रं सांतपनं चरेत् ८१ चरेत्सान्तपनं विप्रः प्राजापत्यं तु क्षत्रियः -
तदर्धं तु चरेद्वैश्यः पादं शूद्रे तु दापयेत् ८२ रजस्वला यदा स्पृष्टा श्वानासूकरवायसैः उपोष्य रजनीमेकां पंचगव्येन शु-
द्ध्यति ८२ अज्ञानतः स्नानमात्रमानाभिस्तु विशेषतः अत ऊर्ध्वं त्रिरात्रं स्यात्तदीयस्पर्शनं मतम् ८३. बालश्चैव दशाहे तु
पंचत्वं यदि गच्छति सद्य एव विशुध्येत नाशौचं नोदकक्रिया ८५ शावसूतक उत्पन्ने सूतकं तु यदा भवेत् शावेन शुध्यते
सूतिर्न सूतिः शावशोधिनी ८६ षष्ठेन शुध्यते काहं पंचमे द्व्यहमेव तु चतुर्थे सप्तरात्रं स्यात् त्रिपुरुषे दशमेऽहनि ८७ मर
णारब्धमाशौचं संयोगो यस्य नाग्निभिः आदाहान्तस्य विज्ञेयं यस्य वैतानिको विधिः ८८ आममांसं घृतं क्षौद्रं स्नेहाश्च फ-
लसंभवाः अन्यभांडस्थिता ह्येते निष्क्रान्ताः शुचयः स्मृताः ८९ मार्जनीरजनासक्के स्नानवस्त्रघटोदके नवांभसि तथा चैव

हंतिपुण्यंदिवाकृतम् ९० दिवाकपित्थच्छायायांरात्रौदधिचसक्तुषु धात्रीफलेषुसर्वत्र अलक्ष्मीर्वसतेसदा ९१ यत्रयत्र चसंकीर्णमात्मानंमन्यतेद्विजः । तत्रतत्रतिलैर्होमंगायत्र्यष्टशतजपेत ९२ इतिश्रीमहर्षिलिखितप्रोक्तंधर्मशास्त्रंसमाप्तं

श्रीगणेशायनमः अथदक्षस्मृतिप्रारंभः सर्वशास्त्रार्थतत्वज्ञःसर्ववेदविदांवरः पारगःसर्वविद्यानांदक्षोनामप्रजापतिः १ उत्पत्तिःप्रलयश्चैवस्थितिःसंहारएवच आत्मानात्मनितिष्ठेतआत्माब्रह्मण्यवस्थितः २ ब्रह्मचारीगृहस्थश्चवानप्रस्थोयतिस्तथा एतेषांतुहितार्थायदक्षःशास्त्रमकल्पयत ३ जातमात्रःशिशुस्तावद्यावदष्टौसमावयः सहिगर्भसमोज्ञेयोव्यक्तिमात्रप्रदर्शितः ४ भक्ष्याभक्ष्येतथापेयेवाच्यावाच्येकृतानृते अस्मिन्बालेनदोषःस्यात्सयावान्नोपनीयते ५ उपनीतेतुदोषोस्तिक्रियमाणैर्विगर्हितैः अप्राप्तव्यवहारोसौबालःषोडशवार्षिकः ६ स्वीकरोतियदावेदंचरेद्वेदव्रतानिच ब्रह्मचारीभवेत्तावदूर्ध्वंस्नातोभवेद्गृही ७ द्विविधोब्रह्मचारीस्यादुपकुर्वाणकस्तथ द्वितीयोनैष्ठिकश्चैव तस्मिन्नेवव्रतेस्थितः ८ योगृहाश्रममास्थाय ब्रह्मचारीभवेत्पुनः नयतिर्नवनस्थश्चसर्वाश्रमवर्जितः ९ अनाश्रमीनतिष्ठेतदिनमेकमपिद्विजः आश्रमेणविनातिष्ठन्प्रायश्चित्ती

यतेर्हिसः १० जपेहोमेतथादानेस्वाध्यायेचरतःसदा नासौफलमवाप्नोतिकुर्वाणोप्याश्रमाहृते ११ त्रयाणा
मानुलोम्यंहि प्रातिलोम्यंनविद्यते प्रातिलोम्येनयोयातिनतस्मात्पापकृत्तमः १२ मेखलाजिनदंडेश्चब्रह्मचारी
तिलक्ष्यते गृहस्थोदानवेदाद्यैर्नखिलोमैर्वनाश्रमी १३ त्रिदंडेनयतिश्चैवलक्षणानिपृथकपृथक् यस्यैतल्लक्षणंनास्ति
प्रायश्चित्तीवनाश्रमी १४ उक्तकर्मक्रमोनाम्नानकालात्‌ऋषिभिःस्मृतः द्विजानांचहितार्थायदक्षस्तत्स्वयमब्रवीत्
१५ इतिदाक्षेधर्मशास्त्रेप्रथमोऽध्यायः १ प्रातरुत्थायकर्तव्यंयद्द्विजेनदिनेदिने तत्सर्वंसंप्रवक्ष्यामिद्विजा-
नामुपकारकम् १ उदयास्तमितंयावन्नविप्रःक्षणिकोभवेत् नित्यनैमित्तिकैर्युक्तःकाम्यैश्चान्यैरगर्हितैः २ सं-
ध्याद्यंवैश्वदेवांतंस्वकंकर्मसमाचरेत् स्वकंकर्मपरित्यज्ययदन्यत्कुरुतेद्विजः ३ अज्ञानादथवालोभात्सतेनपति
तोभवेत् दिवसस्याद्यभागेतुकर्मतस्योपदिश्यते ४ द्वितीयेचतृतीयेचचतुर्थेपंचमेतथा षष्ठेचसप्तमेचैवअष्टमेच
पृथक्पृथक् ५ विभागेष्वेषुयत्कर्मतत्प्रवक्ष्याम्यशेषतः उषःकालेचसंप्राप्तेशौचंकृत्वायथार्थवत् ६ ततः
स्नानंप्रकुर्वीतदन्तधावनपूर्वकम् अत्यन्तमलिनःकायोनवछिद्रसमन्वितः ७ स्रवत्येवदिवारात्रौप्रातःस्नानं
विशोधनम् क्लिद्यंतिहिप्रसुप्तस्यइन्द्रियाणिस्रवन्तिच ८ अंगानिसमतांयांतिउत्तमान्यधमानिच नाना

स्वेदसमाकीर्णः शयनादुत्थितः पुमान् ९ अस्नात्वा नाचरेत्किंचिज्जपहोमादिकं द्विजः प्रातरुत्थाय यो विप्रः प्रा-
तः स्नायी भवेत्सदा १० सप्तजन्मकृतं पापं त्रिभिर्वर्षैर्व्यपोहति उषस्युषसि यत्स्नानं संध्यायामुदिते रवौ ११ प्राजाप
त्येन तत्तुल्यं महापातकनाशनं प्रातःस्नानं प्रशंसंति दृष्टादृष्टकरं हितं १२ सर्वमर्हति पूतात्मा प्रातःस्नायी जपादिकं गु
णा दश स्नानपरस्य साधो रूपं च पुष्टिश्च बलं च तेजः १३ आरोग्यमायुश्च मनोनुरुद्धं दुःस्वप्नघातश्च तपश्च मेधा स्नाना
दनंतरं तावदुपस्पर्शनमुच्यते १४ अनेन तु विधानेन स्वाचांतः शुचितामियात् प्रक्षाल्य हस्तौ पादौ च त्रिः पिबेदंबु
वीक्षितं १५ अंगुष्ठस्य च मूलेन द्विः प्रमृज्यात्ततो मुखं संहत्य तिसृभिः पूर्वमास्यमेवमुपस्पृशेत् १६ ततः पादौ सम
भ्युक्ष्य अंगानि समुपस्पृशेत् अंगुष्ठेन प्रदेशिन्या घ्राणं पश्चादुपस्पृशेत् १७ अंगुष्ठानामिकाभ्यां च चक्षुः श्रोत्रे पुनः पु-
नः कनिष्ठांगुष्ठयोर्नाभिं हृदयं तु तलेन वै १८ सर्वाभिश्च शिरः पश्चाद्बाहू चाग्रेण संस्पृशेत् संध्यायां च प्रभाते
च मध्याह्ने च ततः पुनः १९ हृद्गाभिः पूयते विप्रः कंठगाभिश्च भूमिपः वैश्यः प्राशितमात्राभिर्जिह्वागाभिः स्त्रियो द्वि-
जाः २० संध्यां नोपासते यस्तु ब्राम्हणो हि विशेषतः स जीवन्नेव शूद्रः स्यान्मृतः श्वा चैव जायते २१ संध्याहीनो
शुचिर्नित्यमनर्हः सर्वकर्मसु यदन्यत्कुरुते कर्म न तस्य फलभाग्भवेत् २२ संध्याकर्मावसाने तु स्वयं होमो विधीयते स्व

यंहोमेफलंयत्तुतदन्येननजायते २३ ऋत्विक्पुत्रोगुरुर्भ्राताभागिनेयोथविट्पतिः एभिरेवहुतंयत्तुतद्धुतंस्वयमेवतु
२४ देवकार्यंततःकृत्वागुरुमंगलमीक्षणं देवकार्यस्यसर्वस्यपूर्वाण्हेतुविधीयते २५ देवकार्याणिपूर्वाण्हेमनुष्या
णांतुमध्यमे पितृणामपराण्हेतुकार्याण्येतानियत्नतः पौर्वाण्हिकंतुयत्कर्मतद्यदासायमाचरेत् नतस्यफलमाप्नो
तिवंध्यास्त्रीमैथुनंयथा २६ दिवसस्याद्यभागेतुसर्वमेतद्विधीयते द्वितीयेचैवभागेतुवेदाभ्यासोविधीयते २७
वेदाभ्यासोहिविप्राणांपरमंतपउच्यते ब्रह्मयज्ञःसविज्ञेयःषडंगसहितस्तुयः २८ वेदस्वीकरणंपूर्वंविचारोभ्यसनं
जपः प्रदानंचैवशिष्येभ्योवेदाभ्यासोहिपंचधा २९ समित्पुष्पकुशादीनांद्वितीयेसमुदाहृतः तृतीयेचैवभागेतु
पोष्यवर्गार्थसाधनं ३० मातापितागुरुर्भार्याप्रजादीनःसमाश्रितः अभ्यागतोतिथिश्चाग्निःपोष्यवर्गउदाहृतः
३१ ज्ञातिबंधुजनःक्षीणस्तथानाथःसमाश्रितः अन्योपिधनयुक्तस्यपोष्यवर्गउदाहृतः ३२ सार्वभौतिकमन्नाद्यं
कर्तव्यंतुविशेषतः ज्ञानविद्भ्यःप्रदातव्यमन्यथानरकंव्रजेत् ३३ भरणंपोष्यवर्गस्यप्रशस्तंस्वर्गसाधनं नरकःपी
डनेतस्यतस्माद्यत्नेनतंभरेत् ३४ सजीवतियएवैकोबहुभिश्चोपजीव्यते जीवंतोमृतकास्त्वन्येपुरुषाःस्वोदरंभराः
३५ बह्वर्थंजीव्यतेकैश्चित्कुटुंबार्थेतथापरैः आत्मार्थेन्योनशक्नोतिस्वोदरेणापिदुःखितः ३६ दीनानाथविशिष्टेभ्यो

दातव्यंभूतिमिच्छता अदत्तदानाजायंतेपरभाग्योपजीविनः ३७ यद्ददासिविशिष्टेभ्योयज्जुहोसिदिनेदिने नतुवित्त
महंमन्येशेषंकस्यापिरक्षसि ३८ चतुर्थेतुतथाकालेस्नानार्थंमृदमाहरेत् तिलपुष्पकुशादीनिस्नानंचाकृत्रिमेजले
३८ नित्यंनैमित्तिकंकाम्यंत्रिविधंस्नानमुच्यते तेषांमध्येतुयन्नित्यंतत्पुनर्भिद्यतेत्रिधा ३९ मूलापकर्षणंपश्चान्मं
त्रवत्तुजलेस्मृतं संध्यास्नानमुभाभ्यांतुस्नानभेदाःप्रकीर्तिताः ४० मार्जनंजलमध्येतुप्राणायामोयतस्ततः उपस्था
नंततःपश्चात्प्रातर्जपउच्यते ४१ सवितादेवतायस्यामुखमग्निस्त्रिपात्स्थिता विश्वामित्रऋषिच्छंदोगायत्री
साविशिष्यते पंचमेतुतथाभागेसंविभागोयथार्थतः पितृदेवमनुष्याणांकीटानांचोपदिश्यते ४३ देवैश्चैवमनुष्यै
श्चतिर्यग्भिश्चोपजीव्यते गृहस्थःप्रत्यहंयस्मात्तस्माज्ज्येष्ठाश्रमोगृही ४४ त्रयाणामाश्रमाणांतुगृहस्थोयोनिरुच्यते
सीदमानेनतेनैवसीदंतीहेतरेत्रयः ४५ मूलप्राणोभवेत्स्कंधःस्कंधाच्छाखेतिपल्लवाः मूलेनैवविनष्टेनसर्वमेतद्विनश्य
ति ४६ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनरक्षणीयोगृहाश्रमी राज्ञाचान्यैस्त्रिभिःपूज्योमाननीयश्चसर्वदा ४७ गृहस्थोपिक्रियायु
क्तोगृहेणनगृहीभवेत् नचैवपुत्रदारेणस्वकर्मपरिवर्जितः ४८ अस्नात्वाचतथाजप्त्वाअदत्वायेचभुंजते देवादीनामृणी
भूत्वादरिद्रश्चभवेन्नरः ४९ एकाहिभुंजतेह्यन्नमपरोन्नेनभुज्यते नभुज्यतेसएवैकोयोभुक्तंतुसमाशकं ५० विभाग

शीलतायस्यक्षमायुक्तोदयालुकः देवतातिथिभक्तश्चगृहस्थःसतुधार्मिकः ५१ दयालज्जाक्षमाश्रद्धाप्रज्ञात्यागःकृत
ज्ञता गुणायस्यभवंत्येतेगृहस्थोमुख्यएवच ५२ संविभागंततःकृत्वागृहस्थःशेषभुग्भवेत् भूत्वातुसुखमास्थाय
तदन्नंपरिणामयेत् ५३ इतिहासपुराणाद्यैःषष्ठंवासप्तमंनयेत् अष्टमेलोकयात्रातुबहिःसंध्याततःपुनः ५४ होमं
भोजनकृत्यंचयच्चान्यद्गृहकृत्यकं कृत्वाचैवंततःपश्चात्स्वाध्यायंकिंचिदाचरेत् ५५ प्रदोषपश्चिमौयामौवेदा
भ्यासेनतौनयेत् यामद्वयंशयानस्तुब्रह्मभूयायकल्पते ५६ नैमित्तिकानिकर्माणिनिपतंतियथायथा तथात
थातुकार्याणिनकालस्तुविधीयते ५७ अस्मिन्नेवप्रयुंजानोह्यस्मिन्नेवप्रलीयते तस्मात्सर्वप्रयत्नेनस्वाध्यायंचसम
भ्यसेत् ५८ सर्वत्रमध्यमौयामौहुतशेषंहविश्चयत् भुंजानश्चशयानश्चब्राह्मणोनावसीदति ५९ इतिदासेधर्मशा
स्त्रेद्वितीयोऽध्यायः २ ऋधानवगृहस्थस्यईषद्दानानिवैनव नवकर्माणिचतथाविकर्माणिनवैवतु १ प्रच्छन्नानिन
वान्यानिप्रकाश्यानिपुनर्नव सफलानिनवान्यानिनिष्फलानितथानव २ अदेयानिनवान्यानिवस्तुजातानिसर्वदा
नवकानवनिर्दिष्टागृहस्थोन्नतिकारकाः ३ ऋधावस्तूनिवक्ष्यामिविशिष्टेगृहमागते मनश्चक्षुर्मुखंवाचंसौम्यंदत्वा
चतुष्टयम् ४ अभ्युत्थानंततोगच्छेत्पृच्छालापःप्रियान्वितः उपासनमनुव्रज्याकार्याण्येतानिनित्यशः ५ ईषद्दानानि

चान्यानिभूमिरापस्तृणानिच पादशौचंतथाभ्यंगआश्रयःशयनानिच ६ किंचिद्दद्याद्यथाशक्तिनास्यानश्नन्गृहे
वसेत् मृज्जलंचार्थिनेदेयमेतान्यपिसदागृहे ७ संध्यास्नानंजपोहोमःस्वाध्यायोदेवतार्चनं वैश्वदेवंक्षमातिथ्य
मुद्धृत्यापिचशक्तितः ८ पितृदेवमनुष्याणांदीनानाथतपस्विनां गुरुमातृपितॄणांचसंविभागोयथार्थतः ९ एता
निनवकर्माणिविकर्माणितथापुनः अनृतपरदाराश्चतथाभक्ष्यस्यभक्षणं १० अगम्यगमनापेयपानंस्तेयंचहिंस
नं आश्रौतकर्माचरणंमित्रधर्मबहिष्कृतं ११ नचैतानिविकर्माणितानिसर्वाणिवर्जयेत् पैशून्यमनृतंमायाका
मःक्रोधस्तथाप्रियं १२ द्वेषोदंभःपरद्रोहःप्रच्छन्नानितथानव आयुर्वित्तंगृहच्छिद्रंमंत्रोमैथुनभेषजे १३ तपोदा
नापमानेचनवगोप्यानिसर्वदा प्रायोग्यमृणशुद्धिश्चदानाध्ययनविक्रयाः १४ कन्यादानंवृषोत्सर्गोरहस्येतानिव
र्जयेत् मातापित्रोर्गुरौमित्रेविनीतेचोपकारिणि १५ दीनानाथविशिष्टेषुदत्तंचसफलंभवेत् धूर्तेबंदिनिमल्लेच
कुवैद्येकितवेशठे १६ चाटुचारणचोरेभ्योदत्तंभवतिनिष्फलं सामान्यंयाचितंन्यासमाधिर्दाराश्चतद्धनं १७ अ
न्वाहितंचनिःक्षेपंसर्वस्वंचान्वयेसति आपत्स्वपिनदेयानिनववस्तूनिसर्वदा १८ योददातिसमूरवस्तुमायश्चित्तेन
युज्यते नवनवकवेत्ताचमनुष्योधिपतिर्नृणां १९ इहलोकेपरत्रापिनीतिस्तंनैवमुंचति यथैवात्मापरस्तद्वद्द्रष्टव्यःसु

खमिच्छता २० सुखदुःखानितुल्यानियथात्मनितथापरे सुखंवायदिवादुःखंयत्किंचित्क्रियतेपरे २१ यत्कृतंतत्पु
नःपश्चात्सर्वमात्मनितद्भवेत् नक्लेशेनविनाद्रव्यंविनाद्रव्येणनक्रिया २२ क्रियाहीनेनधर्मःस्याद्धर्महीनेकुतःसुखं सु
खंहिरजतेसर्वंतच्चधर्मसमुद्भवं २३ तस्माद्धर्मःसदाकार्यःसर्ववर्णैःप्रयत्नतः न्यायागतेनद्रव्येणकर्तव्यंपारलौकिकं
२४ दानंहिविधिनादेयंकालेपात्रेगुणान्विते समाद्विगुणसाहस्रमानंत्यंचयथाक्रमात् २५ दानेफलविशेषःस्याद्धि
शेषाद्यत्नएवहि सममब्राह्मणेदानंद्विगुणंब्राह्मणब्रुवे २६ सहस्रगुणमाचार्येह्यनंतंवेदपारगे विधिहीनेयथापा
त्रेयोददातिप्रतिग्रहं २७ नकेवलंहितद्यर्थंशेषमन्यत्रनश्यति व्यसनंप्रीतर्जीवार्थंकुटुंबार्थंचयाचते २८ एवम
न्विष्यदातव्यंसर्वदानेष्वयंविधिः मातापितृविहीनस्यसंस्काराद्वाहनादिभिः २९ यःस्थापयतितस्येहपुण्यसंख्या
नविद्यते यच्छ्रेयोनाग्निहोत्रेणनाग्निष्टोमेनलभ्यते ३० तच्छ्रेयःप्राप्नुयाद्विप्रोविप्रेणस्थापितेनवै यद्यदिष्टतमंलो
केयच्चात्मदयितंभवेत् ३१ तत्तद्गुणवतेदेयंतदेवाक्षयमिच्छता इतिदाक्षेधर्मशास्त्रेतृतीयोऽध्यायः ३ पत्नीमूलं
गृहंपुंसांयदिच्छंदानुवर्तिनी गृहाश्रमात्परंनास्तियदिभार्यावशानुगा १ तयाधर्मार्थकामानांत्रिवर्गफलमश्नुते अनु
कूलकलत्रोयःस्वर्गस्तस्यनसंशयः २ प्रतिकूलकलत्रस्यनरकोनात्रसंशयः स्वर्गेपिदुर्लभंह्येतदनुरागःपरस्परं ३

रक्तमेकंविरक्तंचततःकष्टतरंनुकिं गृहवासःसुखार्थोहिपत्नीमूलंचतत्सुखं ४ सापत्नीयाविनीतास्याच्चित्तज्ञावशव
र्तिनी दुःखाद्यन्यासदारिवन्नाचित्तभेदःपरस्परम् ५ प्रतिकूलकलत्रस्याद्विदारस्यविशेषतः जलौकाइवताःसर्वा
भूषणाच्छादनाशनैः ६ सुभृतापिकृतानित्यंपुरुषंह्यपकर्षति जलौकारक्तमादत्तेकेवलंसातपस्विनी ७ इ
तरातुधनंवित्तंमांसंवीर्यंबलंसुखं साशंकाबालभावेतुयौवनेभिमुखीभवेत् ८ तृणवन्मन्यतेनारीवृद्धभावेस्व
कंपतिम् स्वकाम्येवर्तमानाचस्नेहान्नैवनिवारिता ९ सुसुख्यासाभवेत्पश्चाद्यथाव्याधिरुपेक्षितः अनुकूलात्व
वाग्दुष्टदक्षासाध्वीपतिव्रता १० एभिरेवगुणैर्युक्ताश्रीरेवस्त्रीनसंशयः प्रहृष्टमानसानित्यंस्थानमानविचक्ष
णा ११ भर्तुःप्रीतिकरीयातुभार्यासात्वितराजरा शिष्योभार्याशिशुर्भ्रातामित्रंदासःसमाश्रितः १२ यस्यैतानि
विनीतानितस्यलोकेपिगौरवं प्रथमाधर्मपत्नीतुद्वितीयारतिवर्द्धिनी १३ दृष्टमेवफलंतत्रनादृष्टमुपपद्यते धर्मपत्नी
समाख्यातानिर्दोषायदिसाभवेत् १४ दोषेसतिनदोषःस्यादन्याभार्यागुणान्विता अदुष्टांपतितांभार्यांयौवनेयः
परित्यजेत् १५ सजीवनांतेस्त्रीत्वंचवंध्यत्वञ्चसमाप्नुयात् दरिद्रंव्याधितञ्चैवभर्तारंयावमन्यते १६ शुनीगृ
ध्रीचमकरीजायतेसापुनःपुनः मृतेभर्तरियानारीसमारोहेद्धुताशनं १७ साभवेत्तुशुभाचारास्वर्गलोकेमहीय

ते व्यालग्राहीयथाव्यालंबलादुद्धरतेबिलात् १८ तथासापतिमुद्धृत्यतेनैवसहमोदते चांडालप्रत्यवसितपरिव्रा
जकतापसाः १९ तेषांजातान्यपत्यानिचांडालैस्सहवासयेत् इतिदाक्षेधर्मशास्त्रेचतुर्थोऽध्यायः४ उक्तंशौचम
शौचंचकार्यंत्याज्यंमनीषिभिः विशेषार्थंतयोःकिंचिद्वक्ष्यामिहितकाम्यया १ शौचेयत्नःसदाकार्यःशौचमूलोद्विजःस्मृ
तः शौचाचारविहीनस्यसमस्तानिष्फलाःक्रियाः २ शौचंचद्विविधंप्रोक्तंबाह्यमाभ्यंतरंतथा मृज्जलाभ्यांस्मृतंबाह्यं
भावशुद्धिरथांतरं ३ आशौचाद्धिवरंबाह्यंतस्मादाभ्यंतरंवरं उभाभ्यांतुशुचिर्यस्तुसशुचिर्नेतरःशुचिः ४ एकालिं
गेगुदेतिस्रउभयोर्मृद्द्वयंतथा चतस्रस्तुदशैकस्मिन्नुभयोःसप्तमृत्तिका ५ गृहस्थशौचमाख्यातंत्रिष्वन्येषुक्रमे
णतु द्विगुणंत्रिगुणंचैवचतुर्थस्यचतुर्गुणं ६ अर्द्धप्रसृतिमात्रातुप्रथमामृत्तिकास्मृता द्वितीयाचतृतीयाचतदर्द्धा
परिकीर्तिता ७ लिंगेतुमृत्समाख्यातात्रिपर्वापूर्यतेयया एतच्छौचंगृहस्थानांद्विगुणंब्रह्मचारिणां ८ त्रिगुणं
तुवनस्थानांयतीनांचचतुर्गुणं दातव्यमुदकंतावन्मृद्भावोयथाभवेत् ९ मृत्तिकानांसहस्रेणचोदकुंभशतेनच
नशुध्यंतिदुरात्मानोयेषांभावोननिर्मलः १० मृदातोयेनशुद्धिःस्यान्नक्लेशोनधनव्ययः यस्यशौचेपिशैथिल्यंचि
त्तंतस्यपरीक्षितं ११ अन्यदेवदिवाशौचमन्यद्रात्रौविधीयते अन्यदापदिनिर्दिष्टंह्यन्यदेवह्यनापदि १२ दिवा

कृतस्यशौचस्यरात्रावर्द्धंविधीयते तदर्धमात्रंतस्यांतुत्वरायांसर्द्दवर्त्मनि १३ दिवायद्विहितंकर्मतदर्धंचनिशिस्मृतं
तदर्धंचातुरेकालेपथिशूद्रवदाचरेत् १४ न्यूनाधिकंनकर्तव्यंशौचेशुद्धिमभीप्सता प्रायश्चित्तेनयुज्येतविहिताऽतिं
क्रमेकृते १५ इतिदाक्षेधर्मशास्त्रेपंचमोऽध्यायः ५ आशौचंतुप्रवक्ष्यामिजन्ममृत्युनिमित्तकं यावज्जीवंतृतीयं
तुयथावदनुपूर्वशः १ सद्यःशौचंतथैकाहोद्वित्रिचतुरहस्तथा षड्दशद्वादशाहश्चपक्षोमासस्तथैवच २ मरणां
तंतथाचान्यद्दशपक्षास्तुसूतके उपन्यासक्रमेणैववक्ष्याम्यहमशेषतः ग्रंथार्थतोविजानातिवेदमंगैःसमन्वितं
सकल्पंसरहस्यंचक्रियावांश्चेन्नसूतकी ४ राजर्त्विग्दीक्षितानांचबालेदेशांतरेतथा व्रतिनांसत्रिणांचैवसद्यःशौ
चंविधीयते ५ एकाहस्तुसमाख्यातोयोऽग्निवेदसमन्वितः हीनेहीनतरेचैवत्र्यहश्चतुरहस्तथा ६ जातिविप्रोद
शाहेनद्वादशाहेनभूमिपः वैश्यःपंचदशाहेनशूद्रोमासेनशुध्यति ७ अस्नात्वाचाप्यजप्त्वाचदत्वाहुत्वाचभुंजते
एवंविधस्यसर्वस्ययावज्जीवंहिसूतकं ८ व्याधितस्यकदर्यस्यऋणग्रस्तस्यसर्वदा क्रियाहीनस्यमूर्खस्यस्त्रीजि
तस्यविशेषतः ९ व्यसनासक्तचित्तस्यपराधीनस्यनित्यशः श्रद्धात्यागविहीनस्यभस्मांतंसूतकंभवेत् १० नसू
तकंकदाचित्स्याद्यावज्जीवंतुसूतकं एवंगुणविशेषेणसूतकंसमुदाहृतम् ११ सूतकेमृतकेचैवतथाचमृतसूतके

एतत्संहतशौचानांमृताशौचेनशुद्ध्यति १२ दानंप्रतिग्रहोहोमः स्वाध्यायश्चनिवर्त्तते दशाहात्तुपरंशौचंविप्रोर्हतिच
धर्म्मवित् १३ दानंचविधिनादेयंअशुभात्तारकंहितत् मृतकांतेमृतोयस्तुसूतकांतेचसूतकं १४ एतत्संहतशौचानां
पूर्वाशौचेनशुद्ध्यति उभयत्रदशाहानिकुलस्यान्नंनभुज्यते १५ चतुर्थेहनिकर्तव्यमस्थिसंचयनंद्विजैः ततःसंचयना
दूर्ध्वमंगस्पर्शोविधीयते १६ वर्णानामानुलोम्येनस्त्रीणामेकोयदापतिः दशषट्त्र्यहमेकाहःप्रसवेसूतकंभवेत् १७ स्व
स्थकालेत्विदंसर्वमशौचंपरिकीर्तितं आपद्गतस्यसर्वस्यसूतकेपिनसूतकं १८ यज्ञेप्रवर्तमानेतुजायेताथम्रियेतवा
पूर्वसंकल्पितेकार्येनदोषस्तत्रविद्यते १९ यज्ञकालेविवाहेचदेवयागेतथैवच हूयमानेतथाचाग्नौनाशौचंनापिसूतकं
२० इतिदाक्षेधर्म्मशास्त्रेषष्ठोऽध्यायः ६ लोकावशीकृतायेनयेनचात्मावशीकृतः इंद्रियार्थमतस्तस्ययोगंवक्ष्या
म्यशेषतः १ प्राणायामस्तथाध्यानंप्रत्याहारोपधारणा तर्कश्चैवसमाधिश्चषडंगोयोगउच्यते २ मैत्रीक्रियासुदेस
र्वोसर्वप्राणिव्यवस्थिता ब्रह्मलोकंनयत्याशुधातारमिवधारणा ३ नारण्यसेवनाद्योगोनानेकग्रंथचिंतनात् व्रतैर्यज्ञै
स्तपोभिर्वानयोगःकस्यचिद्भवेत् ४ नचपथ्याशनाद्योगोननासाग्रनिरीक्षणात् नचशास्त्रातिरिक्तेनशौचेनभवतिक्वचि
त् ५ नमंत्रमौनकुहकैरनेकैःसुकृतैस्तथा लोकयात्रानियुक्तस्ययोगोभवतिकस्यचित् ६ अभियोगात्तथाभ्यासात्

स्मिन्नेवतुनिश्चयात पुनःपुनश्चनिर्वेदाद्योगःसिध्यतियोगिनः ७ आत्मचिंताविनोदेन शौचेनक्रीडनेनच सर्वभूतस
मत्वेनयोगःसिध्यतिनान्यथा ८ अप्यात्ममिथुनोनित्यमात्मक्रीडस्तथैवच आत्मानंदस्तुसततं आत्मन्येवसुभावितः
९ रतिश्चैवस्कतुष्टश्चसंतुष्टोनान्यमानसः आत्मन्येवस्कतृप्तोसौयोगस्तस्यप्रसिध्यति १० स्कतोपियोगयुक्तश्चजाग्र
नैवविशेषतः ईदृक्चेष्टःस्मृतःश्रेष्ठोगरिष्ठोब्रह्मवादिनां ११ अनात्मव्यतिरेकेणद्वितीयंनैवपश्यति ब्रह्मभूतःसएवेह
दक्षपक्षउदाहृतः १२ विषयासक्तचित्तोहियतिर्मोक्षंनविंदति यत्नेनविषयासक्तिंतस्माद्योगीविवर्जयेत् १३ विषयें
द्रियसंयोगंकेचिद्योगंवदंतिवै अधर्मोधर्मबुध्यातुगृहीतेस्तैरपंडितैः १४ आत्मनोमनसश्चैवसंयोगंतुनतःपरं उक्तानां
मधिकात्येतेकेवलंयोगवंचिताः १५ वृत्तिहीनंमनःकृत्वाक्षेत्रज्ञंपरमात्मनि एकीकृत्यविमुच्येतयोगोयंमुख्यउच्यते
१६ कषायमोहविक्षेपलज्जाद्याहितचेतसः व्यापारस्तुसमाख्यातस्तद्दीनंवशमानयेत् १७ कुटुंबैःपंचभिर्ग्रामःषष्ठ
स्तत्रमहत्तरः देवासुरैर्मनुष्यैश्चसजेतुंनैवशक्यते १८ मनस्येवेंद्रियाण्यत्रमनश्चात्मनियोजयेत् सर्वभावविनिर्मुक्तं
क्षेत्रज्ञंब्रह्मणिन्यसेत् १९ बलेनपरराष्ट्राणिगृण्हन्शूरस्तुनोच्यते जितोयेनेंद्रियग्रामःसशूरःकथ्यतेबुधैः २० बहिर्मु
खानिसर्वाणिकृत्वाचाभिमुखानिवै एतद्ध्यानंतथाज्ञानंशेषस्तुग्रंथविस्तरः २१ त्यक्त्वाविषयभोगांस्तुमनोनिश्चलतां

गतं आत्मशक्तिस्वरूपेणासमाधिःपरिकीर्तितः २२ चतुर्णांसन्निकर्षेणफलंयत्तदशाश्वतं द्वयोस्तुसन्निकर्षेणशाश्वतंध्रु
वमक्षयं २३ यन्नास्तिसर्वलोकस्यतदस्तीतिनिरुच्यते कथ्यमानंतथान्यस्यहृदयेनाधितिष्ठति २४ स्वयंवेद्यंचतद्ब्रह्म
कुमारीमैथुनंयथा अयोगीनैवजानातिजात्यंधोहियथाघटम् २५ नित्याभ्यसनशीलस्यसुसंवेद्यंहितद्भवेत् तत्सूक्ष्म
त्वादनिर्देश्यंपरंब्रह्मसनातनं २६ बुधारत्वाभरणाभावंमनसालोचनंतथा मन्यंतेस्त्रीचमूर्खश्चतदेवबहुमन्यते २७
सत्वोत्कटाःसुरास्तेपिविषयेनवशीकृताः प्रमादिभिःक्षुद्रसत्वैर्मनुष्यैरत्रकाकथा २८ तस्मात्त्यक्तकषायेनकर्तव्यंदंड
धारणं इतरस्तुनशक्नोतिविषयैरभिभूयते २९ नस्थिरंक्षणमप्येकमुदकंचापियथोर्मिभिः वाताहतंतथाचित्तंतस्मा
त्तस्यनविश्वसेत् ३० ब्रह्मचर्यंसदारक्षेदष्टधारक्षणंपृथक् स्मरणंकीर्तनंकेलिःप्रेक्षणंगुह्यभाषणं ३१ संकल्पोध्य
वसायश्चक्रियानिर्वृत्तिरेवच एतन्मैथुनमष्टांगंप्रवदंतिमनीषिणः ३२ त्रिदंडव्यपदेशेनजीवंतिबहवोनराः यस्तुब्र
ह्मनजानातिनत्रिदंडीहिसस्मृतः ३३ नाध्येतव्यंनवक्तव्यंनश्रोतव्यंकथंचन एतैःसर्वैःसुसंपन्नोयतिर्भवतिनेतरः ३४
पारिव्राज्यंगृहीत्वातुयःस्वधर्मेनतिष्ठति श्वपदेनांकयित्वातंराजाशीघ्रंप्रवासयेत् ३५ त्रयोग्रामसमाख्यातऊर्ध्वंतुनगराय
ते नगरंहिनकर्तव्यंग्रामोवामैथुनंतथा ३६ एतत्त्रयंतुकुर्वाणःस्वधर्माच्च्यवतेयतिः राजवार्तादितेषांतुभिक्षावार्तापरस्परं

३७ स्नेहंपैशून्यमात्सर्यंसन्निकर्षादसंशयं लाभपूजानिमित्तंहिव्याख्यानंशिष्यसंग्रहः ३८ एतेचान्येचबहवःप्रपंचा
स्तपस्विनां ध्यानंशौचंतथाभिक्षानित्यमेकांतशीलता ३९ भिक्षोश्चत्वारिकर्माणिपंचमंनोपपद्यते यस्मिन्देशेप्र
वेद्योगीध्यानयोगविचक्षणः ४० सोपिदेशोभवेत्पूतः किंपुनर्यस्यबाधवः तपोभिर्येकृशीभूताव्याधितावसथार्हतः
वृद्धारोगगृहीताश्चयेचान्येविकलेंद्रियाः नीरुजश्चयुवाचैवभिक्षुर्नावसथार्हतः ४२ सदूषयतितत्स्थानंवृद्धादीन्पी
डयत्यपि नीरुजश्चयुवाचैवब्रह्मचर्याद्विनश्यति ४३ ब्रह्मचर्याद्विनष्टश्चकुलंगोत्रंचनाशयेत् यस्यत्वावसथभि
क्षुर्मैथुनंयदिसेव्यते ४४ तस्यावसथनाथस्यमूलान्यपिनिकृंतति आश्रमेतुयतिर्यस्यमुहूर्तमपिविश्रमेत् ४५
किंतस्यान्येनधर्मेणकृतकृत्योहिजायते संचितंयद्गृहस्थेनपापमात्मनिआब्दिकं ४६ विप्रहोष्यतितत्सर्वमेकरात्रो
षितोयतिः ध्यानयोगपरिश्रांतंयस्तुभोजयतेयति ४७ अखिलंभोजितंतेनत्रैलोक्यंसचराचरं द्वैतंचैवतथाद्वैतंद्वे
ताद्वैतंतथैवच ४८ नद्वैतंनापिचाद्वैतमित्येतत्पारमार्थिकं नाहंनैवतुसंबंधोब्रह्मभावेनभावितः ४९ ईदृशायांत्वव
स्थायामवाप्तंपरमंपदं द्वैतपक्षःसमाख्यातोयेद्वैतेतुव्यवस्थिताः ५० अद्वैतानांप्रवक्ष्यामियथाधर्मःसुनिश्चितः अ
त्रात्मव्यतिरेकेणद्वितीयंयोविपश्यति ५१ अतःशास्त्राण्यधीयंतेश्रूयतेग्रंथविस्तरः दक्षशास्त्रेयथाप्रोक्तमाश्रमप्रति

पालनं ५१ अधीयंतेतुयेविप्रातेयांतिपरलोकतां यइदंपठतेभक्त्याशृणुयादपियोनरः ५२ सपुत्रपौत्रपशुमान्की
र्तिंचसमवाप्नुयात् श्रावयित्वात्विदंशास्त्रंश्राद्धकालेपियोद्विजः ५३ अक्षय्यंभवतिश्राद्धंपितृंश्चैवोपतिष्ठते इतिदाक्षे
धर्मशास्त्रेसप्तमोऽध्यायः समाप्तोयम् इतिदक्षस्मृतीसमाप्त श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु

श्रीगणेशायनमः अथगोतमस्मृतिप्रारंभः वेदोधर्म्ममूलंतद्विदांचस्मृतिशीलेदृष्टोधर्म्मव्यतिक्रमः साहसंचमहतांन
तुदृष्टोर्थोवरदौर्बल्यात्तुल्यबलविरोधेविकल्पाउपनयनंब्राम्हणस्याष्टमेनवमेपंचमेवाकाम्यंगर्भादिः संख्यावर्षाणांत
द्वितीयजन्मनुयस्मात्स आचार्योवेदानुवचनाच्चएकादशद्वादशयोः क्षत्रियवैश्ययोः आषोडशाद्ब्राम्हणस्य पतितासा
वित्रीद्वाविंशतेराजन्यस्य द्व्यधिकाया वैश्यस्यमौंजीज्यामौर्वीसौत्र्योमेखलाक्रमेणकृष्णरुरुबस्ताजिनानिवासांसिशाण
क्षौमचीरकुतपाः सर्वेषांकार्पासंचाविकृतंकाषायमप्येकेवार्क्षंब्राह्मणस्यमांजिष्ठहारिद्रेइतरयोः बैल्वपालाशौब्रा
म्हणस्यदंडौ आश्वत्थपैलवौशेषेयज्ञियोवासर्वेषांअपीडितायूपचक्राः सवल्कलामूर्द्धललाटनासाग्रप्रमाणाः मुं
डजटिलशिखाजटाश्चद्रव्यहस्तउच्छिष्टोऽनिधायाचामेत् द्रव्यशुद्धिःपरिमार्जनप्रदाह तक्षणनिर्णेजनानितैजसमार्ति

कदारवतांतवानांतैजसवदुपलमणिशंखशुक्तीनांदारुवदस्थिभूम्योः आवपनंचभूमेः चैलवद्रज्जुविदलचर्म्मणांउत्स
र्गोवात्यंतोपहतानांप्राङ्मुखउदङ्मुखोवाशौचमारभेत् शुचौदेशआसीनोदक्षिणंबाहुंजान्वंतराकृत्वायज्ञोपवीत्यामणि
बंधनात्पाणीप्रक्षाल्य वाग्यतोहृदयस्पृशस्त्रिश्चतुर्वापआचामेत् द्विःपरिमृज्यात्पादौचाभ्युक्षेत् खानिचोपस्पृशे
च्छीर्षण्यानिमूर्द्धनिचदद्यात् सुप्त्वाभुक्त्वाक्षुत्वाचपुनः दंतश्लिष्टेषुदंतवदन्यत्रजिह्वाभिमर्शनात् प्राक्च्युतेरित्ये
के च्युतेष्वास्राववद्विद्यान्निगिरन्नेवतच्छुचिः नमुख्याविप्रुषउच्छिष्टंकुर्वंतिताश्चेदंगेनिपतंति लेपगंधापकर्ष
णेशौचममेध्यस्यतदद्भिः पूर्वंमृदाचमूत्रपुरीषरेतोविस्रंसनाभ्यवहारसंयोगेषुचयत्रचाम्नायोविदध्यात् पाणिना
सव्यमुपसंगृह्यांगुष्ठमधीहिभोइत्यामंत्रयेतगुरुः तत्रचक्षुर्मनःप्राणोपस्पर्शनंदर्भैः प्राणायामास्त्रयःपंचदशमात्राःप्रा
क्कूलेष्वासनंच ॐ पूर्वाव्याहृतयःपंचसत्यांताःगुरोःपादोपसंग्रहणंप्रातर्ब्रह्मानुवचनेचाद्यंतयोरनुज्ञातउपविशेत् प्राङ्मुखोद
क्षिणतः शिष्यउदङ्मुखोवासावित्रींचानुवचनमादितोब्रह्मणआदाने ॐकारस्यान्यत्रापि अंतरागमनेपुनरुपसदनंश्वनकु
लमंडूकसर्प्पमार्ज्जाराणांत्र्यहमुपवासोविप्रवासश्च प्राणायामाघृतप्राशनंचेतरेषां श्मशानाभ्यध्ययनेचैवम् इतिश्रीगौतमी
येधर्म्मशास्त्रेप्रथमोऽध्यायः १ प्रागुपनयनात्कामचारवादभक्षः अहुतोब्रह्मचारीयथोपपादमूत्रपुरीषोभवति नास्याच

मनकल्पोविद्यते अन्यत्रापमार्ज्जनप्रधावनावोक्षणेभ्योनतदुपस्पर्शनादशौचं नत्वेवैनमग्निहवनबलिहरणयोर्नियुंज्यात् न
ब्रह्माभिव्याहारे दन्यत्रस्वधानिनयनात् उपनयनादिर्नियमः उक्तंब्रह्मचर्यंअग्नींधनभैक्षचरणेसत्यवचनं अपामुपस्पर्शनं
एकेगोदानादिबहिःसंध्यार्थंतिष्ठेत्पूर्वामासीतोत्तरांसज्योतिष्याज्योतिषोदर्शनाद्वाग्यतनादित्यमीक्षेतवर्ज्जयेन्मधुमांसगंधमा
ल्यादिवास्वप्नांजनाभ्यंजनयानोपानच्छत्रकामक्रोधलोभमोहवाद्यवादनस्नानदंतधावनहर्षनृत्यगीतपरिवादभयानि गुरु
दर्शनेकंठप्रावृतावसक्थिकायाश्रयणपादप्रसारणानि निष्ठीवितहसित विजृंभितास्फोटनानिस्त्रीप्रेक्षणालंभनेमैथुनशं
कायांद्यूतहीनसेवामदत्तादानंहिंसा आचार्यंतत्पुत्रस्त्रीदीक्षितनामानि शुक्लांवाचंमद्यंनित्यंब्राम्हणः अधःशय्याशा
यीपूर्वोत्थायीजघन्यसंवेशीवाक्बाहूदरकर्म्मसंयतः नामगोत्रेगुरोः समानतोनिर्दिशेत् अर्चितेश्रेयसिचैवंशय्यासनस्था
नानिविहायप्रतिश्रवणंअभिक्रमणंवचनाद्दृष्टेनअधस्थानासनस्तिर्यग्वा तत्सेवायांगुरुदर्शनेचोत्तिष्ठेत् गच्छंतमनुव्रजेत् क
र्मविज्ञाप्याख्यायाऽहूताध्यायी युक्तःप्रियहितयोस्तद्भार्यापुत्रेषुचैवं नोच्छिष्टाशनस्नपनप्रसाधनपादप्रक्षालनोन्मर्दनोप
संग्रहणानिविप्रोष्योपसंग्रहणं गुरुभार्याणांतत्पुत्रस्यचनैकेयुवतीनांव्यवहारप्राप्तेनसार्ववर्णिकंभैक्षचरणमभिशस्तपतितव
र्ज्जं आदिमध्यांतेषुभवच्छब्दःप्रयोज्योवर्णानुपूर्वेण आचार्यज्ञातिगुरुस्वेच्छलाभेऽन्यत्र तेषांपूर्वंपरिहरेत् निवेद्यगुरवेनुज्ञा

तोभुंजीत असंनिधौतज्जायापुत्रसब्रह्मचारीसद्भ्यः वाग्यतस्तृप्यन्नलोलुप्यमानस्सन्निधायोदकंस्पृशेत् शिष्यशिष्टिरव
धेनाशक्तौरज्जुवेणुविदलाभ्यांतनुभ्यांअन्येनघ्नन्राज्ञाशास्यः द्वादशवर्षाण्येकवेदेब्रह्मचर्य्यंचरेत् प्रतिद्वादशसर्वेषुग्रहणांतंवा
विद्यांतेगुरुरर्थेननिमंत्र्यः कृतानुज्ञातस्यवास्नानंआचार्यः श्रेष्ठोगुरूणांमातेत्येके इतिगौतमीयेद्वितीयोध्यायः २ तस्या
श्रमविकल्पमेकेब्रुवते ब्रह्मचारीगृहस्थोभिक्षुर्वैखानसइति तेषांगृहस्थोयोनिरप्रजनत्वादितरेषां तत्रोक्तंब्रह्मचारिणः
आचार्याधीनत्वमांत्यंगुरोःकर्म्मशेषेणजपेत् गुर्वभावेतदपत्यवृत्तिस्तद भावेवृद्धेसब्रह्मचारिण्यग्नौवा एवंवृत्तोब्रह्मलोक
मेवाप्नोतिजितेंद्रियः उत्तरेषांचैतदविरोधी अनिचयोभिक्षुःऊर्ध्वरेताः ध्रुवशीलोवर्षासुभिक्षार्थीग्राममियात् जघन्यमनिवृत्तं
चरेत् निवृत्ताशीर्वाक्चक्षुःकर्म्मसंयतः कौपीनाच्छादनार्थंवासोबिभृयात् प्रहीणमेकेनिर्णेजनाविप्रयुक्तमोषधीवनस्पतीना
मंगमुपाददीतनद्वितीयामपर्तुरात्रिंग्राममेवसेत् मुंडःशिखीवावर्ज्जयेज्जीववधं समीभूतेषुहिंसानुग्रहयोरनारंभी वैखानसो
वनेमूलफलाशीतपःशीलः श्रावणकेनाग्निमाधाय अग्राम्यभोजीदेवपितृमनुष्यभूतर्षिपूजकः सर्वातिथिःप्रतिषिद्धवर्ज्जं भै
क्ष्यमप्युपयुंजीतनफालकृष्टमधितिष्ठेत् ग्रामंचनप्रविशेत् जटिलश्चीराजिनवासाःनातिसांवत्सरंभुंजीत ऐकाश्रम्यंत्वाचा
र्याःप्रत्यक्षविधानात्गार्हस्थ्यगार्हस्थस्य इतिगौतमेतृतीयोध्यायः ३ गृहस्थःसदृशींभार्यांविंदेतानन्यपूर्वांयवीयसीं अ

असमानप्रवरैर्विवाहऊर्ध्वंसप्तमात्पितृबंधुभ्योबीजिनश्चमातृबंधुभ्यःपंचमात् ब्राम्होविद्याचारित्रबंधुशीलसं
पन्नायदद्याद्राछाद्यालंकृतांसयोगमंत्रः प्राजापत्येसहधर्म्मंचरतामिति आर्षेगोमिथुनंकन्यावनेदद्यात् अंतर्वेद्यृत्वि
जेदानंदैवालंकृत्यइच्छंत्याःस्वयंसंयोगोगांधर्व्वःवित्तेनानतिःस्त्रीमतामासुरःप्रसह्यादानाद्राक्षसः असंविज्ञातोप
संगमनात्पैशाचः चत्वाराधर्म्माःप्रथमाःषडित्येके अनुलोमानंतरैकांतरद्व्यंतरासुजाताः सवर्णांबष्ठोग्रनिषाददौष्यं
तपारशवाः प्रतिलोमास्तुसूतमागधायोगवक्षत्तृवैदेहकचांडालाः ब्राह्मण्यजीजनत्पुत्रान्वर्णेभ्यआनुपूर्व्यात् ब्राह्मणसूत
मागधचांडालान् तेभ्यएवक्षत्रियामूर्धावसिक्तक्षत्रियधीवरपुल्कसान् तेभ्यएववैश्याभृज्जकंटकमाहिष्यवैश्यवैदेहान्
तेभ्यएवपारशवयवनकरणशूद्रान्शूद्रेत्येके वर्णांतरगमनमुत्कर्षापकर्षाभ्यांसप्तमेनपंचमेनचाचार्याः सृष्ट्यंतरजा
तानांच प्रतिलोमास्तुधर्म्महीनाःशूद्रायांचअसमानायांचशूद्रात्पतितवृत्तिःअंत्यःपापिष्टःपुनंतिसाधवःपुत्रास्त्रियो
रुषानार्षाद्दशदैवाद्दशैवप्राजापत्याद्दशपूर्वान्दशापरानात्मानंच ब्राम्हीपुत्राःब्रम्हीपुत्राः इतिगौतमीयेचतुर्थोऽध्यायः
५ ऋतावुपेयात्सर्वत्रवाप्रतिषिद्धवर्जंदेवपितृमनुष्यभूतर्षिपूजकःनित्यःस्वाध्यायःपितृभ्यश्चोदकदानं यथोत्साह
मन्यच्चार्यादिरग्निर्दायादिर्वातस्मिन्गृह्याणि देवपितृमनुष्ययज्ञाःस्वाध्यायश्चबलिकर्म्माग्नावग्निर्धन्वंतरिर्विश्वेदेवाःप्र

जापतिःस्विष्टकृदितिहोमः दिग्देवताभ्यश्चयथास्वंद्वारेषुमरुद्भ्योगृहदेवताभ्यःप्रविश्यब्रह्मणेमध्ये अद्भ्यउदकुंभेआकाशा
येत्यंतरिक्षेनक्तंचरेभ्यश्चसायं स्वस्तिवाच्यभिक्षादानमप्पूर्वंतुददातिष्वेवंधर्म्म्येषुसमद्विगुणसाहस्रानंत्यानिफलान्यब्रा
ह्मणब्राह्मणश्रोत्रियवेदपारगेभ्यः गुर्वर्थनिवेशौषधार्थवृत्तिक्षीणयक्ष्यमाणाध्ययनाध्वसंयोगवैश्वजितेषुद्रव्यसंविभा
गोबहिर्वेदिभिक्षमाणेषुकृतान्नमितरेषु प्रतिश्रुत्याप्यधर्म्मसंयुक्तायनदद्यात्क्रुद्धहृष्टभी तार्तलुब्धबालस्थविरमूढम
त्तोन्मत्तवाक्यान्यनृतान्यपातकानि भोजयेत्पूर्वमतिथिकुमारव्याधितगर्भिणीस्ववासिनीस्थविरान्जघन्यांश्चआचार्य
पितृसखीनांचनिवेद्यवचनक्रियाः ऋत्विगाचार्यश्वशुरपितृव्यमातुलानामुपस्थानेमधुपर्कः संवत्सरेपुनर्यज्ञविवाहयोरर्वा
क्राज्ञश्चश्रोत्रियस्यअश्रोत्रियस्यासनोदके श्रोत्रियस्यतुपाद्यमर्घ्यमन्नविशेषांश्चप्रकारयेत् नित्यंवासंस्कारविशिष्टंम
ध्यतोन्नदानवैद्येसाधुवृत्तेविपरीतेषुतृणोदकभूमिः स्वागतं ततः पूज्यानत्याशश्चशय्यासनावसथानुव्रज्योपासनानिसं
दृक्श्रेयसोःसमानानि अल्पशोपिहीने असमानग्रामोतिथिरेकरात्रिकोधिवृक्षसूर्योपस्थायीकुशलामयारोग्याणामनुप्र
श्नोत्यंशूद्रस्याब्राम्हणस्यानतिथिरब्राम्हणोयज्ञेसंवृत्तश्चेत् भोजनंतुक्षत्रियस्योर्ध्वंब्राम्हणेभ्यः अन्यान्भृत्यैःसहानृशंसार्थ
मानृशंसार्थं इतिगौतमीयेपंचमोऽध्यायः ५ पादोपसंग्रहणंगुरुसमवायेन्वहं अभिगम्यतुविप्रोष्यमातृपितृतद्बंधूनांपूर्वजा

नांविद्यागुरूणांचसन्निपातेपरस्यस्वनामप्रोच्याहमयमित्यभिवादोऽज्ञसमवाये स्त्रीपुंयोगेभिवादतोऽनियममेके नाविप्रोष्यस्त्री

णाममातृपितृव्यभार्याभगिनीनांनोपसंग्रहणंभ्रातृभार्याणांश्वश्र्वाश्च ऋत्विक्श्वशुरपितृव्यमातुलानांतु यवीयसांप्रत्युत्थानमन

भिवाद्याः तथान्यःपूर्व्वः पौरोशीतिकावरः शूद्रोप्यपत्यसमेन अवरोप्यार्यः शूद्रेणनामचास्यवर्ज्जयेत् राज्ञश्चाजपः प्रेष्यः भोभवन्नि

तिवयस्यः समानेहनिजातोदशवर्षवृद्धः पौरः पंचभिः कलाधरः श्रोत्रियश्चारणास्त्रिभिः राजन्यवैश्यकर्म्मविद्याहीनाः दीक्षितश्चप्रा

क्रयान्वित्तबंधुकर्मजातिविद्यावयांसिसामान्यानिपरबलीयांसिश्रुतंतुसर्व्वेभ्योगरीयस्तन्मूलत्वाद्धर्मस्यश्रुतेश्च चक्रिदशमीस्थानु

ग्राह्यवधूस्नातकराजभ्यः यथोदानंराज्ञातुश्रोत्रियायश्रोत्रियाय इतिगोतमीयेषष्ठोऽध्यायः ६ आपत्कल्पोब्राम्हणस्याब्राम्हणा

द्विद्योपयोगोनुगमनंशुश्रूषा समाप्तेब्राम्हणोगुरुः याजनाध्यापनप्रतिग्रहाः सर्व्वेषांपूर्वःपूर्वोगुरुः तदभावेक्षत्रवृत्तिः तदभावेवैश्यवृ

त्तिः तस्यापण्यंगंधरसकृतान्नतिलशाणक्षौमाजिनानि रक्तनिर्णिक्तेवाससी क्षीरंसविकारंमूलफलपुष्पौषधमधुमांसतृणोदका

पथ्यानिपशवश्चहिंसासंयोगेपुरुषवशाकुमारीवेहतश्चनित्यंभूमिव्रीहियवाजाव्यश्वर्षभधेन्वनडुहश्चैकेविनिमयस्तुरसानांरसैः

पशूनांचनलवणाकृतान्नयोस्तिलानांचसमेनामेनतुपक्कस्यसंप्रत्यर्थेसर्वथातुवृत्तिरशक्तावशूद्रेणतदप्येकेप्राणसंशयेतद्वर्णसं

कराभक्ष्यनियमस्तुप्राणसंशयेब्राम्हणोपिशस्त्रमाददीत राजन्योवैश्यकर्म्मवैश्यकर्म्म इतिगोतमीयेसप्तमोऽध्यायः ७

द्वौलोके धृतव्रतौराजाब्राम्हणश्चबहुश्रुतः तयोश्चतुर्विधस्यमनुष्यजातस्यांतः संज्ञानांचलनपतनसर्पणानामायत्तंजीवनंप्र
सूतिरक्षणमसंकरोधर्म्मः सएषबहुश्रुतोभवति लोकवेदवेदांगवित्वाकोवाक्येतिहासपुराणकुशलस्तदपेक्षस्तद्वृत्तिः चत्वारिं
शतासंस्कारैः संस्कृतः त्रिषुकर्मस्वभिरतः षट्सुवासामयाचारिकेस्वभिविनीतः षड्भिः परिहार्योराज्ञावध्यश्चावध्य
श्चादंड्यश्चाबहिष्कार्यश्चापरिवाद्यश्चापरिहार्यश्चेति गर्भाधानपुंसवनसीमंतोन्नयनजातकर्म्मनामकरणान्नप्राशनं
चौलोपनयनचत्वारिवेदव्रतानिस्नानंसहधर्म्मचारिणीसंयोगः पंचानांयज्ञानामनुष्ठानंदेवपितृमनुष्यभूतब्रम्हणामेते
षांचअष्टकापार्वणश्राद्धश्रावण्याग्रहायणीचैत्र्याश्वयुजीतिसप्तपाकयज्ञसंस्थाअग्न्याधेयमग्निहोत्रंदर्शपौर्णमासौआ
ग्रहायणंचातुर्मास्यानिनिरूढपशुबंधसौत्रामणीतिसप्तहविर्यज्ञसंस्थाः अग्निष्टोमोत्यग्निष्टोमउक्थ्यः षोडशीवाजपेयो
तिरात्रो १ प्तोर्यामइतिसप्तसोमसंस्थाः इत्येतेचात्वारिंशत्संस्काराः आथाष्टावात्मगुणाः दयासर्वभूतेषुक्षांतिरनसूयाशौ
चमनायासोमंगलमकार्प्पण्यमस्पृहेतियस्यैतेनचत्वारिंशत्संस्काराः नचाष्टावात्मगुणानसब्रह्मणः सालोक्यंसायुज्यंचग
च्छति यस्यतुखलुसंस्काराणामेकदेशोप्यष्टावात्मगुणाः अथसब्रह्मणःसालोक्यंसायुज्यंचगच्छतिगच्छति इतिगौत
मीयेअष्टमोध्यायः ८ सविधिपूर्वंस्नात्वाभार्यामधिगम्ययथोक्तान्गृहस्थधर्मान्प्रयुंजानइमानिव्रतान्यनुकर्षेत्स्नात

कः नित्यंशुचिः सुगंधिः स्नानशीलः सतिविभवेनजीर्णमलवद्वासाः स्यात् नरक्तमुल्बणमन्यधृतंवावासोबिभृयात् नस्र
गुपानहौनिर्णिक्तमशक्तोनरूढश्मश्रुरकस्मान्नाग्निमपश्चयुगपद्धारयेत् नापोमेध्येनसंसृजेत् नांजलिनापिबेत् नतिष्ठ
न् उद्धृतेनोदकेनाचामेत् नशूद्राशुच्येकपाण्यावर्ज्जितेन नावाय्वग्निविप्रादित्यापोदेवतागाश्चप्रतिपश्यन्वामूत्रपुरीषामेध्या
न्युदस्येत् नैतादेवताःप्रतिपादौप्रसारयेत् नपर्णलोष्टाश्मभिः मूत्रपुरीषापकर्षणंकुर्यात् नभस्मकेशनखतुषकपालामेध्या
न्यधितिष्ठेन्नम्लेच्छाशुच्यधार्मिकैः सहसंभाषेतसंभाष्यपुण्यकृतोमनसाध्यायेत् ब्राह्मणेनवासहसंभाषेत अधेनुंधेनुम
व्येतिब्रूयात् अभद्रंभद्रमितिकपालंभगालमिति मणिधनुरितींद्रधनुः गांधयंतींपरस्मैनाचक्षीत नचैनांवारयेत् नमिथुनीभू
त्वाशौचंप्रतिविलंबेत् नचतस्मिन्शयनेस्वाध्यायमधीयीत नचापररात्रमधीत्यपुनःप्रतिसंविशेत् नाकल्यांनारीमभिरमयेत्
नरजस्वलांनचैतांश्लिष्येत् नकन्यामग्निमुखोपधमनविगृह्यवादबहिर्गंधमाल्यधारणपापीयसावलेखन भार्यासहभोजना
जल्यवेक्षणाकुद्वारप्रवेशनपादधावनासंदिग्धभोजननदीबाहुतरणावृक्षदूषमारोहणावरोहण प्राणव्याव्यवस्थानिवर्ज्जयेत्
नसंदिग्धांनावमधिरोहेतसर्वतएवआत्मानंगोपायेत् नप्रावृत्यशिरोहनिपर्यटेत् प्रावृत्यरात्रौमूत्रोच्चारेचनभूमावनंत
र्द्धाय नाराद्धावसथान् नभस्मकरीषकृष्टच्छायापथिकाम्येषूभेमूत्रपुरीषेदिवाकुर्यात् उदङ्मुखः संध्ययोश्चरात्रौदक्षिणामु

खट्वापालाशमासनंपादुकेदंतधावनमितिचवर्ज्जयेत् सोपानत्कश्चाशनासनशयनाभिवादननमस्कारान्वर्ज्जयेत् नपूर्वा
ह्णमध्यन्दिनापराह्णानफलान्कुर्याद्यथाशक्तिधर्मार्थकामेभ्यस्तेषुचधर्म्मोत्तरःस्यात् ननग्नांपरयोषितमीक्षेत नपदासन
माकर्षेत् नशिश्नोदरपाणिपादवाक्चक्षुश्चापलानिकुर्यात् छेदनभेदनविलेखनविमर्दनास्फोटनानिनाकस्मात्कुर्यात् नोप
रिवत्सतंतींगच्छेत् नजलंकुलःस्यात् नयज्ञमवृतोगच्छेत् दर्शनायतुकामंनभक्षान्तुत्संगेभक्षयेत् नरात्रौप्रेष्याहृतमुद्धृतस्ने
हविलेपनपिण्याकमथितप्रभृतीनिचात्तवीर्याणिनाश्नीयात्सायंप्रातस्त्वन्नमभिपूजितमनिंदन्भुंजीतनकदाचिद्रात्रौन
ग्नस्स्वपेत् स्नायाद्वायश्चात्मवंतोवृद्धाः सम्यग्विनीतादंभलोभमोहवियुक्तावेदविदआचक्षतेतत्समाचरेत् योगक्षेमार्थमीश्व
रमधिगच्छेत् नान्यमन्यत्रदेवगुरुधार्म्मिकेभ्यः प्रभूतैधोदकयवसकुशमाल्योपनिष्क्रमणमार्य्यजनभूयिष्ठमनलससमृद्धं
धार्म्मिकाधिष्ठितंनिकेतनमावसितुंयतेतप्रशस्तमंगल्यदेवतायतनचतुष्पथादीन्प्रदक्षिणमावर्त्तेतमनसावातत्समग्रमा
चारमनुपालयेदापत्कल्पः सत्यधर्म्मार्य्यवृत्तःशिष्टाध्यापकः शौचशिष्टः श्रुतिनिरतःस्यात् नित्यमहिंस्रोमृदुर्दृढकारीदम
दानशीलः एवमाचारोमातापितरौपूर्वापरांश्चसंबंधान्दुरितेभ्योमोक्षयिष्यन्स्नातकःशश्वद्ब्रह्मलोकान्नच्यवतेनच्यवते
इतिगौतमीयेनवमोऽध्यायः ९ प्रथमःपाठकः द्विजातीनामध्ययनमिज्यादानं ब्राह्मणस्याधिकाःप्रवचनयाजनप्रति

ग्रहाः सर्व्वेषुनियमस्तुआचार्यज्ञातिप्रियगुरुधनविद्यानियमेषुब्राह्मणः संप्रदानमन्यत्रयथोक्तान्कृषिवाणिज्ये चास्वयंकृते
कुसीदंच राज्ञोधिकंरक्षणंसर्व्वभूतानांन्याय्यदंडत्वंबिभृयात् ब्राम्हणान्श्रोत्रियान्निरुत्साहांश्चाब्राह्मणानकरांश्चोपकुर्व्वा
णांश्चायोगश्चविजयभयेविशेषेण चर्याचरथधनुर्भ्यांसंग्रामेसंस्थानमनिवृत्तिश्च नदोषोहिंसायामाहवे अन्यत्रव्यश्वसार
थ्यायुधकृतांजलिप्रकीर्णकेशपराङ्मुखोपविष्टस्थलवृक्षादि रूढदूतगोब्राह्मणवादिभ्यः क्षत्रियश्चेदन्यस्तमुपजीवेत्तद्
वृत्तिः स्यात् जेतालभेतसांग्रामिकंवित्तंवाहनंतुराज्ञउद्धारश्चापृथक्जये अन्यत्तु यथार्हंभाजयेद्राजाराज्ञेबलिदानंकर्षकैः
दशममष्टमंषष्ठंवापशुहिरण्ययोरप्येकेपंचाशद्भागंविंशतिभागः शुल्कः पण्यमूलफलमधुमांसपुष्पौषधतृणधनानां
षष्ठंतद्रक्षणधर्म्मित्वात्तेषुतुनित्ययुक्तःस्यात् अधिकेनवृत्तिः शिल्पिनोमासिमास्येकैकंकर्म्मकुर्युः एतेनात्मोपजीविनोव्या
ख्याताः नौचक्रिवंतश्चभक्तंतेभ्योपिदद्यात् पण्यंवणिग्भिरर्थापचयेनदेयंप्रणष्टमस्वामिकमधिगम्यराज्ञोप्रब्रूयुः विख्या
प्यराज्ञासंवत्सरंरक्ष्यंऊर्ध्वमधिगंतुश्चतुर्थंराज्ञः शेषंस्वामीरिक्थक्रियसंविभागपरिग्रहाधिगमेषुब्राह्मणस्याधिकंलब्धं
क्षत्रियस्यविजितंनिर्विष्टंवैश्यशूद्रयोः निध्यधिगमोराजधनंनब्राह्मणस्याभिरूपस्य अब्राह्मणोव्याख्यातः षष्ठंलभे
तेत्येके चौरहृतमुपजित्ययथास्थानंगमयेत् कोशाद्वादद्यात् रक्ष्यंबालधनमाव्यवहारप्रापणादासमावृत्तेर्वाविश्य

स्याधिकं कृषिवाणिक् पाशुपाल्यं कुसीदं शूद्रश्चतुर्थो वर्ण एकजातिः तस्यापि सत्यमक्रोधः शौचं आचमनार्थे पाणिपादप्रक्षा
लनमेवैके श्राद्धकर्म भृत्यभरणं स्वदारतुष्टिः परिचर्या चोत्तरेषां तेभ्यो वृत्तिं लिप्सेत् जीर्णान्युपानच्छत्रवासः कूर्चान्युच्छि
ष्टाशनं शिल्पवृत्तिश्च यं चार्यमाश्रयेत भर्तव्यस्तेन क्षीणोऽपि तेन चोत्तरः तदर्थोऽस्य निचयः स्यात् अनुज्ञातोऽस्य नम
स्कारो मन्त्रः पाकयज्ञैः स्वयं यजेतेत्येके सर्वे चोत्तरोत्तरं परिचरेयुः आर्यानार्ययोर्व्यतिक्षेपे कर्मणः साम्यं साम्यं इति गौ
तमीये दशमोऽध्यायः १० राजा सर्वस्येष्टे ब्राह्मणवर्ज्जं साधुकारी स्यात् साधुवादी त्रय्यामान्वीक्षिक्यां चाभिविनीतः
शुचिर्जितेन्द्रियो गुणवत्सहायोपायसंपन्नः समः प्रजासु स्यात् हितं चासां कुर्वीत तमुपर्यासीनमधस्तादुपासीरन्नन्ये
ब्राह्मणेभ्यस्तेऽप्येनं मन्येरन् वर्णानाश्रमांश्च न्यायतोऽभिरक्षेत् चलतश्चैनान्स्वधर्मे एव स्थापयेत् धर्मस्य ह्यंशभाग्भ
वतीति विज्ञायते ब्राह्मणं च पुरो दधीत विद्याभिजनवाग्रूपवयःशीलसंपन्नं न्यायवृत्तं तपस्विनं तत्प्रसूतः कर्माणि कुर्वीत
ब्रह्मप्रसूतं हि क्षत्रमृध्यते न व्यथत इति च विज्ञायते यानि च दैवोत्पातचिंतकाः प्रब्रूयुस्तान्याद्रियेत तदधीनमपि ह्येके योग
क्षेमं प्रतिजानते शांतिपुण्याहस्वस्त्ययनायुष्यमंगलसुक्तान्याभ्युदयिकानि विद्वेषणसंवलनाभिचारद्विषद्व्यृद्धिसुक्तानि च
शालाग्नौ कुर्यात् यथोक्तमृत्विजोऽन्यानि तस्य व्यवहारो वेदो धर्मशास्त्राण्यंगान्युपवेदाः पुराणं देशजातिकुलधर्माश्चाम्ना

येरविरुद्धाः प्रमाणं कर्षकवणिक्पशुपालकुसीदकारवः स्वेस्वेवर्गेत्तेभ्योयथाधिकारमर्थान्प्रत्यवहृत्यधर्म्मव्यवस्थान्यायो
धिगमेतर्कोभ्युपायः तेनाभ्यूह्ययथास्थानंगमयेत् विप्रतिपतौत्रैविद्यवृद्धेभ्यः प्रत्यवहृत्यनिष्ठांगमयेत् तथाह्यस्यनिश्रे
यसंभवति ब्रह्मक्षत्रेणसंपृक्तंदेवपितृमनुष्यान्धारयतीतिविज्ञायतेदंडोदमनादित्याहुस्तेनादांतान्दमयेत् वर्णाश्चाश्र
माश्चस्वकर्म्मनिष्ठाः प्रेत्यकर्म्मफलमनुभूयततः शेषेणविशिष्टदेशजातिकुलरूपायुः श्रुतवित्तवृत्तसुखमेधसोजन्मप्रति
पद्यंते विष्वंचोविपरीतानश्यंतितान्नाचार्योपदेशोदंडश्चपालयते तस्मात्राजाचार्यावनिंद्यावनिंद्यौ इतिगौतमीयेएका
दशोध्यायः ११ शूद्रोद्विजातीनभिसंधायाभिहत्यचवाग्दंडपारुष्याभ्यामंगंमोच्योयेनोपहन्यात् आर्यस्त्र्यभिगमनेलिं
गोद्धारः स्वप्रहरणंचगोप्ताचेद्वधोधिकः अथाहास्यवेदमुपशृण्वतः त्रपुजतुभ्यांश्रोत्रप्रतिपूरणंउदाहरणेजिह्वाछेदः धार
णेशरीरभेदः आसनशयनवाक्पथिषुसमप्रेप्सुर्दंड्यः शतंक्षत्रियोब्राह्मणाक्रोशेदंडपारुष्येद्विगुणम् अध्यर्द्धंवैश्यः ब्रा
ह्मणः क्षत्रियेपंचाशत् तदर्धंवैश्ये नशूद्रेकिंचित् ब्राह्मणराजन्यवत् क्षत्रियवैश्यौ अष्टापाद्यंस्तेयकिल्बिषंशूद्रस्यद्विगु
णोत्तराणीतरेषांप्रतिवर्णंविदुषोतिक्रमेदंडभूयस्त्वंफलहरितधान्यशाकादानेपंचकृष्णलमल्पंपशुपीडितेस्वामिदोषः पाल
संयुक्तेतुतस्मिन् पथिक्षेत्रेऽनावृतेपालक्षेत्रिकयोः पंचमाषागविषडुष्ट्रखरेअश्वमहिष्योर्दश अजाविषु द्वौद्वौसर्वविनाशेश

तं शिष्टाकरणेप्रतिषिद्धसेवायांचनित्यंचेलपिंडादूर्ध्वंस्वहरणं गोग्न्यर्थेतृणमेधावीरुद्वनस्पतीनांचपुष्पाणिस्ववदाददी
त फलानिचापरिवृत्तानांकुसीदवृद्धिर्धर्म्याविंशतिःपंचमासिकीमासंनातिसांवत्सरीमेके चिरस्थानेद्वैगुण्यंप्रयोगस्यमु
क्ताभिर्नवर्द्धतेदित्सतोवरुद्धस्यचचक्रकालवृद्धिःकारिताकायिकाशिका३धिभोगाश्चकुसीदंपशूपजलोमक्षेत्रशतवा
ह्येषुनातिपंचगुणं अजडापोगंडधनंदशवर्षभुक्तंपरैःसन्निधौभोक्तुःनश्रोत्रियप्रव्रजितराजपुरुषैःपशुभूमिस्त्रीणामन
नतिभोगः रिक्थभाजऋणंप्रतिकुर्युःप्रातिभाव्यवणिकशुल्कमद्यद्यूतदंडान्पुत्रानध्याभवेयुःनिध्यन्वाधियाचितावक्रीताधयोनष्टाःसर्वाननिंदितान्पुरुषापराधेनस्तेनः प्रकीर्णकेशोमुसलीराजानमियात्कर्माचक्षाणःपूतोवधमोक्षा
भ्यांअघ्नन्नेनस्वीराजा नशारीरोब्राह्मणदंडः कर्मवियोगविख्यापनविवासनांककरणानिअप्रवृत्तौप्रायश्चित्तीसःचौ
रसमः सचिवोमतिपूर्वेप्रतिगृहीताप्यधर्मसंयुक्तेपुरुषशक्त्यपराधानुबंधविज्ञानाद्दंडनियोगः अनुज्ञानंवावेदवित्सम
वायवचनात् वेदवित्समवायवचनात् इतिगौतमीयेद्वादशोध्यायः १२ विप्रतिपत्तौसाक्षिणिमिथ्यासत्यव्यवस्था ब
हवः स्युरनिंदिताःस्वकर्मसुप्रात्ययिकाराज्ञांनिःप्रीत्यनभितापाश्चान्यतरस्मिन्नपिशूद्राः ब्राह्मणस्त्वब्राह्मणवचनाद
३नवरोध्यो३निबद्धश्चेत् नासमवेतापृष्टाःप्रब्रूयुःअवचनेन्यथावचनेचदोषिणःस्युःस्वर्गःसत्यवचनेविपर्ययेनरकः अ

निबद्धैरपिवक्तव्यं पीडाकृतेनिबंधः प्रमतोक्तेचसाक्षिसभ्यराजकर्तृषुदोषोधर्म्मतंत्रपीडायां शपथेनैकेसत्यकर्म्मणातद्दे
वराजब्राह्मणासंसदिस्यात् अब्राह्मणानांक्षुद्रपश्वनृतेसाक्षीदशहंतिगोश्वपुरुषभूमिषुदशगुणोत्तरान् सर्व्वंवाभूमौहरणे
नरकः भूमिवदप्सुमैथुनसंयोगेषुच पशुवन्मधुसर्पिषोः गोवद्वस्त्रहिरण्यधान्यब्रह्मसुयानेष्वश्ववत् मिथ्यावचनेयाप्योद
ण्ड्यश्चसाक्षीनानृतवचनेदोषोजीवनंचेत्तदधीनं नतुपापीयसोजीवनंराजाप्राड्विवाकोब्राह्मणोवाशास्त्रवित् प्राड्विवाको
मध्योभवेत् संवत्सरंप्रतीक्षेतप्रतिभायांधेन्वनडुत्स्त्रीप्रजननसंयुक्तेषुशीघ्रंआत्ययिकेचसर्वधर्म्मेभ्यागरीयः प्राड्विवा
केसत्यवचनेसत्यवचनं इतिगौतमीयेत्रयोदशोऽध्यायः १३ शावमाशौचंदशरात्रमनृत्विक्दीक्षितब्रह्मचारिणांस
पिंडानांएकादशरात्रंक्षत्रियस्यद्वादशरात्रंवैश्यस्यार्द्धमासमेकमासंशूद्रस्यतच्चेदंतःपुनरापतेच्छेषेणशुद्ध्येरन् रा
त्रिशेषेद्वाभ्यांप्रभातेतिसृभिः गोब्राह्मणहतानामन्वक्षंराजक्रोधाच्च युद्धेप्रायोनाशकशस्त्राग्निविषोदकोद्बंधनप्रप
तनेश्चेच्छतांपिंडनिवृत्तिःसप्तमेपंचमेवाजननेप्येवंमातापित्रोस्तन्मातुर्वागर्भमाससमारात्रीःस्रंसनेगर्भस्यत्र्यहंवा
श्रुत्वाचोर्द्ध्वंदशम्याःपक्षिणीअसपिंडेयोनिसंबंधेसहाध्यायिनिच सब्रह्मचारिण्येकाहंश्रोत्रियेचोपसंपन्नेप्रेतोपस्प
र्शनेदशरात्रमशौचमभिसंधायचेत् उक्तंवैश्यशूद्रयोःआर्तवीर्वापूर्व्वयोश्चत्र्यहंवाआचार्यस्तत्पुत्रस्त्रीयाज्यशिष्येषुच

वश्चावरश्चेद्वर्णः पूर्ववर्णमुपस्पृशेत् पूर्वोवावरं तत्रशावोक्तमाशौचं पतितचंडालसूतिकोदक्या शवस्पृष्टितत्स्पृष्ट्युप
स्पर्शनेसचैलोदकोपस्पर्शनाच्छुध्येत् शवानुगमेशुनश्चयदुपहन्यादित्येकेउदकदानंसपिंडैः कृतचूडस्यतत्स्त्रीणां
चानतिप्रागएकेऽप्रत्तानां अधःशय्यासनिनोब्रह्मचारिणः सर्वेनमार्ज्जयेरन् नमांसंभक्षयेयुराप्रदानात् प्रथमतृ
तीयसप्तमनवमेषूदकक्रियावाससांचत्यागः अंत्येत्वंत्यानांदतजन्मादिमातापितृभ्यांतूष्णींमातावालदेशांतरितप्रव्र
जितासपिंडानांसद्यःशौचं राज्ञांचकार्यविरोधात् ब्राह्मणस्यचस्वाध्यायानिवृत्यर्थंस्वाध्यायानिवृत्यर्थं इतिगौतमी
येचतुर्दशोऽध्यायः १४ अथश्राद्धममावास्यायांपितृभ्योदद्यात् पंचमीप्रभृतिचापरपक्षस्ययथाश्राद्धंसर्वस्मिन्वा
द्रव्यदेशब्राह्मणसन्निधानेवाकालनियमः शक्तितःप्रकर्षेत् गुणसंस्कारविधीरन्नस्यनवावरान्भोजयेदयुजोयथो
त्साहंवाब्राह्मणान् श्रोत्रियान्वाग्रूपवयःशीलसंपन्नान् युवभ्योदानंप्रथमं एकेपितृवत् नचतेनमित्रकर्मकुर्या
त् पुत्राभावेसपिंडामातृसपिंडाः शिष्याश्चदद्युः तदभावेऋत्विगाचार्यौ तिलमाषव्रीहियवोदकदानैर्मासंपितरः
प्रीणंति मत्स्यहरिणरुरुशशकूर्मवराहमेषमांसैः संवत्सराणिगव्यपायः पायसैर्द्वादशवर्षाणिवा घ्रीणसेनमांसेन
कालशाकच्छागलोहखड्गमांसैर्मधुमिश्रैश्चानंत्यनभोजयेत् स्तेनक्लीबपतिततद्वृत्तिनास्तिकवीरहाग्रेदिधिषूदिधिषू

तिस्त्रीग्रामयाजकाजपालोत्सृष्टाग्निमद्यपकुचरकूटसाक्षिप्रातिहारिकानुपपत्तिर्यस्यच कुंडाशीसोमविक्रय्यगारदाहीगरदा
वकीर्णिगणप्रेष्यागम्यागामिहिंस्रपरिवित्तिपरिवेत्तृपर्याहितपर्याधातृत्यक्तात्मदुर्वालाः कुनखिश्यावदंतश्वित्रिपौनर्भवकि
तवाजपराजप्रेस्यप्रातिरूपिकशूद्रापतिनिराकृतिकीलासीकुसीदीवणिक्शिल्पोपजीविज्यावादित्रतालनृत्यगीतशीलान्पि
त्राचाकामेनविभक्तान् शिष्यांश्चैकेसगोत्रांश्चभोजयेदूर्ध्वंत्रिभ्योगुणवंतंसद्यःश्राद्धीशूद्रातल्पगस्तत्पुरीषेमासंनयतिपितॄ
न् तस्मात्तदहर्ब्रह्मचारीस्यात् श्वचंडालपतितावेक्षणादुष्टंतस्मात्परिश्रितेदद्यात्तिलैर्वाविकिरेत् पंक्तिपावनोवाशमयेत्
पंक्तिपावनाः षडंगवित्ज्येष्ठसामगस्त्रिणाचिकेतस्त्रिमधुस्त्रिसुपर्णःपंचाग्निःस्नातकोमंत्रब्राह्मणवित् धर्मज्ञोब्रह्मदे
यानुसंतानइतिहविःषुचैवदुर्वलादीन् श्राद्ध एवैके श्राद्ध एवैके इतिगौतमीये पंचदशोऽध्यायः १५ श्रवणादिवार्षिकंप्रोष्ठपदीं
वोपाकृत्याधीयीत छंदांसिअर्धपंचममासान् पंचदक्षिणायनंवाब्रह्मचार्युत्सृष्टलोमानमांसंभुंजीत द्वैमास्योवानियमः नाधी
यीतवायौदिवापांसुहरेकर्णश्राविणिनक्तंवाणभेरीमृदंगगर्दार्तिशब्देषुचश्वसृगालगर्दभसंह्रादेलोहितेंद्रधनुर्नीहारेषुअभ्रद
र्शनेचापर्तौमूत्रितउच्चारितेनिशासंध्योदकेषुवर्षतिचैकेवल्मीकसंतानंआचार्यपरिवेषणेज्योतिषोश्चभीतोयानस्थःशयानःप्रौढ
पादःश्मशानग्रामांतमहापथाशौचेषुपूतिगंधांतःशवदिवाकीर्तिशूद्रसन्निधानेशल्ककेचोद्गारेऋक्यजुषंचसामशब्दोयाव

त् आकालिकाः निर्घातभूमिकंपराहुदर्शनोल्काः स्तनयित्नुवर्षविद्युतश्च प्रादुष्कृताग्निषु अनृतौ विद्युति नक्तं चापररात्राद् त्रि
भागादिप्रवृत्तौ सर्वं उल्काविद्युत्समेत्येकेषां स्तनयित्नुरपराह्णे अपि प्रदोषे सर्वं नक्तमार्धरात्रात् अहश्चेत्सज्योतिः विषयस्थे च
राज्ञि प्रेते विप्रोष्य चान्योन्येन सह संकुलोपाहितवेदसमाप्तिः छर्दिश्राद्धमनुष्ययज्ञभोजनेष्वहोरात्रं अमावास्यायाञ्च द्व्यहं वा का
र्तिकीफाल्गुन्याषाढीपौर्णिमासीति स्त्र्यष्टकासु त्रिरात्रमन्त्यामेके अभितो वार्षिकं सर्ववर्षविद्युत्स्तनयित्नुसन्निपाते प्रस्यन्दिन्यू
र्ध्वं भोजनादुत्सवे प्राधीतस्य च निशायां चतुर्मुहूर्त्तं नित्यमेके नगरे मानसमप्यशुचिः श्राद्धिनामाकालिकं अकृतान्नश्राद्धिक
संयोगेऽपि प्रतिविद्यं च यावत्स्मरंति यावत्स्मरंति इति गौतमीये षोडशोऽध्यायः १६ प्रशस्तानां स्वकर्मसु द्विजातीनां ब्रा
ह्मणो भुंजीत प्रतिगृह्णीयात् एधोदकयवसमूलफलमध्वभयाभ्युद्यतशय्यासनावसथयानपयोदधिधानाशफरिप्रियंगु
स्रक्मार्गशाकान्यप्रणोद्यानि सर्वेषां पितृदेवगुरुभृत्यभरणे चान्यत् वृत्तिश्चेन्नांतरेण शूद्रात् पशुपालक्षेत्रकर्षककुलसं
गतकारयितृपरिचारका भोज्यान्ना वणिक् चाशिल्पी नित्यमभोज्यं केशकीटावपन्नं रजस्वलाकृष्णशकुनिपदोपहतं भ्रूण
घ्नावेक्षितं गवोपघ्रातं भावदुष्टं शुक्तं केवलमदधि पुनः सिद्धं पर्युषितमशाकभक्ष्यस्नेहमांसमधूनि उत्सृष्टपुंश्चल्यभिशस्ता
नपदेश्यदंडिकतक्षककदर्यबंधनिकचिकित्सकमृगयुवार्धुच्छिष्टभोजिगणविद्विषाणामपंक्त्यानां प्राक् दुर्बलान् वृथान्नाच

मनोत्थान्नव्यपेतानिसमासमाभ्यांविषमसमेपूजातारानर्चितंचगोश्वक्षीरमनिर्दशायाःसूतकेअजामहिष्योश्चनित्यमाविक
मपेयमौष्ट्रमेकशफंचस्यंदिनीयमसूसंधिनीनांचयाश्चव्यपेतवत्साः पंचनखाश्चाशल्यकशशकश्वाविड्गोधाखड्गकच्छपाः
उभयतोदत्केश्यलोमैकशफकलविंक प्लवचक्रवाकहंसाः काककंकगृध्रश्येनाजलजारक्तपादतुंडाः ग्राम्यकुक्कुटसूक
रौधेन्वनडुहौचआपन्नदावसन्नवृथामांसानिकिसलयवृश्च्याकुलशुननिर्य्यासलोहिताव्रश्चनाश्चनिचुदारुबकबलाकाः शु
कमद्गुटिट्टिभमांधालनक्तंचराअभक्ष्याः भक्ष्याःप्रतुदाविष्किराजालपादाः मत्स्याश्चाविकृतावध्याश्चधर्मार्थेव्यालहतादृष्टदो
षवाक्प्रशस्तान्यभ्युक्ष्योपयुंजीतोपयुंजीत इतिगौतमीयेसप्तदशोऽध्यायः १७ अस्वतंत्राधर्म्मेस्त्रीनातिचरेत्भर्त्ता
रंवाक्चक्षुःकर्म्मसंयतापतिरपत्यलिप्सुर्देवरात्गुरुप्रसूतान्नर्तुमतीयात् पिंडगोत्रर्षिसंबंधेभ्यः योनिमात्राद्वानादेव
रादित्येके नातिद्वितीयंजनयितुरपत्यंसमयादन्यत्रजीवतश्चक्षेत्रेपरस्मात्तस्यद्वयोर्वारक्षणात् भर्त्तुरेवनष्टेभर्त्तरिषाड्वार्षि
कंक्षपणंश्रूयमाणेभिगमनंप्रव्रजितेतुनिवृत्तिः प्रसंगात्तस्यद्वादशवर्षाणिब्राह्मणस्यविद्यासंबंधेभ्रातरिचैवंज्याय
सीयवियात् कन्याप्युपयमनेषुषडित्येकेत्रीन्कुमार्य्यृतूनतीत्यस्वयंयुज्येतानिंदितेनोत्सृज्यपित्र्यानलं१कारान्प्रदा
नंप्रागृतोरप्रयच्छन्दोषीप्राग्वाससःप्रतिपत्तेरित्येकेद्रव्यादानंविवाहसिध्यर्थंधर्म्मतंत्रप्रसंगेचशूद्रात् अन्यत्रापिशूद्रात्

बहुपशोर्हीनकर्म्मणः शतगोरनाहिताग्नेः सहस्रगोर्वा सोमपात् सप्तमीं चाभुक्त्वानिचयाय अथहीनकर्मभ्यः आचक्षीत
राज्ञा प्रष्टस्तेन हि भर्त्तव्यः श्रुतशीलसंपन्नश्चेद्धर्म्मतंत्रपीडायां तस्याकरणे दोषो दोषः इतिगौतमीये अष्टादशोऽध्यायः १८
द्वितीयः प्रपाठकः उक्तो वर्णधर्म्मश्चाश्रमधर्म्मश्च अथ खल्वयं पुरुषो येन कर्म्मणा लिप्यते यथैतद्याज्ययाजनमभ
क्ष्यभक्षणमवद्यवदनं शिष्टस्याक्रियाप्रतिषिद्धसेवनमिति तत्र प्रायश्चित्तं कुर्यान्न कुर्यादिति मीमांसंते न कुर्यादित्याहुर्न
हि कर्म्म क्षीयत इति कुर्यादित्यपरे पुनस्तोमेनेष्ट्वा पुनः सवनमायांतीति विज्ञायते व्रात्यस्तोमैश्चेष्ट्वा तरति सर्वपाप्मानं
तरति ब्रह्महत्यां योऽश्वमेधेन यजेत अग्निष्टुताभिशस्यमानं याजयेदिति च तस्य निष्क्रयणानि जपस्तपो होम उपवासो
दानं उपनिषदो वेदांताः सर्वच्छंदःसु संहितामधून्यघमर्षणमथर्वशिरो रुद्राः पुरुषसूक्तं राजनरौहिणे सामनी बृहद्रथंतरे
पुरुषगतिर्महानाम्न्यो महावैराजं महादिवाकीर्त्यं ज्येष्ठसाम्नामन्यतमम् बहिष्पवमानं कूष्मांडानि पावमान्यः सावित्री
चेति पावनानि पयोव्रतता शाकभक्षता फलभक्षता प्रसृतयावको हिरण्यप्राशनं घृतप्राशनं सोमपानमिति मेध्यानि सर्वे
शिलोच्चयाः सर्वाः स्रवंत्यः पुण्या ह्रदास्तीर्थानि ऋषिनिवासा गोष्ठपरिस्कंदा इति देशाः ब्रह्मचर्यं सत्यवचनं सवने षूदको
पस्पर्शनं आर्द्रवस्त्रेनाधःशायीता ऽनाशक इति तपांसि हिरण्यं गौर्वासोऽश्वो भूमिस्तिलघृतमन्नमिति देयानि संवत्सरः

षण्मासाश्चत्वारस्त्रयोद्वावेकश्चतुर्विंशत्यहोद्वादशाहः षडहस्त्र्यहोहोरात्रइतिकालाः एतान्येवानादेशेविकल्पेनक्रिये
रन्नेनसि गुरुणि गुरुणि लघूनि लघूनि कृच्छ्रातिकृच्छ्रौ चांद्रायणमितिसर्वप्रायश्चित्तंप्रायश्चित्तं इतिगौतमीयेएकोनविं
शोऽध्यायः १९ अथचतुःषष्टिषुयातनास्थानेषुदुःखान्यनुभूयतत्रेमानिलक्षणानिभवंतिब्रह्महार्द्रकुष्ठीसुरापः श्या
वदंतः गुरुतल्पगः पंगुः स्वर्णहारीकुनखीश्वित्रीवस्त्रापहारीदर्दुरीतेजापहारीमंडलीस्नेहापहारीक्षयीतथा अजीर्णवान
न्नापहारीज्ञानापहारीमूकः प्रतिहंतागुरोरपस्मारीगोघ्नोजात्यंधः पिशुनःपूतिनासः पूतिवक्त्रस्तुसूचकः शूद्रोपाध्या
यः श्वपाकः त्रपुसीसचामरविक्रयीमद्यपएकशफविक्रयीमृगव्याधः कुंडाशीमृतकश्चैलिकोवानक्षत्रीचार्बुदीनास्ति
कोरंगोपजीव्यभक्ष्यभक्षीगंडरीब्रह्मपुरुषतस्कराणांदेशिकः पिंडितः षंडोमहापथिकोगंडिकः चांडालीपुक्कसीगोस्व
वकीर्णीमध्वामेहीधर्म्मपत्नीषुस्यात् मैथुनप्रवर्त्तकः खल्वाटः सगोत्रासमयस्त्र्यभिगामीश्लीपदीपितृमातृभगिनी
स्त्र्यभिसम्याविजित स्तेषांकुब्जकुंडमडव्याधितव्यंगदरिद्रात्माल्पायुषोऽल्पबुद्धिः चंडपंडशैलूषतस्करपरपुरुषप्रेष्यपर
कर्म्मकराः खल्वाटवक्रांगसंकीर्णाः क्रूरकर्म्माणः क्रमशश्चात्याश्चोपपद्यंततस्मात्कर्तव्यमेवेहप्रायश्चित्तंविशुद्धैर्लक्ष
णैर्जायंतेधर्म्मस्यधारणादितिधर्म्मस्यधारणादिति इतिगौतमीयेविंशतितमोऽध्यायः २० त्यजेत्पितरंराजघातकंशू

द्रयाजकंशूद्रार्थयाजकंवेदविदपावकंभ्रूणहनंयश्चांत्यावसायिभिःसहसंवसेदंत्यावसायिन्यावातस्यविद्यागुरून्यो
निबंधांश्चसान्निपात्यसर्वाण्युदकादीनिप्रेतकर्म्माणिकुर्य्युः पात्रंचास्याविपर्यस्येयुःदासः कर्मकरोवा अवकरादमेध्यपा
त्रमानीयदासीघटान्पूरयित्वादक्षिणाभिमुखः पदाविपर्यस्येदमुमनुदकंकरोमीतिनामग्राहंतंसर्वेऽन्वालभेरन् प्राचीं
नावीतिनोमुक्तशिखाविद्यागुरवोयोनिसंबंधाश्चवीक्षेरन् अपउपस्पृश्यग्रामंप्रविशंति अतऊर्ध्वंतेनसंभाष्यतिष्ठेदेकरात्रं
जपन्सावित्रीमज्ञानपूर्वंज्ञानपूर्वंचेत्त्रिरात्रंयस्तुप्रायश्चित्तेनशुद्ध्येत्तस्मिन् शुद्धेशातकुंभमयंपात्रं पुण्यतमात् ह्रदात्पू
रयित्वा स्रवंतीभ्योवाततएनमुपस्पर्शयेयुः अथास्मैतत्पात्रंदद्युः तत्संप्रतिगृह्यजपेत् शांताद्यौः शांतापृथिवीशांतंशिव
मंतरिक्षंयोरोचनस्तमिहगृह्णामीत्येतैः यजुर्भि स्तरत्समंदीभिः पावमानीभिः कूष्मांडैश्चाज्यंजुहुयात् हिरण्यंब्राह्मणाय
वादद्यात् गांवाचार्य्यायच यस्यचप्राणांतिकंप्रायश्चित्तंसमृतः शुद्ध्येत सर्वाण्येवतस्मिन्नुदकादीनिप्रेतकर्म्माणिकुर्युःएत
देवशांत्युदकंसर्वेषूपपातकेषुसर्वेषूपपातकेषु इतिगौतमीयेएकविंशोऽध्यायः २१ ब्रह्महासुरापगुरुतल्पगमातृपितृयो
निसंबंधगस्तेननास्तिकनिंदितकर्माभ्यासिपतितात्याग्यपतितत्यागिनः पतिताः पातकसंयोजकाश्च तैश्चाब्दंसमाचरन् द्वि
जातिकर्मभ्योहानिः पतनंपरत्रचासिद्धिः तामेकेनरकंत्रीणिप्रथमान्यनिर्देश्यानिमनुः नस्त्रीस्वगुरुतल्पगः पततीत्येकेभ्रूण

हनिहि वर्णसेवायां चस्त्रीपतति कौटसाक्ष्यं राजगामिपैशुनं गुरोरनृताभिशंसनं महापातकसमानि अपांक्त्यानां प्राग्दुर्बलात् गोहंतृ
ब्रह्मोज्झतन्मंत्रकृदवकीर्णिपतितसावित्रिकेषूपपातकं याजनाध्यापनाद्दत्विगाचार्यौपतनीयसेवायां चहेयो अन्यत्रहानात्पतति
तस्यचप्रतिगृहीत्येके नकर्हिचिन्मातापित्रोरवृत्तिः दायंतुनभजेरन् ब्राह्मणाभिशंसनेदोषस्तावान् द्विरनेनसिदुर्बलहिंसायाचा
पिमोचनेशक्तश्चेत् अभिक्रुद्धावगुरूणांब्राह्मणस्यवर्षशतमस्वर्ग्यंनिपातनेसहस्रंलोहितदर्शनेयावतस्तत्प्रस्कंद्यपांसून्संं
गृह्णीयात्संगृह्णीयात् इतिगौतमीयेद्वाविंशोऽध्यायः २२ प्रायश्चित्तमग्नौसक्तिर्ब्रह्मघ्नस्त्रिरवच्छातस्यलक्ष्येणवास्या
ज्जन्येशस्त्रभृतां खट्वांगकपालपाणिर्वाद्वादशसंवत्सरान् ब्रह्मचारीभैक्ष्यायग्रामंप्रविशेत्स्वकर्म्माचक्षाणः यथोपक्रामेत्सं
दर्शनादार्य्यस्यस्नानासनाभ्यांविहरन् सवनेषूदकोपस्पर्शनाच्छुध्येत् प्राणलाभेवातन्निमित्तेब्राह्मणस्यद्रव्यापचयेवात्र्य
वरंप्रतिराज्ञः अश्वमेधावभृथेवान्ययज्ञेप्यग्निष्टदंतश्चेत् सृष्टश्चेद्ब्राह्मणवधेहत्वापिआत्रेय्यांचैवगर्भेचाविज्ञातेब्राह्मण
स्य राजन्यवधेषड्वार्षिकंप्राकृतंब्रह्मचर्य्यंऋषभैकसहस्राश्चगादद्यात् वैश्येत्रैवार्षिकंऋषभैकशताश्चगादद्यात् शूद्रेसंव
त्सरंऋषभैकादशाश्चगादद्यात् अनात्रेय्यांचैवंगाश्चवैश्यवत् मंडूकनकुलकाकबिंबदहरमूषिकाश्वहिंसासुच अस्थिमतां
सहस्रंहत्वा अनस्थिमतामनडुह्वारेच अपिवाऽस्थिमतामेकैकस्मिन्नकिंचिद्दद्यात् षंडेपलालभारः सीसमासकश्चवराहेघृत

घटः सर्प्पलोहदंडः ब्रह्मवध्वांचलनायांजीवोः वैशिकेनकिंचित् तल्पान्नधनलाभवधेषुपृथग्वर्षाणिद्वे परदारेत्रीणिश्रोत्रि
यस्य द्रव्यलाभेचोत्सर्गः यथास्थानंवागमयेत प्रतिषिद्धमंत्रयोगेसहस्रवाकूचेत् अग्न्युत्सादिनिराकृत्युपपातकेषुचैवंस्त्रीचा
रिचारिणीगुप्तापिंडंतुलभेत अमानुषीषुगोवर्ज्जंस्त्रीकृतेकूष्मांडैर्घृतहोमोघृतहोमः इतिगौतमीयेत्रयोविंशोध्यायः २३
सुरापस्यब्राह्मणस्योष्णामासिंचेयुः सुरामास्येमृतः शुद्ध्येत् अमत्यापानेपयोघृतमुदकंवायुं प्रतित्र्यहंतप्तानिसकृच्छ्रस्ततोस्य
संस्कारः मूत्रपुरीषरेतसांचप्राशनेश्वापदोष्ट्रखराणांचांगस्य. ग्रामकुक्कुटशूकरयोश्चगंधाघ्राणेसुरापस्यप्राणायामोघृत
प्राशनंचपूर्वैश्चदष्टस्यतल्पेलोहशयनेगुरुतल्पगःशयीत सूर्मींज्वलंतींचाश्लिष्येत् लिंगंवासवृषणमुत्कृत्यांजलावाधाय
दक्षिणांप्रतीचींदिशंव्रजेत् अजिह्ममाशरीरनिपातान्मृतःशुद्ध्येत् सखीसयोनिसगोत्राशिष्यभार्यासुस्नुषायांगविचगुरु
तल्पसमः अवकरइत्येकेश्वभिरादयेद्राजानिहीनवर्णगमनेस्त्रियंप्रकाशंपुमांसंघातयेत् यथोक्तंवागर्दभेनावकीर्णोनिर्ऋ
तिंचतुष्पथेजपेत तस्याजिनमूर्द्ध्वबालंपरिधायलोहितपात्रःसप्तगृहान्भैक्ष्यंचरेत् कर्म्माचक्षाणःसंवत्सरेणशुद्ध्येत् रेतस्कं
दनभयेरोगेस्वप्नेग्नींधनभैक्षचरणानिसप्तरात्रम्कृत्वाज्यहोमःसाभिधेवारे तस्याभ्यांसूर्याभ्युदितब्रह्मचारीतिष्ठेदहरभु
जानोभ्यस्तमितेचरात्रिंजपन्सावित्रींअशुचिंदृष्ट्वादित्यमीक्षेतप्राणायामंकृत्वा अमेध्यप्राशनेवाअभोज्यभोजनेनिष्पुरी

षीभावः त्रिरात्रावरमभोजनम् सप्तरात्रंवास्वयंशीर्णान्युपयुंजानः फलान्यनतिक्रामन् प्राक्पंचनखेभ्यः छर्द्दनंघृतप्राशनंच
आक्रोशानृतहिंसासुत्रिरात्रंपरमंतपः सत्यवाक्येवारुणीभिः पावमानीभिर्होमः विवाहमैथुननिर्मातृसंयोगेष्वदोषमेके अनृतं
नुखलुगुर्वर्थेषुयतः सप्तपुरुषानितश्चपरतश्चहंतिमनसापिगुरोरनृतंवदन्नल्पेष्वप्यर्थेषुअंत्यावसायिनीगमनेकृच्छ्राब्दः अमत्या
द्वादशरात्रंउदक्यागमनेत्रिरात्रंत्रिरात्रं इतिगौतमीयेचतुर्विंशतितमोऽध्यायः २४ रहस्यंप्रायश्चित्तमविख्यातदोषस्यचतुर्ऋचंत
रत्समंदीत्यप्सुजपेत्प्रतिग्राह्यंप्रतिजिघृक्षन्प्रतिगृह्यवा अभोज्यंबुभुक्षमाणःपृथिवीमावपेत् ऋत्वंतरारमणउदको पस्पर्शना
च्छुद्धिं एकेस्त्रीषुपयोव्रतोवादशरात्रंघृतेनद्वितीयमद्भिस्तृतीयंदिवादिष्वेकभक्तकोजलक्लिन्नवासाः लोमानिनखानित्वचंमां
संशोणितंस्नाय्वस्थिमज्जानमितिहोम आत्मनोमुखेमृत्योरास्येजुहोमीत्यंततः सर्वेषामेतत्प्रायश्चित्तंभ्रूणहत्यायाः अथान्य
दुक्तोनियमः अग्नेत्वंपारयेतिमहाव्याहृतिभिर्जुहुयात् कूष्मांडैश्चाज्यंतद्व्रतएववाब्रह्महत्यासुरापानस्तेयगुरुतल्पेषुप्राणा
यामैः स्नातोघमर्षणंजपेत् सममश्वमेधावभृथेनसावित्रींवासहस्रकृत्वआवर्तयन्पुनीते हैवात्मानंअंतर्जलेवाघमर्षणं
त्रिरावर्त्तयन्पापेभ्योमुच्यतेमुच्यते इतिगौतमीयेपंचविंशोध्यायः २५ तदाहुःकतिधावकीर्णीप्रविशतीतिमरुतःप्राणेनेंद्रं
बलेनबृहस्पतिंब्रह्मवर्चसेनाग्निमेवेतरेणसर्वेणेति सोमावास्यायांनिश्यग्निमुपसमाधायप्रायश्चित्ताज्याहुतीर्जुहोति कामाव

कीर्णोस्म्यवकीर्णोस्मिकामिकामायस्वाहा कामाभिदुग्धोस्म्यभिदुग्धोस्मिकामकामायस्वाहेति समिधमाधायानुपर्युक्ष्ययज्ञ
वास्तुकृत्वोपस्थायसमासिंचंत्वित्येतयात्रिरुपतिष्ठेत्त्रयइमेलोकाएषांलोकानामभिजित्याभिक्रांत्याइतिएतदेवैकेषांकर्म्माधि
कृत्ययोः पूतइवस्यात्सइत्थंजुहुयादित्थमनुमंत्रयेतवरोदक्षणेति प्रायश्चित्तमविशेषात्अनार्ज्जवपैशुनप्रतिषिद्धाचारानाद्यप्रा
शनेषुशूद्रायांचरेतः सिक्त्वायोनौचदोषवतिकर्म्मण्यभिसंधिपूर्वेप्यब्लिंगाभिरपउपस्पृशेद्वारुणीभिरन्यैर्वापवित्रैः प्रतिषिद्धवाङ्मन
सापचारेव्याहृतयः संख्याताः पंचसर्वास्वथोवाचामदहश्चमादित्यश्चपुनातुस्वाहेतिप्रातः रात्रिश्चमावरुणश्चपुनात्वितिसायं
अष्टौवासमिधआदध्याद्देवकृतस्येतिहुत्वैवंसर्वस्मादेनसोमुच्यतेमुच्यते इतिगौतमीयेषड्विंशतितमोध्यायः २६ अथातः
कृच्छ्रान्व्याख्यास्यामः हविष्यान्प्रातराशान्भुक्त्वातिस्रोरात्रीर्नाश्नीयात् अथापरंत्र्यहंनक्तंभुंजीत अथापरंत्र्यहंनकंचन
याचेत अथापरंत्र्यहमुपवसेत् संतिष्ठेदहनिरात्रावासीतक्षिप्रकामःसत्यंवदेत् अनार्यैर्नसंभाषेतरौरवयौधाजिनेनित्यंप्र
युंजीत अनुसवनमुदकोपस्पर्शनं आपोहिष्ठेतितिसृभिः पवित्रवतीभिर्मार्जयेत् हिरण्यवर्णाःशुचयःपावका इत्यष्टाभिः
अथोदकतर्पणं ॐनमोहमायमोहमायसंहमायधुन्वतेतापसायपुनर्वसवेनमोनमोमौंज्यायोर्म्यायवसुविंदायसर्वविंदायन
मोनमः पारायसुपारायमहापारायपारयिष्णवेनमोनमोरुद्रायपशुपतयेमहतेदेवायत्र्यंबकायैकचरायाधिपतयेहरायशिवा

यशांतायोग्रायवज्रिणेधृणिनेकपर्दिनेनमोनमः सूर्यायादित्यायनमः नमोनीलग्रीवायशितिकंठायनमः नमः कृष्णायपिंगलाय
नमः नमोज्येष्ठायश्रेष्ठायवृद्धायेंद्रायहरिकेशायोर्ध्वरेतसेनमः नमः सत्यायपावकायपावकवर्णायनमः नमः कामायकामरूपिणेन
मः नमोदीप्तायदीप्तरूपिणेनमः नमस्तीक्ष्णायतीक्ष्णरूपिणेनमोनमः सौम्यायसुपुरुषायमहापुरुषायमध्यमपुरुषायोत्तमपुरुषाय
नमः नमोब्रह्मचारिणेनमः नमः चंद्रललाटायनमोनमः कृत्तिवाससेपिनाकहस्तायनमोनमइति एतदेवादित्योपस्थानम् एताए
वाज्याहुतयः द्वादशरात्रस्यांतेचरुंश्रपयित्वैताभ्योदेवताभ्योजुहुयात् अग्नयेस्वाहासोमायस्वाहा अग्नीषोमाभ्यांस्वाहा इंद्राग्निभ्या
मिंद्रायविश्वेभ्योदेवेभ्योब्रह्मणेप्रजापतयेग्नयेस्विष्टकृतइति अथब्राह्मणतर्पणं एतेनैवातिकृच्छ्रोव्याख्यातः यावत्सकृतादद्दीत
तावदश्नीयात् अब्भक्षस्तृतीयः सकृच्छ्रातिकृच्छ्रः प्रथमंचरित्वाशुचिः पूतःकर्मण्योभवति द्वितीयंचरित्वायदन्यत्म
हापातकेभ्यः पापंकुरुतेतस्मात्मुच्यते तृतीयंचरित्वासर्वस्मादेनसोमुच्यते अथैतांस्त्रीन्कृच्छ्रान्चरित्वासर्वेषुस्नातोभवति स
र्वैर्देवैर्ज्ञातोभवति यश्चैवंवेदयश्चैवंवेद इतिगौतमीयेसप्तविंशोध्यायः २७ अथातश्चांद्रायणंतस्योक्तोविधिः कृच्छ्रेवपनं
व्रतंचरेत् श्वोभूतांपौर्णमासीमुपवसेत् आप्यायस्वसंतेपयांसिनवोनवइतिचैताभिस्तर्पणमाज्यहोमोहविषश्चानुमंत्रणं उपस्था
नंचंद्रमसः यद्देवादेवहेलनमितिचतसृभिराज्यंजुहुयात् देवकृतस्येतिचांतेसमिद्भिः ॐ भूर्भुवः स्वस्तपः सत्यंयशः श्रीरूर्गिरो

जस्तेजः पुरुषोधर्म्मः शिव इत्येतैर्ग्रासानुमंत्रणंप्रतिमंत्रंमनसानमः स्वाहेतिवासर्व्वग्रासप्रमाणमास्याविकारेणचरुभैक्षसक्तुकण
यावकपयोदधिघृतमूलफलोदकानिहवींष्युत्तरोत्तरंप्रशस्तानिपौर्णमास्यांपंचदशग्रासान् भुक्त्वैकापचयेनापरपक्षमश्नीयात् अ
मावास्यायामुपोष्यैकोपचयेनपूर्वपक्षं विपरीतमेकेषांएषचांद्रायणोमासः मासमेतमाप्त्वाविपापोविपाप्मासर्व मेनोहंति
द्वितीयमाप्त्वादशपूर्वान्दशापरानात्मानंचैकविंशंपंक्तींश्चपुनातिसंवत्सरमाप्त्वाचंद्रमसः सलोकतामाप्नोति इतिगौत
मीयेअष्टाविंशोध्यायः २८ ऊर्ध्वंपितुःपुत्रारिक्थंभजेरन् निवृत्तेरजसिमातुर्जीवतिचेच्छति सर्व्वंवापूर्व्वजस्येतरान्बिभृयात्
पितृवत् विभागेतुधर्मवृद्धिःविंशतिभागोज्येष्ठस्यमिथुनमुभयतोदद्युक्तोरथोगोवृषः काणखोरकूटवंडामध्यमस्यानेका
श्चेत् अविर्धान्यायसीगृहमनोयुक्तंचतुःपदांचैकैकंजवीयसः सममितरत्सर्व्वंद्व्यंशीवापूर्वजः स्यात् एकैकमितरेषांएकैकंवा
काम्यंपूर्व्वःपूर्वोलभेतदशतः पशूनामेकशफद्विपदानांवृषभोधिकोज्येष्ठस्यऋषभषोडशाज्येष्ठिनेयस्यसमंवाज्येष्ठिने ये
नयर्वीयसांप्रतिमातृवास्ववर्गेभागविशेषंपितोत्सृजेत् पुत्रिकामनपत्योग्निंप्रजापतिंचेष्ट्वास्मदर्थमपत्यमितिसंवाद्य अभिसं
धिमात्रात्पुत्रिकेत्येकेषांतत्संशयान्नोपयच्छेदभ्रातृकांपिंडगोत्रर्षिसंबंधारिक्थंभजेरन् स्त्रीचानपत्यस्यबीजंवालिप्सेत
देवरवत्यामन्यजातमभागंस्त्रीधनंदुहितॄणामप्रत्तानामप्रतिष्ठितानांचभगिनीशुल्कंसोदराणामूर्ध्वंमातुः पूर्व्वंचैकेसंसृष्टिवि

भागःप्रेतानांज्येष्ठस्यसंसृष्टिनिप्रेते ऽसंसृष्टिरिक्थभाक् विभक्तजःपित्र्यमेवस्वयमर्जितमवैद्येभ्योवैद्यःकामंनदद्यात् अवैद्याः
समंविभजेरन्पुत्राःऔरसक्षेत्रजदत्तकृत्रिमगूढोत्पन्नापविद्धारिक्थभाजःकानीनसहोढपौनर्भवपुत्रिकापुत्रस्वयंदत्तक्रीता
गोत्रभाजःचतुर्थांशिनश्चौरसाद्यभावेब्राह्मणस्य राजन्यापुत्रोज्येष्ठोगुणसंपन्नस्तुल्यभाक् ज्येष्ठांशहीनमन्यत् राजन्यावैश्यापु
त्रसमवायेसयथासब्राह्मणीपुत्रेणक्षत्रियाच्चेत् शूद्रापुत्रोप्यनपत्यस्यशुश्रूषुश्चेत् लभेतवृत्तिमूलमन्तेवासिविधिनासवर्णापुत्रो
प्यन्याय्यवृत्तोनलभेतैकेषांब्राह्मणस्यश्रोत्रियाअनपत्यस्यरिक्थंभजेरन् राजेतरेषांजडक्लीबौभर्तव्यौअपत्यंजडस्यभागार्हंशूद्रा
पुत्रवत्प्रतिलोमास्तुउदकयोगक्षेमकृतान्नंस्वविभागःस्त्रीषुचसंयुक्ताःअनाज्ञातेदशावरैःशिष्टैरूहवद्भिःअलुब्धैःप्रशस्तंका
र्यंचत्वारश्चतुर्णांपारगावेदानांप्रागुत्तमात्त्रयआश्रमिणःपृथग्धर्मविदस्त्रयएतान्दशावरान्परिषदितिआचक्षते असंभवे
चैतेषांश्रोत्रियोवेदविच्छिष्टोविप्रतिपत्तौयदाहयतोयमप्रभवोभूतानांहिंसानुग्रहयोगेषुधर्मिणांविशेषेणस्वर्गलोकंधर्मवि
दाप्नोतिज्ञानाभिनिवेशाभ्यामितिधर्मोधर्मः इतिगौतमीयेधर्मशास्त्रेएकोनत्रिंशोऽध्यायः २९ समाप्तोयम्

श्रीगणेशायनमः अथशातातपस्मृतिप्रारंभः प्रायश्चित्तविहीनानांमहापातकिनांनृणां नरकान्तेभवेज्जन्म चिन्हांकि
तशरीरिणां १ प्रतिजन्मभवेत्तेषांचिन्हंतत्पापसूचितं प्रायश्चित्तेकृतेयातिपश्चात्तापवतांपुनः २ महापातकजंचिन्हंसप्तजन्म
निजायते उपपापोद्भवंपञ्चत्रीणिपापसमुद्भवं ३ दुष्कर्मजानृणांरोगायान्तिचोपक्रमैःशमं जपैःसुरार्च्चनैर्होमैर्दानैस्तेषां
शमोभवेत् ४ पूर्वजन्मकृतंपापंनरकस्यपरिक्षये बाधतेव्याधिरूपेणतस्यजप्यादिभिःशमः ५ कुष्ठंचराजयक्ष्माचप्रमेहो
ग्रहिणीतथा मूत्रकृच्छ्राश्मरीकासाअतिसारभगन्दरौ ६ दुष्टव्रणंगडमालापक्षाघातोऽक्षिनाशनं इत्येवमादयोरोगा
महापापोद्भवाःस्मृताः ७ जलोदरंयकृत्प्लीहाशूलरोगव्रणानिच श्वासाजीर्णज्वरच्छर्दिभ्रममोहगलग्रहाः ८ रक्तार्बुद
विसर्प्याद्याउपपापोद्भवागदाः दंडापतानकश्वित्रवपुःकम्पविचर्चिकाः ९ वल्मीकपुंडरीकाद्यारोगाःपापसमुद्भवाः अर्श
आद्यानृणांरोगाअतिपापाद्भवन्तिहि १० अन्येचबहवोरोगाजायन्तेवर्णसंकरात् उच्यन्तेचनिदानानिप्रायश्चित्तानिवैक्रमा
त् ११ महापापेषुसर्वंस्यात्तदर्धमुपपातके दद्यात्पापेषुषष्ठांशंकल्प्यंव्याधिबलाबलं १२ अथसाधारणंतेषुगोदानादिषु
कथ्यते गोदानेवत्ससंयुक्तागौःसुशीलाचपयस्विनी १३ वृषदानेशुभोऽनड्वान्शुक्लांबरसकांचनः निवर्तनानिभूदाने
दशदद्याद्द्विजातये १४ दशहस्तेनदंडेनत्रिंशद्दंडैर्निवर्त्तनं दशतान्येवगोचर्म्मदत्वास्वर्गेमहीयते १५ सुवर्णशतनिष्कं

न्तुतदर्द्धार्द्धप्रमाणतः अश्वदानेमृदुश्लक्ष्णमश्वंसोपस्करंदिशेत् १६ महिषींमाहिषेदानेदद्यात्स्वर्णायुधान्वितां दद्याद्गजंमहा
दानेस्रुवर्णफलसंयुतम् १७ लक्षसंख्याहेणंपुष्पंप्रदद्याद्देवतार्चने दद्याद्द्विजसहस्रायमिष्टान्नंद्विजभोजने १८ रुद्रंजपेल्लक्षपु
ष्पैः पूजयित्वाचत्र्यंबकम् एकादशजपेद्रुद्रान्दशांशंगुग्गुलैर्घृतैः १९ हुत्वाभिषेचनंकुर्यान्मन्त्रैर्वरुणदैवतैः शान्तिकेगणशान्ति
श्चग्रहशान्तिकपूर्वकं २० धान्यदानेशुभंधान्यंखारीषष्टिमितंस्मृतं वस्त्रदानेपट्टवस्त्रद्वयंकर्पूरसंयुतं २१ दशपंचाष्टचतु
रउपवेश्यद्विजान्शुभान् विधायवैष्णवींपूजांसंकल्प्यनिजकाम्यया २२ धेनुंदद्याद्द्विजातिभ्योदक्षिणांचापिशक्तितः अ
लंकृत्ययथाशक्तिवस्त्रालंकरणैर्द्विजान् २३ याचेद्दंडप्रमाणेनप्रायश्चित्तंयथोदितं तेषामनुज्ञयाकृत्वाप्रायश्चित्तंयथाविधि
२४ पुनस्तान्परिपूर्णार्थानर्चयेद्विधिवद्द्विजान् संतुष्टाब्राह्मणादद्युरनुज्ञांव्रतकारिणे २५ जपच्छिद्रंतपच्छिद्रंयच्छि
द्रंयज्ञकर्मणि सर्वंभवतिनिश्छिद्रंयस्यचेच्छन्तिब्राह्मणाः २६ ब्राह्मणायानिभाषन्तेमन्यन्तेतानिदेवताः सर्वदेवमयावि
प्रानतद्वचनमन्यथा २७ उपवासोव्रतंचैवस्नानंतीर्थफलंतपः विप्रैस्संपादितंसर्वंसम्पन्नंतस्यतत्फलम् २८ सम्पन्न
मितियद्वाक्यंवदन्तिक्षितिदेवताः प्रणम्यशिरसाधार्यमग्निष्टोमफलंलभेत् २९ ब्राह्मणाजंगमंतीर्थंनिर्जलंसार्वकामि
कं तेषांवाक्योदकेनैवशुध्यन्तिमलिनाजनाः ३० तेभ्योऽनुज्ञामभिप्राप्यप्रगृह्यचतथाशिषः भोजयित्वाद्विजान्शा

न्त्याभुंजीतसहबन्धुभिः ३१ इतिशातातपीयेकर्म्मविपाकेसाधारणविधिःप्रथमोऽध्यायः १ ब्रह्महानरकस्यान्तेपां-
डुकुष्ठीप्रजायते प्रायश्चित्तंप्रकुर्वीतसतत्पातकशान्तये १ चत्वारःकलशाःकार्य्याःपंचरत्नसमन्विताः पंचपल्लवसंयुक्ताः
सितवस्त्रेणसंयुताः २ अश्वस्थानादिमृद्युक्तास्तीर्थोदकस्रुपूरिताः कषायपंचकोपेतानानाविधफलान्विताः ३ सर्व्वौ
षधिसमायुक्ताःस्थाप्याःप्रतिदिशंद्विजैः रौप्यमष्टदलंपद्मंमध्यकुम्भोपरिन्यसेत् ४ तस्योपरिन्यसेद्देवंब्रह्माणंचचतुर्मु
खं पलार्द्धार्द्धप्रमाणेनस्रुवर्णेनविनिर्मितं ५ अर्च्चेत्पुरुषसूक्तेनत्रिकालंप्रतिवासरं यजमानःशुभैर्गन्धैःपुष्पैर्धूपैर्यथावि
धि ६ पूर्वादिकुंभेषुततोब्राह्मणाब्रह्मचारिणः पठेयुःस्वस्ववेदांस्तऋग्वेदप्रभृतीन्शनैः ७ दशांशेनततोहोमोग्रहशा
न्तिपुरःसरं मध्यकुंभेविधातव्योघृताक्तैस्तिलैर्द्विजैः ८ द्वादशाहमिदंकर्म्मसमाप्यद्विजपुंगवः तत्रपीठेयजमानमभि
षिंचेद्यथाविधि ९ ततोदद्याद्यथाशक्तिगोभूहेमतिलादिकं ब्राह्मणेभ्यस्तथादद्यमाचार्य्यायनिवेदयेत् १० आदित्यावसा
वोरुद्राविश्वेदेवामरुद्गणाः प्रीताःसर्व्वेव्यपोहन्तुममपापस्रुदारुणं ११ इत्युदीर्यमुहुर्भक्त्याचार्यंक्षमापयेत् एवंवि
धानेविहितेश्वेतकुष्ठीविशुद्ध्यति १२ कुष्ठीगोवधकारीस्यान्नरकान्तेऽस्यनिष्कृतिः स्थापयेद्घटमेकन्तुपूर्वोक्तद्रव्यसंयुतम्
१३ रक्तचंदनलिप्तांगरक्तपुष्पांबरान्वितं रक्तकुंभन्तुनंकृत्वास्थापयेद्दक्षिणांदिशं १४ ताम्रपात्रंन्यसेत्तत्रतिलचूर्णेनपू

रितं तस्योपरिन्यसेद्देवंहेमनिष्कमयंयमं यजेत्पुरुषसूक्तेनपापंमेशाम्यतामिति सामपारायणंकुर्यात्कलशेनतत्रसामवित् १६
दशांशंसर्षपैर्हुत्वापावमान्याभिषेचने विहितेधर्म्मराजानमाचार्य्यायनिवेदयेत् १७ यमोऽपिमहिषारूढोदंण्डपाणिर्भयावहः
दक्षिणाशापतिर्देवोममपापंव्यपोहतु १८ इत्युच्चार्य्यविसृज्येनंमासंसङ्क्तिमाचरेत् ब्रह्मगोवधयोरेषाप्रायश्चित्तेननिष्कृतिः
१९ पितृहाचेतनाहीनोमातृहान्धःप्रजायते नरकांतेप्रकुर्वीतप्रायश्चित्तंयथाविधि २० प्राजापत्यानिकुर्वीतत्रिंशच्चैवविधानतः
व्रतान्तेकारयेन्नावंसोवर्णफलसम्मितां २१ कुंभंरौप्यमयंचैवताम्रपात्राणिपूर्ववत् निष्कहेम्नातुकर्तव्योदेवःश्रीवत्सलां
छनः २२ पट्टवस्त्रेणसंवेष्ट्यपूजयेत्तंविधानतः नावंद्विजायतांदद्यात्सर्वोपस्करसंयुताम् २३ वासुदेवजगन्नाथसर्वभूताश
यस्थित पातकार्णवमग्नंमांतारयप्रणतार्तिहृत् २४ इत्युदीर्य्यप्रणम्याथब्राह्मणायविसर्जयेत् अन्येभ्योऽपियथाशक्तिविप्रे
भ्योदक्षिणांददेत् २५ स्वसृघातीतुबधिरोनरकान्तेप्रजायते मूकोभ्रातृवधेचैवतस्येयंनिष्कृतिःस्मृता २६ सोऽपिपापविशुद्ध्य
र्थंचरेच्चांद्रायणव्रतम् व्रतान्तेपुस्तकंदद्यात्सुवर्णफलसंयुतम् २७ इमंमंत्रंसमुच्चार्य्यब्रह्माणीतांविसर्जयेत् सरस्वतिज
गन्मातःशब्दब्रह्माधिदेवते २८ दुष्कर्म्मकरणात्पापात्पाहिमांपरमेश्वरि बालघातीचपुरुषोमृतवत्सःप्रजायते २९ ब्राह्म
णोद्वाहनंचैवकर्तव्यंतेनशुद्धये श्रवणंहरिवंशस्यकर्तव्यंचयथाविधि ३० महारुद्रजपंचैवकारयेच्चयथाविधि षडंगैकादशै

रुद्रैरुद्रःसमभिधीयते ३१ रुद्रैस्तथैकादशभिर्महारुद्रःप्रकीर्तितः एकादशभिरेतैस्तु अतिरुद्रश्चकथ्यते ३२ जुहुयाच्चदशांशेन
दूर्वयायुतसंख्यया एकादशस्वर्णनिष्काःप्रदातव्याःसदक्षिणाः ३३ पलान्येकादशतथादद्याद्वित्तानुसारतः अन्येभ्योऽपियथा
शक्तिद्विजेभ्योदक्षिणांदिशेत् ३४ स्नापयेद्दम्पतीःपश्चान्मंत्रैर्वरुणदैवतैः आचार्यायप्रदेयानिवस्त्रालंकरणानिच ३५ गोत्र
हापुरुषःकुष्ठीनिर्वंशश्चोपजायते सचपापविशुद्ध्यर्थंप्राजापत्यशतंचरेत् ३६ व्रतान्तेमेदिनींदत्वाशृणुयादथभारतम्
स्त्रीहन्ताचातिसारीस्यादश्वत्थान्रोपयेद्दश ३७ दद्याच्चशर्कराधेनुंभोजयेच्चशतंद्विजान् राजहाक्षयरोगीस्यादेषातस्यचनिष्कृ
तिः ३८ गोभूहिरण्यमिष्टान्नजलवस्त्रप्रदानतः घृतधेनुप्रदानेनतिलधेनुप्रदानतः ३९ इत्यादिनाक्रमेणैवक्षयरोगःप्रशाम्य
ति रक्तार्बुदीवैश्यहन्ताजायतेसचमानवः ४० प्राजापत्यानिचत्वारिसप्तधान्यानिचोत्सृजेत् दंडापतानकयुतःशूद्रहन्ता
भवेन्नरः ४१ प्राजापत्यंसकृच्चैवदद्याद्धेनुंसदक्षिणां कारूणांच्चवधेचैवरुक्षभावःप्रजायते ४२ तेनतत्पापशुद्ध्यर्थंदा
तव्योवृषभःसितः सर्वकार्येषुसिद्धार्थीगजघातीभवेन्नरः ४३ प्रासादंकारयित्वातुगणेशप्रतिमांन्यसेत् गणनाथस्यमन्त्रं
तुमन्त्रीलक्षमितंजपेत् ४४ कुलित्थशाकैःपुष्पैश्चगणशान्तिपुरःस्सरं उष्ट्रेविनिहतेचैवजायतेविकृतःस्वरः ४५ सतत्पापवि
शुद्ध्यर्थंदद्यात्कर्पूरकंफलं अश्वेविनिहतेचैववक्रतुंडःप्रजायते ४६ शतंफलानिदद्याच्चचन्दनान्यघनुत्तये महिषीघातने

चैवकृष्णगुल्मःप्रजायते ४७ खरेविनिहतेचैवखररोमाप्रजायते निष्कत्रयस्यप्रकृतिंसंप्रदद्याद्धिरण्मयीम् ४८ तरक्षौनि
हतेचैवजायतेकेकरेक्षणः दद्याद्रत्नमयींधेनुंसनरःपातकशान्तये ४९ शूकरेनिहतेचैवदन्तुरोजायतेनरः सदद्यात्तुविशु
द्ध्यर्थंघृतकुंभंसदक्षिणं ५० हरिणेनिहतेखंजःशृगालेतुविपादकः अश्वस्तेनप्रदातव्यःसौवर्णपलनिर्मितः ५१ अजाभि
घातनेचैवअधिकांगःप्रजायते अजातेनप्रदातव्याविचित्रवस्त्रसंयुता ५२ उरभ्रेनिहतेचैवपांडुरोगःप्रजायते कस्तूरिका
पलंदद्याद्ब्राह्मणायविशुद्धये ५३ मार्जारेनिहतेचैवपीतपाणिःप्रजायते पारावतंससौवर्णंप्रदद्यान्निष्कमात्रकं ५४ शुक
सारिकयोर्घातेनारःस्खलितवाग्भवेत् सच्छास्त्रपुस्तकंदद्यात्सविप्रायसदक्षिणां ५५ बकघातीदीर्घनासोदद्याद्गांधवल
प्रभां काकघातीकर्णहीनोदद्याद्गामसितप्रभां ५६ हिंसायानिष्कृतिरियंब्राह्मणेसमुदाहृता तदर्धार्द्धप्रमाणेनक्षत्रिया
दिष्वनुक्रमात् ५७ इतिशातातपीयेकर्मविपाकेहिंसाप्रायश्चित्तविधिर्नामद्वितीयोऽध्यायः २ सुरापःश्यावदन्तःस्या
त्प्राजापत्यन्तरंतथा शर्करायास्तुलाःसप्तदद्यात्सपापविशुद्धये १ जपित्वातुमहारुद्रंदशांशंजुहुयात्तिलैः ततोऽभिषेकःक
र्तव्योमंत्रैर्वरुणदैवतैः २ मद्यपोरक्तपित्तीस्यात्सदद्यात्सर्पिषोघटं मधुनोऽर्धघटंचैवसहिरण्यंविशुद्धये ३ अभक्ष्यभक्षणे
चैवजायतेकृमिकोदरः यथावत्तेनशुद्ध्यर्थमुपोष्यंभीष्मपंचकं ४ उदक्यावीक्षितंभुक्त्वाजायतेकृमिलोदरः गोमूत्रयावका

हारस्त्रिरात्रेणैवशुध्यति ५ भुक्त्वाचास्पृश्यसंस्पृष्टंजायतेकृमिलोदरः त्रिरात्रंसमुपोष्याथसतत्पापात्प्रमुच्यते ६ परान्नविघ्नकर
णादजीर्णमभिजायते लक्षहोमंसकुर्वीतप्रायश्चित्तंयथाविधि ७ मन्दोदराग्निर्भवतिसतिद्रव्येकदन्नदः प्राजापत्यत्रयंकुर्याद्भो
जयेच्चशतंद्विजान् ८ विषदःस्याच्छर्दिरोगीदद्याद्दशपयस्विनीः मार्गहापादरोगीस्यात्सोश्वदानंसमाचरेत् ९ पिशुनोनरकस्यांते
जायतेश्वासकासवान् घृतंतेनप्रदातव्यंसहस्रपलसम्मितं १० धूर्तोऽपस्माररोगीस्यात्सतत्पापविशुद्धये ब्रह्मकूर्चमयींधे
नुंदद्याद्गाश्चसदक्षिणा ११ शूलीपरोपतापेनजायतेतत्प्रमोचने सोऽन्नदानंप्रकुर्वीततथारुद्रजपन्नरः १२ दावाग्निदायक
श्चैवरक्तातिसारवान्भवेत् तेनोदपानंकर्तव्यंरोपणीयस्तथावटः १३ सुरालयेजलेवापिशकृन्मूत्रंकरोतियः गुदरोगंभवेत्तस्य
पापरूपःसुदारुणः १४ मासंसुरार्चनेनैवगोदानाद्दिनयेनतु प्राजापत्येनचैकेनशाम्यन्तिगुदजारुजः १५ गर्भपातनजारोगायकृ
त्प्लीहजलोदराः तेषांप्रशमनार्थायप्रायश्चित्तमिदंस्मृतं १६ एतेषुदद्याद्विप्रायजलधेनुंविधानतः सुवर्णरूप्यताम्राणांपल
त्रयसमन्वितां १७ प्रतिमाभंगकारीचअप्रतिष्ठःप्रजायते संवत्सरत्रयंसिंचेदश्वत्थंप्रतिवासरं १८ उद्वाहयेत्तमश्वत्थंस्वगृह्यो
क्तविधानतः तत्रसंस्थापयेद्देवंविघ्नराजंसुपूजितं १९ दुष्टवादीखंडितःस्यात्सवैदद्याद्द्विजातये रूप्यंपलद्वयंदुग्धंघटद्वयस
मन्वितं २० खल्लीटःपरनिन्दावान्धेनुंदद्यात्सकांचनां परोपहासकृत्काणःसगांदद्यात्समौक्तिकाम् २१ सभायांपक्षपातीच

जायतेपक्षघातवान् निष्कत्रयमिदंहेमसदद्यात्सत्यवर्तिनां २२ इतिशातातपीयेकर्मविपाकेप्रकीर्णप्रायश्चित्तंनामतृतीयोऽध्या
यः ३ कुलघ्नोनरकस्यान्तेजायतेविप्रहेमहृत् सतुस्वर्णशतंदद्यात्कृत्वाचांद्रायणत्रयं १ औदुंबरीताम्रचौरोनरकान्तेप्रजा
यते प्राजापत्यंसकृत्वात्रताम्रंपलशतंदिशेत् २ कांस्यहारीचभवतिपुंडरीकसमंकृतः कांस्यंपलशतंदद्यादलंकृत्यद्विजात
ये ३ रीतिहृत्पिंगलाक्षःस्यादुपोष्यहरिवासरम् रीतिंपलशतंदद्यादलंकृत्यद्विजंशुभं ४ मुक्ताहारीचपुरुषोजायतेपिंगमू
र्द्धजः मुक्ताफलशतंदद्यादुपोष्यसविधानतः ५ त्रपुहारीचपुरुषोजायतेनेत्ररोगवान् उपोष्यदिवसंसोऽपिदद्यात्पलशत
त्रपु ६ सीसहारीचपुरुषोजायतेशीर्षरोगवान् उपोष्यदिवसंदद्याद्घृतधेनुंविधानतः ७ दुग्धहारीचपुरुषोजायतेबहुमूत्रकः
सदद्याद्दुग्धधेनुंचब्राह्मणाययथाविधि ८ दधिचौर्येणपुरुषोजायतेमदवान्यतः दधिधेनुःप्रदातव्यातेनविप्रायशुद्धये ९
मधुचोरस्तुपुरुषोजायतेनेत्ररोगवान् सदद्यान्मधुधेनुंचसमुपोष्यद्विजातये १० इक्षोर्विकारहारीचभवेदुदरगुल्मवान् गुडधे
नुःप्रदातव्यातेनतद्दोषशांतये ११ लोहहारीचपुरुषःकर्बुरांगःप्रजायते लोहंपलशतंदद्यादुपोष्यसतुवासरं १२ तैलचोरस्तु
पुरुषोभवेत्कंड्वादिपीडितः उपोष्यसतुविप्रायदद्यात्तैलघटद्वयम् १३ आमान्नहरणाच्चैवदन्तहीनःप्रजायते सदद्यादश्विनोर्हे
मनिष्कद्वयविनिर्मितौ १४ पक्वान्नहरणाच्चैवजिह्वारोगःप्रजायते गायत्र्याःसजपेल्लक्षंदशांशंजुहुयात्तिलैः १५ फलहारी

चपुरुषोजायतेव्रणितांगुलिः नानाफलानामप्युतंसदद्याच्चद्विजन्मने १६ तांबूलहरणाच्चैवश्वेतोष्ठः संप्रजायते सदक्षिणांप्रद
द्याच्चविद्रुमस्यद्वयंवरं १७ शाकहारीचपुरुषोजायतेनीललोचनः ब्राह्मणायप्रदद्याद्वैमहानीलमणिद्वयं १८ कन्दमूलस्यहरणा
द्ध्रस्वपाणिः प्रजायते देवतायतनंकार्य्यमुद्यानंतेनशक्तितः १९ सौगन्धिकस्यहरणाद्दुर्गन्धाङ्गः प्रजायते सलक्षमेकंपद्मानांजु
हुयाज्जातवेदसि २० दारुहारीचपुरुषःस्विन्नपाणिः प्रजायते सदद्याद्विदुषेशुद्धौकाश्मीरजंपलद्वयम् २१ विद्यापुस्तकहारी
चकिलमूकः प्रजायते न्यायेतिहासंदद्यात्सब्राह्मणायसदक्षिणं २२ वस्त्रहारीभवेत्कुष्ठीसंप्रदद्यात्प्रजापतिं हेमनिष्कमि
तंचैववस्त्रयुग्मंद्विजातये २३ ऊर्णाहारीलोमशःस्यात्सदद्यात्कंबलान्वितं स्वर्णनिष्कमितंहेमवह्निंदद्याद्विजातये २४ पट्ट
सूत्रस्यहरणान्निर्लोमाजायतेनरः तेनधेनुः प्रदातव्याविशुद्ध्यर्थंद्विजन्मने २५ औषधस्यापहरणेशूर्पावर्तः प्रजायते सूर्या
यार्घ्यः प्रदातव्योमासंदेयचकांचनं २६ रक्तवस्त्रप्रवालादिहारीस्याद्रक्तवातवान् सवस्त्रांमहिषींदद्यान्मणिरागसमन्वितां
२७ विप्ररत्नापहारीचाप्यनपत्यः प्रजायते तेनकार्य्यंविशुद्ध्यर्थंमहारुद्रजपादिकं २८ मृतवत्सोदितःसर्वोविधिरत्रविधीय
ते दशांशहोमःकर्तव्यःपलाशेनयथाविधि २९ देवस्वहरणाच्चैवजायतेविविधोज्वरः ज्वरोमहाज्वरश्चैवरौद्रोवैष्णवएवच ३०
ज्वरेरौद्रंजपेत्कर्णेमहारुद्रंमहाज्वरे अतिरौद्रंजपेद्रौद्रेवैष्णवेतद्वयंजपेत् ३१ नानाविधद्रव्यचोरोजायतेग्रहिणीसुतः ते

नान्नोदकवस्त्राणि हेमदेयंच शक्तितः ३२ इति शातातपीये कर्म्मविपाके स्तेयप्रायश्चित्तं नाम चतुर्थोऽध्यायः ४ मातृगामी भवेद्य
स्तु लिंगं तस्य विनश्यति चांडालीगमने चैव हीनकोशः प्रजायते १ तस्य प्रतिक्रियां कुर्तुं कुंभमुत्तरतो न्यसेत् कृष्णवस्त्रसमाच्छ
न्नं कृष्णमाल्यविभूषितं २ तस्योपरि न्यसेद्देवं कांस्यपात्रे धनेश्वरं सुवर्णनिष्कषट्केन निर्मितं नरवाहनं ३ यजेत्पुरुषसूक्तेन धन
दं विश्वरूपिणं अथर्ववेदविद्विप्रो त्वाथर्वणं समाचरेत् ४ सुवर्णपुत्तिकां कृत्वा निष्कविंशतिसंख्यया दद्याद्विप्राय संपूज्य निष्पा
पोऽहमिति ब्रुवन् ५ निधीनामधिपो देवः शंकरस्य प्रियस्सखा सौम्याशाधिपतिः श्रीमान्मम पापं व्यपोहतु ६ इमं मन्त्रं स
मुच्चार्य्य आचार्य्याय यथाविधि दद्यादेवं हीनकोशो लिंगनाशे विशुद्धये ७ गुरुजायाभिगमनान्मूत्रकृच्छ्रः प्रजायते तेनापि नि
ष्कृतिः कार्य्या शास्त्रदृष्टेन कर्म्मणा ८ स्थापयेत्कुंभमेकन्तु पश्चिमायां शुभे दिने नीलवस्त्रसमाच्छन्नं नीलमाल्यविभूषितं ९
तस्योपरि न्यसेद्देवं ताम्रपात्रे प्रचेतसं सुवर्णनिष्कषट्केन निर्म्मितं यादसाम्पतिं १० यजेत्पुरुषसूक्तेन वरुणं विश्वरूपिणं सा
मविद्ब्राह्मणस्तत्र साम्वेदं समाचरेत् ११ सुवर्णपुत्तिकां कृत्वा निष्कविंशतिसंख्यया दद्याद्विप्राय संपूज्य निष्पापोऽहमिति ब्रुवन्
१२ यादसामधिपो देवो विश्वेषामपि पावनः संसाराब्धौ कर्णधारो वरुणः पावनोऽस्तु मे १३ इमं मन्त्रं समुच्चार्य आचार्या
य यथाविधि दद्यादेवमलंकृत्य मूत्रकृच्छ्रप्रशान्तये १४ स्वसुतागमने चैव रक्तकुष्ठं प्रजायते भगिनीगमने चैव पीतकुष्ठम्प्र

जायते १५ तस्यप्रतिक्रियांकर्त्तुंपूर्वतः कलशंन्यसेत् पीतवस्त्रसमाच्छन्नंपीतमाल्याविभूषितं १६ तस्योपरिन्यसेत्स्वर्णपात्रे
देवंसुरेश्वरं सुवर्णनिष्कषट्केननिर्मितंवज्रधारिणं १७ यजेत्पुरुषसूक्तेनवासवंविश्वरूपिणं यजुर्वेदंतत्रसामऋग्वेदंत्वस
माचरेत् १८ सुवर्णपुत्तिकांकृत्वासुवर्णदशकेनतु दद्याद्विप्रायसंपूज्यनिष्पापोऽहमितिब्रुवन् १९ देवानामधिपोदेवोव
ज्रीविष्णुनिकेतनः शतयज्ञःसहस्राक्षःपापममनिकृन्ततु २० इमंमन्त्रंसमुच्चार्य्यआचार्य्याययथाविधि दद्याद्देवंस
हस्राक्षंसपापस्यापनुत्तये २१ भ्रातृभार्य्याभिगमनाद्गलत्कुष्ठंप्रजायते स्ववधूगमनेचैवकृष्णाकुष्ठंप्रजायते २२ तेन
कार्य्यंविशुद्ध्यर्थंप्रागुक्तस्यार्द्धमेवहि दशांशहोमःसर्वत्रघृताक्तैःक्रियतेतिलैः २३ यक्ष्मस्याभिगमनाज्जायतेध्रुवमंडले
कृत्वालोहमयींधेनुंतिलषष्टिप्रमाणतः २४ कार्पासभाण्डसंयुक्तांकांस्यदोहांसवत्सिकां दद्याद्विप्रायविधिवदिमंमन्त्रमुदी
रयेत् २५ सुरभीवैष्णवीमाताममपापंव्यपोहतु तपस्विनींसंगमनेजायतेचाश्मरीगदः २६ सतुपापविशुद्ध्यर्थंप्राय
श्चित्तंसमाचरेत् दद्याद्विप्रायविदुषेमधुधेनुंयथोदितम् २७ तिलद्रोणशतंचैवहिरण्येनसमन्वितं पितृस्वस्राभिगमनाद्दक्षि
णांशव्रणीभवेत् २८ तेनापिनिष्कृतिःकार्य्याअजादानेनशक्तितः मातुलान्यांतुगमनेपृष्ठकुब्जःप्रजायते २९ कृष्णाजि
नप्रदानेनप्रायश्चित्तंसमाचरेत् मातृष्वस्राभिगमनेवामांगेव्रणवान्भवेत् ३० तेनापिनिष्कृतिःकार्य्यासम्यग्दासप्रदानतः

मृतभार्याभिगमनेमृतभार्य्यः प्रजायते ३१ तत्पातकविशुद्ध्यर्थंद्विजमेकंविवाहयेत् सगोत्रस्त्रीप्रसंगेनजायतेच
भगन्दरः ३२ तेनापिनिष्कृतिः कार्य्यामहिषीदानयत्नतः तपस्विनीप्रसंगेनप्रमेहीजायतेनरः ३३ मासंरुद्रजपःका
र्य्योदद्याच्छक्त्यात्काञ्चनम् दीक्षितस्त्रीप्रसंगेनजायतेदुष्टरक्तदृक् ३४ सपातकविशुद्ध्यर्थंप्राजापत्यद्वयंचरेत् -
स्वजातिजायागमनेजायतेहृदयव्रणी ३५ तत्पापस्यविशुद्ध्यर्थंप्राजापत्यद्वयंचरेत् पशुयोनौचगमनेमूत्राघातः
प्रजायते ३६ तिलपात्रद्वयंचैवदद्यादात्मविशुद्धये अश्वयोनौचगमनाद्दुदस्तंभः प्रजायते ३७ सहस्रकमलस्ना
नंमासंकुर्याच्छिवस्यच एतेदोषानराणांस्युर्नरकांतेनसंशयः ३८ स्त्रीणामपिभवंत्येतेतत्तत्पुरुषसंगमात् इति
शातातपीयेकर्मविपाके अगम्यागमनप्रायश्चित्तंनामपञ्चमोऽध्यायः ५ अश्वशूकरशृंग्यादिदंष्ट्रयादिशं-
कटेनच भृग्वग्निदारुशस्त्राश्मविषोद्बंधनजैर्मृताः १ व्याघ्रादिगजभूपालचौरवैरिवृकाहताः काष्ठशल्यमृतायेचशौचसं
स्कारवर्जिताः २ विसूचिकान्नकवलदवातीसारतोमृताः डाकिन्यादिग्रहैर्ग्रस्ताविद्युत्पातहताश्चये ३ अस्पृश्याअपवित्राश्च
पतिताःपुत्रवर्जिताः पंचविंशत्प्रकारैश्चनाप्नुवंतिगतिंमृताः ४ पित्राद्याःपिंडभाजस्युस्त्रयालेपभुजस्तथा ततोनांदीमुखाःप्रोक्ता
स्त्रयोप्यश्रुमुखास्त्रयः ५ द्वादशैतेपितृगणाःस्तर्पिताःसन्ततिप्रदाः गतिहीनाःसुतादीनांसन्ततिंनाशयंतिते ६ दशव्याघ्रादि

निहतागर्भनिघ्नन्त्यमीक्रमात् द्वादशास्त्र्यादिनिहिताआकर्षन्तिचवालकः ७ विषादिनिहताघ्नन्तिदशास्कद्वादशास्वपि वर्षैकबाल
कंकुर्यादनपत्योःनपत्यतां ८ व्याघ्रेणहन्यतेजन्तुःकुमारीगमनेनच विषदश्चैवसर्पेणगजेननृपदुष्टकृत् ९ राज्ञाराजकुमारघ्न
श्चोरेणपशुहिंसकः वैरिणामित्रभेदीचवककृन्निर्वृकेणतु १० गुरुघातीचशय्यायांमत्सरीशौचवर्जितः द्रोहीसंस्काररहितःशृना
निक्षेपहारकः ११ नरोविहन्यतेऽरण्येशूकरेणचपाशिकः कृमिभिःकृतवासाश्वकृमिणाचनिकृन्तनः १२ शृंगिणाशंकरद्रोही
शकटेनचसूचकः भृगुणामेदिनीचोरोवन्हिनायज्ञहानिकृत् १३ दवेनदक्षिणाचोरःशस्त्रेणश्रुतिनिन्दकः अश्मनाद्विजनिन्दा
कृद्विषेणकुमतिप्रदः १४ उद्बंधनेनहिंस्रःस्यात्सेतुभेदीजलेनतु द्रुमेणराजदन्तघ्नद्दतिसारेणलौहहृत् १५ डाकिन्याद्यैश्च
म्रियतेसदर्प्पकार्य्यकारकः अनध्यायेऽप्यधीयानोम्रियतेविद्युतातथा १६ अस्पृश्यस्पर्शसंगीचवान्तमाश्रित्यशास्त्रहृत्
पतितोमृदविक्रेतानपत्योद्विजवस्त्रहृत् १७ अथतेषांक्रमेणैवप्रायश्चित्तंविधीयते कारयेन्निष्कमात्रंतुपुरुषंप्रेतरूपिणं १८
चतुर्भुजंदंडहस्तंमहिषासनसंस्थितं पिष्टैःकृष्णतिलैःकुर्य्यात्पिंडंप्रस्थप्रमाणतः १९ मध्वाज्यशर्करायुक्तंस्वर्णकुंडलसंयुतम्
अकालमूलंकलशंपंचपल्लवसंयुतं २० कृष्णवस्त्रसमाच्छन्नंसर्वौषधिसमन्वितं तस्योपरिन्यसेद्देवंपात्रंधान्यफलैर्युतम्
२१सप्तधान्यन्तुसफलंतत्रतत्सफलंन्यसेत् कुंभोपरिचविन्यस्यपूजयेत्प्रेतरूपिणं २२ कुर्यात्पुरुषसूक्तेनमत्स्यहंदुग्धतर्पणं षडंगं

चजपेद्रुद्रं कलशे तत्रवेदवित् २३ यमसूक्तेनकुर्वीतयमपूजादिकंतथा गायत्र्याश्चैवकर्तव्योजपः स्वात्मविशुद्धये २४ गृहशांति
कपूर्वंचदशांशंजुहुयात्तिलैः अज्ञातनामगोत्रायप्रेतायसतिलोदकं २५ प्रदद्यात्पितृतीर्थेनपिंडंमंत्रमुदीरयेत् इमंतिलमयंपिंडं
मधुसर्पि समन्वितम् २६ ददामितस्मैप्रेताययः पीडांकुरुतेमम सजलान्कृष्णकलशांस्तिलपात्रसमन्वितान् २७ द्वादशप्रेतमु
द्दिश्यदद्यादेकंचविष्णवे ततोऽभिषिंचेदाचार्योदम्पतीकलशोदकैः २८ शुचिर्वरायुधधरोमंत्रैर्वरुणदैवतैः यजमानस्ततो
दद्यादाचार्यायसदक्षिणां २९ ततोनारायणबलिः कर्तव्यः शास्त्रनिश्चयात् एषसाधारणविधिरगतीनामुदाहृतः ३० विशेष
स्तुपुनर्ज्ञेयोव्याघ्रादिनिहतेष्वपि व्याघ्रेणनिहतेप्रेतेपरकन्यांविवाहयेत् ३१ सर्पदंशेनागबलिर्देयः सर्वेषुकांचनम् चतुर्निष्कमितं
हेमगजंदद्याद्गजैर्हते ३२ राज्ञाविनिहतेदद्यात्पुरुषन्तुहिरणमयं चोरेणनिहतेधेनुंवैरिणानिहतेवृषं ३३ वृकेणनिहतेदद्याद्य
थाशक्तिचकांचनं शय्यामृतेप्रदातव्याशय्यातूलीसमन्विता ३४ निष्कमात्रसुवर्णस्यविष्णुनासमधिष्ठिता शौचहीनेमृतेचै
वद्विनिष्कस्वर्णजंहरिं ३५ संस्कारहीनेचमृतेकुमारंचविवाहयेत् शुनाहतेचनिक्षेपंस्थापयेन्निजशक्तितः ३६ शूकरेणहतेदद्या
न्महिषंदक्षिणान्वितं कृमिभिश्चमृतेदद्याद्गोधूमान्नंद्विजातये ३७ शृंगिणाचहतेदद्यादृषभंवस्त्रसंयुतं शकटेनमृतेदद्यादश्वंसो
पस्करान्वितं ३८ भृगुपातेमृतेचैवप्रदद्याद्धान्यपर्वतं अग्निनानिहतेदद्यादुपानहंस्वशक्तितः ३९ दवेननिहतेचैवकर्तव्यासदनेसभा

शस्त्रेणानिहतेदद्यान्महिषींदक्षिणान्वितां ५० अश्मनानिहतेदद्यात्सवत्सांगांपयस्विनीं विषेणचमृतेदद्यान्मेदिनींक्षेत्रसंयुतां
५१ उद्बन्धनमृतेचापिमदद्याद्गांपयस्विनीं मृतेजलेनवरुणंहैमंदद्याद्विनिष्ककं ५२ वृक्षंवृक्षहतेदद्यात्सौवर्णंस्वर्णसंयुते अति
सारमृतेलक्षंसावित्र्याः संयतोजपेत् ५३ डाकिन्यादिमृतेचैवजपेद्रुद्रंयथाचितं विद्युत्पातेननिहतेविद्यादानंसमाचरेत् ५४
अस्पर्शेचमृतेकार्य्यंवेदपारायणंतथा सच्छास्त्रपुस्तकंदद्याद्ब्राह्मणंमाश्रित्यसंस्थिते ५५ पातित्येनमृतेकुर्य्यात्प्राजापत्यानि
षोडश मृतेचापत्यरहितेकृच्छ्राणांनवतिंचरेत् ५६ निष्कत्रयमितस्वर्णंदद्यादश्वेहयाहते कपिनानिहतेदद्यात्कपिकनकनि
र्मितं ५७ विसूचिकामृतेस्वादुभोजयच्चशतंद्विजान् तिलधेनुःप्रदातव्याकंठेऽन्नकवलेमृते ५८ केशरोगमृतेचापिअष्टौकृ
च्छ्रान्समाचरेत् एवंकृतेविधानेनविदध्यादौर्ध्वदैहिकं ५९ ततःप्रेतत्वनिर्मुक्ताःपितरस्तर्पितास्तथा दद्युःपुत्रांश्चपौत्रांश्च
आयुरारोग्यसंपदः ६० इतिशातातपःप्रोक्तोविपाकःकर्मणामयं शिष्यायशरभंगायविनयात्परिपृच्छते ६१ इतिशाता
तपीये कर्मविपाके अगतिप्रायश्चित्तंनामषष्ठोऽध्यायः ६ इतिशातातपस्मृतिसमाप्ता श्रीरस्तु ७

श्रीगणेशायनमः अथवासिष्ठस्मृतिप्रारंभः अथातःपुरुषनिःश्रेयसार्थंधर्मजिज्ञासा ज्ञात्वाचानुतिष्ठन्धार्मिकःप्रशस्यत
मोभवति लोकेप्रेत्यच विहितोधर्म्मः तदलाभेशिष्टाचारःप्रमाणं दक्षिणेनहिमवतउत्तरेणविंध्यस्ययेधर्मायेचाचारास्तेसर्वेप्रत्ये
तव्याः नत्वन्येप्रतिलोमकल्पधर्माणः एतदार्यावर्तमित्याचक्षते गंगायमुनयोरंतराप्येके यावद्वाकृष्णमृगोविचरतितावद्
ब्रह्मवर्चसमिति अथापिभाल्लविनोनिदानेगाथामुदाहरंति पश्चात्सिंधुर्विहरिणीसूर्यस्योदयनंपुनः यावत्कृष्णोभिधावति
तावद्वैब्रह्मवर्चसं त्रैविद्यवृद्धायंब्रूयुर्धर्मंधर्मविदोजनाः पवनंपावनंचैवसर्वतोनात्रसंशयइति देशधर्मंजातिधर्मंकुलधर्मान्
श्रुत्यभावादब्रवीन्मनुः सूर्याभ्युदितःसूर्याभिनिर्मुक्तः कुनखीश्यावदंतःपरिवित्तिःपरिवेत्ताअग्रेदिधिषुर्दिधिषूपतिर्वीरहाब्रह्म
घ्नइत्येतएनस्विनः पंचमहापातकान्याचक्षते गुरुतल्पंसुरापानं भ्रूणहत्याब्राह्मणसुवर्णहरणंपतितसंप्रयोगंचब्राह्मणेन
वायोनेनवा अथाप्युदाहरंति संवत्सरेणपतितपतितेनसहाचरन् याजनाध्यापनाद्यौनादन्नपानासनादपि अथाप्युदाहरं
ति विद्याप्रणष्टापुनरभ्युपैतिजातिप्रणाशेत्विहसर्वनाशः कुलापदेशेनहयोपिपूज्यस्तस्मात्कुलीनांस्त्रियमुद्वहंतीति त्रयो
वर्णाब्राह्मणस्यवशेवर्तेरन् तेषांब्राह्मणोधर्मान्प्रब्रूयात्तंराजाचानुतिष्ठेत् राजातुधर्मेणानुशासन् षष्ठंषष्ठंधनस्यहरेत्
अन्यत्रब्राह्मणात् इष्टापूर्तस्यतुषष्ठमंशंभजति इतीहब्राह्मणोवेदमाढ्यंकरोति ब्राह्मणआपदउद्धरति तस्माद्ब्राह्मणो ना

घ्नः सोमोस्यराजाभवतीतिह्यप्रेत्यचाभ्युदयिकमितिहविज्ञायते इतिश्रीवासिष्ठेधर्मशास्त्रेप्रथमोऽध्यायः १ चत्वारोवर्णा
ब्राह्मणक्षत्रियवैश्यशूद्राः त्रयोवर्णाद्विजातयोब्राह्मणक्षत्रियवैश्याः तेषांमातुरग्रेधिजननंद्वितीयंमौंजीबंधनेतत्रास्य मा
तासावित्रीपितात्वाचार्यउच्यते वेदप्रदानात्पितेत्याचार्यमाचक्षते अथाप्युदाहरंति द्वयमिहवैपुरुषस्ययतोब्राह्मणस्योर्ध्वंना
भेरर्वाचीनंमन्येततद्यदूर्ध्वंनाभेस्तेनास्यानौरसीप्रजाजायते यदुपनयतिजनन्यांजनयतियत्साधुकरोति अथयदर्वाचीनंना
भेस्तेनास्यौरसीप्रजाजायतेतस्माच्छ्रोत्रियमनूचानमप्रज्योसीतिनवदंतीतिहारीताः अथाप्युदाहरंति नत्वस्यविद्यतेकर्मकिं
चिदामौंजीबंधनात् वृत्याशूद्रसमोज्ञेयोयावद्वेदेनजायते अन्यत्रोदककर्मस्वधापितृसंयुक्तेभ्यः विद्याहवैब्राह्मणमाजगामगो
पायमांशेवधिस्तेहमस्मि असूयकायानृजवेऽव्रतायब्रूयावीर्यवतीतथास्यां यआवृणोत्यवितथेनकर्मणाबहुदुःखंकुर्वस्त्वमृ
तंसंप्रयच्छन् तन्मन्येतपितरंमातरंचतस्मैनद्रुह्येत्कृतमच्चनाहं अध्यापितायेगुरुंनाद्रियंतेविप्रावाचामनसाकर्मणावा यथै
वतेनगुरोर्भोजनीयास्तथैवतान्नभुनक्तिश्रुतंतत् यमेवविद्याःशुचिमप्रमत्तंमेधाविनंब्रह्मचर्योपपन्नं यस्तेनद्रुह्येत्कतमच्च
नाह तस्मैमांब्रूयानिधिपायब्रह्मन्निति दहत्यग्निर्यथाकक्षंब्रह्मत्वब्दमनादृतं नब्रह्मतस्मैप्रब्रूयाच्छक्यमानमकृतंतइति ष
ट्कर्माणिब्राह्मणस्य अध्ययनमध्यापनंयजनंयाजनंदानंप्रतिग्रहश्चेति त्रीणिराजन्यस्ययजनमध्ययनंदानंशस्त्रेणचप्रजा

पालनंस्वधर्मस्तेनजीवेत् एतान्येवत्रीणिवैश्यस्य कृषिवाणिज्यपाशुपाल्यकुसीदानिचएतेषांपरिचर्याशूद्रस्यअनियतावृत्तिः
अनियतकेशवेशाः सर्वेषांमुक्तशिखावर्जं अजीवंतस्वधर्मेणान्यतरांपापीयसींवृत्तिमातिष्ठेरन्नतुकदाचिज्ज्यायसीं वन्न्य जीवि
कामास्थायपण्येनजीवं तोःश्मलवणमपण्यपाषाणकोपक्षौमाजिनानिचतांतवस्यरक्तंसर्वं चकृतान्नंपुष्पमूलफलानिचगंध
रसाउदकंचओषधीनांरसः सोमश्चशस्त्रंविषंमांसंचक्षीरंसविकारंअपस्त्रपुजतुसीसंच अथाप्युदाहरंति सद्यः पततिमां
सेनलाक्षयालवणेनच त्र्यहेणशूद्रोभवतिब्राह्मणः क्षीरविक्रयात् ग्राम्यपशूनामेकशफाः केशिनश्चसर्वेचारण्याः पशवो
वयांसिदंष्ट्रिणश्च धान्यानांतिलानाहुः अथाप्युदाहरंति भोजनाभ्यंजनाद्दानाद्यदन्यत्कुरुतेतिलैः कृमिभूतः सविष्ठायां
पितृभिः सहमज्जति कामंवास्वयंकृष्योत्पाद्यतिलान्विक्रीणीरन् तस्माद्दाभ्यामनस्यातां भ्यांप्राक्प्रातराशात्कर्षीस्यात्
निदाघयः प्रयच्छेननातिपीडनलांगलं प्रकीरवसुखेवंशामपिसहतदुद्वपतिगामविभ्रंहर्ष्यंचपीवरीं प्रस्थद्व्यवाहनंलांगलं प्र
वीर वद्वीरंमनुष्यवदनलुब्धतास्कशे कल्याणीत्यस्यनासिकोद्वयोतदूरपविद्धतिसोमपिष्टरुसोमोत्थस्यप्राप्नोति तत्सहत
दुद्वपतिगामरिमा अज्ञानस्वनरवररवरोष्ट्राणांचशफवांश्चदर्शनीयांपीवरींकल्याणींप्रथमद्युवर्तांकथंहि लांगूलसुद्वपे दन्य
त्रधान्यविक्रयान्नरसारसैः समतोहानतोवानिमातव्यानलवणंरसैः तिलतंडुलपक्वान्नंविद्यान्मनुष्याश्च विहिताः प

रिवर्तकेन ब्राह्मणराजन्यौवार्द्धुषान्नंनादद्यातां अथाप्युदाहरंति समर्घंधान्यमुद्धृत्यमहार्घंयःप्रयच्छति सवैवार्धुषिकोनामब्र
ह्मवादिषुगर्हितः वार्धुषिंब्रह्महंतारंतुलयासमतोलयत् अतिष्ठन्भ्रूणहाकोट्यांवार्धुषिर्न्यकंपत कामंवापरिलुप्तकृत्यायपा
पीयसे दद्यातांद्विगुणंहिरण्यंत्रिगुणंधान्यंधान्येनैवरसाव्याख्याताः पुष्पमूलफलानिचतुलाघृतमष्टगुणं अथाप्युदाहरति
राज्ञाऽनुमतभावेनद्रव्यवृद्धिंविनाशयेत् पुराराजाभिषेकेणद्रव्यवृद्धिंचवर्जयेत् द्विकंत्रिकंचतुर्थंचपंचकंचशतंस्मृतं मासस्य
वृद्धिंगृण्हीयाद्वर्णानामनुपूर्वशः वशिष्ठवचनंप्रोक्तांवृद्धिंवार्धुषिकशृणु पंचमाषांस्तुविंशत्याएवंधर्मोनहीयते इतिवा
सिष्ठेधर्मशास्त्रेद्वितीयोऽध्यायः २ अश्रोत्रियाअननुवाक्याअनग्नयः शूद्रधर्माणोभवंति नानृग्ब्राह्मणोभवतिमानवंचात्र
श्लोकमुदाहरंति योनधीत्यद्विजोवेदमन्यत्रकुरुतेश्रमम् सजीवन्नेवशूद्रत्वमाशुगच्छतिसान्वयः १ नवणिक्कुसीदलवः
येचशूद्रप्रेषणंकुर्वंतिनस्तेनोनचिकित्सकः अव्रताह्यनधीयानायत्रभैक्ष्यचराद्विजाः तंग्रामंदंडयेद्राजाचोरभक्तप्रदोहि
सः चत्वारोपित्रयोवापियद्ब्रूयुर्वेदपारगाः सधर्मइतिविज्ञेयोनेतरेषांसहस्रशः अव्रतानाममंत्राणांजातिमात्रोपजीविनां
सहस्रशःसमेतानांपर्षत्त्वंनैवविद्यते यद्वदंत्यन्यथाभूत्वामूर्खाधर्ममतद्विदः तत्पापंशतधाभूत्वातद्वक्तृषुतुगच्छति श्रोत्रि
यायैवदेयानिहव्यकव्यानिनित्यशः अश्रोत्रियायदत्तानितृप्तिंनायांतिदेवताः यस्यचैवगृहेमूर्खोदूरेचैवबहुश्रुतः बहुश्रु

तायदातव्यंनास्तिमूर्खे व्यतिक्रमात् ब्राह्मणातिक्रमोनास्तिमूर्खेवेदविवर्जिते ज्वलंतमग्निमुत्सृज्यनहिभस्मनिहूयते यश्चकाष्ठ
मयोहस्तीयश्चचर्ममयोमृगः यश्चविप्रोनधीयानस्त्रयस्तेनामधारकाः विद्वद्भोज्यानिचान्यानिमूर्खवारोष्ट्रेषुभुंजते तदन्ननाश
मायातिमहच्चापिभयंभवेत् अप्रज्ञायमानवित्तंयोधिगच्छेद्राजातद्धरेत् अधिगंत्रेषष्ठमंशंप्रदाय ब्राह्मणश्चेदधिगच्छेत् षट्क
र्मस्थवर्तमानोनराजाहरेत् आततायिनंहत्वानात्रप्राणच्छेत्तुः किंचित्किल्बिषमाहुः षड्विधास्त्वाततायिनः अथाप्युदाहरंति अ
ग्निदोगरदश्चैवशस्त्रपाणिर्धनापहः क्षेत्रदारहरश्चैवषडेतेआततायिनः आततायिनमायांतमपिवेदांतपारगं जिघांसंतंजिघां
सीयान्नतेनब्रह्महाभवेत् स्वाध्यायिनंकुलेजातंयोहन्यादाततायिनं नतेनभ्रूणहासस्यान्मन्युस्तंमृत्युमृच्छति त्रिणाचिकेतः
पंचाग्निस्त्रिसुपर्णवान् चतुर्मेधावाजसनेयीषडंगविद्ब्रह्मदेयानुसतानः छंदोगोज्येष्ठसामगोमंत्रब्राह्मणवित् यस्यधर्मान
धीतेयस्यचदशपुरुषमातृपितृवंशः श्रोत्रियोविज्ञायतेविद्वांसःस्नातकाश्चेतिपंक्तिपावनाः चातुर्विद्यविकल्पीचअंगविद्धर्मपाठकः
आश्रमस्थास्त्रयोमुख्यापरिषत्स्याद्दशावरा उपनीयतुयःशिष्यंवेदमध्यापयेत्सआचार्यः यस्त्वेकदेशंसउपाध्यायोयश्चवेदां
गानि आत्मत्राणेवर्णसंकरेवाब्राह्मणवैश्योशस्त्रमाददीयातां क्षत्रियस्यतुतन्नित्यमेवरक्षणाधिकारात् प्राग्वोदग्वासीनः
प्रक्षाल्यपादोपाणीचामणिबंधनात् अंगुष्ठमूलस्योत्तरतोरेखाब्राह्मंतीर्थंतेनत्रिराचामे दशब्दवत् द्विःप्रमृज्यात्खान्यद्भिः

संस्पृशेत् मूर्द्धन्यपोनिनयेत् सव्येचपाणौव्रजंस्तिष्ठन् शयानःप्रणतोवानाचामेत् हृदयंगमाभिरद्भिरबुद्बुदाभिर्ब्राह्मणः
कंठगाभिःक्षत्रियःशुचिः वैश्योद्भिःप्राशिताभिस्तुस्त्रीशूद्रौस्पृष्टाभिरेवच पुत्रद्वाराऽपियागास्तर्पणानिस्युः नवर्णगंधरस
दुष्टाभिर्याश्चस्युरशुभागमाः नमुख्याविप्रुषउच्छिष्टंकुर्वंति अनंगश्लिष्टाः सुप्त्वाभुक्त्वापीत्वास्नात्वाचाचांतःपुनराचामेत्
वासश्चपरिधायओष्ठौसंस्पृश्ययत्रालोमकौन्श्मश्रुगतोलेपोदंतवद्दंतसक्तेषुयच्चांतर्मुखेभवेदाचांतस्यावशिष्टंस्यान्निगिरन्ने
वतच्छुचिः परानप्याचामयतःपदौयाविप्रुषोगताः भूम्यातास्तुसमाःप्रोक्तास्ताभिर्नोच्छिष्टभाग्भवेत् प्रचरन्नभ्यवहार्ये
षुउच्छिष्टंयदिसंस्पृशेत् भूमौनिक्षिप्यतद्द्रव्यमाचांतःप्रचरेत्पुनः यद्यन्मीमांस्यंस्यात्तत्तदद्भिःसंस्पृशेत् श्वहताश्चमृगावन्यापा
तितंचखगैः फलंबालैरनुपविद्धान्तःस्त्रीभिराचरितंचयत् परिसंख्याय तान्सर्वानशुचीनाहप्रजापतिः प्रसारितंचयत्पण्यं
येदोषाःस्त्रीमुखेषुच मशकैर्मक्षिकाभिश्चनीलीयेन्नोपहन्यते क्षितिस्थाश्चैवयाआपोगवांप्रीतिकराश्चयाः परिसंख्या
यतान्सर्वान्शुचीनाहप्रजापतिरिति लेपगंधापकर्षणं शौचममेध्यलिप्तस्य अद्भिर्मृदाचतैजसमृण्मयदारवतांतवानांभ
स्मपरिमार्जनंप्रदाहतक्षणनिर्णेजनानि तैजसवदुपलमणीनांमणिवच्छंखशुक्तीनांदारुवदस्थ्नां रज्जुविदलचर्मणांचेल
वच्छौचं गोवालैःफलचमसानां गौरसर्षपकल्केनक्षौमजानां भूम्यास्तुसंमार्जनप्रोक्षणोपलेपनोल्लेखनैर्यथास्थानंदोषवि

शेषात्प्राजापत्यमुपैति अथाप्युदाहरंति खननाद्दहनाद्वर्षाद्गोभिराक्रमणादपिचतुर्भिः शुध्यतेभूमिः पंचमाच्चोपलेखनात्
रजसाशुध्यतेनारीनदीवेगेनशुध्यति भस्मनाशुध्यतेकांस्यंताम्रमम्लेनशुध्यति मद्यैर्मूत्रैःपुरीषैर्वाश्लेष्मपूयाश्रुशोणितैः सं
स्पृष्टंनैवशुध्येत्पुनःपाकान्महीमयं अद्भिर्गात्राणिशुध्यंतिमनःसत्येनशुध्यति विद्यातपोभ्यांभूतात्माबुद्धिर्ज्ञानेनशुध्यति
अद्भिरेवकांचनंपूयतेतथाराजतं अंगुलिकनिष्ठिकामूलेदैवंतीर्थं अंगुल्यग्रेमानुषंपाणिमध्यआग्नेयम् प्रदेशिन्यंगुष्ठयोरंतरापित्र्य
रोचंतइति सायंप्रातरशनान्यभिपूजयेत् स्वदितमितिपित्र्येषु संपन्नमित्याभ्युदयिकेषु इतिवासिष्ठधर्मशास्त्रेतृतीयोऽध्यायः३
प्रकृतिविशिष्टंचातुर्वर्ण्यंसंस्कारविशेषाच्च ब्राह्मणोस्यमुखमासीद्बाहूराजन्यःकृतः ऊरूतदस्ययद्वैश्यःपद्भ्यांशूद्रोऽजायते
तिनिगमोभवति गायत्र्याछंदसाब्राह्मणमसृजत् त्रिष्टुभाराजन्यंजगत्यावैश्यंनकेनचिच्छंदसाशूद्रमित्यसंस्कार्योविज्ञायते
त्रिष्वेवनिवासः स्यात्सर्वेषांसत्यमक्रोधोदानमहिंसाप्रजननंच पितृदेवतातिथिपूजायांपशुंहिंस्यात् मधुपर्केचयज्ञेचपितृदैव
तकर्म्मणि अत्रैवचपशुंहिंस्यान्नान्यथेत्यब्रवीन्मनुः नाकृत्वाप्राणिनांहिंसांमांसमुत्पद्यतेक्वचित् नचप्राणिवधःस्वर्ग्यस्तस्मा
द्यागेवधोऽवधः अथापिब्राह्मणायवाराजन्यायवा अभ्यागतायवामहोक्षंवामहाजंवापचेत् एवमस्यातिथ्यंकुर्वंतीतिउदकक्रि
यामशौचंचद्विवर्षात्प्रभृतिमृतउभयंकुर्यात् दंतजननादित्येके शरीरमग्निनासंयोज्य अनवेक्षमाणाअपोभ्यवयंतिततस्तत्रस्थाए

वसव्योत्तराभ्यांपाणिभ्यामुदकक्रियांकुर्वंति अयुग्मादक्षिणामुखाः पितॄणांवाएषादिक् यादक्षिणागृहान्व्रजित्वास्वस्तरेअहम
श्नतआसीरन् अशक्तौक्रीतोत्पन्नेनवर्तेरन् दशाहंशावमाशौचंसपिंडेषुविधीयते मरणात्प्रभृतिदिवसगणनासपिंडतासप्तपु
रुषंविज्ञायते अप्रत्तानांस्त्रीणांत्रिपुरुषंत्रिदिनंविज्ञायते प्रत्तानामितरेकुर्वीरन्तांश्चतेषांजननेप्येवमेवनिपुणांशुद्धिमिच्छतां
मातापित्रोर्बीजनिमित्तत्वात् अथाप्युदाहरंति नाशौचंसूतकेपुंसःसंसर्गंचेन्नगच्छति रजस्तत्राशुचिर्ज्ञेयंतच्चपुंसिनविद्यते
ब्राह्मणोदशरात्रेणपक्षमात्रेणभूमिपः विंशतिरात्रेणवैश्यः शूद्रोमासेनशुद्ध्यति अशौचेयस्तुशूद्रस्यसूतकेवापिभुक्तवान् स
गच्छेन्नरकंघोरंतिर्यग्योनिषुजायते अनिर्दशाहेपक्वान्नंनियोगाद्यस्तुभुक्तवान् क्रिमिर्भूत्वासदेहांतेतद्विष्ठामुपजीवति द्वा
दशमासान्द्वादशार्द्धमासान्वाऽनश्नन्संहितामधीयानः पूतोभवतीतिविज्ञायते ऊनद्विवर्षेप्रेतेगर्भपतनेवासपिंडानांत्रिरात्रमा
शौचंसद्यःशौचमितिगौतमः देशांतरस्थेप्रेतेऊर्ध्वंदशाहाच्चैकरात्रमाशौचं आहिताग्निश्चेत्प्रवसन्म्रियेतपुनःसंस्कारंकृत्वाशव
वच्छौचमितिगौतमः यूपयति श्मशानरजस्वलासूतिकाशुचीनुपस्पृश्यसशिराअभ्युपेयादपः इतिवसिष्ठेचतुर्थोऽध्यायः४
अस्वतंत्रास्त्रीपुरुषप्रधानाअनग्निरनुदक्याच अनृतमितिविज्ञायते अथाप्युदाहरंति पितारक्षतिकौमारेभर्तारक्षतियौवने
पुत्राश्चस्थाविरेभावेनस्त्रीस्वातंत्र्यमर्हति तस्याभर्तुरभिचारउक्तः प्रायश्चित्तरहस्येषु मासिमासिरजोह्यासांदुष्कृतान्यपक

र्षति त्रिरात्रं रजस्वला ऽशुचिर्भवति सा नाञ्ज्यान्नाभ्यंज्यान्नाप्सु स्नायात् अधः शयीत न दिवा न स्वप्यात् नाग्निं स्पृशेत् न रज्जुं सृजेत् न दंतान्धावयेन्न मांसमश्नीयात् न ग्रहान्निरीक्षयेत् न हसेन्न किंचिदाचरेत् न खर्वेण पिबेन्नांजलिना वा न लोहितायसेन वा वि ज्ञायते हीन्द्रस्त्रिशीर्षं त्वाष्ट्रं हत्वा पाप्मना गृहीतो मन्यत इति तं सर्वाणि भूतान्यभ्याक्रोशन् भ्रूणहन् भ्रूणहन् भ्रूणहन्नि ति स स्त्रिय उपाधावत् अस्यै मे ब्रह्महत्यायै तृतीयं भागं गृह्णीतेति गत्वैवमुवाच ता अब्रुवन् किं नो भूदिति सोब्रवीद्वरं वृणीध्वमिति ता अब्रुवन् ऋतौ प्रजां विंदामहै इति कामं मा विजानीमो ऽभवामेति यथेच्छया आप्रसवकालात्पुरुषेण सह मैथुनभावेन संभवा म इति एको ऽस्माकं वरस्तथेंद्रेणोक्तास्ताः प्रतिजगृहुः तृतीयं भ्रूणहत्याया अस्यैषा भ्रूणहत्या मासि मास्याविर्भवति तस्माद्रज स्वलान्नं नाश्नीयात् अतश्च भ्रूणहत्याया एवैतद्रूपं प्रतिमुच्यास्ते कंचुकमिव तदाहुर्ब्रह्मवादिनः अंजनाभ्यंजनमेवास्या न प्रतिग्राह्यं तद्धि स्त्रियोन्नमिति तस्मात्तस्यास्तत्रेन च मन्यंते आचारायाश्च योषित इति सेयमुपयाति उदक्यास्त्वासते ते षां ये च केचिदनग्नयः गृहस्थाः श्रोत्रिया एषां सर्वे ते सर्वधर्मिणः इति वासिष्ठे पंचमो ऽध्यायः ५ आचारः परमो धर्मः सर्वेषामिति नि श्चयः हीनाचारपरीतात्मा प्रेत्य चेह च नश्यति नैनं प्रयांति न ब्रह्म नाग्निहोत्रं च दक्षिणा हीनाचारसितं भ्रष्टं तारयंति कथं च न आचारहीनं न पुनंति वेदा यद्यप्यधीताः सह षड्भिरंगैः छंदांस्येनं मृत्युकाले त्यजंति नीडं शकुंता इव तापतप्ताः आचारहीनस्य

तुब्राह्मणास्यवेदाःषडंगाअखिलाःसपक्षाः कांप्रीतिमुत्पादयितुंसमर्थाअंधस्यदाराइवदर्शनीयाः नैनंछंदांसिवृजिनात्तार
यंतिमायाविनंमाययावर्त्तमानम् तत्राक्षरेसम्यगधीयमानेपुनातितद्ब्रह्मयथावदिष्टम् दुराचारोहिपुरुषोलोकेभवतिनिंदितः
दुःखभागीचसततंव्याधितोल्पायुरेवच आचारःफलतेधर्ममाचारःफलतेधनं आचाराच्छ्रियमाप्नोति आचारोहंत्यलक्षणं
सर्वलक्षणहीनोपियःसदाचारवान्नरः श्रद्दधानोनसूयश्चशतवर्षाणिजीवति आहारनिर्हारविहार योगाःसुसंवृताधर्मवि
दातुकार्याः वाग्बुद्धिवीर्याणितपस्तथैवधनायुषीगुप्ततमेतुकामे उभेमूत्रपुरीषेतुदिवाकुर्यादुदङ्मुखः रात्रौकुर्याद्दक्षि
णास्यएवंह्यायुर्नहीयते प्रत्यग्निंप्रतिसूर्यंचप्रतिगांप्रतिचद्विजम् प्रतिसोमोदकंसंध्यांप्रज्ञानश्यतिमेहतः नमद्यामेहनंकु
र्यान्नभस्मनिनगोमये नवाकृष्टेनमार्गेचनोप्तक्षेत्रेनशाड्वले छायायामंधकारेवारात्रावहनिवाद्विजः यथासुखमुखःकु
र्यात्प्राणबाधभयेषुच उद्धृताभिरद्भिःकार्यंकुर्यात्स्नानमनुद्धृताभिरपिआहरेन्मृत्तिकांविप्रःकूलात्ससिकतात्तथा अंतर्ज
लेदेवगृहवल्मीकमूषिकस्थले कृतशौचावशिष्टाचनग्राह्याःपंचमृत्तिकाः एकालिंगेकरेतिस्रउभाभ्यांद्वेतुमृत्तिके पंचापा
नेदशैकस्मिन्नुभयोःसप्तमृत्तिकाः एतच्छौचंगृहस्थस्यद्विगुणंब्रह्मचारिणः वानप्रस्थस्यत्रिगुणंयतीनांतुचतुर्गुणं अष्टौ
ग्रासामुनेर्भक्तंवानप्रस्थस्यषोडश द्वात्रिंशत्तुगृहस्थस्यअमितंब्रह्मचारिणः अनड्वान्ब्रह्मचारीचआहिताग्निश्चतेत्रयः भुं

ज्ञानाएवसिद्ध्यंतिनैषांसिद्धिरनश्नतां तपोदानोपहारेषुव्रतेषुनियमेषुच इज्याध्ययनधर्मेषुयोनोक्तः सविनिष्क्रियः योगस्त
पोदमोदानंसत्यंशौचंदयाश्रुतं विद्याविज्ञानमास्तिक्यमेतद्ब्राह्मणलक्षणं सर्वत्रदांताः श्रुतिपूर्णकर्णाजितेंद्रियाः प्राणिव
धेनिवृत्ताः प्रतिगृहेसंकुचिताग्रहस्थास्तेब्राह्मणास्तारयितुंसमर्थाः असूयः पिशुनश्चैवकृतघ्नोदीर्घरोषकः चत्वारः कर्मचांड
लाजन्मतश्चापिपंचमः दीर्घवैरमसूयांचअसत्यंब्रह्मदूषणं पैशून्यंनिर्दयत्वंचजानीयाच्छूद्रलक्षणं किंचिद्वेदमयंपात्रंकिं
चित्पात्रंतपोमयं पात्राणामपितत्पात्रंशूद्रान्नंयस्यनोदरे शूद्रान्नरसपुष्टांगः अधीयानोपिनित्यशः जुह्वत्वापियजित्वा
पिगतिमूर्ध्वांनविंदति शूद्रान्नेनोदरस्थेनयः कश्चिन्म्रियतेद्विजः सभवेच्छूकरोग्राम्यस्तस्यवाजायतेकुले शूद्रान्नेनतुभु
क्तेनमैथुनंयोधिगच्छति यस्यान्नंतस्यतेपुत्रा नचस्वर्गार्हकोभवेत् स्वाध्यायाढ्यंयोनिमित्रंप्रशांतंचैतन्यस्थंपापभीरुंब
हुज्ञं स्त्रीयुक्तान्नंधार्मिकंगोशरण्यंव्रतैःक्षांतंतादृशंपात्रमाहुः आमपात्रेयथान्यस्तंक्षीरंदधिघृतंमधु विनश्येत्पात्रदौर्ब
ल्यात्तच्चपात्रंरसाश्चते एवंगांचहिरण्यंचवस्त्रमश्वंमहींतिलान् अविद्वान्प्रतिगृण्हानोभस्मीभवतिदारुवत् नांगनखवा
दित्रंकुर्यान्नचापोंजलिनापिबेत् नपादेननपाणिनावाराजानमभिहन्यात् नजलेनजलंनेष्टकाभिः फलानिपातयेत् नफले
नफलंनकल्कपुटकोभवेत् नम्लेच्छभाषांशिक्षेत् अथाप्युदाहरंति नपाणिपादचपलोननेत्रचपलोभवेत् नचांगचप

लोधिमइतिशिष्टस्यगोचरः पारंपर्यागतोयेषांवेदःसपरिबृंहणः तेशिष्टाब्राह्मणाज्ञेयाश्रुतिप्रत्यक्षहेतवः यन्नंसंतंनचासंतं
नाश्रुतंनबहुश्रुतं नसुवृत्तंनदुर्वृत्तंवेदकश्चित्सब्राह्मणः सब्राह्मणइति इतिवासिष्ठेषष्ठोऽध्यायः ६ चत्वारआश्रमाब्र
ह्मचारीगृहस्थवानप्रस्थपरिव्राजकाः तेषांवेदमधीत्यवेदौवावेदान्वाऽविशीर्णब्रह्मचर्योयमिच्छेत्तमावसेत् ब्रह्मचार्याचा
र्यंपरिचरेत् आशरीरविमोक्षणात् आचार्येप्रमीतेअग्निंपरिचरेत् विज्ञायतेहितवाग्निराचार्यइति संयतिवाक्चतुर्थषष्ठा
ष्टमकालभोजीभैक्षमाचरेत् गुर्वधीनोजटिलःशिखाजटोवागुरुंगच्छंतमनुगच्छेत् आसीनंचाननुतिष्ठेत् शयानंचासी
नोपविशेत् आहूताध्यायीसर्वंभैक्ष्यंनिवेद्य तदनुज्ञयाभुंजीतखट्वाशयनदंतप्रक्षालनाभ्यंजनवर्जस्तिष्ठेत् अहनिरात्रा
वासीतत्रिःकृत्वाभ्युपेयादपोभ्युपेयादपः इतिवासिष्ठेसप्तमोऽध्यायः ७ गृहस्थोविनीतक्रोधहर्षोगुरुणानुज्ञातःस्ना
त्वाऽसमानार्षामस्पृष्टमैथुनांयवीयसींसदृशींभार्यांविंदेत् पंचमींमातृबंधुभ्यःसप्तमींपितृबंधुभ्यः वैवाह्यमग्निमिंध्यात्
सायमागतमतिथिंनावरुंध्यात् नास्यानश्नन्गृहेवसेत् यस्यनाश्नातिवासार्थीब्राह्मणोगृहमागतः सुकृतंतस्ययत्किंचि
त्सर्वमादायगच्छति एकरात्रंतुनिवसन्नतिथिर्ब्राह्मणःस्मृतः अनित्यंहिस्थितिर्यस्मात्तस्मादतिथिरुच्यते नैकग्रामीणमतिथिं
विप्रंसांगतिकंतथा कालेप्राप्तेअकालेवानास्यानश्नन्गृहेवसेत् श्रद्धाशीलःस्पृहा लुरलमग्न्याधेयायनानाहिताग्निःस्यात्

अलंचसोमपानायनासोमयाजीस्यात् युक्तः स्वाध्यायेप्रजननेयज्ञेचगृहेष्वभ्यागतंप्रत्युत्थानासनशयनवाक् सूनृताभिर्मानयेत्
यथाशक्तिचान्नेनसर्वभूतानिगृहस्थएवयजतेगृहस्थस्तप्यतेतपः चतुर्णामाश्रमाणांतुगृहस्थस्तुविशिष्यते यथानदीनदाःसर्वे
समुद्रेयांतिसंस्थितिं एवमाश्रमिणःसर्वेगृहस्थेयांतिसंस्थितिं यथामातरमाश्रित्यसर्वेजीवंतिजंतवः एवंगृहस्थमाश्रित्यस
र्वेजीवंतिभिक्षवः नित्योदकीनित्ययज्ञोपवीतीनित्यस्वाध्यायीपतितान्नवर्जी ऋतौगच्छन्विधिवच्चजुह्वन्नब्राह्मणाश्च्यवत
ब्रह्मलोकात् ब्रह्मलोकादिति इतिवासिष्ठेऽष्टमोऽध्यायः ८ वानप्रस्थोजटिलश्चीराजिनवासाग्रामंचनविशेत् नफालकृ
ष्टमधितिष्ठेत् अकृष्टमूलफलंसंचिन्वीत ऊर्ध्वरेताःक्षमाशयोमूलफलभैक्षेणाश्रमागतमतिथिमर्चयेत् दद्यादेवनप्रतिगृह्णी
यात् त्रिषवणमुदकमुपस्पृशेत् श्रावणकेनाग्निमाधायाहिताग्निःस्याद्वृक्षमूलिकः ऊर्ध्वंषड्भ्योमासेभ्योनग्निरनिकेतः दद्याद्दे
वपितृमनुष्येभ्यः सगच्छेत्स्वर्गमानंत्यमानंत्यम् इतिवासिष्ठेनवमोऽध्यायः ९ परिव्राजकाः सर्वभूताभयदक्षिणांद
त्त्वाप्रतिष्ठेत् अथाप्युदाहरंति अभयंसर्वभूतेभ्योदत्त्वाचरतियोद्विजः तस्यापिसर्वभूतेभ्योनभयंजातुविद्यते अभयंसर्व
भूतेभ्योदत्त्वायस्तुनिवर्तते हंतिजातानजातांश्चप्रतिगृह्णातियस्यच एकाक्षरंपरंब्रह्मप्राणायामःपरंतपः उपवासात्परंभैक्ष्यं
दयादानाद्विशिष्यते मुंडोऽममत्वपरिग्रहःसप्तागाराण्यसंकल्पितानि चरेद्भैक्ष्यंविधूमेसन्नमुसले एकशाटीपरिवृतोऽजिनेन

वागोमल्कलैस्तृणैर्वैष्टितशरीरः स्थंडिलशाय्यनित्यांवसतिंवसेत तथाग्रामांतेदेवगृहेशून्यागारेवृक्षमूलेवामनसाज्ञानमधीयमा
नः नग्राम्यपशूनांसंदर्शनेविहरेत अथाप्युदाहरंति अरण्यनित्यस्यजितेंद्रियस्यसर्वेंद्रियप्रीतिनिवर्तकस्य अध्यात्मचिंतागत
मानसस्यध्रुवाह्यनावृत्तिरुपेक्षकस्य अव्यक्तलिंगोव्यक्ताचारः अनुन्मत्तउन्मत्तवेषः अथाप्युदाहरंति नशब्दशास्त्राभिरतस्य
मोक्षोनचापिलोकग्रहणेरतस्य नभोजनाच्छादनतत्परस्यनचापिरम्यावसथप्रियस्य नचोत्पातनिमित्ताभ्यांननक्षत्रांगविद्य
या अनुशासनवादाभ्यांभिक्षांलिप्सेतकर्हिचित् अलाभेनविषादीस्याल्लाभश्चैवंननहर्षयेत् प्राण यात्रिकमात्रस्यान्मात्रा
संगाद्विनिर्गतः नकुट्यांनोदकेसंगेनचैलेनत्रिपुष्करे नागारेनासनेनात्रयःसर्वेमोक्षवित्तमः ब्राह्मणकुलेवायल्लभेत्तद्भुंजीतसा
यंमधुमांससर्पिपरिवर्जयतीन्साधून्वागृहस्थः पीतेनचतृप्येत् ग्रामेवावसेत् अजिम्हः अशरणः अशंकश्चकः नचेंद्रियसंयोगंकु
र्वीत केनचित् उपेक्षकः सर्वभूतानांहिंसानुग्रहपरिहारेणपैशून्यमत्सराभिमानाहंकाराश्रद्धानार्जवात्मस्तवपरगर्हादंभलोभमोह
क्रोधविवर्जनंसर्वाश्रमिणांधर्मइष्टोयज्ञोपवीत्युदककमंडलुहस्तः शुचिर्ब्राह्मणोवृषलान्नवर्जीनहीयतब्रह्मलोकाद्ब्रह्मलोका
त् इतिवासिष्ठेधर्मशास्त्रेदशमोऽध्यायः १० षट्कर्म्मागृहदेवताभ्योबलिंहरेत् श्रोत्रियायान्नंदत्वाब्रह्मचारिणेवा नंतरंपितृभ्यो
दद्यात्ततोऽतिथिंभोजयेत् स्वशक्त्यासमानुपूर्व्येणस्वगृह्याणांकुमारबालवृद्धतरुणप्रभृतींस्ततोपरानगृह्यान् श्वचांडालपतित

गायसेभ्योप्सौनिर्वपेच्छूद्रेभ्यउच्छिष्टं वादद्याच्छेषं यतोभुंजीत सर्वोप्ययोगेनपुनः पाकोयदिनिरुक्तेवैश्वदेवे ॥ तिथिरागच्छेद्वि
शेषेणास्मा अन्नंकारयेद्दिजानये ॥ न्हिवैश्वानरः प्रविशत्यतिथिर्ब्राह्मणोगृहं तस्मादप्ययानमन्यत्रवर्षाभ्यस्तांहिशान्तिजनावि
द्धिरितितंभोजयित्वोपसीतासीमान्तादनुव्रजेदनुज्ञाताद्वाप रपक्षाऊर्ध्वंचतुर्थ्यांपितृभ्योदद्यात् पूर्वेद्युर्ब्राह्मणान्सन्निपात्यय
तीन् गृहस्थान्साधून्वापरिणतवयसो ॥ विकर्मस्थान् श्रोत्रियान् शिष्यानन्तेवासिनः शिष्यानपिगुणवतोभोजयेद्विलमन्नश्रुकुवि
गृधिश्यावदंतकुष्ठिकुनखिवर्जम् अथाप्युदाहरंति अथचेन्मन्त्रविद्युक्तः शारीरैःपङ्क्तिदूषणैः अदूष्यंतंयमः प्राहपंक्तिपा
वनएवसः श्राद्धेनोद्वासनीयानिउच्छिष्टान्यादिनक्षयात् स्वंपतन्तिहियाधारास्ताः पिबंत्यकृतोदकाः उच्छिष्टेनप्रपुष्टास्तेया
वन्नास्तमितोरविः क्षीरधारास्ततोयान्त्यक्षय्याः संचरभागिनः प्राक्संस्कारप्रमीतानांप्रवेशनमितिश्रुतिः भागधेयंमनुःप्राहउ
च्छिष्टोच्छेषणेउभे उच्छेषणंभूमिगतंविकिरेल्लेपसोदकं अनुप्रेतेषुविसृजेदप्रजानाममनायुषां ॥ उभयोः शाखयोर्मुक्तंपितृभ्योऽन्न
निवेदनम् तदन्तरमुपासीतेत्यक्षरादुष्टचेतसः तस्मादशून्यहस्तेनकुर्यादन्नमुपागतं भोजनंवासमालभ्यतिष्ठतीच्छेषणेउभे ॥ द्वौ
दैवेपितृकृत्येत्रीनेकैकमुभयत्रवा ॥ भोजयेत्सुसमृद्धोपि नप्रसज्यातविस्तरेत् क्रियांदेशकालौचशौचंब्राह्मणसंपदः पंचैता
नविस्तरोहंतितस्मात्तंपरिवर्जयेत् अपिवाभोजयेदेकंब्राह्मणंवेदपारगम् शुभशीलोपसंपन्नंसर्वलक्षणवर्जितं यद्येकंभोज

येच्छ्राद्धेदैवंतत्रकथंभवेत् अन्नंपात्रेसमुद्धृत्यसर्वस्यप्रकृतस्यतु देवतायतनेकृत्वाततःश्राद्धंप्रवर्त्तते प्रास्येदग्नौतदन्नंतुदद्या
द्वाब्रह्मचारिणे यावदुष्णंभवत्यन्नंयावदश्नंतिवाग्यताः तावद्धिपितरोऽश्नंतियावन्नोक्ताहविर्गुणाः हविर्गुणानवक्तव्याःपितरो
भ्यवतर्पिताःपितृभिस्तर्पितैःपश्चात्वक्तव्यंशोभनंहविः नियुक्तस्तुयदाश्राद्धेदैवेतंतुसमुत्सृजेत् यावंतिपशुरोमाणितावन्नरक
मृच्छति त्रीणिश्राद्धेपवित्राणिदौहित्रःकुतुपस्तिलाः त्रीणिचात्रप्रशंसंतिशौचमक्रोधमत्वरां दिवसस्याष्टमेभागेमंदीभवति
भास्करः सकालःकुतुपोनामपितृणांदत्तमक्षयं श्राद्धंदत्वाचभुक्त्वाचमैथुनंयोऽधिगच्छति भवंतिपितरस्तस्यतन्मासंरेत
सोभुजः यतस्ततोजायतेचदत्वाभुक्त्वाचपैतृकं नसुविद्यामवाप्नोतिक्षीणायुश्चैवजायते पितापितामहश्चैवतथैवप्रपिता
महः उपासतेसुतंजातंशकुन्ताइवपिप्पलं मधुमांसैश्चशाकैश्चपयसापायसेनवा अधुनादास्यतिश्राद्धंवर्षासुचमघा
सुच संतानवर्द्धनंपुत्रंतृप्यन्तंपितृकर्मणि देवब्राह्मणसंपन्नमभिनन्दंतिपूर्वजाः नंदंतिपितरस्तस्यसुवृष्टैरिवकर्षकाः
यद्गयास्थोददात्यन्नंपितरस्तेनपुत्रिणः श्रावण्याग्रहायण्योश्चाष्टका यांचपितृभ्योदद्याद्द्रव्यदेशब्राह्मणसन्निधानेवाका
लेनियमोऽवश्यंयोब्राह्मणोऽग्निमादधीत दर्शपूर्णमासाग्रयणेष्टिचातुर्मास्यपशुसोमैश्चयजते नैयमिकंह्येतदृणंसंस्तुतं
चविज्ञायतेहित्रिभिर्ऋणैर्ऋणवान् ब्राह्मणोजायते यज्ञेनदेवेभ्यःप्रजयापितृभ्योब्रह्मचर्येणऋषिभ्यः इत्येषवा अनृणो

यज्वायः पुत्रीब्रह्मचर्य्यवानितिगर्भाष्टमेषुब्राह्मणमुपनयीतगर्भैकादशेषुराजन्यंगर्भद्वादशेषुवैश्यं पालाशोदंडोबैल्वोवा ब्राह्म
णस्यनग्यग्रोधः क्षत्रियस्यवाऔदुंबरोवावैश्यस्यकृष्णाजिनमुत्तरीयंब्राह्मणस्यरोरवंक्षत्रियस्यगव्यंवस्ताजिनंवैश्यस्यशणकुमा
हतंवासोब्राह्मणस्यमांजिष्ठंक्षत्रियस्यहारिद्रंकौशेयंवैश्यस्यसर्वेषांवातान्तवमरक्तं भवेत् पूर्वांब्राह्मणोभिक्षांयाचेत भवन्मध्यं
राजन्योभवद् न्त्यांवैश्यस्य आषोडशाद्ब्राह्मणस्यानतीतः कालआद्वाविंशात्क्षत्रियस्याचतुर्विंशाद्वैश्यस्यातऊर्ध्वंपतितसावि
त्रीकाभवंति नैनानुपनयेन्नाध्यापयेन्नयाजयेन्नेभिर्विवाहयेयुः पतितसावित्रीकउद्दालकव्रतंचरेत् द्वौमासौ यावकेनवर्तये
न्मासंमाक्षिकेनाष्टरात्रंघृतेनषड्रात्रमयाचितंत्रिरात्रमब्भक्षोऽहोरात्रमेवोपवासं अश्वमेधावभृथंगच्छेद्व्रात्यस्तोमेनवायजे
त इतिवाशिष्ठेधर्मशास्त्रेएकादशोऽध्यायः ११ अथातःस्नातकव्रतानि सनकिंचिद्याचेतान्यत्रराजांतेवासिभ्यः क्षुधापरी
तस्तुकिंचिदेवयाचेत कृतमकृतंवाक्षेत्रंगामजाविकंसन्ततंहिरण्यंधान्यमन्नंवानतुस्नातकः क्षुधावसीदेदित्युपदेशोननग्नांस
सहसासंविशेन्न रजस्वलायामयोग्यायांनकुलंकुलंस्याद्वत्संतींविततांन्नातिक्रामेन्नोद्यंतमादित्यंपश्येन्नादित्यंन्तपन्तंनास्तंमू
त्रपुरीषेकुर्यान्ननिष्ठीवेतपरिवेष्टितशिराभूमिमयज्ञियैस्तृणैरन्तर्धाय मूत्रपुरीषेकुर्यादुदङ्मुखश्चाहनिनक्तंदक्षिणामुखः
संध्यामासीतोत्तरामुदाहरंतिस्नातकानांतुनित्यंस्यादन्तर्वासस्तथोत्तरंयज्ञोपवीतेद्वेयष्टिःसोदकश्चकमंडलुः अप्सुपाणौचका

ष्टेनकथितंपावकंशफचिंतस्मादुदकपाणिभ्यांपरिमृज्यात् कमंडलुं पर्यग्निकरणंत्वेतन्मनुराह प्रजापतिः कृत्वाचावश्यकार्य्याणिआ
चामेच्छौचविहितइतिप्राङ्मुखोऽन्नानिभुंजीत तूष्णींसांगुष्ठंकृत्स्नग्रासंग्रसेतनचमुखशब्दंकुर्यादृतुकालाभिगामीस्यात् पर्ववर्जं
स्वदारेष्वातीर्थमुपेयादथाप्युदाहरंति यस्तुपाणिगृहीतायाआस्येकुर्वीतमैथुनं भवंतिपितरस्तस्यतन्मासंरेतसोभुजः यस्याद
नतिचारेणरतिसाधर्म्यसंश्रिता अपिचपावकोऽपिज्ञायते अद्यश्वोवाविजनिष्यमाणाः पतिभिःसहशयंतइतिस्त्रीणामिं
द्रदत्तोवरः नन्नवृक्षमारोहेन्नकूपमवरोहेन्नाग्निंमुखेनोपधमेन्नाग्निंब्राह्मणंचान्तरेणव्यपेयान्नाग्नी ब्राह्मणयोरनुज्ञाप्यवा
भार्य्ययासहनाश्नीयादवीर्य्यवदपत्यंभवतीति वाजसनेयकेविज्ञायतेनेन्द्रधनुर्नाम्नानिर्दिशेन्मणिधनुरितिब्रूयात् पालाश
मासनंपादुकेदंतधावनमितिवर्जयेत् नोत्संगेभक्षयेदधोनभुंजीतवैणवम् दंडंधारयेद्रुक्मेकुंडलेच नवहिर्मालांधारयेदन्यत्र
रुक्ममय्याः सभासमवायांश्चवर्जयेत् अथाप्युदाहरन्ति अप्रामाण्यंचवेदानामार्षाणांचैवदर्शनं अव्यवस्थाचसर्वत्रएत
न्नाशनमात्मनइति नानाहूतोयज्ञंगच्छेद्यदिव्रजेदधिवृक्षसूर्यमध्वानंनप्रतिपद्यते नावंचसांशयिकींबाहुभ्यांननदींतरेदु
त्थायापररात्रमधीत्यनपुनःप्रतिसंविशेत् प्राजापत्येमुहूर्त्तेब्राह्मणः स्वनियमाननुतिष्ठदनुतिष्ठेदिति इतिवाशिष्ठेधर्मशास्त्रे
द्वादशोऽध्यायः १२ अथातःस्वाध्यायस्योपाकर्मश्रावण्यांपौर्णमास्यांप्रोष्ठपद्यांवाग्निमुपसमाधायकृताधानोजुहोतिदेवेभ्य

श्छन्दोभ्यश्चेति ॥ ब्राह्मणान्स्वस्तिवाच्यदधिप्राश्य ततउपाकर्मकुर्वीत अर्धपंचममासानर्द्धषष्ठान्तऊर्ध्वंशुक्लपक्षेष्वधीयीत् कामं
तुवेदांगानि तस्यानध्यायाः संध्यास्तमितस्सुस्तत्रशवेदिवाकीर्त्येनगरेषुकामंगोमयपर्युषितेपरिलिखितेवाश्मशानान्तेश
यानस्यश्चाह्निकस्यमानवंचात्रश्लोकमुदाहरन्ति फलान्याम्पस्तिलान्भक्ष्यमथान्यच्छ्राद्धिकंभवेत् प्रतिगृह्याप्यनध्यायः
पाण्यास्याब्राह्मणाः स्मृताइतिधातवः पूतिगंधिप्रसृतेरितवृक्षमारूढस्यनाविसेनायांचभुक्त्वाचार्द्रपाणिबाणशब्देचतुर्द
श्याममावास्यायामष्टम्यामष्टकासुप्रसारितपादोपस्थस्याश्रितस्यगुरुसमीपेमिथुनव्यपेतायांवाससामिथुनव्यपेतेन
निर्मुक्तेनग्रामान्ते छर्दितस्यसूत्रितस्योच्चारितस्ययजुषांचसायंशब्देवाजीर्णेनिर्घातभूमिचलनचंद्रसूर्योपरागेषु दिङ्नादपर्व
तनादकंपप्रपातेषूपलरुधिरपांशुवर्षेराकालिकं उल्काविद्युतराज्योतिषमपर्त्वाकालिकंवा आचार्येचप्रेतेत्रिरात्रमाचा
र्यपुत्रशिष्यभार्यास्वहोरात्रमृत्विग्योनिसंबंधेषुचगुरोः पादोपसंग्रहणंकार्यमृत्विक्श्वशुरपितृव्यमातुलानवरवय
सः प्रत्युत्थायाभिवदेद्येचैवपादग्राह्यास्तेषांभार्यागुरोश्चमातापितरौयौविद्यादभिवन्दितुमहमयंभोरितिब्रूयाद्यश्चनवि
द्यात् प्रत्यभिवादेनाभिवदेत् पतितःपितापरित्याज्योमातातुपुत्रेनपतति अथाप्युदाहरन्ति उपाध्यायाद्दशाचार्यआचार्या
णांशतंपिता पितुर्दशशतंमातागौरवेणातिरिच्यते भार्याःपुत्राश्चशिष्याश्चसंस्पृष्टाःपापकर्मभिः परिभाष्यपरित्याज्याः

पतितोयोऽन्यथाभवेत् ऋत्विगाचार्यावयाजकानध्यापकौहेयावन्यत्रहानात् पतितोनान्यत्रपतितोभवतीत्याहुरन्यत्रस्त्रियाः
साहिपरगामितानङ्गिन्नामसक्षूण्णासुपेयात् गुरोर्गुरौसन्निहितेगुरुवद्वृत्तिरिष्यते गुरुवद्गुरुपुत्रस्यवर्तितव्यमितिश्रुतिः शास्त्रं
वस्त्रंतथान्नानिप्रतिग्राह्याणि ब्राह्मणस्यविद्याविजयजः संबन्धः कर्मचमान्यंपूर्वः पूर्वोगरीयान्स्थविरबालातुरभारिकच
ऋवतापंथाः समागमेपरस्मैदेयोराजस्नातकयोः समागमेराज्ञास्मात्कायदेयः सर्वैरेववाउच्चतमायतृणभूम्यग्न्युदकवाकु
सूनृतानसूयाः सप्तगृहेनोच्छिद्यन्तेकदाचनकदाचनेति इतिवाशिष्ठधर्मशास्त्रेत्रयोदशोध्यायः १३ अथातोभोज्या
भोज्यंचवर्णयिष्यामः चिकित्सकमृगयुपुंश्चलीदंडिकस्तेनाभिशस्तषंडपतितानामभोज्यंकदर्य्येक्षितवद्धातुरसोमवि
क्रयीतक्षकरजकशौण्डिकसूचकवार्ड्डुषिकचर्मावकृन्तानांशूद्रस्यचायज्ञस्योपयज्ञेयश्चोपपतिंमन्यतेयश्चगृहीततद्धतुर्य
श्चवधार्हेनापहन्यात् कोबंधेमाक्षोइतिचाभिक्रुश्येत् गणान्नंगणिकान्नमथाप्युदाहरन्तिनाश्नंतिश्वपतेर्देवानाश्नंतिवृ
षलीपतेः भार्याजितस्यनाश्नंतियस्यचापपतिर्गृहेइति एधोदकसवत्सकुशलाभ्युद्यतपानावसथसफरिप्रियंगुस्तरज
मधुमांसानिनैतेषांप्रतिगृण्हीयादथाप्युदाहरन्तिगुर्वर्थदारसुजिहीषन्नर्चिष्यन् देवतातिथीन् सर्वतःप्रतिगृण्हीयान्नतुवृ
प्येत् स्वयंततइतिनमृगयोरिषुचारिणः परिवर्ज्यमन्नंविज्ञायते ह्यगस्त्योवर्षसाहस्रिकेसत्रेमृगयांचचारतस्यासंस्तुरसम

याःपुरोडाशाम्मृगपक्षिणांप्रशस्तानामपित्स्यन्नंप्राजापत्यान्तुश्लोकानुदाहरन्ति उद्यतामाहृतांभिक्षांपुरस्तादप्रचोदितां भोज्यं
प्रजापतिर्मेनेअपिदुष्कृतकारिणः श्रद्दधानैर्नभोक्तव्यंचौरस्यापिविशेषतः नत्वेवबहुधातस्ययावानतद्द्दताभवेत् नतस्यपित
रो:श्नंतिदशवर्षाणिपञ्चच नचहव्यंवहत्यग्निर्यस्तामभ्यवमन्यते चिकित्सकस्यमृगयोःशल्यहस्तस्यपाशिनः षंढस्यकुलटाया
श्चउद्यतापिनगृह्यतइति उच्छिष्टमगुरोरभोज्यंस्वमुच्छिष्टं मुच्छिष्टोपहतंचयदशनंकेशकीटोपहतंच. कामंतुकेशकीटानुद्धृत्य
द्भिःप्रोक्ष्यभस्मनावकीर्य्यवाचाचप्रशस्तमुपभुंजीतापित्स्यन्नंप्राजापत्यान्श्लोकानुदाहरन्ति त्रीणिदेवाःपवित्राणिब्राह्मणा
नामकल्पयन् अदृष्टमद्भिर्निर्णिक्तंयच्चवाचाप्रशस्यते देवद्रोण्यांविवाहेषुयज्ञेषुप्रकृतेषुच काकैःश्वभिश्चसंस्पृष्टमन्नंतन्न
विसर्जयेत् तस्मात्तदन्नमुद्धृत्यशेषंसंस्कारमर्हति द्रवाणांप्लावनेनैवघनानांक्षरणेनतु पाकेनमुखसंस्पृष्टंशुचिरेवहितङ्भवेत्
अन्नपर्युषितभावदुष्टंहल्लेखनंपुनः सिद्धमाममृजीसपक्वंचकामंतुदध्याद्घृतेनचाभिघारितमुपभुंजीतापित्स्यन्नं प्राजा
पत्यान्श्लोकानुदाहरन्ति हस्तदत्तास्तुयेस्नेहालवणव्यंजनानिच दातारंनोपतिष्ठंतिभोक्ताभुंक्तेचकिल्बिषमिति १ लशुन
पलांडुकेसुकगृंजनश्लेष्मांतवृक्षनिर्यासलोहितानश्वनाश्वश्वकाकावलीढं शूद्रोच्छिष्टभोजनेषुकृच्छ्रातिकृच्छ्रइतरे १ प्यन्य
त्रमधुमांसफलवकर्षेष्वग्राम्यपशवविषयःसंधिनीक्षीर वत् साक्षीरंगोमहिष्यजातरोमानिर्दशाहानामनामन्त्र्य नाव्युदकम

पूपधानाकरंभसक्तुचरकतैलपायसशाकानिलशक्तानिवर्जयेदन्यांश्चक्षीरयवपिष्टवीरान् श्वाविच्छल्लकशशकच्छपगोधाः पंचनखानाभक्ष्याः अनुष्ट्राः पशूनामन्यतोदन्तश्चमत्स्यानांवाव हगवयशिशुमारनक्रकुलीराविकृतरूपाः सर्पशीर्षाश्चगौरव यशलभाश्चानुद्दिष्टास्तथा धेन्वनडुहौमेध्यौवाजसनेयने खड्गेतुविवदंत्यग्राम्यशूकरेच शकुनानांचविशर्विविष्किरजाल पादाः कलविङ्कप्लवहंसचक्रवाकभासमद्गुटिट्टिभाटबांधनक्तंचरादार्वाधाटाश्चटकरैलातकहारीत् खंजरीटग्राम्यकुक्कुटशु कसारिका कोकिलक्रव्यादाग्रामाचारिणश्चग्रामाचारिणश्चेति इतिवाशिष्ठधर्मशास्त्रेचतुर्दशोऽध्यायः १४

शोणितशुक्रसंभवः पुरुषोमातापितृनिमित्तकः तस्यप्रदानविक्रयत्यागेषुमातापितरौप्रभवतः नत्वेकंपुत्रंदद्यात् प्रतिगृ ण्हीयाद्वासहिसंतानायपूर्वेषां नस्त्रीदद्यात् प्रतिगृण्हीयाद्वान्यत्रानुज्ञानाद्भर्तुः पुत्रंप्रतिगृहीष्यन्बंधूनाहूय राजनिचावे द्यनिवेशनस्य मध्येव्याहृतीर्हुत्वादूरबांधवमसन्निकृष्टमेव संदेहेचोत्पन्नेदूरेबांधवंशूद्रमिवस्थापयेत् विज्ञायतेह्येकेनब हूंस्त्रायतइति तस्मिंश्चेत् प्रतिगृहीतेऔरसः पुत्रउत्पद्यतेचतुर्थभागभागीस्यात् यदिनाभ्युदयिकेषुयुक्तः स्याद्वेदविप्लाविनः सव्येनपादेनप्रवृत्ताग्रान्दर्भान् लोहितान्वोपस्तीर्यपूर्णपात्रमस्मैनिनयेन्निनेतारंचास्यप्रकीर्यकेशान्ज्ञातयोऽन्वारभेरन्न पसव्यंकृत्वागृहेषुस्वैरमापाद्येरन्नतऊर्ध्वंतेनसहधर्मंमीयुस्तद्धर्माणस्तद्धर्मापन्नाः पतितानांतुचरितव्रतानांप्रत्युद्धारोऽथाप्यु

दाहरन्ति अग्न्यभ्युद्धरतां गच्छेत् क्रीडंतिच हसंतिच यश्चोत् पातयतां गच्छेच्छौचनित्याचार्य्यमातृपितृहंतारस्तत् प्रसादाङ्ग
याद्वा एषाप्रत्यापत्तिः पूर्णादात् प्रव्रजाद्वाकांचनंमम् त्वंमाहेयुंवापूरयित्वापोहिष्ठाभिरेव षड्भिर्ऋग्भिः सर्वत्रवाभिरिक्तस्यप्रत्युद्धार
पुत्रजन्मनाव्याख्यातः इतिश्रीवाशिष्ठधर्मशास्त्रेपंचदशोऽध्यायः १५ अथव्यवहाराः राजमंत्रीसदः कार्य्याणिकुर्य्या
द्वयोर्विवदमानयोरत्रपक्षांतरंगच्छेद्यथासनमपराधोत्ध्यंतेनापराधः समः सर्वेषु भूतेषुयथासनमपराधोत्ध्याद्यवर्णयोर्विधानतः
सपन्नतामाचरेत् राज बालानामृणाप्त व्यवहाराणांप्राप्तकालेतुतद्वत् लिखितंसाक्षिणोभुक्तिः प्रमाणंत्रिविधंस्मृतं धनस्वीकर
णंपूर्वंधनीधनमवाप्नुयादितिमार्गक्षेत्रयोर्विसर्गेत्थापरिवर्तनेन ऋणाग्रहे त्वर्थांतरेषुत्रिपादमात्रं गृहक्षेत्रविरोधेसामंतप्रत्ययः
सामंतविरोधः पिलख्यप्रत्ययः प्रत्यभिलख्यविरोधेग्रामनगरवृद्धश्रेणिप्रत्ययाः थाप्युदाहरंति यएकंक्रीतमाधेयमन्वाधेयंप्र
तिग्रहं यज्ञादुपगमोवाणेस्तथाधूमशिखात्ध्यमीइति तत्रभुक्तदशवर्षमेवोदाहरंति आधिःसीमाधिकंचैवनिक्षेपोपनिधिः
स्त्रियः राजस्वंश्रोत्रियद्रव्यंनराज्ञादातुमर्हतीति तच्चसंभोगेनग्रहितव्यं गृहिणोद्रव्याणिगजगामीनिभवंति तथाराजामंत्रि
भिः सहनागरैश्चकार्य्याणिकुर्य्यादसौवाराजाश्रेयान् वसुपरिवारः स्यादगृध्रपरिवारंवाराजाश्रेयान् गृध्रपरिवारः स्यान्नगृध्रो
गृध्रपरिवारःस्यात् परिवाराद्दोषाः प्रादुर्भवंतिस्तेयहारविनाशनंतस्मात् पूर्वमेवपरिवारंपृच्छेत् अथसाक्षिणः श्रोत्रियोरूप

वान् शीलवान् पुण्यवान् सत्यवान् साक्षिणः सर्वे एव वा स्त्रीणां तु साक्षिणः स्त्रियः कुर्यात् द्विजानां सदृशा द्विजाः शूद्राणां संतः
शूद्राश्च अंत्यानामंत्याः अथाप्युदाहरंति प्रातिभाव्यं वृथादानमाक्षिकं सौरिकं च यत् दंडशुल्कावशिष्टं च न पुत्रो दातुमर्हतीति ब्रूहि सा
क्षिन्यथातत्त्वं लंबंते पितरस्तव तव वाक्यमुदीर्यंत मुत्पतंति पतंति च नग्नो मुंडः कपाली च भिक्षार्थी क्षुत्पिपासितः अंधः शत्रुकुलं
गच्छेद्यस्तु साक्ष्यमनृतं वदेत् पंचकन्यानृते हंति दश हंति गवानृते शतमश्वानृते हंति सहस्रं पुरुषानृते व्यवहारे मृते दारे प्रायश्चि
त्ते कुले स्त्रियः तेषां पूर्वपरिच्छेदाच्छेद्यं ते वाय वादिभिः उद्वाहकाले रतिसंप्रयोगे प्राणात्यये सर्वधनापहारे विप्रस्य चार्थे अनृ
तं वदेयुः पंचानृतान्याहुरपातकानि स्वजनस्यार्थे यदि वार्थहेतोः पक्षाश्रयेणैव वदंति कार्य्यं वे शब्दवादं स्वकुलानुपूर्वान् स्वर्ग
स्थितानपि पातयंत्यपि इति वाशिष्ठे धर्मशास्त्रे षोडशोऽध्यायः १६ ऋणमस्मिन् सन्नयति अमृतत्वं च गच्छति पिता पुत्रस्य जा
तस्य पश्येच्च जीवतो मुखं अनंताः पुत्रिणां लोका नापुत्रस्य लोकोऽस्तीति श्रूयते प्रजाः संत्पुत्रिण इत्यपि शापः प्रजाभिरग्ने स्वमृत
त्वमस्यामित्यपि नियमो भवति पुत्रेण लोकान् जयति पौत्रेणानंत्यमश्नुते अथ पुत्रस्य पौत्रेण ब्रध्नस्याप्नोतिनि रयमिति क्षेत्रिणः
पुत्रो जनयितुः पुत्र इति विवदंते तत्रोभयथाप्युदाहरन्ति यद्यन्य गोषु वृषभो वत्सानूजनयते स्कृतान् गोमिनामेव ते वत्सा मोघं स्यंदन्
माक्षणमिति अप्रमत्ता रक्षतु वेनं मा च क्षेत्रे परे जीजानिवासो जनयितुः पुत्रोऽयतिसंपरायामोघं रेतोऽकुरुत तंतुमेतमिति बहूनामे

कजातानामेकश्चेत् पुत्रवान्नरः सर्वेतेतेनपुत्रेणपुत्रवंतइतिश्रुतिः बव्हीनांद्वादशत्येवपुत्राः पुराणदृष्टाः स्वयमुत्पादितः स्वक्षेत्रेसं
स्कृतायांप्रथमः तदलाभेनियुक्तायांक्षेत्रजोद्वितीयः तृतीयःपुत्रिकाविज्ञायते अभ्रातृकापुंसःपितॄनभ्येति प्रतीचीनंगच्छतिपुत्र
त्वं श्लोकः अभ्रातृकांप्रदास्यामितुभ्यंकन्यामलंकृतां अस्यांयोजायतेपुत्रःसमेपुत्रोभवेदिति पौनर्भवश्चतुर्थः पुनर्भूःकौमारं
भर्तारमुत्सृज्यान्यैःसहचरित्वातस्यैवकुटुंबमाश्रयति सापुनर्भूर्भवति याचक्लीबंपतितमुन्मत्तंवा भर्तारमुत्सृज्यान्यंपतिंविन्दते
मृतेवासापुनर्भूर्भवति कानीनःपंचमोयांपितृगृहे संस्कृताकामादुत्पादयेन्मातामहस्यपुत्रोभवतीत्याहुः अथाप्युदाहरन्ति अप्र
त्तादुहितायस्यपुत्रंविन्दतितुल्यतः पुत्रीमातामहस्तेनदद्यात्पिंडंहरेद्धनमिति गूढेचगूढोत्पन्नःषष्ठइत्येते दायादाबांधवास्त्राता
रोमहतोभयादित्याहुः अथादायादास्तत्रसहोढएवप्रथमोयागर्भिणीसंस्क्रियतेतस्यांजातःसहोढःपुत्रोभवति दत्तकोद्वितीयो
यंमातापितरौदद्यातां क्रीतस्तृतीयस्तच्छुनःशेपेनव्याख्यातं हरिश्चंद्रोहवैराजासोजीगर्तस्यसौयवसेःपुत्रंविक्रीयस्वयंक्री
तवान् स्वयमुपागतश्चतुर्थः तच्छुनःशेपेनव्याख्यातंशुनःशेपोहवैयूपेनियुक्तोदेवतास्तुष्टावतस्येहदेवताः पाशंविमुमुचुस्त
मृत्विजऊचुर्ममैवायंपुत्रोऽस्त्विति तान्नाहसंपेदेतेसंपादयामासुरेषएवयंकामयेत तस्यपुत्रोस्त्विति तस्येहविश्वामित्रोहो
तासीत्तस्यपुत्रत्वमियाय अपविद्धःपंचमोयंमातापितृभ्यामपास्तंप्रतिगृह्णीयात् शूद्रापुत्रएवषष्ठोभवतीत्याहुरित्येतेदायादाबांध

वाः अथाप्युदाहरन्ति यस्यपूर्वेषांवर्णानांनकश्चिद्दायादः स्यादेतेतस्यापहरंति अथभ्रातृणांदायविभागो द्व्यंशंज्येष्ठोहरेद्गवाश्वस्य
चानुसदृशमजावयोगृहंच कनिष्ठस्यकाष्ठंगांयवसंगृहोपकरणानिच मध्यमस्यमातुःपारिणेयंस्त्रियोविभजेरन् यदिब्राह्मणस्यब्रा
ह्मणीक्षत्रियावैश्यासुपुत्राःस्युस्त्र्यंशंब्राह्मण्याःपुत्रोहरेत् द्व्यंशंराजन्यायाःपुत्रःसममितरेविभजेरन्नन्येनचैषांस्वयमुत्पादित
स्याद्व्यंशमेवहरेदन्येष्वांन्त्वाश्रमान्तरगताः क्लीबोन्मत्तपतिताश्चभरणं क्लीबोन्मत्तानांप्रेतपत्नीपरामासंव्रतचारिण्यःक्षारलवणंभुं
जानाः शयीतोर्द्ध्वंषड्भ्योमासेभ्यःस्नात्वाश्राद्धंचपत्येदत्वा विद्याकर्मगुरुर्योनिसंबंधात् सन्निपात्यपिताभ्रातावानियोगंकारयेत्त
पसेवोन्मत्तामवशांव्याधितांवानियुंज्यात् ज्यायसीमपिषोडशवर्षां नचेदामयाविनीस्यात् प्राजापत्येमुहूर्तेपाणिग्रहणवदुप
चारोऽन्यत्रसंस्थाप्यवाक्पारुष्याद्दंडपारुष्याच्चग्रासाच्छादनस्नानलेपनेषुप्रागयामिनीस्यादनियुक्तायामुत्पन्नउत्पादयितुः
पुत्रोभवतीत्याहुःस्याच्चेन्नियोगिनोदृष्टालोभान्नास्तिनियोगःप्रायश्चित्तंवाप्युपनियुंज्यादित्येके कुमार्यृतुमतीत्रिवर्षाण्युपा
सीतोर्द्ध्वं त्रिभ्योवर्षेभ्यःपतिंविंदेत्तुल्यं अथाप्युदाहरंति पितुःप्रदानात्तुयदाहिपूर्वंकन्यावयोयःसमतीत्यदीयते साहंतिदातारम
पीक्षमाणाकालातिरिक्तागुरुदक्षिणेव प्रयच्छेन्नग्निकांकन्यांऋतुकालभयात्पिता ऋतुमत्यांहितिष्ठंत्यांदोषःपितरमृच्छति
यावच्चकन्यामृतवःस्पृशंतितुल्यैःसकामामभियाच्यमानां भ्रूणानितावंतिहतानिताभ्यांमातापितृभ्यामितिधर्मवादः अद्भि

र्यैवाचदत्तायांम्रियेताथोवरोयदि नचमंत्रोपनीतास्यात्कुमारीपितुरेवसा यावच्चेदाहृताकन्यामन्त्रैर्यदिनसंस्कृता
अन्यस्मैविधिवद्देयायथाकन्यातथैवसा पाणिग्रहेमृतेबालाकेवलंमन्त्रसंस्कृता साचेदक्षतयोनिःस्यात्पुनःसंस्कारमर्हती
ति प्रोषितपत्नीपंचवर्षाण्युपासीतऊर्ध्वंपंचभ्योवर्षेभ्यःपतिसकाशंगच्छेत् यदिधर्मार्थाभ्यांप्रवासंप्रत्यनुकामानस्यात् यथाप्रेतस्यएवंवर्तितव्यंस्यात् एवंपंचब्राह्मणीप्रजाताचत्वारिराजन्याप्रजातात्री
णिवैश्याप्रजाता द्वेशूद्राप्रजाता अतऊर्ध्वंसमानोदकपिंडजन्मर्षिगोत्राणांपूर्वःपूर्वोगरीयान् नखलुकुलीनेविद्यमाने परगामिः
स्यात् यस्यपूर्वेषांषण्णां नकश्चिद्दायादःस्यात् सपिंडाःपुत्रस्थानीयावातस्यधनंविभजेरंस्तेषामलाभे आचार्यान्तेवासिनौ
हरेयातांतयोरलाभेराजाहरेत् नतुब्राह्मणस्यराजाहरेद्ब्रह्मस्वंतुविषंघोरं नविषंविषमित्याहुर्ब्रह्मस्वंविषमुच्यते विषमेका
किनंहंतिब्रह्मस्वंपुत्रपौत्रकमिति त्रैविद्यसाधुभ्यःसंप्रयच्छेदिति इतिवाशिष्ठेधर्मशास्त्रेसप्तदशोऽध्यायः १७ शूद्रेणब्राह्म
ण्यामुत्पन्नश्चांडालोभवतीत्याहुः राजन्यायांवैश्यामन्त्यावसायी वैश्येनब्राह्मण्यामुत्पन्नोरामकोभवतीत्याहुः राजन्यायांपु
ल्कसः राजन्येनब्राह्मण्यामुत्पन्नःसूतोभवतीत्याहुः अथाप्युदाहरन्ति छिन्नोत्पन्नास्तुयेकेचित् प्रातिलोम्यगुणाश्रिताः गुणा
चारपरिभ्रंशात्कर्मभिस्तान् विजानीयुरिति एकान्तरद्व्यन्तरानुजाताब्राह्मणक्षत्रियवैश्यैरंबष्ठोग्रनिषादाभवंति शूद्रायांपा
रशवः पारयन्नेवजीवन्नेवशवोभवतीत्याहुः शवइतिमृताख्या एतच्छ्मशानंयच्छूद्रस्तस्माच्छूद्रसमीपेनाध्येतव्यं अथापियम

गीतान् श्लोकानुदाहरंति श्मशानमेतत्प्रत्यक्षं येशूद्राः पापचारिणः तस्माच्छूद्रसमीपेचनाध्येतव्यं कदाचन नशूद्रायमतिंदद्या
न्नोच्छिष्टंनहविष्कृतं नचास्योपदिशेद्धर्मं नचास्यव्रतमादिशेत् यश्चास्योपदिशेद्धर्मं यश्चास्यव्रतमादिशेत् सोऽसंवृतं तमोघोरं
सहतेन प्रपद्यत इतिव्रणद्वारेकृमिर्यस्यसंभवेत कदाचन प्राजापत्येनशुद्धेत हिरण्यंगोर्वासोदक्षिणेति नाग्निचित्परासुपेयात्
कृष्णवर्णायाः सरमायाइवनधर्मायनुधर्मायेति इतिवाशिष्ठेधर्मशास्त्रेऽष्टादशोऽध्यायः १८ धर्मोराज्ञःपालनंभूतानांतस्या
नुष्ठानात्सिद्धिः भयकारणंह्यपालनंवैएतत् सूत्रमाहुर्विद्वांसस्तस्माद्गार्हस्थ्यनैयमिकेषु पुरोहितोदद्याद्विज्ञायते ब्राह्मणःपु
रोहितोराष्ट्रंदधातीति तस्यभयमपालनादसामर्थ्याच्चदेशधर्मजातिधर्मकुलधर्मान्सर्वान् वैतानुप्रविश्य राजाचतुरोवर्णा
न् स्वधर्मेस्थापयेत्तेष्वधर्मपरेषुदंडं तु देशकालधर्माधर्मवयोविद्यास्थानविशेषैर्दिशेत् आगमाद्दृष्टाभावात् पुष्पफलोगान्य
देयानि हिंस्यात् कार्षणाकरणार्थंचोपहत्यागार्हस्थ्यंगांचमानोन्मानेरक्षितेस्यातां अधिष्ठानान्नोनीहारसार्थानामस्मान्न
मूल्यमात्रंनैहारिकंस्यान्महामहस्थःस्यात् संमानयेदवाहवाहनीयद्विगुणकारिणीस्यात् प्रत्येकंप्रयास्यःपुमान् शतंवाराद्ध
वातदेप्यर्थाःस्त्रियःस्युः कराष्टौमानाधारमध्यम पादःकार्षापणस्यनिरुक्तत्तरोमानाकरः श्रोत्रियोराजपुमानथप्रव्रजित
बालवृद्धतरुणप्रदातप्रागामिकाः कुमार्योमृतपत्यश्चबाहुभ्यामुत्तरंशतगुणंदद्यान्नदीकक्षवनशैलोपभोगानिष्कराःस्युस्त

दुपजीविनोवादद्यः प्रतिमाससमुद्वाहकैरस्त्वागमयेद्राजानिचमेतेदद्यात् प्रासंगिकंतेनमातृवृत्तिर्व्याख्याता राजमहिष्याः
पितृव्यमातुलाशराजापितृव्यान्राजाबिभृयात्तद्गामित्वादंशस्यस्युः तद्वंध्रश्चान्याश्चराजपत्न्योयासाच्छादनंलभेरन् अनिच्छं
तोवाप्रव्रजेरन् क्लीबोन्मत्तोशवापि मानवंश्लोकमुदाहरन्ति नारिक्तकार्षापणमस्ति शुल्कंनशिल्पवृत्तौनशिशौनधर्मे नभै
क्ष्यवृत्तौनहृतावशेषे नश्रोत्रियप्रव्रजितेनयज्ञेइतिस्तेनाभिशस्तदुष्टशस्त्रधारिसहोढव्रणसंपन्नव्यपविष्टेष्वेकेषांदंडोत्सर्गे
राजैकरात्रमुपवसेत् त्रिरात्रंपुरोहितः कृच्छ्रमदंड्यदंडनेपुरोहितस्त्रिरात्रंवा अथाप्युदाहरंति अन्नादेभ्रूणहामार्ष्टिपत्यौभा
र्यापचारिणी गुरौशिष्यश्चयाज्यश्चस्तेनोराजनिकिल्बिषं राजभिर्धृतदंडास्तुकृत्वापापानिमानवाः निर्मलाःस्वर्गमायां
तिसंतःसुकृतिनोयथा एनोराजानमृच्छत्युत्सृजंतंसकिल्बिषं तंचेन्नघातयेद्राजाराजधर्मेणदुष्यतीति राज्ञामन्येषुकार्ये
षुसद्यःशौचंविधीयते तथातान्यपिनित्यानिकालएवात्रकारणमिति यमगीतंचश्लोकमुदाहरन्ति नात्रदोषोऽस्तिराज्ञांवै
व्रतिनांनचमंत्रिणां ऐंद्रस्थानमुपासीनाब्रह्मभूताहितेसदेति इतिवाशिष्ठधर्मशास्त्रेएकोनविंशोऽध्यायः१९ अनभिसं
धिकृतेप्रायश्चित्तमपराधेसविकृतेऽप्येके गुरुरात्मवतांशास्ताराजाशास्तादुरात्मनां इहप्रच्छन्नपापानांशास्तावैवस्वतोय
मइति तत्रचसूर्याभ्युदयितःसन्नहस्तिष्ठेत्सावित्रींचजपेदेवंसूर्याभिनिर्मुक्तोरात्र्यावासीत् कुनखीश्यावदंतस्तु कृच्छ्रंद्वादशरात्रं

चरित्वापुनर्निर्विशेत् अथदिधिषूपतिः कृच्छ्रंद्वादशरात्रंचरित्वानिर्विशेत् तांचैवोपयच्छेद्दिधिषूपतिः कृच्छ्रातिकृच्छ्रौचरि
त्वानिर्विशेत् चरणमहरहस्तद्वक्ष्यामोब्रह्मघ्नः कृच्छ्रंद्वादशरात्रंचरित्वापुनरुपनीतोवेदमाचार्य्यात् गुरुतल्पगः सवृषणंशि
श्नमुत्कृत्यांजलावाधाय दक्षिणामुखोगच्छेत् यत्रैवप्रतिहन्यात्तत्रतिष्ठेदाप्रलयान्निष्कालकोवा घृताक्तस्तप्तांसूर्मिंपरिष्वजे
न्मरणान्मुक्तोभवतीतिविज्ञायते आचार्य्यपुत्रशिष्यभार्य्यासुचैवंयोनिषुच गुर्वीसखींगुरुसखींचपतितांचगत्वा कृच्छ्राब्दं
चरेत् एतदेवचांडालपतितान्न भोजनेषुततःपुनरुपनयनंवपनादीनांतुनिवृत्तिः मानवंचात्रश्लोकमुदाहरन्ति वपनंमेखलादं
डोभैक्षचर्य्याव्रतानिच निवर्त्तन्तेद्विजातीनांपुनःसंस्कारकर्मणीति मद्यपानेक्लीबव्यवहारेषुचैवं मद्यभांडेस्थिताआपोयदिकश्चि
द्द्विजोऽर्थवृत् पद्मोदुंबरबिल्वपलाशानामुदकंपीत्वा त्रिरात्रेणैवशुध्यति अभ्यासेतुसुरायाअग्निवर्णांतांद्विजःपिबेत् भ्रूणह
नंचवक्ष्यामोब्राह्मणंहत्वाभ्रूणहाभवत्यविज्ञातंच गर्भंअविज्ञाताहिगर्भाःपुमांसोभवंति तस्मात्पुंस्कृत्यजुहुयात् लोमा
निमृत्योर्जुहोमि लोमभिर्मृत्युंवासयइति प्रथमांत्वचंमृत्योर्जुहोमि त्वचामृत्युंवासयइति द्वितीयंलोहितंमृत्योर्जुहोमि लोहि
तेनमृत्युंवासयइति तृतीयांत्वचंमृत्योर्जुहोमितावति मृत्युंवासयइति चतुर्थींमांसानिमृत्योर्जुहोमि मांसैर्मृत्युंवासयइति
पंचमींमेदंनमृत्युर्जुहोमि मेदसामृत्युंवासयइति षष्ठीमस्थीनिमृत्योर्जुहोमि अस्थिभिर्मृत्युंवासयइति सप्तमींमज्जानंमृ

त्योर्जुहोमि मज्जाभिर्मृत्युंवासयइति अष्टमींराजार्थेब्राह्मणार्थेवासंग्रामेऽभिमुखमात्मानंघातयेत् त्रिरंजितोवापराधः पूतोभव
तीतिविज्ञायते द्विरुक्तंकृतः कनीयोभवतीति तदप्युदाहरन्ति पतितंपतितंत्यक्त्वाचोरंचोरेतिवापुनः वचसातुल्यदोषःस्या-
न्मिथ्यादोषतांव्रजेदिति एवंराजन्यंहत्वाष्टौवर्षाणिचरेत् षड्वैश्यंत्रीणिशूद्रंब्राह्मणींचात्रेयींहत्वासवनगतौचराजन्यवैश्यौचा
त्रेयींवक्ष्यामोरजस्वलां ऋतुस्नातामात्रेयीमाहुः अत्रेत्येषामपत्यंभवतीतिचात्रेयी राजन्यहिंसायांवैश्यहिंसायांशूद्रंहत्वासंव
त्सरं ब्राह्मणसुवर्णहरणात् प्रकीर्य्यकेशान् राजानमभिधावेत् स्तेनोऽस्मिभोःशास्तुभवानितितस्मैराजौदुंबरंशस्त्रंदद्यात्ते
नात्मानंप्रमापयेन्मरणात् पूतोभवतीतिविज्ञायते निष्कालकोवा घृताक्तोगोमयाग्निनापादप्रभृत्यात्मानमभिदाहयेन्मरणात्
पूतोभवतीतिविज्ञायते अथाप्युदाहरन्ति पुराकालात् प्रमीतानामानाकविधिकर्मणा पुनरापन्नदेहानामंगंभवतितच्छृणु
स्तेनःकुनखीभवति श्वित्रीभवतिब्रह्महासुरापःश्यावदंतस्तुदुश्चर्मागुरुतल्पगइति पतितैःसंप्रयोगेचब्राह्मेणवायौनेनवा
तेभ्यःसकाशान्मात्राउपलब्धास्तासांपरित्यागस्तैश्चनसंवसेदुदीचींदिशंगत्वाऽनश्नन्संहिताध्ययनमधीयानः पूतोभवतीति
विज्ञायते अथाप्युदाहरन्ति शरीरपातनाच्चैवतपसाध्ययनेनच मुच्यतेपापकृत्पापाद्दानाच्चापिप्रमुच्यतइति विज्ञायते
इतिवाशिष्ठेधर्मशास्त्रेविंशतितमोऽध्यायः २० शूद्रश्चेद्ब्राह्मणीमभिगच्छेद्वीरणैर्वेष्टयित्वाशूद्रमग्नौप्रास्येद्ब्राह्मण्याःशि

रसिवापनंकारयित्वा सर्पिषाभ्यज्य नग्नांखरमारोप्य महापथमनुव्राजयेत् पूताभवतीतिविज्ञायते वैश्यश्चेद्ब्राह्मणीमभिग
च्छेल्लोहिततदर्भैर्वेष्टयित्वा वैश्यमग्नौप्रास्येद्ब्राह्मण्याः शिरसिवापनंकारयित्वा सर्पिषाभ्यज्य नग्नांगौरथमारोप्य महापथम
नुसंव्राजयेत् पूताभवतीतिविज्ञायते राजन्यश्चेद्ब्राह्मणीमभिगच्छेच्छरपत्रैर्वेष्टयित्वा राजन्यमग्नौप्रास्येद्ब्राह्मण्याः शि
रोवापनंकारयित्वा सर्पिषाभ्यज्य नग्नांरक्तखरमारोप्य महापथमनुव्राजयेत् एवंवैश्योराजन्यायांशूद्रश्चराजन्यावैश्ययोर्म
नसाभर्तुरतिचारेत्रिरात्रं यावकंक्षीरंभुंजानाधः शयानात्रिरात्रमप्सुनिमग्नायाः सावित्र्यष्टशतेनशिरोभिर्वाजुहुयात् पू
ताभवतीतिविज्ञायते इतिवाशिष्ठेधर्मशास्त्रे एकविंशतितमोध्यायः २१ वाशिष्ठस्मृतिःसमाप्तेयम् ७

यह पुस्तक श्रीकृष्णात्मज गंगाविष्णु और मारवाडी शिवकरण रामरतन दरक इन्होनें मुंबईमें जगदीश्वरछापखानेमें छपवाया. संवत् १९३८
शके १८०३ वृष॰संवत्सर भाद्र॰

इत्यष्टादशस्मृतयः समाप्ताः

[OrderDescription]
,CREATED=19.06.20 15:42
,TRANSFERRED=2020/06/22 at 10:16:23
,PAGES=307
,TYPE=STD
,NAME=S0003186
,Book Name=M-3021-ATHASSHTHA DASHSMRITMAY
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF

FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
,FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF

FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF

FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF
,FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF
,FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF

FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF
,FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF
,FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF
,FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF
,FILE67=00000067.TIF
,FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF
,FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF

FILE72=00000072.TIF
,FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF
,FILE76=00000076.TIF
,FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF
,FILE79=00000079.TIF
,FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF
,FILE82=00000082.TIF
,FILE83=00000083.TIF
,FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,FILE86=00000086.TIF
,FILE87=00000087.TIF

FILE88=00000088.TIF
,FILE89=00000089.TIF
,FILE90=00000090.TIF
,FILE91=00000091.TIF
,FILE92=00000092.TIF
,FILE93=00000093.TIF
,FILE94=00000094.TIF
,FILE95=00000095.TIF
,FILE96=00000096.TIF
,FILE97=00000097.TIF
,FILE98=00000098.TIF
,FILE99=00000099.TIF
,FILE100=00000100.TIF
,FILE101=00000101.TIF
,FILE102=00000102.TIF
,FILE103=00000103.TIF

FILE104=00000104.TIF
,FILE105=00000105.TIF
,FILE106=00000106.TIF
,FILE107=00000107.TIF
,FILE108=00000108.TIF
,FILE109=00000109.TIF
,FILE110=00000110.TIF
,FILE111=00000111.TIF
,FILE112=00000112.TIF
,FILE113=00000113.TIF
,FILE114=00000114.TIF
,FILE115=00000115.TIF
,FILE116=00000116.TIF
,FILE117=00000117.TIF
,FILE118=00000118.TIF
,FILE119=00000119.TIF

FILE120=00000120.TIF
,FILE121=00000121.TIF
,FILE122=00000122.TIF
,FILE123=00000123.TIF
,FILE124=00000124.TIF
,FILE125=00000125.TIF
,FILE126=00000126.TIF
,FILE127=00000127.TIF
,FILE128=00000128.TIF
,FILE129=00000129.TIF
,FILE130=00000130.TIF
,FILE131=00000131.TIF
,FILE132=00000132.TIF
,FILE133=00000133.TIF
,FILE134=00000134.TIF
,FILE135=00000135.TIF

FILE136=00000136.TIF
,FILE137=00000137.TIF
,FILE138=00000138.TIF
,FILE139=00000139.TIF
,FILE140=00000140.TIF
,FILE141=00000141.TIF
,FILE142=00000142.TIF
,FILE143=00000143.TIF
,FILE144=00000144.TIF
,FILE145=00000145.TIF
,FILE146=00000146.TIF
,FILE147=00000147.TIF
,FILE148=00000148.TIF
,FILE149=00000149.TIF
,FILE150=00000150.TIF
,FILE151=00000151.TIF

FILE152=00000152.TIF
,FILE153=00000153.TIF
,FILE154=00000154.TIF
,FILE155=00000155.TIF
,FILE156=00000156.TIF
,FILE157=00000157.TIF
,FILE158=00000158.TIF
,FILE159=00000159.TIF
,FILE160=00000160.TIF
,FILE161=00000161.TIF
,FILE162=00000162.TIF
,FILE163=00000163.TIF
,FILE164=00000164.TIF
,FILE165=00000165.TIF
,FILE166=00000166.TIF
,FILE167=00000167.TIF

FILE168=00000168.TIF
,FILE169=00000169.TIF
,FILE170=00000170.TIF
,FILE171=00000171.TIF
,FILE172=00000172.TIF
,FILE173=00000173.TIF
,FILE174=00000174.TIF
,FILE175=00000175.TIF
,FILE176=00000176.TIF
,FILE177=00000177.TIF
,FILE178=00000178.TIF
,FILE179=00000179.TIF
,FILE180=00000180.TIF
,FILE181=00000181.TIF
,FILE182=00000182.TIF
,FILE183=00000183.TIF

FILE184=00000184.TIF
,FILE185=00000185.TIF
,FILE186=00000186.TIF
,FILE187=00000187.TIF
,FILE188=00000188.TIF
,FILE189=00000189.TIF
,FILE190=00000190.TIF
,FILE191=00000191.TIF
,FILE192=00000192.TIF
,FILE193=00000193.TIF
,FILE194=00000194.TIF
,FILE195=00000195.TIF
,FILE196=00000196.TIF
,FILE197=00000197.TIF
,FILE198=00000198.TIF
,FILE199=00000199.TIF

FILE200=00000200.TIF
,FILE201=00000201.TIF
,FILE202=00000202.TIF
,FILE203=00000203.TIF
,FILE204=00000204.TIF
,FILE205=00000205.TIF
,FILE206=00000206.TIF
,FILE207=00000207.TIF
,FILE208=00000208.TIF
,FILE209=00000209.TIF
,FILE210=00000210.TIF
,FILE211=00000211.TIF
,FILE212=00000212.TIF
,FILE213=00000213.TIF
,FILE214=00000214.TIF
,FILE215=00000215.TIF

FILE216=00000216.TIF
,FILE217=00000217.TIF
,FILE218=00000218.TIF
,FILE219=00000219.TIF
,FILE220=00000220.TIF
,FILE221=00000221.TIF
,FILE222=00000222.TIF
,FILE223=00000223.TIF
,FILE224=00000224.TIF
,FILE225=00000225.TIF
,FILE226=00000226.TIF
,FILE227=00000227.TIF
,FILE228=00000228.TIF
,FILE229=00000229.TIF
,FILE230=00000230.TIF
,FILE231=00000231.TIF

FILE232=00000232.TIF
,FILE233=00000233.TIF
,FILE234=00000234.TIF
,FILE235=00000235.TIF
,FILE236=00000236.TIF
,FILE237=00000237.TIF
,FILE238=00000238.TIF
,FILE239=00000239.TIF
,FILE240=00000240.TIF
,FILE241=00000241.TIF
,FILE242=00000242.TIF
,FILE243=00000243.TIF
,FILE244=00000244.TIF
,FILE245=00000245.TIF
,FILE246=00000246.TIF
,FILE247=00000247.TIF

FILE248=00000248.TIF
,FILE249=00000249.TIF
,FILE250=00000250.TIF
,FILE251=00000251.TIF
,FILE252=00000252.TIF
,FILE253=00000253.TIF
,FILE254=00000254.TIF
,FILE255=00000255.TIF
,FILE256=00000256.TIF
,FILE257=00000257.TIF
,FILE258=00000258.TIF
,FILE259=00000259.TIF
,FILE260=00000260.TIF
,FILE261=00000261.TIF
,FILE262=00000262.TIF
,FILE263=00000263.TIF

FILE264=00000264.TIF
,FILE265=00000265.TIF
,FILE266=00000266.TIF
,FILE267=00000267.TIF
,FILE268=00000268.TIF
,FILE269=00000269.TIF
,FILE270=00000270.TIF
,FILE271=00000271.TIF
,FILE272=00000272.TIF
,FILE273=00000273.TIF
,FILE274=00000274.TIF
,FILE275=00000275.TIF
,FILE276=00000276.TIF
,FILE277=00000277.TIF
,FILE278=00000278.TIF
,FILE279=00000279.TIF

FILE280=00000280.TIF
,FILE281=00000281.TIF
,FILE282=00000282.TIF
,FILE283=00000283.TIF
,FILE284=00000284.TIF
,FILE285=00000285.TIF
,FILE286=00000286.TIF
,FILE287=00000287.TIF
,FILE288=00000288.TIF
,FILE289=00000289.TIF
,FILE290=00000290.TIF
,FILE291=00000291.TIF
,FILE292=00000292.TIF
,FILE293=00000293.TIF
,FILE294=00000294.TIF
,FILE295=00000295.TIF

FILE296=00000296.TIF
,FILE297=00000297.TIF
,FILE298=00000298.TIF
,FILE299=00000299.TIF
,FILE300=00000300.TIF
,FILE301=00000301.TIF
,FILE302=00000302.TIF
,FILE303=00000303.TIF
,FILE304=00000304.TIF
,FILE305=00000305.TIF
,FILE306=00000306.TIF
,FILE307=00000307.TIF
,